

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**ÇANAKKALE İLİ AYVACIK İLÇESİ ADATEPE KÖYÜNDE
TARİHİ ÇEVRE KORUMA ÇALIŞMASI**

EZGİ ALYAKUT

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RÖLÖVE - RESTORASYON PROGRAMI**

**DANIŞMAN
DOÇ. DR. CEYLAN İREM GENÇER**

İSTANBUL, 2018

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ÇANAKKALE İLİ AYVACIK İLÇESİ ADATEPE KÖYÜNDE
TARİHİ ÇEVRE KORUMA ÇALIŞMASI

Ezgi ALYAKUT tarafından hazırlanan tez çalışması 08.06.2018 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Ceylan İrem GENÇER
Yıldız Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri

Doç. Dr. Ceylan İrem GENÇER
Yıldız Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Ebru OMA Y POLAT
Yıldız Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Zeynep ERES
İstanbul Teknik Üniversitesi

ÖNSÖZ

“Çanakkale İli Ayvacık İlçesi Adatepe Köyünde Tarihi Çevre Koruma Çalışması” adlı bu tezin amacı, Adatepe köyünün geleneksel dokusunun korunarak devamlılığının sağlanmasıdır.

Tez çalışmam süresince tarihi çevre koruma bilincini bana aşılayan, çalışmamın her aşamasında beni destekleyen, yönlendiren ve sabırla motivasyonumu kaybetmememi sağlayan tez danışmanım değerli hocam Doç. Dr. Ceylan İrem Genç’er’e,

Katkılarından dolayı değerli hocalarım Doç. Dr. Ebru Omay Polat ve Doç. Dr. Zeynep Eres’e,

Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Restorasyon Anabilim Dalı’na,

Hayatımın her aşamasında olduğu gibi tez çalışmam boyunca da yaşadığım bütün zorluklarda yanımda olan, beni her zaman sonsuz destekleyen, bana okumayı sevdiren, başarılı, azimli ve güçlü olmayı öğreten canım babam Semih Alyakut ve canım annem Gülser Alyakut’a,

Kardeşleri olmaktan mutluluk duyduğum canım Onur Alyakut ve Tamer Alyakut başta olmak üzere bütün aileme,

Tez çalışmam boyunca benden yardımlarını esirgemeyen Ümit Sakmar, Yorgo Şenikoğlu, Yavuz Vural Gür, Gökhan-Elif Benzet, Hasan Atıcı, Dursun Gümüsoğlu, Ozan Tüzün, Dilek Çakılcıoğlu, Seher Sözen, Mustafa Gönenç, Osman Gür, Nurten Günsür, Burhan-Esenay Eltan, Güler Yılmaz, Emel Sel, İlhan Öztürk ve Ersin Alok’a,

Mübadiller ile iletişim kurmak için Midilli’ye uzanan yolculuğumuzda bize yeni kapılar açan, tanışmış olmaktan mutluluk duyduğum Stratis Pothas ve sevgili eşi Myria Pothas ile mübadil öğretmen Kostas Chatzellis’e,

Bana hep destek olan başta Zeynep Arsan Ozan olmak üzere canım arkadaşlarım Yeşim Bahadır, Burçin Nur, Fatih Akdoğan, Zeycan Gökçe Abay ve Umut Can Doruk’a,

Nokta Planlama Mimarlık Ltd. Şti ekibine ve

İçtenlikleriyle çalışmalarına sevgi katan Adatepe halkına sonsuz teşekkürler...

Mayıs, 2018

Ezgi ALYAKUT

İÇİNDEKİLER

Sayfa

KISALTMA LİSTESİ	viii
ŞEKİL LİSTESİ.....	ix
ÇİZELGE LİSTESİ	xiii
ÖZET	xiv
ABSTRACT.....	xvi
BÖLÜM 1	
GİRİŞ	1
1.1 Literatür Özeti.....	1
1.2 Tezin Amacı	3
1.3 Bulgular	3
BÖLÜM 2	
ÇANAKKALE İLİ AYVACIK İLÇESİNE GENEL BAKIŞ	4
2.1 Fiziksel Yapı.....	4
2.1.1 Coğrafi Konum	4
2.1.2 Jeolojik ve Jeomorfolojik Yapı	5
2.1.3 Klimatoloji	7
2.1.4 İklim ve Bitki Örtüsü Özellikleri	8
2.1.5 Ulaşım	10
2.2 Sosyal ve Ekonomik Yapı	10
2.2.1 Demografik Yapı.....	10
2.2.2 Ekonomik Durum.....	11
2.3 Tarihsel Gelişim	14
2.3.1 Prehistorik Dönem ve İlk Çağ.....	14
2.3.2 Bizans, Anadolu Selçuklu Dönemleri	16
2.3.3 Karesioğulları Dönemi	17
2.3.4 Osmanlı Dönemi	18

2.3.5	Cumhuriyet Dönemi.....	21
2.4	İlçe ve Yakın Çevresindeki Kültürel ve Doğal Miras	22
2.4.1	Kazdağları	22
2.4.2	Ayvacık Barajı	23
2.4.3	Şelaleler.....	24
2.4.4	Köyler.....	25
2.4.4.1	Küçükçetmi köyü (Çetm-i Sagir)	26
2.4.4.2	Büyükçetmi (Çetm-i Kebir / Yeşilyurt) köyü.....	27
2.4.5	İlçeye Özgü Somut Olmayan Kültürel Miras	29
2.4.5.1	Gelenekler.....	29
2.4.5.2	Mitoloji ve Efsaneler	29
2.4.6	İlçenin Yitik Kültürel Mirası: Yel Değirmenleri	32

BÖLÜM 3

ADATEPE KÖYÜ YERLEŞİM DOKUSU VE YAPILARIN ANALİZİ..... 34

3.1	Adatepe'nin Fiziksel, Sosyal ve Tarihsel Özellikleri	34
3.2	Kentsel Sit Alanı Sınırı ve Çalışma Alanının Tanımı	41
3.3	Çalışma Alanındaki Yapılar	43
3.3.1	Mevcut Anıtsal Yapılar	44
3.3.1.1	Cami ve Çevresindeki Anıtsal Yapılar	44
3.3.1.2	Hacı Mehmet Ağa Konağı (Hünnap Han).....	49
3.3.1.3	İlkokul (Taş Mektep).....	55
3.3.1.4	Hacı Halil Ağa Konağı ve Hamamı Kalıntısı.....	59
3.3.1.5	Çeşmeler	60
3.3.2	Günümüzde Mevcut Olmayan Anıtsal Yapılar.....	66
3.3.2.1	Kilise.....	66
3.3.2.2	Rum Mezarlığı.....	68
3.3.2.3	Hamam	68
3.3.2.4	Medrese	69
3.3.3	Sivil Mimarlık Örnekleri.....	69
3.3.3.1	Plan Özellikleri.....	71
3.3.3.2	Cephe Özellikleri.....	71
3.3.3.3	Yapı Elemanları.....	72
3.3.3.4	Yapım Tekniği ve Malzeme Özellikleri	78
3.4	Çalışma Alanındaki Fiziksel Yapının Analizleri.....	79
3.4.1	Kentsel Rölöve	80
3.4.2	Ulaşım Durumu	83
3.4.3	Ada-Parsel Analizi	84
3.4.4	Dolu-Boş Alan Analizi.....	85
3.4.5	Kat Adedi Analizi	85
3.4.6	İşlev Analizi	86
3.4.7	Yasal Statü Analizi.....	87
3.4.8	Mülkiyet Durumu Analizi	89
3.4.9	Yapı Kullanım Durumu Analizi.....	89
3.4.10	Yapım Sistemi ve Malzeme Analizi	90
3.4.11	Strüktür Durumu Analizi	91
3.4.12	Korunmuşluk Durumu Analizi.....	92
3.4.13	Fiziksel Yapıdaki Değişimler.....	93

3.4.13.1	Sokak Dokusunda Meydana Gelen Değişimler.....	94
3.4.13.2	Yapılarda Meydana Gelen Değişimler	96
3.4.14	Fiziksel Yapı Analizlerinin Değerlendirilmesi	98
3.5	Çalışma Alanındaki Sosyal Yapının Analizleri.....	99
3.5.1	Genel Bilgiler	100
3.5.1.1	Doğum Yeri	100
3.5.1.2	Adatepe’de Bulunma Süresi	100
3.5.1.3	Yaş Dağılımları	101
3.5.1.4	Aynı Evde Oturan Kişi Sayısı	102
3.5.1.5	Eğitim Düzeyi.....	102
3.5.1.6	Mesleki Durum.....	103
3.5.2	Gelir ve Mülkiyet Durumları	104
3.5.2.1	Gelir Düzeyi	104
3.5.2.2	Ev Sahibi-Kiracı Durumu.....	104
3.5.2.3	Evlerin Değeri	105
3.5.3	Sosyal ve Fiziksel Yapı Etkileşimi	106
3.5.3.1	Yapı Memnuniyet Durumu.....	106
3.5.3.2	Taşınma Tercihi.....	107
3.5.3.3	Tercih Edilen Yapı Türü.....	108
3.5.3.4	Evlerin Onarım İhtiyaçları.....	108
3.5.3.5	Evlerin Korunması Konusundaki Görüşler	109
3.5.4	Sosyal Yapıdaki Değişimler.....	110
3.5.5	Sosyal Yapı Analizlerinin Değerlendirilmesi	112
 BÖLÜM 4		
ADATEPE KÖYÜ İLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER		113
4.1	Balıkesir-Çanakkale Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planının Değerlendirilmesi.....	113
4.2	Adatepe Kentsel Sit Alanı ve Yakın Çevresiyle İlgili Alınmış Koruma Kararları	116
 BÖLÜM 5		
ADATEPE KÖYÜNÜN KORUNMASI ÜZERİNE ÖNERİLER.....		122
5.1	Sit Alanı’nda Arazi Kullanımı ve Ulaşım Yönelik Kararlar	125
5.2	Kırsal Doku Ölçeğinde Getirilen Öneriler.....	127
5.3	Kullanılmayan Alanlar ve Yapılar İçin Öneriler	130
5.4	Pilot Bölge Çalışması	133
5.4.1	Bakımları Yapılarak Olduğu Gibi Korunacak Yapılar	136
5.4.2	Basit Onarım Önerisi Getirilen Yapılar	137
5.4.3	Kapsamlı Onarım Önerisi Getirilen Yapılar	138
5.4.4	Infill ve Yeni Yapılaşma Önerisi Getirilen Parseller	139
 BÖLÜM 6		
SONUÇ VE ÖNERİLER.....		144

KAYNAKLAR	150
EK-A	
KURUL KARARLARI, BELGELER.....	158
EK-B	
ÇİZİMLER, ANALİZLER	167
EK-C	
SOSYAL YAPI ANKETİ.....	200
ÖZGEÇMİŞ	202

KISALTMA LİSTESİ

BEO	Bab-1 Ali Evrak Odası
BOA	Başbakanlık Osmanlı Arşivi
BKTVKK	Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu
ÇKVKBK	Çanakkale Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu
GEEAYK	Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu
ICOMOS	International Council on Monuments and Sites
İDMMA	İstanbul Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi
KTVKYK	Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu
RehabiMed	Rehabilitation of Traditional Mediterranean Architecture
TAKS	Taban Alanı Kat Sayısı
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
UNESCO	United Nations Educational Scientific and Cultural Organization

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2. 1	Ayvacık ilçesi ve çevresini gösteren harita [2].....	4
Şekil 2. 2	Ayvacık ilçesi ve yakın çevresinin basitleştirilmiş fay haritası [7]	7
Şekil 2. 3	Çanakkale iline bağlı ilçelerin deprem bölgeleri haritası [8]	7
Şekil 2. 4	Kazdağı Milli Parkı'nda bulunan çeşitli bitki türleri [10]	9
Şekil 2. 5	Ayvacık ilçesi ulaşım haritası [1]	10
Şekil 2. 6	Adatepe Zeytinyağı Müzesi girişi [E. Alyakut, 2017].....	12
Şekil 2. 7	Bölgede turizm potansiyeli olan yerler [22].....	14
Şekil 2. 8	Antik Çağ'da Anadolu haritası [25]	15
Şekil 2. 9	Dörpfeld'in Antik Çağ'da Troas Bölgesi haritası [26].....	15
Şekil 2. 10	Günümüzde Troia yerleşimi [29]	16
Şekil 2. 11	H 4-04-1331/M 13-03-1913 tarihli haritada Ayvacık ve çevresi [41].....	19
Şekil 2. 12	Sotiriadis'e göre, 1912 yılında Çanakkale'ye bağlı kazalarda yaşayan Rumların oranı [42]	20
Şekil 2. 13	Küçükkuyu'da bulunan mübadele anıtı [40]	22
Şekil 2. 14	Kazdağları silsilesini oluşturan dağlar [10]	23
Şekil 2. 15	Mıhlı Köprüsü [51].....	24
Şekil 2. 16	Mıhlı Köprüsü yanında bulunan değirmen [51]	25
Şekil 2. 17	Sutüven Şelalesi [54]	25
Şekil 2. 18	Çanakkale ili Ayvacık ilçesine bağlı köyler [1], [56].....	26
Şekil 2. 19	Küçükçetmi köyünün genel görünümü [57].....	27
Şekil 2. 20	Yeşilyurt köyünün genel görünümü [59].....	27
Şekil 2. 21	Yeşilyurt köyü Camisi, kuzey cephesi [60].....	28
Şekil 2. 22	Paris'in Yargısı, Giovanni Sons, 16. yüzyıl [69].....	30
Şekil 2. 23	Adatepe köyünde üretilen zeytinyağlarında marka haline gelmiş olan ve Refika olduğu düşünülen resim [77]	32
Şekil 2. 24	Ayvacık ilçesi Bademli köyünde bulunan yel değirmeni [78]	32
Şekil 2. 25	19. yüzyıl başlarına ait Babakale (Lekton Burnu) gravürü, arka planda yel değirmenleri [79]	33
Şekil 3. 1	Adatepe köyü ile yakın çevresi [81]	34
Şekil 3. 2	Adatepe köyü genel vaziyet planı, 1977 [82]	35
Şekil 3. 3	Küçükkuyu tarafından Adatepe girişindeki yolun yapımı [M. Gönenç] ...	36
Şekil 3. 4	Zeus Altarı [E. Alyakut, 2017]	37
Şekil 3. 5	Hüdavendigâr Livâsı haritasında Adatepe (H. 937 / M. 1530) [38].....	37
Şekil 3. 6	H.1341/M.1922/1923 tarihli Biga Sancağı haritası (Adatepe karyesi ile Papazlık nahiyesinin bulunduğu yer işaretlenmiştir) [84]	38
Şekil 3. 7	Adatepe köyünün 2017 yılındaki genel görünümü [E. Alyakut, 2017].....	39

Şekil 3. 8	Adatepe köyünün genel görünümü [E. Alyakut, 2017].....	40
Şekil 3. 9	Adatepe köyü Kentsel Sit Alanı ve Tescilli Yapılar [51].....	41
Şekil 3. 10	Adatepe köyü ile yakın çevresindeki sit alanları [87]	42
Şekil 3. 11	Çalışma alanının konumu [88]	42
Şekil 3. 12	Adatepe köyü tescilli anıtsal mimari örnekleri [E. Alyakut, 2017].....	43
Şekil 3. 13	Adatepe köyü Camisi ve çevresindeki anıtsal yapılar [E. Alyakut, 2017]	44
Şekil 3. 14	Adatepe köyü Camisi kuzeybatı cephesi, son cemaat mahali [E. Alyakut, 2017].....	45
Şekil 3. 15	Adatepe köyü camisi, plan krokisi [E. Alyakut, 2017]	45
Şekil 3. 16	Adatepe köyü Camisi, güneybatı cephesi [E. Alyakut, 2017].....	46
Şekil 3. 17	Adatepe köyü Camisi, kuzeybatı cephesinde bulunan kitabe [E. Alyakut, 2017].....	46
Şekil 3. 18	Medresenin kuzeydoğu cephesi ve kuzeybatı cephesinde yer alan giriş kapısı [E. Alyakut, 2017].....	47
Şekil 3. 19	İmam Evi, güneydoğu ve kuzey cepheleri [E. Alyakut, 2017].....	48
Şekil 3. 20	Cami haziresindeki mezar taşları [E. Alyakut, 2017].....	48
Şekil 3. 21	Adatepe köyü Camisi şadırvanı [E. Alyakut, 2017].....	49
Şekil 3. 22	Hacı Mehmet Ağa konağı [E. Alyakut, 2017].....	49
Şekil 3. 23	İDMMA tarafından restorasyon projesinin hazırlandığı 1977 yılında konağın durumunu saptayan genel görünüş [82].....	50
Şekil 3. 24	İDMMA tarafından restorasyon projesinin hazırlandığı 1977 yılında konağın girişinin bulunduğu sokaktan görünümü [82].....	51
Şekil 3. 25	Konağın girişinin yapıldığı sokaktan görünümü [E. Alyakut, 2017]	51
Şekil 3. 26	Yapının doğu cephesindeki süslemeler ve baş oda içinde yer alan gemi resmi, 1975[82].....	53
Şekil 3. 27	Baş oda içinde kapı ve dolap üzerindeki duvarlarda yer alan panorama resmi [92].....	53
Şekil 3. 28	Konağın bahçeye bakan güney cephesinin 1977 ve 2017 yıllarındaki durumu [82], [E. Alyakut, 2017]	54
Şekil 3. 29	Konağın kuzey ve doğu cephelerinin 1977 ve 2017 yıllarındaki durumu [82], [E. Alyakut, 2017].....	55
Şekil 3. 30	Taş Mektep [E. Alyakut, 2017]	55
Şekil 3. 31	Adatepe İlkokulu temel atılmasında kurban kesilmesi [M. Gönenç]	56
Şekil 3. 32	Taş Mektep, kuzey cephesi ve doğu cephesinde bulunan ana giriş kapısı, [E. Alyakut, 2017]	56
Şekil 3. 33	Taş Mektep, batı cephesi ve iç mekân görünüşü [E. Alyakut, 2017].....	57
Şekil 3. 34	Taş Mektep, plan krokisi [E. Alyakut, 2017]	57
Şekil 3. 35	1948 yılında Taş Mektep öğrencileri [M. Gönenç]	58
Şekil 3. 36	Taş Mektep bahçesi içinde bulunan ek binası [E. Alyakut, 2017]	58
Şekil 3. 37	1930'lu yıllara ait fotoğrafta Hacı Halil Ağa Konağı [96]	59
Şekil 3. 38	543 Ada 2 Parselde yer alan hamam kalıntısı ve duvarlarındaki süslemeler [E. Alyakut, 2017]	60
Şekil 3. 39	Çeşme, 566 Ada 1 Parsel, Doğu cephesi [E. Alyakut, 2017].....	61
Şekil 3. 40	566 Ada 1 Parseldeki çeşme [E. Alyakut, 2017].....	61
Şekil 3. 41	Çeşme yalağı, 121 Parsel [E. Alyakut, 2017].....	62
Şekil 3. 42	Köy meydanında bulunan çeşme [E. Alyakut, 2017].....	62
Şekil 3. 43	1974 yılında köy meydanında bulunan çeşme [99]	63
Şekil 3. 44	Çeşme, 605 Ada 1 Parsel [E. Alyakut, 2017].....	63
Şekil 3. 45	Çeşme, 559 Ada 5 Parsel [E. Alyakut, 2017].....	64

Şekil 3. 46	Çeşme, 546 Ada 2 Parsel [E. Alyakut, 2017].....	65
Şekil 3. 47	Mezarlık önünde yer alan çeşme [E. Alyakut, 2017]	65
Şekil 3. 48	Çeşme, 549 Ada 1 Parsel [E. Alyakut, 2017].....	66
Şekil 3. 49	1930’lu yıllara ait Adatepe köyü fotoğrafı (Ön planda Adatepeli Mehmet Günsür, arka planda işaretlenen yapının kilise olabileceği düşünülmektedir) [96].....	68
Şekil 3. 50	Adatepe köyündeki mahalleler [E. Alyakut, 2017]	69
Şekil 3. 51	Adatepe köyündeki konutların genel görünümü [E. Alyakut, 2017]	70
Şekil 3. 52	Hacı Mehmet Ağa Konağı 1977 yılına ilişkin vaziyet planı ve çevre dükkânlar [82].....	70
Şekil 3. 53	Çalışma alanındaki tepe pencere kapılar [E. Alyakut, 2017].....	73
Şekil 3. 54	Çalışma alanındaki tepe penceresiz kapılar [E. Alyakut, 2017].....	73
Şekil 3. 55	605 Ada 1 Parselde yer alan bahçe girişi kapısı [E. Alyakut, 2017]	74
Şekil 3. 56	Çalışma alanında yer alan söveli pencereler [E. Alyakut, 2017].....	74
Şekil 3. 57	Çalışma alanında yer alan sövesiz pencereler [E. Alyakut, 2017]	75
Şekil 3. 58	543 Ada 5 Parselde yer alan orta çıkma; 561 Ada 5 Parselde bulunan köşe çıkma, hava fotoğrafları [E. Alyakut, 2017].....	76
Şekil 3. 59	Hacı Mehmet Ağa Konağı girişi cephesi, üçgen köşe çıkma ve arka cephesindeki düz çıkma [E. Alyakut, 2017].....	76
Şekil 3. 60	Çalışma alanındaki yapılarda yer alan balkonlar [E. Alyakut, 2017].....	77
Şekil 3. 61	Adatepe konutlarında yer alan dekoratif öğeler [E. Alyakut, 2017]	77
Şekil 3. 62	554 Ada 1 Parselde yer alan ek yapı [E. Alyakut, 2017].....	79
Şekil 3. 63	Köyün girişinde yer alan Aşağı Mahalle Meydanı; Adatepe Camisi’nin kuzeybatısında yer alan eski köy meydanı [E. Alyakut, 2017]	80
Şekil 3. 64	Çalışma alanında yer alan özgün sokak döşemesi ve kayalık zemin-sokak ilişkisi [E. Alyakut, 2017]	81
Şekil 3. 65	Köyün girişindeki iki mezarlık ve servi ağaçları [E. Alyakut, 2017].....	83
Şekil 3. 66	Küçükkuyu’dan Adatepe’ye ulaşan ana taşıt yolunun köy girişindeki kesişim noktası ve caminin kuzeyinde yer alan otopark alanı [E. Alyakut, 2017].....	84
Şekil 3. 67	Sokak cephesi iki katlı, arka cephesi tek katlı olan yapılardan biri, 554 Ada 1 Parsel [E. Alyakut, 2017]	85
Şekil 3. 68	Çalışma alanının kat adedi analizi [E. Alyakut, 2017].....	86
Şekil 3. 69	Çalışma alanının işlev analizi [E. Alyakut, 2017]	87
Şekil 3. 70	605 Ada 1 Parselde yer alan Muhtarlık Evi, 561 Ada 8 Parselde yer alan ve günümüzde otel olarak kullanılan tescilli yapılardan biri [E. Alyakut, 2017]	87
Şekil 3. 71	Çalışma alanının yasal statü analizi [E. Alyakut, 2017].....	88
Şekil 3. 72	Aşağı Mahalle Meydanı’nda 551 Ada 5 Parselde yer alan yapı, Günümüzde harap durumda olan tescilli yapılardan biri, 551 Ada 4 Parsel [E. Alyakut, 2017].....	88
Şekil 3. 73	Çalışma alanının mülkiyet analizi [E. Alyakut, 2017]	89
Şekil 3. 74	Çalışma alanının yapı kullanım analizi [E. Alyakut, 2017]	90
Şekil 3. 75	Çalışma alanının yapı sistemi ve malzeme analizi [E. Alyakut, 2017] ..	90
Şekil 3. 76	Çalışma alanının yapısal durum analizi [E. Alyakut, 2017].....	91
Şekil 3. 77	Strüktür açısından iyi ve kötü durumdaki yapılar [E. Alyakut, 2017]	91
Şekil 3. 78	Çalışma alanındaki yapıların kütle korunmuşluk durumu analizi [E. Alyakut, 2017]	92

Şekil 3. 79	Çalışma alanındaki yapıların cephe korunmuşluk durumu analizi [E. Alyakut, 2017]	93
Şekil 3. 80	Bahçelerde yer alan ocaklar [E. Alyakut, 2017].....	94
Şekil 3. 81	Özgün sokak dokusundaki tahribat [E. Alyakut, 2017].....	95
Şekil 3. 82	Küçükkuyu beldesinde yeni inşa edilen yapılar [E. Alyakut, 2017]	96
Şekil 3. 83	Yapıda kullanıcı müdahalesiyle oluşan değişimler [E. Alyakut, 2017]	97
Şekil 3. 84	Harap durumdaki yapılar, 563 Ada 9-10 parsel [E. Alyakut, 2017]	98
Şekil 3. 85	Doğum yeri [E. Alyakut, 2017]	100
Şekil 3. 86	Adatepe’de bulunma süresi [E. Alyakut, 2017]	101
Şekil 3. 87	Yaş dağılımları [E. Alyakut, 2017]	101
Şekil 3. 88	Aynı evde oturan kişi sayısı [E. Alyakut, 2017].....	102
Şekil 3. 89	Eğitim düzeyi [E. Alyakut, 2017].....	102
Şekil 3. 90	Mesleki durum [E. Alyakut, 2017].....	103
Şekil 3. 91	Gelir düzeyi [E. Alyakut, 2017]	104
Şekil 3. 92	Ev sahibi-kiracı surumu [E. Alyakut, 2017].....	105
Şekil 3. 93	Evlerin değeri [E. Alyakut, 2017]	105
Şekil 3. 94	Yapı memnuniyet durumu [E. Alyakut, 2017].....	106
Şekil 3. 95	Taşınma tercihi [E. Alyakut, 2017]	107
Şekil 3. 96	Tercih edilen yapı türü [E. Alyakut, 2017].....	108
Şekil 3. 97	Evlerin onarım ihtiyaçları [E. Alyakut, 2017].....	109
Şekil 3. 98	Evlerin korunma nedenleri [E. Alyakut, 2017]	109
Şekil 3. 99	Evlerin korunması konusundaki görüşler [E. Alyakut, 2017]	110
Şekil 4. 1	Balıkesir-Çanakkale Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı’nda Adatepe ve yakın çevresi [111].....	116
Şekil 4. 2	1/25.000 ölçekli haritada Adatepe [51]	117
Şekil 4. 3	2012 yılı Kentsel Sit Alanı kararı ekinde yer alan Adatepe haritası [51]	118
Şekil 4. 4	Sucağz Mevkii 701 Ada 138 ve 140 parsellerin konumu [108].....	120
Şekil 5. 1	Adatepe köyü ve yakın çevresi planlama önerileri [E. Alyakut, 2017]... ..	126
Şekil 5. 2	552 Ada 6 Parsel, acil koruma önlemi alınmış yapı [E. Alyakut, 2017].	131
Şekil 5. 3	Aşağı Mahalle Meydanı eski kilise alanı [E. Alyakut, 2017].....	132
Şekil 5. 4	Lemî Merey tarafından 1977 yılında kazı çalışması yapılması belirtilen alan [E. Alyakut, 2017]	133
Şekil 5. 5	25 ve 26 envanter no’lu olduğu gibi korunacak Zeytinyağı Müzesi yapıları [E. Alyakut, 2017]	136
Şekil 5. 6	Basit onarım önerilen 1 ve 30 envanter no’lu yapılar [E. Alyakut, 2017]	137
Şekil 5. 7	Kapsamlı onarım önerilen 16 ve 21 envanter no’lu yapılar [E. Alyakut, 2017].....	138
Şekil 5. 8	Infill ve rekonstrüksiyon önerilen 4, 15 ve 24 envanter no’lu yapılar [E. Alyakut, 2017]	140
Şekil 5. 9	Yeşilyurt köyünde inşa edilmiş olan dokuyla uyumsuz yeni yapılar [E. Alyakut, 2017]	142
Şekil 5. 10	Büyükhüsün köyü B2 Evi [136]	143

ÇİZELGE LİSTESİ

	Sayfa
Çizelge 2. 1 Ayvacık ilçesi genel arazi kullanım türleri [3]	5
Çizelge 2. 2 Ayvacık'ta yaygın olan toprakların Büyük Gruplar sınıflandırmasına göre alan ve dağılım oranları (%) [3]	5
Çizelge 2. 3 Bölgedeki bazı klimatolojik veriler [10]	8
Çizelge 2. 4 Ayvacık'ın yıllara göre genel nüfus sayım verileri [12].....	11
Çizelge 3. 1 Adatepe'nin yıllara göre genel nüfus sayım verileri [12].....	111

ÇANAKKALE İLİ AYVACIK İLÇESİ ADATEPE KÖYÜNDE TARİHİ ÇEVRE KORUMA ÇALIŞMASI

Ezgi ALYAKUT

Mimarlık Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ceylan İrem GENÇER

Çanakkale'nin güneyinde bulunan ve özgünlüğünü büyük ölçüde koruyan önemli köylerden biri olan Adatepe, İda Dağı'nın güney yamaçlarına kurulmuş bir yerleşimdir. Ayvacık ilçesine bağlı Küçükkuyu beldesinin 3 km kuzeyinde yer alan köyün denize kuş uçuşu uzaklığı 1600 metredir. 10. yüzyılda Oğuzların Çepni boyu tarafından kurulmuş ve halkın çoğunluğunun Uçtürkmen boylarından olduğu söylenen Adatepe'nin girişindeki mezarlık taşları, köyün Selçuklu Dönemi öncesine dayanan bir yerleşim olduğunu kanıtlamaktadır. 1530 yılı Hüdavendigâr Livası Haritası'nda Adatepe'nin de bulunuyor olması, köyün 500 yıldır varlığının bilindiğini göstermektedir.

1924 Zorunlu Nüfus Mübadelesi'ne kadar Türkler ile Rumların bir arada yaşadıkları köy, halkın çabalarıyla Kentsel Sit Alanı ilan edilerek korunmuş; özgün yerleşim dokusunu ve geleneksel mimari karakterini yitirmeden günümüze kadar ulaşmıştır. Adatepe bu özelliğiyle çevredeki köylerden ayrılmaktadır.

Tez çalışması kapsamında Adatepe'nin sosyal ve kültürel dokusu, mimari özellikleri ile geçirdiği değişimler aktararak Adatepe'deki turizm faaliyetleri ile kültürel çevrenin bir arada sürdürülebilirliğine dair öneriler sunulmaktadır.

Tez çalışması, toplam beş bölümden ve sonuç bölümünden oluşmaktadır. Birinci bölüm; Literatür Özeti, Tezin Amacı ve Bulguların belirtildiği giriş bölümüdür. İkinci bölümde, Ayvacık ilçesinin konumu ve fiziksel özellikleri, sosyal ve ekonomik yapısı, barındırdığı kültürel ve doğal varlıkları ile mitolojik öğeleri açıklanmakta; bölgenin tarihsel gelişim sürecine ilişkin bilgiler verilmektedir. Üçüncü bölümde, Adatepe köyü Kentsel Sit Alanı sınırı içinde kalan yapıların plan ve cephe özellikleri, yapım teknikleri ve malzeme

özellikleri irdelenmiş, çevresel öğeleri olan sokakları, anıt ağaçları tespit edilmiş, alanda meydana gelen değişimler belirlenmiştir. Dördüncü bölümde, Kentsel Sit Alanı ve yakın çevresi ile ilgili yasal düzenlemeler araştırılmış, mevcut yapılaşma koşulları incelenmiştir. Beşinci ve son bölümde ise, Adatepe köyü ve yakın çevresindeki geleneksel kırsal dokunun ve doğal çevrenin korunmasına yönelik öneriler, sosyal yapı da dikkate alınarak geliştirilmiştir. Geliştirilen öneriler seçilen pilot bölgede detaylandırılmıştır. Pilot bölgenin vaziyet planı ve cephe silüetleri oluşturularak alanın iyileştirilmesine yönelik müdahale kararları belirlenmiştir. Ayrıca, köydeki kullanılmayan yapılar ve boş alanlar için de çeşitli öneriler geliştirilmiştir. Bu çalışmanın sonuçlarının Adatepe köyünün korunmasına teorik ve pratik anlamda katkı sağlaması, Ayvacık'ın diğer köyleri için de bir örnek olması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Adatepe, Ayvacık, Tarihi Çevre Koruma, Sıhhileştirme, Kırsal Miras

ABSTRACT

CONSERVATION PROJECT OF ADATEPE VILLAGE IN AYVACIK DISTRICT, ÇANAKKALE PROVINCE

Ezgi ALYAKUT

Department of Architecture

MSc. Thesis

Adviser: Assoc. Prof. Ceylan İrem GENÇER

Adatepe, which is located in the south of Çanakkale, is one of the important villages which has preserved its authenticity to a great extent today. Adatepe is a settlement built on the south slope of the Mount Ida. Located 3 km to the north of Küçükkuyu town connected to Ayvacık, the village's air distance to the sea is 1600 meters. Sepulchral monuments at the entrance of Adatepe, which is said to have been built by the Chepni tribe of Oghuz Turks in the 10th century demonstrate that the village is a settlement dating back to the Seljuk Period. It is also known that the majority of Adatepe's inhabitants were from the tribe of Uçturkmen. The presence of Adatepe on the map of Hüdavendigâr District dating from 1530 shows that the village existed for more than 500 years.

The village, where the Turks and the Greeks lived together until the 1924 Compulsory Population Exchange, has been preserved by being declared as an Urban Site thanks to the efforts of its inhabitants. Therefore, Adatepe has reached today without losing its original settlement fabric and traditional architectural character. Adatepe is separated from the surrounding villages due to this feature.

In the scope of the thesis study, social and cultural fabric of Adatepe, its architectural features and the changes it underwent are studied. As a result, suggestions in regard to the sustainability of economic activities and cultural environment of Adatepe are presented together.

The thesis study is composed of five parts and a conclusion. First part is the introduction part where the Literature Summary, Aim of the Thesis and Findings are stated. In the second part, the location of Ayvacık district and its physical features, its social and economic structure, cultural and natural assets and mythological elements are described.

In addition, information regarding the historical development of the region is studied. In the third part, plan and façade features of the historic buildings within the Urban Site Border of Adatepe village, their construction techniques, and material properties are examined. The environmental elements such as the streets and the monumental trees are determined, the changes occurring in the site are studied. In the fourth part, official regulations in regard to the Urban Site and its immediate environment are presented, current settlement conditions are studied. In the fifth and last part, suggestions in regard to the preservation of the historical rural fabric and natural environment of Adatepe village and its immediate environment are developed. The suggestions are detailed in the selected pilot area. Intervention decisions have been made to improve Adatepe by preparing the layout plans and elevations of the pilot area. Besides, various suggestions have also been developed for the unused buildings and empty areas in the village. With the results of this study, it is aimed to make a contribution both in a theoretical and practical sense to the preservation of Adatepe and to set an example for the other villages of Ayvacık as well.

Keywords: Adatepe, Ayvacık, Historic Site Preservation, Rehabilitation, Rural Heritage

1.1 Literatür Özeti

Adatepe köyü, Anadolu'nun kuzeybatısında, Çanakkale'nin güney kesimlerinde yer alan ve özgünlüğünü büyük ölçüde koruyan önemli köylerden biridir. Belirli dönemlerde nüfus değişimlerine sahne olmuş olan köy, özgün yerleşim dokusunu ve geleneksel mimari karakterini yitirmeden günümüze kadar ulaşmıştır. Bu çalışma kapsamında Adatepe köyünün fiziksel, tarihsel, sosyal ve kültürel dokusu, geleneksel mimari özellikleri ile geçirdiği değişimler incelenmiş, köyün günümüzdeki koruma sorunları tespit edilmiş ve çözüme ilişkin öneriler sunulmuştur.

Çalışma kapsamında ilk olarak tarihsel araştırma aşaması gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda, Atatürk Kitaplığı, Yıldız Teknik Üniversitesi Kütüphanesi, İstanbul Teknik Üniversitesi Kütüphanesi, Küçükkuyu Belediyesi, Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, Salt Galata Arşivi, İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM) Kütüphanesi, Çanakkale Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu (ÇKVKBK) Arşivi, Lozan Mübadilleri Derneği Arşivi ve T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Arşivi gibi arşivler taranarak tez konusu ile ilgili belgeler, birincil ve ikincil kaynaklar derlenmiştir. Bölgede yaşamış Rumlarla ilgili veriler için Ari Çokona, Sevan Nişanyan ve Georgios Nakracas gibi araştırmacıların çalışmaları ile Fener Rum Patrikhanesi Arşivi taranmıştır. Ayrıca tez kapsamında Midilli'ye gidilerek Adatepe'den Midilli'ye göçmüş bir mübadil aile (Chatzellis ailesi) ile iletişim kurulmuştur.

Tez çalışmasının ikinci bölümünde öncelikli olarak; Adatepe köyünün içinde yer aldığı Ayvacık ilçesinin fiziksel, sosyal ve ekonomik yapısı ile tarihsel gelişimi araştırılmıştır. Bu araştırmada yararlanılan başlıca görsel ve yazılı kaynaklar; Homeros, Heredotos,

Strabon, Plinius, Gouffier ve Raczyński gibi ünlü ozan, tarihçi, filozof ve gezginlerin gravürleri ile anlatırlardır. Bölge, önemli antik kentlerin varlığı nedeniyle kazı çalışmalarının sıklıkla yapıldığı bir yer olmuş; çalışmaların yayınlandığı belgeler tez kapsamında incelenmiştir. Kemal H. Karpat, Ekrem Akurgal, İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Ekrem Hakkı Ayverdi gibi araştırmacıların bölge tarihi ile ilgili yazılarından yararlanılmıştır. Ayrıca Nuran Kara Pilehvarian yürütücülüğünde Evren Kocacıbağ tarafından hazırlanmış “Ayvacık’a Bağlı Köylerde Yöresel Konut Analizi” başlıklı 2017 tarihli doktora tezinden yararlanılmıştır. Bölge hakkında gerçekleştirilmiş sempozyumlardan ve yayımlanmış makalelerden bilgi toplanmıştır.

Tez çalışmasının üçüncü bölümünde Adatepe köyünün fiziksel, tarihsel ve sosyal özellikleri ile köyde yer alan yapılar ve tarihi çevre araştırılmıştır. Bu bölüme kaynaklık eden başlıca çalışma, Yıldız Teknik Üniversitesi Restorasyon Anabilim Dalı tarafından 1977 yılında Adatepe’de yapılmış olan saha çalışması olmuştur. Lemi Ş. Merey tarafından yayınlanan “Adatepe Köyünde Hacı Mehmet Ağa Konağı” isimli makale ile Özden Süslü tarafından yayınlanan “Adatepe’de Hacı Mehmet Ağa Konağının Süslemeleri” makalesi, Gazanfer Erim ile Ersin Alok tarafından yayınlanan “Adatepe’de Eski Bir Türk Evi” isimli çalışma tezin üçüncü bölümünün başlıca kaynakları olmuştur. ÇKVKBK Arşivi’nden ve köyde yapılmış restorasyon projeleri raporlarından yararlanılmıştır. Köyde yapılan görüşmelerden elde edilen veriler de bu bölüme kaynaklık etmiştir. Ayrıca köyün 2017 yılındaki durumu incelenmiş, analitik belgeleme çalışmaları yazar tarafından gerçekleştirilmiş, çalışma alanında yer alan yapıların analizleri ve sosyal doku anketleri hazırlanmıştır. Tarihi çevrenin ve geleneksel yapıların geçirdiği değişimler tespit edilmiştir.

Tez çalışmasının dördüncü bölümünde Adatepe ile ilgili alınmış yasal düzenlemeler araştırılmıştır. Bu bölümde T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı arşivinden ulaşılan Çevre Düzeni Planı ve Plan Açıklama Raporu ile ÇKVKBK arşivinden ulaşılan Adatepe Kentsel Sit Alanı kararlarından faydalanılmıştır.

Çalışmanın son bölümünde ise, Adatepe’nin korunması üzerine öneriler geliştirilmiştir. Bu bölümde Nur Akın, Zeynep Ahunbay, Zeynep Eres, Hürriyet Ögdül, Emre Madran, Nimet Özgönül, Cengiz Can gibi koruma uzmanlarının yayınları ile UNESCO, ICOMOS, RehabiMed, Habitat III gibi koruma alanında uluslararası faaliyet gösteren kuruluşların çalışmalarından faydalanılmıştır. Bu bölümde çalışma alan ve yakın çevresine ilişkin üst

ölçekli planlama kararları önerilmiş, kırsal dokunun korunması ve devamlılığı adına öneriler sunulmuş, kullanılmayan alanlar yeniden planlanmıştır. Getirilen üst ölçekli öneriler, seçilen pilot bölgede detaylandırılmıştır.

1.2 Tezin Amacı

Uzun yıllar boyunca Rumlar ile Türklerin bir arada yaşadıkları, gerek mimari gerekse sosyal ve kültürel açıdan zengin bir birikime sahip bir köy olan Adatepe'nin, 1992 yılında Kentsel Sit Alanı ilan edilmeden önce izbe bir halde olduğu ve değerlerini kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kaldığı bilinmektedir. Çevre illerden gelen insanların kentten kaçarak köye yerleşme isteği ile Adatepe'de restorasyon çalışmaları hızlanmış, bölgenin turizm potansiyeli artmıştır. Kent yaşamından uzaklaşmak, doğa ile iç içe yaşamak adına turizmin de etkisiyle Adatepe'ye yerleşen kentliler, yörenin sosyoekonomik ve sosyokültürel yapısını etkilemişlerdir. Bu süreçle birlikte yörenin sosyal ve fiziksel yapısı değişime uğramıştır. Evlerin değerinin artması ile 1980'li yıllardan itibaren Adatepe'de yaşayan yerli halk evlerini satarak kentsel yerleşimlere göç etmeye başlamıştır. Böylelikle özgün kullanıcısını kaybeden köydeki evler değişim ve yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalmıştır. Bu değişim süreci içinde, Adatepe'de yapılacak her türlü tespit ve belgeleme çalışması arşiv niteliğinde olacaktır. Bu çalışmanın amacı, Adatepe köyü geleneksel kırsal dokusu ve sivil mimari yapılarının özelliklerini inceleyip belgelemek, acil bakım ve onarıma ihtiyaç duyan yapıları tespit ederek müdahale önerilerinde bulunmak ve gelecek nesillere ulaşmasını sağlamaktır. Bununla birlikte, Adatepe'nin günümüzdeki sorunlarına ilişkin çözüm önerileri geliştirilmesi, geleneksel dokunun güncel ihtiyaçlar doğrultusunda yeniden işlevlendirilmesi planlanmaktadır.

1.3 Bulgular

Çalışma alanında yer alan geleneksel dokunun belgeleme çalışması sırasında, yapıların ve sokakların fotoğrafları çekilerek yerinde tespitleri yapılmıştır. Ayrıca 2017 yılının Ağustos ayında yapılan saha tespit çalışması sırasında insansız hava aracı (drone) kullanılarak köyün havadan fotoğraf ve video çekimleri gerçekleştirilmiştir. Seçilen pilot bölgede detaylı çizimleri gerçekleştirebilmek için yapıların ve sokakların kotları tespit edilmiştir. Köyde yaşayan 15 kişiyle anket yapılarak sosyal doku analiz edilmiştir. Tüm bu çalışmalar neticesinde elde edilen veriler analiz edilerek grafikler oluşturulmuş ve bu bağlamda önerilerin geliştirilmesi sağlanmıştır.

ÇANAKKALE İLİ AYVACIK İLÇESİNE GENEL BAKIŞ**2.1 Fiziksel Yapı****2.1.1 Coğrafi Konum**

Ayvacık ilçesi, Anadolu'nun en batısında, Çanakkale ilinin güneybatısında konumlanmaktadır. $39^{\circ}36'05.4''$ Kuzey enleminde ve $26^{\circ}24'10.9''$ Doğu boylamında yer alan ilçe, Antik Dönem'de birçok efsaneye konu olan İda Dağı (Kazdağı) eteğinde yer alır [1]. Anadolu'nun en uç noktası olan Bababurnu, ilçe sınırları içindedir (Şekil 2. 1). Kuzeyde Ezine ve Bayramiç (Çanakkale) ilçeleri, doğuda Edremit (Balıkesir) ilçesi ile Mıhlı Çayı, güneyde ve batıda ise, Edremit Körfezi ile Ege Denizi ilçeyi sınırlandırmaktadır.

Şekil 2. 1 Ayvacık ilçesi ve çevresini gösteren harita [2]

2.1.2 Jeolojik ve Jeomorfolojik Yapı

Çanakkale ilinin %8,95'lik alanını kaplayan Ayvacık ilçesinin yüz ölçümü, 87.152 hektardır (Çizelge 2. 1) [3]. Volkanik bir plato üzerinde kurulan ilçe, genellikle dağlık ve tepelik bir yüzeye sahiptir [4]. Denizden 270 m yükseklikteki ilçe, 78 km uzunluğunda bir sahil şeridine sahiptir. Ayvacık arazilerinin genel kullanım türleri analizine göre; %55,56'sı orman-funda, %15,32'si çayır-mera, %11,64'ü ise bağ-bahçe arazileridir [3]. Eğimli yüzey yapısından dolayı ilçe arazilerinin yalnızca %13,70'i tarıma uygundur. İşlemeli tarım yapılabilen arazilerde hububat ve meyve-sebze üreticiliği, işlemeli tarıma uygun olmayan eğimli arazilerde ise zeytincilik yapılmaktadır. İlçeye bağlı 64 köyün 33'ünde, çiftçilerin yaklaşık %90'ı zeytincilik yapmaktadır [3].

Çizelge 2. 1 Ayvacık ilçesi genel arazi kullanım türleri [3]

Ayvacık Arazi Kullanımı	Alan (Hektar)	Yüzde
Tarım Arazileri	85.806	98,46%
Bağ-Bahçe	10.144	11,64%
Tarla	13.888	15,94%
Çayır-Mera	13.348	15,32%
Orman-Funda	48.426	55,56%
Tarım Dışı, Kullanılmayan ve Diğer Araziler	1.346	1,54%
TOPLAM	87.512	100%

İlçe topraklarının Büyük Toprak Grupları sınıflandırmasına göre, %78,15'i Kireçsiz Kahverengi Orman Büyük Toprak Grubu, %12,09'u Kahverengi Orman Büyük Toprak Grubu, %1,52'si ise, Aluviyal Topraklardır (Çizelge 2. 2) [3]. İlçenin jeolojik yapısı ile ilgili olarak; temelin metamorfik kayalardan oluştuğu, altında biyotitli gnays, kalk-şist ve kuvarşşistlerin yer aldığı, bunların üzerinde ise mermer, dolomitik ve kristalize kireçtaşları bulunduğu belirtilmektedir [3].

Çizelge 2. 2 Ayvacık'ta yaygın olan toprakların Büyük Gruplar sınıflandırmasına göre alan ve dağılım oranları (%) [3]

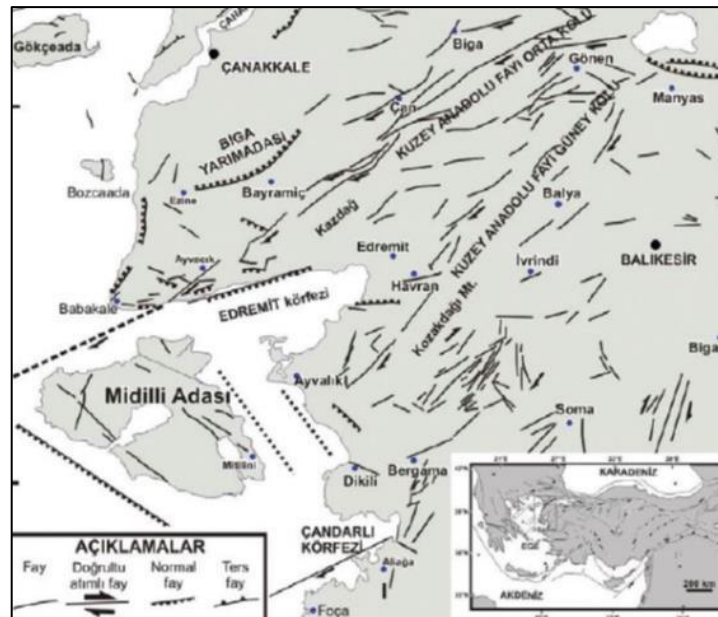
	Aluviyal	Koluviyal	Kah. Orm.	Kireçsiz Kah. Orm.	Kır. Kah. Akd. T.	Rendzina	İrmak Taş. Yat.	Yerleşim	Su Yüzeyi
Alan	1327	3298	10533	68108	1132	2140	269	69	109
Yüzde	1,52%	3,78%	12,09%	78,15%	1,30%	2,46%	0,31%	0,08%	0,13%

Ayvacık arazilerinin eğim grupları ve toprak derinlikleri incelendiğinde, orman-funda ve çayır-mera arazileri oluşturan orta arazilerin oranı %18,44; dik, çok dik ve sarp arazilerin oranı %75,32, toprak işlemeli tarımın yapıldığı düz ve hafif eğime sahip arazilerin oranı ise, %6,24 olarak belirtilmiştir. İlçedeki arazilerin %36,46'sı ise, taşlı ve kayalık arazilerdir. Ayvacık, dik eğimli yüzey yapısı nedeniyle erozyon riski yüksek bir bölgedir. Erozyona duyarlı araziler toplam alanın %92,39'unu oluşturur [3]. Tağıl; 1987 yılından 2000 yılına kadar bölgede yüksek toprak erozyon risk gruplarında artış olduğunu ve arazi kullanımı devam ettiği sürece bölgedeki arazi degradasyonunun kritik seviyeyi aşmasının olası olduğunu belirtmektedir [5].

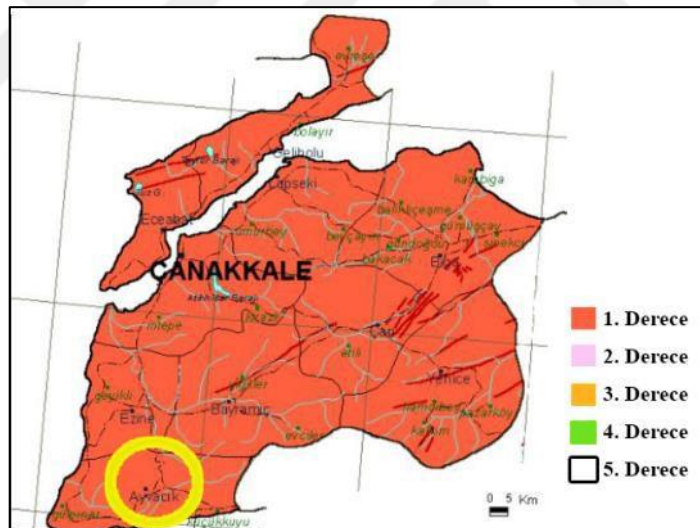
Dağlık ve tepelik yüzey görüntüsü nedeniyle ilçede ovalar azdır. İlçedeki en büyük düz alan 30 km² ile Tuzla Ovası'dır. Kösedere ve Babakale ovaları bunu izler. Bu ovaların bulunduğu bölgede yaz aylarında tarım ve ticaret artar. Burada yetişen domates Türkiye'nin birçok noktasına gönderilir. İlçenin güneyinde ise Paşaköy Ovası uzanır. İlçenin en büyük çayı olan ve ilçeyi sınırlayan Mıhlı Çayı, Kaz Dağı'ndan çıkar ve Edremit Körfezi'ne dökülür. Diğer büyük çay olan Tuzla Çayı ise, Tuzla Köyü'nün batısından Ege Denizi'ne dökülür. 52 km uzunluğundaki çay, Geme Dere, Kaplan Deresi ve Kestanelik Deresi gibi çeşitli isimlere sahiptir [4].

Biga Yarımadası'nın güneyinden Marmaris Körfezi'ne kadar ulaşan kıyı şeridi boyunca yapısal süreksizlikle derinlere ulaşan suların ısınarak yükselmesi sonucunda oluşmuş çok sayıda termal mineralli su kaynağı bulunmaktadır. Bölgenin tektonik özelliği bu kaynakların oluşumunda etken rol oynamıştır [6]. İlçedeki termal su kaynakları en batı uçta bulunan Bababurnu'nun güney yönündeki fay kırığı üzerindedir. İlçedeki en önemli termal su kaynağı, fay kırığının başında bulunan Tuzla köyündedir. Fay kırığının kuzey yamacında tuzlu termal su kaynağı bulunurken güney yamacında sodalı ve tatlı su kaynakları vardır. Küçükçetmi köyünde de bir termal su kaynağı bulunmaktadır [4].

İlçenin güneyinde bulunan Edremit Körfezi, Kuzey Anadolu Fay (KAF) kuşağının Ege Denizi içine girdiği alanda bulunan bir tektonik çöküntü alanıdır [7]. İlçe, Avrasya ve Afrika tektonik plakalar arasındaki en önemli aktif sismik ve deformasyon alanlarından biri içinde yer almaktadır. Bu nedenle hem doğrultu atılımlı tektonik rejimden hem de Batı Anadolu'nun açılma rejiminden etkilenmektedir (Şekil 2. 2) [8].

Çanakkale iline bağlı ilçelerin deprem bölgeleri haritasına göre, Ayvacık 1. derece deprem kuşağı içinde yer almaktadır (Şekil 2. 3) [8].

2.1.3 Klimatoloji

Klimatoloji Şubesi'ne (2008) göre, Edremit Körfezi ve çevresinde yıllık ortalama sıcaklıkların alansal dağılımı 12,6° C ile 18° C arasında değişmektedir [9]. Meteoroloji istasyonunun 1961 ile 1990 yılları arasındaki sıcaklık verilerine göre, sıcaklığın en düşük olduğu ay Ocak ayı olup, aylık ortalama sıcaklık 7° C dir. Ocak ayında en düşük sıcaklık

-8,5° C civarındadır. Sıcaklığın en yüksek olduğu ay ise Temmuz ayı olarak belirtilmiş olup bu dönemde sıcaklık ortalama 26,3° C civarındadır [9].

Bölgede yağışın yıllık ortalama alansal dağılımı, 451 mm ile 775 mm arasında değişmektedir. Yıllık yağışın büyük bir miktarı kış aylarında düşmektedir (Çizelge 2. 3). Bölgede yıllara ve aylara göre yağış miktarı büyük değişiklik göstermekte, bu durum tarımsal alanları olumsuz etkilemektedir. Kış mevsiminde düşen yağış miktarı ortalama 350 mm iken, yaz mevsiminde düşen yağış miktarı 23 mm dir. Kış ayları süresinde yağışlı günler artmakta, ilkbahar ile azalmakta ve yaz aylarında yalnızca 1-2 gün kadar yağış olmaktadır [9].

Bölgede 1971 ile 2000 yılları arasında ortalama rüzgâr hızının alansal dağılımı 2,7 m/s ile 6,2 m/s arasında değişmektedir. Bölgede mevsim değişiklikleri ile birlikte iki ayrı yönden esen rüzgârlar etkili olmaktadır. İlkbaharda batı rüzgârları, yaz döneminde doğu rüzgârları, sonbaharda ise doğu ve ikincil olarak kuzeydoğu rüzgârları hâkimdir. Kış dönemine gelindiğinde ise kuzeydoğu ve doğu rüzgârları etkin olmaktadır [9].

Çizelge 2. 3 Bölgedeki bazı klimatolojik veriler [10]

Parametreler	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
Ortalama Sıcaklık (°C)	7,3	7,8	10,1	14,5	19,7	24,4	27,0	26,5	22,3	17,1	12,1	8,9
Maksimum Sıcaklık (°C)	21,8	23,5	29,2	30,5	35,2	40,1	42,8	41,8	38,7	34,6	29,2	22,8
Minimum Sıcaklık (°C)	-8,5	-7,5	-6,2	-1,8	3,0	6,6	11,2	11,6	6,6	1,4	-2,7	-6,2
Toplam Yağış Ortalaması (mm)	89,5	92,1	70,8	55,1	33,8	19,9	6,2	3,8	22,8	54,8	113,6	115,6
Maksimum Yağış (mm)	89,4	66,7	73,1	50,5	66,6	83,9	39,3	25,5	55,2	134,1	119,8	112,1
Ortalama Nem (%)	68,0	65,3	63,0	61,2	55,0	49,3	46,4	48,9	54,7	63,2	69,1	69,5
Ortalama Rüzgâr Hızı (m/s)	2,6	2,7	2,7	2,2	2,3	2,3	2,9	3,0	2,6	2,4	2,1	2,4

2.1.4 İklim ve Bitki Örtüsü Özellikleri

Türkiye'nin üç tarafının denizlerle çevrili oluşu ve dağların denizlere uzanışının farklılaşması nedeniyle farklı iklim tipleri ortaya çıkmıştır. Denizin etkisiyle yurdumuzun kıyı bölgelerinde ılıman iklim özellikleri görülmektedir. Ayvacık ilçesinin Edremit Körfezi'ne yakın kesimlerinde Akdeniz ve Karadeniz iklimleri bir arada görülürken iç kesimlerde Geçiş (Marmara) iklimi hüküm sürmektedir [9].

Akdeniz iklimi etkisi altında olan güney kesimlerde yazlar sıcak ve kurak, kışlar ise ılık ve yağışlı geçer. İlçenin iç kesimlerinde Marmara iklimi etkileri ağır basmakta, yazlar sıcak ve kurak geçerken kışlar serin ve yağışlı geçmektedir [9]. Yöredeki iklim, turizm

faaliyetleri üzerinde de etkili olmaktadır. Yazın sıcaklık koşullarının uygun olması nedeniyle kırsal, deniz ve yayla turizmi yapılmaktadır. Dağlık yapısı ve kar yağışı alması nedeniyle yöre, kış turizmine de elverişlidir [4].

Yörede bulunan 1000 m yükseklikteki Kazdağı, 17.04.1994 tarihinde Milli Park ilan edilmiş olup 20.935 hektar yüz ölçüme sahiptir. Biga Yarımadası'nın en yüksek dağı olan ve başta Kazdağı Göknaarı olarak bilinen endemik ağaç türü olmak üzere zengin bir bitki örtüsüne sahip Kazdağı; memeliler, kuşlar ve sürüngenler açısından da çeşitlilik gösterir (Şekil 2. 4) [11]. Yapılan çalışmalarda Kazdağı'nda yaklaşık 800 takson ve 23'ü yalnız bu dağa özgü olmak üzere en az 68'i ülke çapında nadir bitki yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır [10].

Şekil 2. 4 Kazdağı Milli Parkı'nda bulunan çeşitli bitki türleri [10]

İlçenin güney kesimlerinde Akdeniz iklimine özgü bitki topluluğu olan maki, karaağaç, meşe, çınar, kayın, kestane, incir ve çalılıklar bulunmaktadır. İç kısımlarda ise, bozkır görünümlü, cılız otlu, tahıl üretimine elverişli alanlar ile su boylarında her mevsim yeşil kalabilen çayırlara rastlanmaktadır. Sahil kesimindeki geniş alanlarda zeytin ağaçları bulunmaktadır [9]. İlçede bulunan orman arazilerinin yarısında orman, diğer yarısında ise maki bitki örtüsü bulunmaktadır. Ormanlık alanlarda kızılçam ve karaçam gibi iğne yapraklı ağaçlar ile meşe, çınar, kızılğaç gibi yapraklarını döken ağaçlar; maki bitki örtüsüne sahip alanlarda ise mersin, pınarmeşesi, palamutmeşesi, delice, kekik ve çalılıklar vardır [4].

2.1.5 Ulaşım

Ayvacık ilçesi, bağlı bulunduğu Çanakkale il merkezine 73 km uzaklıkta olup Çanakkale'den ulaşım Çanakkale-İzmir E-24 karayolu ile bu yol üzerindeki bağlantılardan sağlanmaktadır (Şekil 2. 5). İlçe, yakın çevre illeri olan Bursa'ya 295 km, İzmir'e 260 km, İstanbul'a 430 km ve Ankara'ya 630 km uzaklıkta konumlanmaktadır. Ayvacık'a deniz yolu ile ulaşım İstanbul'dan Bandırma feribotu ve Çanakkale Boğazı'nı geçen feribotlar ile sağlanmaktadır. Ayrıca, Ayvacık ilçesinin Küçükkuyu beldesinden Midilli Adası'na 2018 yılının Mayıs ayı itibariyle gemi seferleri düzenlenmeye başlayacaktır. 18 Mart 2018'de yapımına başlanan 1915 Çanakkale Köprüsü, ilçeye ulaşımı kolaylaştıracaktır.

Şekil 2. 5 Ayvacık ilçesi ulaşım haritası [1]

2.2 Sosyal ve Ekonomik Yapı

2.2.1 Demografik Yapı

Durağan bir nüfus yapısına sahip olan Çanakkale ilinin nüfusu 1997 yılında 448.815 iken 2007 yılında 476.128'e, 2016 yılında ise 519.793'e ulaşmıştır [12], [13]. Nüfus büyüklüğü bakımından Türkiye illeri arasında 41. sırada olan Çanakkale, göç alan iller sıralamasında 23. sıradadır. İldeki durgun nüfus yapısı, sosyo-kültürel değişimin daha yavaş yaşanmasına ve homojen yapının sürmesine etki etmektedir [13].

2016 yılı Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre, Ayvacık ilçesinin nüfusu 31.683 olarak belirtilmiştir. Çanakkale nüfusunun %6,10'unu oluşturan ilçede, toplam nüfusun %26,32'si ilçe merkezinde, %73,68'i ise kırsal alanda yaşamaktadır. 1990-2010 yılları arasında toplam nüfusun azalmış olduğu, 2010-2014 yılları arasında tekrar artışa geçtiği, ancak 2014 ve 2015 yılları arasında %0,03'lük bir azalma olduğu kaydedilmektedir (Çizelge 2. 4) [12].

Çizelge 2. 4 Ayvacık'ın yıllara göre genel nüfus sayım verileri [12]

Yıl	Merkez	Kırsal Alan	TOPLAM
1965	2,277	23,076	25,353
1970	2,452	24,007	26,459
1975	3,120	24,028	27,148
1980	3,769	24,425	28,194
1985	4,243	23,849	28,092
1990	5,595	24,939	30,534
2000	6,475	24,027	30,502
2007	7,609	22,778	30,387
2009	7,538	22,606	30,144
2010	7,457	22,57	30,027
2011	7,619	22,666	30,285
2012	7,92	22,528	30,448
2013	7,758	22,977	30,735
2014	8,48	23,707	32,187
2015	8,271	23,152	31,423
2016	8,599	23,084	31,683

2.2.2 Ekonomik Durum

İlçedeki tarıma dayalı ekonomik yapı; geçmişte zeytincilik, orman ürünleri, hayvancılık, tarım ve palamutçuluğa dayanmaktadır. Palamut meyvesinin sepicilikte kullanımının kalkmasıyla ilçe ekonomisine katkısı yok olmuştur. Günümüzde ise ilçenin gelir kaynakları; antepfıstığı, narenciye, zeytin, zeytinyağı ve peynir üretimi, halı dokumacılığı ile odun kömürü olarak sıralanabilir [14].

Zeytincilik/ Zeytinyağı üretimi: İlçenin en önemli geçim kaynakları arasında zeytinyağı üretimi bulunmaktadır. Bölgenin Kazdağı eteklerinde yer alması, denizden gelen iyot etkisi, toprakların kıraç ve kireçli olması, kuzey rüzgârlarına kapalı olması, güneşin dik yamaçlara direkt vurması ve ılıman iklim özellikleri nedeniyle yüksek kalitede zeytinyağı

üretimi yapılabilir [15]. Bölgede zeytin, dalında doğal rafinaja uğradığından yağ doğal olarak meydana gelmekte, birçok zeytinyağı fabrikası bulunduğu için seri üretim yapıp fermantasyona uğramadan çıkarılmaktadır. Bu nedenle üretilen yağın asit değeri düşük, kalitesi yüksektir. Üretilen zeytinyağı hem gıda maddesi olarak tüketilmekte hem de kanser ve kalp damar hastalıkları ilaçlarında hammadde olarak kullanılmaktadır. Zeytinyağından elde edilen sabun kozmetik ve temizlik ürünü olarak, zeytin küspesi olarak bilinen pirina ise hem kaloriferlerde yakacak hem de hayvan yemine katkı olarak kullanılmaktadır [15]. İlçede 122.000 hektar alanda 1.749.000 zeytin ağacından zeytinyağı üretimi yapılmaktadır. Tarım İşletmeleri (TARİŞ), Ayvacık'taki zeytinyağı üreticileriyle iş birliği yaparak üretilen zeytinyağını ülke pazarında satmaktadır [4].

Adatepe de dahil olmak üzere, ilçe güneyinde bulunan 8 köyde zeytincilik yaygındır. Bu köylerin tamamı kıyı bandının gerisindeki plato ve ovalarda, yüksek rakımlı noktalarda konumlanmaktadır [16]. Gülpınar ve Edremit arasındaki köy yerleşimleri incelendiğinde, hepsinin denizden gelecek saldırılara karşı güvenlik nedeniyle bir tepenin siper edildiği bir yamaç göğsüne konumlandığı görülmektedir. Bu köyler arasındaki bir diğer benzerlik ise, hepsinin ortalama +160 kotunda yer almasıdır. Bu kotun özelliği, zeytin ağaçlarının bitip ormanın başladığı hat olmasıdır. Bu hat, denizle yerleşim yeri arasında zeytincilik yapıldığını, yerleşim yerinden yamaçlara doğru ise hayvancılık yapıldığını göstermektedir. Böylelikle binlerce yıllık üretim hattında iki tarımsal faaliyetten de yararlanılarak aynı zamanda birbirlerine verecekleri zararlar önlenmiştir [17].

Şekil 2. 6 Adatepe Zeytinyağı Müzesi girişi [E. Alyakut, 2017]

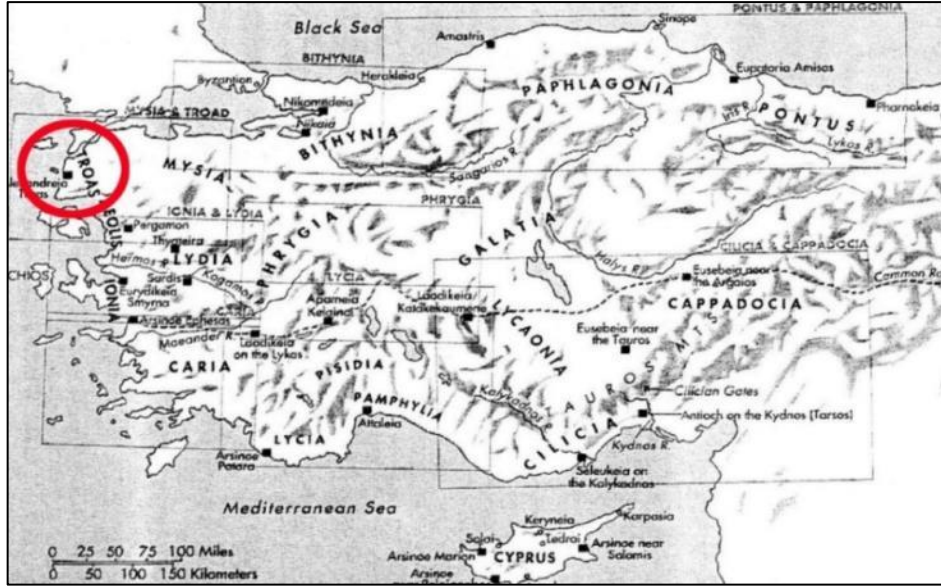
İlçe güneyindeki köy yerleşimlerinin yüksek tepelerde yer almasına karşın, eski yağhane yapılarının çoğu kıyı alanlarında konumlanmıştır. Küçükkuyu beldesinde bulunan ayakta kalmış yağhane yapılarından biri restore edilerek müzeye dönüştürülmüş ve Adatepe Zeytinyağı Müzesi adını almıştır (Şekil 2. 6). 1960 yılında yağ fabrikasının yanına sabunhane binası olarak yığma teknikte inşa ettirilmiş yapı, 2000 yılında restore edilmiştir [18]. Dikdörtgen plana sahip iki katlı yapıda, taşbaskı yöntemiyle zeytinyağı üretimi yapılmaya devam etmekte ve zeytinin yağ olana kadar geçirdiği aşamalar anlatılmaktadır. Müzede zeytin ezme ve kırma aletleri, mengeneler, yağ saklama kapları, vidalı presler, sabunlar, filtreler gibi folklorik malzemeler sergilenmektedir [19].

Hayvancılık: İlçede hayvan ürünleri yoğun talep gördüğünden, hayvancılık önemli bir geçim kaynağıdır. 2016 yılı verilerine göre Ayvacık'ta toplam 13.199 baş sığır, 1.041 adet tek tırnaklı hayvan, 69.720 adet koyun, 25.870 adet keçi mevcuttur [20]. İlçede daha çok mera ve koru hayvancılığı yapılmaktadır. Kültür cinsi sığır yetiştiriciliği oldukça az sayıdadır. Yıllık 11.200 ton süt üretilmektedir. İlçenin sahile kıyısı olan 21 köyünün 14'ünde başlıca gelir kaynağı balıkçılık olup üretilen yıllık balık miktarı 400-500 ton civarındadır [4].

Halıcılık ve El Dokumacılığı: Çanakkale ili ve yakın çevresi, ülkemizde geleneksel halı üretiminin devam ettiği yörelerden biridir. Bölgede halıcılık 15. yüzyıldan beri yapılmaktadır. Selçuklu Dönemi'nde Anadolu'ya göçen Yörükler ve Türkmenler Kazdağı yöresine yoğun olarak yerleşmiştir [21]. Yörükler, konakladıkları coğrafyalarda iklim ve yaşantı biçimlerini halılarda desen olarak yansıtmışlardır. Yörük halıları, desenlerine göre isimlendirilmiştir [4]. İlçede kirkitli ve mekikli dokumalar üretilmektedir. Yatay tezgâhlarda üretilen bu dokumalar yörede “ehram” adıyla bilinmektedir [14].

Yörüklerin yerleşik hayata geçmeleriyle halıcılıkla uğraşan köylüler dokumayı bırakıp tarlada çalışmaya başlamışlar, dokumaların sentetik kimyasal boyar maddelerle yapılmaya başlamasıyla da dokumanın kalitesi düşmüş, halı ve kilim dokumacılığına ilgi azalmıştır. Yöredeki geleneksel halı üretiminin devam etmesi amacıyla çeşitli kurumlar destekte bulunmuşlardır [21].

Turizm: 671 km uzunluğunda sahil şeridinde sahip Çanakkale ilinin 78 km'lik bölümü ilçe sınırlarında yer aldığından ve ilçede antik yerleşim merkezleri bulunduğundan ötürü, Ayvacık'ta turizme yönelik yatırımlar, ilçenin güneyinde bulunan Küçükkuyu,

Şekil 2. 8 Antik Çağ'da Anadolu haritası [25]

Troas Bölgesi'nde yapılan kazı ve yüzey araştırmaları, bölgedeki ilk yerleşimlerin M.Ö. 6000'lerin sonu ile M.Ö. 5000'lerin başına denk gelen Neolitik Dönem itibariyle başladığını göstermektedir [23].

Şekil 2. 9 Dörpfeld'in Antik Çağ'da Troas Bölgesi haritası [26]

Bölgedeki en önemli yerleşim, M.Ö. 3.binyıl başında Tunç Çağı'nda kurulmuş olan Troia kentidir (Şekil 2. 10). M.Ö. 3000'den M.S. 500'lere kadar sürekli yerleşim görmüş Troia'da 10 yerleşme katı ve yaklaşık 50 yapı evresi tespit edilmiştir [27]. Troia'nın yanı sıra, Khrysa (Külahlı) ve Larisa (Limantepe) de bölgede antik döneme tarihlenen diğer yerleşimlerdir [23], [28].

Şekil 2. 10 Günümüzde Troia yerleşimi [29]

2.3.2 Bizans, Anadolu Selçuklu Dönemleri

Roma İmparatorluğu'nun 395'te ikiye bölünmesiyle bölge Bizans İmparatorluğu denetimine girmiştir [30]. Troas Bölgesi; bereketli ovalara, madenlere, limanlara ve zengin ormanlara sahip olmasından dolayı Bizans Dönemi'nde yoğun olarak iskân edilmiştir [31], [32]. Bu dönemde Ayvacık'ın Kösedere'den Babakale'ye kadar uzanan batı kıyıları Hellespontos Bölgesi, güney kısımları ise Asya Bölgesi sınırları içindedir. Ayvacık'ta bu dönem yerleşmelerinden çok azı günümüze ulaşmıştır. Larisa ve Hamaxitos kentleri bu dönemde terk edilmiştir. Ayvacık ilçe sınırları içinde bulunan Bizans Dönemi yerleşmelerinden tespit edilenleri; Assos ve Gargara kentleridir. Bu iki piskoposluk merkezinin de 13. yüzyılın başında var olduğu belirtilmektedir [32].

1071 yılında Anadolu Selçuklu ile Bizans Devletleri arasında yapılan Malazgirt Savaşı'nı Selçukluların kazanmasıyla 1075 yılında İznik fethedilmiş ve Çanakkale'ye kadar olan bölge Selçuklular egemenliğine girmiştir. 1092 yılında ise Selçuklu Beylerinden Çaka Bey tarafından Çanakkale yöresi fethedilmiştir [30]. Çaka Bey'in Türkmen aşiretlerini bölgeye yerleştirmesi ile Türklerin bölgede iskânı başlamıştır [24], [33]. Bizans

İmparatoru Alexios ile Süleyman Şah arasında yapılan antlaşma neticesinde Anadolu Türklere bırakılmıştır. Ancak 1096'da Çaka Bey'in ölümü ile bölgedeki Türk hâkimiyeti tehlikeye girmiştir. Bizans Devleti'nin Haçlı ordusunu toplamasıyla yapılan I. Haçlı Seferi ile (1096-1099) bölge Bizans egemenliğine dönmüştür [30]. Çaka Bey tarafından bölgeye yerleştirilen Türkmenler Ege içlerine doğru ilerlemişlerdir [33]. 13. yüzyıldan itibaren Moğolların Anadolu üzerindeki baskılarının artmasıyla Anadolu Selçukluları zayıflamış ve Anadolu'da beylikler ortaya çıkmıştır [30].

2.3.3 Karesioğulları Dönemi

Karesi ailesi, köken olarak Sivas'ta hüküm süren ünlü Türkmen ailesi Danişmendli sülalesine mensuptur [34]. 1178 yılında Anadolu Selçukluları tarafından Danişmend ailesine son verilmesiyle Danişmendli Türkmenleri Anadolu'ya dağılmışlardır. Danişmendoğulları'nın bu tarihlerde Bizans Devleti ile mücadele etmeleri için, Anadolu Selçuklular tarafından Batı Anadolu'ya yerleştirildikleri düşünülmektedir [30].

Anadolu Selçukluların Danişmend ailesine son vermesiyle Danişmendoğulları'ndan Kalem Bey (Kalem Şah) ile oğlu Karesi Bey, 1296 yılında Batı Anadolu'da yaptıkları fetihler sırasında Balıkesir yöresini ele geçirmişler; Balıkesir'i başkent yaparak Ayvacık, Ezine ve Bayramiç'i topraklarına katmışlardır [24], [30], [33]. 14. yüzyılın başlarında Biga Yarımadası'nın büyük bir bölümü Karesi hâkimiyetine geçmiştir [35]. Bu tarihten itibaren Karesi Bey'in Sarı Saltuk¹ Türkmenleri ile Moğollardan kaçarak kendisine sığınan Türkleri bölgeye yerleştirmesiyle bölgede Türk nüfusu artmıştır [33], [36]. Karesi Bey'in ölümüyle Balıkesir ve çevresindeki topraklar oğlu Demirhan Bey yönetimine geçmiştir. Osmanlı Devleti ise Karesi Beyliği'nin zayıflamasını fırsat bilerek bölgeyi ele geçirmiştir [30].

Ayvacık'ın hangi tarihte kurulduğu kesin olarak bilinmemekle birlikte, 1330-1335 tarihleri arasında 15-20 haneli Kızılcatuğlu adlı küçük bir köy olduğu belirtilmektedir [14]. İlçenin genişlemesi ile ilgili olarak anlatılanlara göre, aslen Tiflisli olan Ümmühan Hanım, Ayvacık ilçesine yakın bir yerde han işletmekte; 1514 Çaldıran Seferi sırasında orduya katılan askerler bu handa dinlenmektedir. Ümmühan Hanım askerlerden birisiyle evlenir ve Ayvacık'a (Ayvalıoba) yerleşir. Bahçesine bir ayva ağacı diker. Bu ağacın cılız

¹ 13. yüzyılda Anadolu Selçukluları döneminde yaşamış olan Sarı Saltuk, Alevi-Bektaşî inancının yayılmasında önemli role sahip olmuş bir inanç lideridir [37].

ve cansız olduğunu görerek, yöreye küçük ayva anlamına gelen Ayvacık adını verir. Civarda bulunan köyleri de dolaşarak köylülerin Ayvacık'a yerleşmelerini ve sınırlarının genişlemesini sağlar [14].

2.3.4 Osmanlı Dönemi

Ayvacık'ın da içinde yer aldığı Karesi Beyliği, 1354 yılında Orhan Bey (h.1324-1362) döneminde Osmanlı İmparatorluğu hâkimiyetine geçmiştir [35]. Çanakkale ve Edremit Körfezi'ne kadar olan kısım ise, I. Murad (h.1362-1389) döneminde 1363 yılında Osmanlı topraklarına eklenmiştir [30]. Jeopolitik öneme sahip Biga Yarımadası'nın ardından Gelibolu ve Balkanları da topraklarına katan Osmanlı, büyüme hızına devam etmiştir [35].

Tanzimat öncesi Osmanlı idari sistemine göre, eyaletler sancaklardan (liva), sancaklar kazalardan, kazalar ise köylerden oluşmaktadır. Günümüzdeki adıyla Ayvacık ilçesi, 1530'larda Tuzla kazası adı ile Hüdavendigâr Sancağı'na, Hüdavendigâr Sancağı ise Anadolu Eyaleti'ne bağlı olarak yönetilmektedir [35]. Tuzla kazasında 72 köyde yerleşim bulunmakta, 1432 hanede 8090 kişi yaşamaktadır. Kazada Cemaat-i Yörükân, Cemaat-i Avcılar ve Cemaat-i Hasunlar cemaatleri bulunmaktadır [38]. Ayvacık'ın 1831 yılında Anadolu Eyaleti içinde Hüdavendigâr Sancağı'na bağlı bir kaza durumunda olduğu ve 5482 kişilik nüfusa sahip olduğu belirtilmiştir¹ [39]. 1839 Tanzimat Fermanı ile Osmanlı idari yapısında birçok değişiklik olmuştur. Devletin merkeze bağlı yönetim politikasından dolayı, Çanakkale de dahil olmak üzere vilayetlerin sınırları farklılaşmıştır [36].

Ayvacık/Tuzla (Kızılca Tuzla) kazası, 1848-1867 yılları arasında Hüdavendigâr Eyaleti dâhilindeki Biga Sancağı'na² bağlı bir kaza durumundadır³. 8 Kasım 1864 tarihli Vilayet Nizamnamesi düzenlemesinden Biga Sancağı da etkilenmiş ve 1868 yılında Ayvacık

¹ Modern anlamıyla ilk nüfus sayımının yapıldığı 1831 yılında sadece erkekler sayılmış; kadınlar, yetimler, akli ya da fiziksel özürlüler, Hristiyanlar, üst düzeydeki devlet görevlileri gibi vergi vermekle yükümlü olmayan kişiler bu nüfus sayımında kayda alınmamıştır [39].

² Çanakkale, kuruluşu çok eski dönemlere uzanmayan, II. Mehmed (h.1451-1481) Dönemi'nde temeli atılmış bir 15. yüzyıl şehridir. II. Mehmed'in Çanakkale Boğazı'ndan geçişi kontrol etmek amacıyla 1463 yılında yaptırdığı Kala-i Sultaniye etrafında yerleşim büyüyerek gelişmiştir. Osmanlı Dönemi'nde Biga Sancağı ile Çanakkale Boğazı (Bahr-i Sefid / Akdeniz Boğazı) idaresi birlikte yürütülmüştür [36].

³ Ayvacık kazası ile birlikte Kala-i Sultaniye (Çanakkale), Lapseki, Biga, Ezine ve Bayramiç kazalarından oluşan Biga Sancağı, Çanakkale İli'nin günümüzdeki sınırlarının aksine yalnızca Asya kıtasındaki topraklarını barındırmaktadır [40].

kazası, Biga Sancağı Cezayir-i Bahr-i Sefid vilayetine bağlanmıştır [36]. 1877/78 yılına ait Osmanlı nüfus kayıtlarında Biga Sancağı'nın toplam nüfusu 64.410 ve sancaktaki toplam hane sayısı 14.231 olarak belirtilmiştir [39]. Ayvacık kazasının bağlı olduğu Biga Sancağı; 1878-1880 yılları arasında Şehremaneti, 1881-1887 yılları arasında ise Karesi vilayetine bağlanmıştır. 1881/82 nüfus sayımına göre, Ayvacık kazasının toplam nüfusu, 18.006'dır. Bu sayımda, kazada toplam 16.302 Müslüman, 1671 Rum, 3 Yahudi ve 30 yabancı uyruklu kişi sayılmıştır [39].

1888 yılından itibaren Ayvacık kazasının içinde yer aldığı Biga Sancağı; Çanakkale (Kala-i Sultaniye) Vilayeti altında müstakil bir sancak duruma gelmiştir. 1888-1910 yılları arasında Ayvacık kazasına bağlı 57 köy bulunmaktadır (Şekil 2. 11) [36]. 1914 Osmanlı nüfus sayımına göre, Ayvacık kazasının toplam nüfusu 17.095'tir [39].

Şekil 2. 11 H 4-04-1331/M 13-03-1913 tarihli haritada Ayvacık ve çevresi¹ [41]

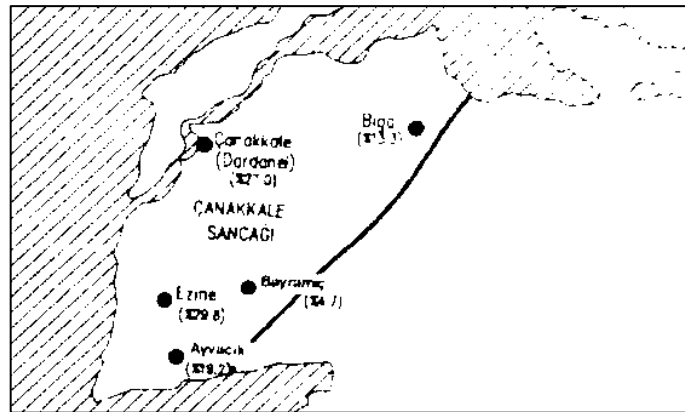
Türkler tarafından fethedilen bir şehir olan Çanakkale'ye, zamanla gayrimüslim nüfus yerleşmiştir [36]. Çanakkale'nin kıyıları ile iç bölgelerinde 16. yüzyıla kadar Ortodoks Hristiyan nüfusa sahip köylerin bulunmadığı, 1690'larda Rum Ortodoks topluluğunun dağınık olarak yaşadıkları, 1750'lerden önce ise, Rumların sadece bölgenin kuzey kesimlerindeki köylerde yaşadıkları belirtilmektedir [36], [42]. 1888 yılı nüfus verilerine

¹ 1. Kala-i Sultaniye, 2. Ayvacık, 3. Adatepe, 4. Edremid

göre, Biga Sancağı'ndaki 119.019 kişiden 17.579'u Ayvacık'ta yaşamaktadır. Ayvacık nüfusunun ise %90'ı Müslüman (15.875 kişi), %9,8'i Rum (1.671 kişi) olarak belirtilmiştir. Bu sayımda Ermeni, Protestan ya da yabancı Katolik halktan kimse yoktur [43]. 1894 yılı nüfus sayımı verilerine göre Ayvacık'ın toplam nüfusu 18.575'tir ve 16.483 yerleşik ve 324 göçebe olmak üzere toplam 16.807 Müslüman ile 1.768 Rum yaşamaktadır [44].

1839 Tanzimat Fermanı sonrasında gayrimüslimlerin haklarının güvence altına alınması, Rumların Küçükkuşu ve çevresindeki zeytin bölgesine yerleşmelerine zemin hazırlamıştır. Rumların bölgeye yerleşmeleri, 1854 Kırım Savaşı'nın sonrasına denk gelmektedir. 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Rumlar, Batı Anadolu'da zeytinyağı tesisleri kurarak ticaret yapmışlar ve ekonomik zenginliklerini artırmışlardır. Böylelikle Rumların bölgedeki nüfusu büyük ölçüde artmıştır [45].

1840 yılı Temettuat Kayıtları'nda Çanakkale bölgesindeki Müslüman ve gayrimüslim nüfusun geçim kaynakları ile ilgili bilgiler bulunmaktadır. Kayıtlara göre Müslümanların %97,3'ü çiftçilikle uğraşırken, bağıcılıkla uğraşanların %90'ı Rum'dur. Bu dönemde hayvancılık, aile ihtiyacını karşılamaya yönelik bir geçim kaynağı iken, şehir ekonomisine katkı sağlamamaktadır [36]. Anadolu'da bulunan Rum toplulukları ile ilgili araştırmalar yapan Sotiriadis'e göre, 1912 yılında Biga Sancağı'nda yaşayan 177.489 kişinin 38.830'unu Rumlar oluşturmaktadır (Şekil 2. 12) [42]. Sotiriadis, 1912'de Çanakkale'de yaşayan Rumların Trakya'dan; Bayramiç Rumlarının Trakya, Edremit ve Lapseki'den; Yenişehir Rumlarının Gökçeada, Bozcaada, Taşoz ve Semadirek'ten, Adatepe Rumlarının ise, Midilli'den geldiklerini belirtir [42]. 1906-1907 Osmanlı nüfus sayımında ise Biga Sancağı'ndaki Rum nüfusu 38.291 olarak belirtilmiştir [40].

Şekil 2. 12 Sotiriadis'e göre, 1912 yılında Çanakkale'ye bağlı kazalarda yaşayan Rumların oranı [42]

2.3.5 Cumhuriyet Dönemi

Ayvacık ilçesi 1869 yılından 1929 yılına kadar önce Tuzla (Kızılca Tuzla) sonra da Ezine ilçesine bağlı bir bucak merkezi olarak yönetilmiş, 1929 yılında ise ilçe merkezi Ayvacık'a taşınmıştır [46].

30 Ocak 1923'te imzalanan Mübadele (Karşılıklı Nüfus Değişimi) Protokolü kapsamında, Türkiye ile Yunanistan arasında zorunlu nüfus değişimi yaşanmıştır. Mübadillerin yerleştirilmesi için Türkiye 10 iskân bölgesine ayrılmış olup Çanakkale ile birlikte Edirne, Tekirdağ, Gelibolu ve Kırklareli 2. iskân bölgesinde bulunmaktadır [45]. Mübadele sonucu Ayvacık ilçesinin nüfus yapısı ciddi bir değişikliğe uğramıştır.

Mübadeleye ilk olarak Yunanistan'da Müslüman halkın ağırlıklı yaşadığı kıyı bölgelerden (Girit Adası ile Teselya ve Selanik kentleri) başlanmıştır [47]. 19 Mart 1924 tarihinde Girit Adası'nın Hanya kentinden 1265 mübadil ile Resmo kentinden 1235 mübadil olmak üzere toplamda 2500 Giritli mübadil Teşvikiye vapuru ile taşınmaya başlamıştır [45]. Teşvikiye vapuru ile gelen mübadiller; Çanakkale, Tuzla, Darıca ve Yalova iskelelerinde karaya çıkarak bu bölgelerde iskân ettirilmişlerdir [45]. Mübadillerin yerleştirilmesi, geldikleri yerlerdeki mesleklerine göre yapılmıştır. Ayvacık ilçesinde zeytincilik faaliyeti gelişmiş olduğundan Girit/Hanya, Midilli ve Ohri'den gelen mübadiller, Ayvacık sahillerine yerleştirilmiştir [47].

Girit Adası'nın Hanya kentinden getirilen 127 mübadil aileden toplam 519 kişi Ayvacık ilçesinin Küçükkuyu beldesine yerleştirilmiştir [47]. Göçmen Esas Defteri'ne göre, 127 ailenin 1'i Tokatçı mevkiinde, 55'i Küçükkuyu merkezde, 16'sı Büyük Çetmi'de, 27'si Küçük Çetmi'de, 26'sı Adatepe'de, 1'i Çetmi Kebir'de iskân ettirilmiş, 1 ailenin ise tam olarak nerede iskân ettikleri belirlenememiştir¹ [48].

Mübadele ile gelen göçmenlere, belirlenen oranlar dâhilinde mal/arazi verilmiştir. Ayvacık-Küçükkuyu yöresinde geniş zeytinlikler ve bağların bulunması nedeniyle buraya yerleştirilen göçmenlere çokça zeytinlik ve bağ verilmiştir. Mübadiller Midilli ve Girit'te zeytinciliği iyi bilmeleri sebebiyle bu mesleğe devam etmişlerdir. Küçükkuyu'daki ilk zeytinyağı fabrikası, Midilli'den gelen Molvalılar (Molivos)

¹ Küçükkuyu Beldesi'ne yerleştirilen mübadillerin kontrolü için Çanakkale valisi olan İsmail Hakkı Bey, 1924 yılında bölgeyi teftiş ederek mübadillerin iskânı ile ilgili bir rapor hazırlamıştır. Raporda, Giritli mübadillerden önce 1912 yılında Midilli göçmenlerinin bölgeye gelerek iyi evlere yerleştikleri, mübadeleye tâbi olarak gelen Giritlilere ise harap evler kaldığı için buraya yerleşmek istemeyen aileler bulunduğunu belirtir [49].

tarafından işletilmiştir [47], [48]. Ayvacık ilçesi Küçükkuyu beldesine Girit ve Midilli'den gelen mübadil göçmenlerin hatırlanması ve hatıralarının yaşatılması amacıyla 2012 yılında Küçükkuyu Belediyesi tarafından bir Mübadele Anıtı yapılmıştır (Şekil 2.13) [40].

Şekil 2. 13 Küçükkuyu'da bulunan mübadele anıtı [40]

2.4 İlçe ve Yakın Çevresindeki Kültürel ve Doğal Miras

Ayvacık ilçesi, antik dönemde efsanelere konu olan İda Dağı (Kazdağı) ve Ege Denizi ile sınırlanan bir coğrafyada yer alması nedeniyle birçok kültürel ve doğal miras alanına sahiptir. Yörede; Kazdağları, kaplıcalar, koylar, akarsular ve şelaleler olmak üzere birçok doğal varlık bulunmaktadır.

İlçede koruma altında bulunan kültür varlıkları; Apollon Smintheion Tapınağı, Assos Antik Kenti, Gargara Antik Kenti, Larissa Antik Kenti, Lamponia Antik Kenti, Polymedion Antik Kenti, Babakale Kalesi, Behramkale Köprüsü ve Behramkale köyü Kentsel Sit Alanı, Behramkale-Küçükkuyu Doğal Sit Alanı, Hüdavendigâr Cami, Adatepe köyü Kentsel Sit Alanı ve Zeus Sunağı olarak sıralanabilir [4].

2.4.1 Kazdağları

Biga Yarımadası'nın güney kesiminde konumlanan Kazdağları, batıda Ayvacık (Çanakkale), doğuda Balya (Balıkesir), kuzeyde Bayramiç (Çanakkale) ve Yenice (Çanakkale), güneyde ise Edremit Körfezi ile sınırlanmaktadır. Kazdağları kütesini oluşturan dağlar batıda Dede Dağı, ortada esas Kazdağı, doğuda Eybek Dağı ile

kuzeydoğuda Gürgen ve Kocakatran Dağları olarak sayılabilir. Dağ kütlesi, kuzey-güney doğrultusunda yaklaşık 35 km, kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda yaklaşık 70 km uzunluğa sahiptir (Şekil 2. 14) [10].

Şekil 2. 14 Kazdağları silsilesini oluşturan dağlar [10]

Biga Yarımadası'nın en yüksek kütlesi konumunda olan Kazdağları, Türkiye'nin diğer dağ kütlelerine oranla çok yüksek sayılmasa da vadilerin meydana getirdiği derin çukurluklar arasında bulunuşu nedeniyle yüksek bir görünüşe sahiptir. Dağ kütlelerinin zirveleri olan Karataş Tepesi 1774 m, Babadağı Tepesi 1765 m, Sarıkız Tepesi 1726 m ve Kırklar Tepesi 1712 m yüksekliktedir [10].

Kazdağları'nda topoğrafyanın şekillenmesinde bölgedeki ana fay zonunun etkili olduğu, akarsuların aşındırma, yarma ve parçalama hareketleri ile kütlede derin vadiler oluştuğu belirtilmektedir [10]. Tarih boyunca birçok efsaneye konu olmuş, Homeros'un İlyada'sında "Bin Pınarlı İda" ve "Canavarlar Anası İda" olarak betimlenen Kazdağları, barındırdığı doğal ve kültürel güzellikleri ile önemli bir turistik merkez konumundadır. Bölgede dağcılık, kaya tırmanışı, doğa yürüyüşleri, bisiklet turları, rafting, mağaracılık, kayak, atlı gezinti, kamp ve doğa araştırmaları gibi aktiviteler yapılmaktadır [10].

2.4.2 Ayvacık Barajı

Ayvacık ilçe sınırları içerisinde yer alan baraj, ilçenin 5 km kuzeydoğusunda bulunan Tuzla Çayı üzerindedir. Ayvacık, Paşaköy ve Tuzla ovalarının sulanması amacıyla 1997-2008 yılları arasında inşa edilmiştir [4].

2.4.3 Şelaleler

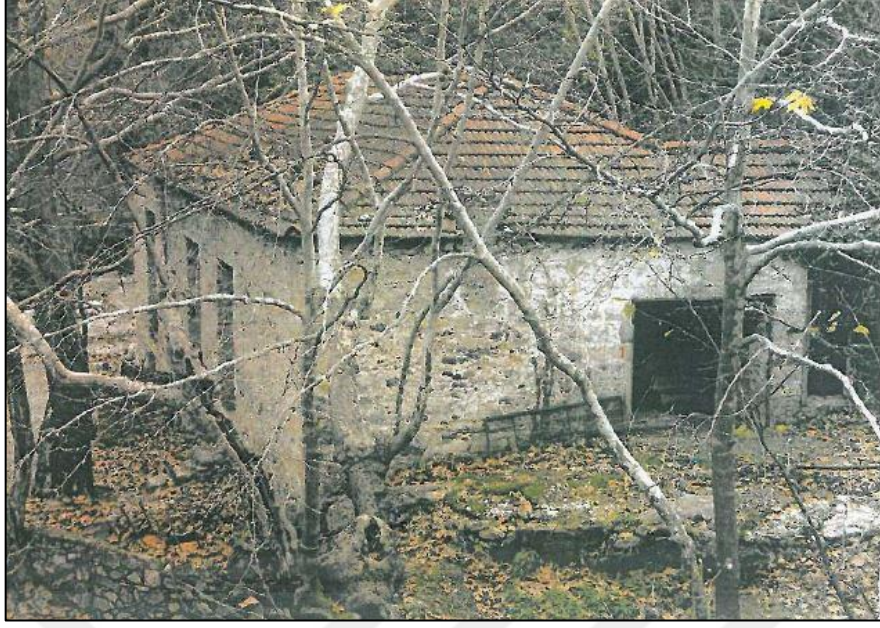
Mıhlı Şelalesi, Köprüsü ve Baş Değirmen: Ayvacık ilçesi Küçükkuyu beldesinde bulunan Mıhlı Çayı ve Şelalesi, Çanakkale ve Balıkesir sınırları içerisinde, Edremit-Çanakkale karayolundan ve denizden yaklaşık 5 km içeride bulunmaktadır [50].

Çanakkale ili, Ayvacık ilçesi, Küçükkuyu beldesi, Adatepe köyü, Değirmen mevkiinde bulunan, Mıhlı Çayı üzerinde yer alan, Maliye Hazinesi adına kayıtlı Mıhlı Köprüsü'nün GEEAYK'nin 12.02.1983 gün ve 14669 sayılı kararı ile korunması ve tamir edilmesi gerektiğine karar verilmiştir [51]. Roma Dönemi'ne tarihlenen ve Cenevizliler tarafından yapıldığı düşünülen köprü yuvarlak kemerli ve tek gözlüdür (Şekil 2. 15) [4], [52]. Kemer ayakları ana kaya üzerine oturtulmuş olan köprü düzgün kesme taşlarla harçlı örgü sisteminde inşa edilmiştir. Uzunluğu 15 m, genişliği ise 1,5 m olan köprü Osmanlı Dönemi'nde Edremit'ten Behramkale'ye uzanan ve Narlı köyünden geçen taş döşeme yol üzerinde bulunmaktadır [50].

Şekil 2. 15 Mıhlı Köprüsü [51]

Mıhlı Köprüsü yanında bulunan değirmen yapısı ÇKVKBK'nin 18.12.2013 gün ve 1354 sayılı kararı ile korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı olarak tescil edilmiş ve koruma grubu 2 olarak belirlenmiştir [51]. Roma Dönemi'nde taş malzemeden yığma sistemde inşa edilen değirmenin çatısı ahşap konstrüksiyonlu ve kırma olup eğimli bir arazide yer almaktadır. Yarım bodrum üzeri tek kattan oluşmaktadır (Şekil 2. 16) [51], [52].

Şekil 2. 16 Mıhlı Köprüsü yanında bulunan değirmen [51]

Sutüven Şelalesi: Balıkesir ili Edremit ilçesinde bulunan Sutüven Şelalesi, Kaz Dağları'nın denize bakan yamacında, Sarıkız yaylasından doğan Kızılkıçlı Çayı üzerinde konumlanmıştır. Şelaleye ulaşım Altınoluk-Edremit karayolundan Zeytinli ve Beyoba köylerine dönen yol takip edilerek sağlanmaktadır (Şekil 2. 17) [53].

Şekil 2. 17 Sutüven Şelalesi [54]

2.4.4 Köyler

Ayvacak ilçesine bağlı 64 köy ve 2 belde bulunmaktadır. Köyler bölgeye yerleşen konargöçer grupların özelliklerine göre isimlendirilmişlerdir [55]. Ayvacık ilçesinin

kuzeyinde Kaz Dağı eteklerinde bulunan orman köyleri “Dere Kolu”, güneybatıda Bababurnu tarafındaki köyler “Kıran Kolu” ve güneydoğuda Küçükkuyu tarafında bulunan köyler ise “Yalı Kolu” köyleri olarak bilinmektedir (Şekil 2. 18) [6], [55]. Tez çalışmasına konu olan Adatepe köyü, Ayvacık ilçesinin “Yalı Kolu” köylerinden biridir. Adatepe ile aynı coğrafi bölge içinde yer alan, geleneksel mimari özellikler açısından benzerlik gösteren Küçükçetmi ve Yeşilyurt (Büyükçetmi) köylerinin mimari özellikleri aşağıdaki bölümde detaylıca değerlendirilmiştir.

Şekil 2. 18 Çanakkale ili Ayvacık ilçesine bağlı köyler [1], [56].

2.4.4.1 Küçükçetmi köyü (Çetm-i Sagir)

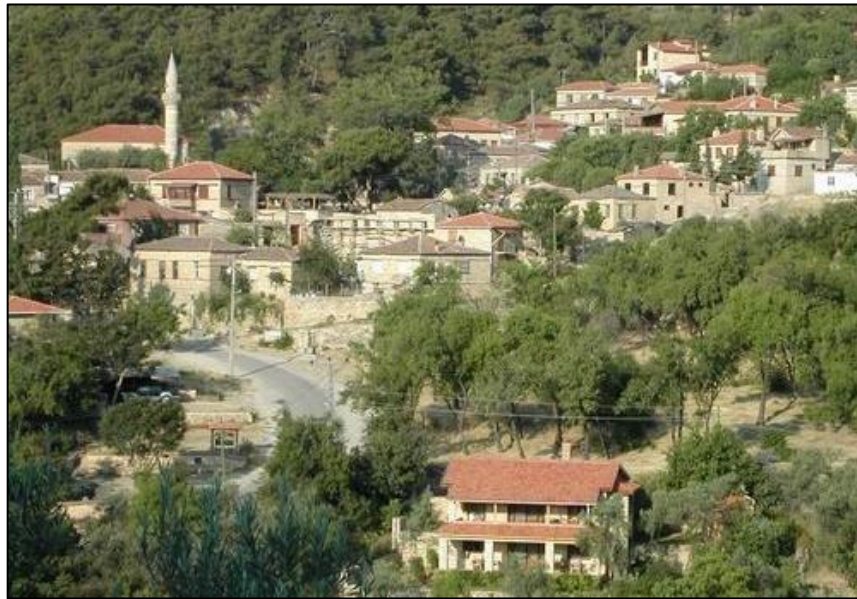
Ayvacık ilçesine yaklaşık 25 km mesafede yer alan Küçükçetmi köyü; geleneksel özellikleri, konumu ve demografik yapısı açısından Adatepe köyü ile benzerlik göstermektedir. Kagir yığma sistemde inşa edilmiş yapılardan oluşan köy, Kazdağları'nın güney yamaçlarına kurulmuş yerleşimlerden biridir (Şekil 2. 19). Köy Küçükkuyu beldesine ise 3 km mesafede yer alır. Köyün Oğuzların Çepni boyundan bir aile tarafından II. Mehmet (h. 1451-1481) döneminde kurulduğu belirtilmektedir [57]. Midilli Adası'ndan gelen Rumlar köye yerleşerek 1924 Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi'ne kadar köyde yaşamışlardır. Bu tarihten sonra köyden başka yerleşimlere olan göçler sebebiyle yerel halkın nüfusunda azalma meydana gelmiştir. Afrodit Kaplıcası adıyla bilinen kaplıca, köy sınırları içerisinde yer almaktadır [57].

Şekil 2. 19 Küçükçetmi köyünün genel görünümü [57]

Küçükçetmi (Afrodit) Kaplıcası: Kazdağları eteklerinde çok sayıda kaplıca ve şifalı sular bulunmakta, antik kaynaklarda çaresiz hastalığa yakalanan hastaların İda'da bulunan kaplıcalarda iyileştiklerinden bahsedilmektedir [58]. Küçükçetmi köyünün Adatepe'ye bakan yamacında bulunan Afrodit Kaplıcası'nın ne zaman yapıldığı bilinmemekle birlikte, Cenevizliler tarafından onarıldığı tahmin edilmektedir. Kaplıca ile ilgili rivayete göre; aşk ve güzellik tanrıçası Afrodit cüzzam hastalığına yakalanarak bir mağaraya konur ve bu mağarada yıkanarak eski güzelliğine kavuşur [4].

2.4.4.2 Büyükçetmi (Çetm-i Kebir / Yeşilyurt) köyü

Şekil 2. 20 Yeşilyurt köyünün genel görünümü [59]

Ayvacık ilçe merkezine yaklaşık 21 km mesafede bulunan köy, Kazdağları eteklerinde dik bir yamaca kurulmuştur (Şekil 2. 20). Eski adı “Büyük Çetmi” olan yerleşimin Küçükçetmi köyü gibi, Oğuzların Çepni boyu tarafından kurulduğu bilinmektedir [60]. Sümer, 16. yüzyıl arşiv kayıtlarına göre, köyün Hüdâvendigâr Sancağı’na bağlı köylerden biri olduğunu belirtmektedir [61].

Yeşilyurt köyü Camisi: Köy merkezinde bulunan dikdörtgen plan kurgusuna sahip cami, kırma çatılıdır. Taş malzeme ile yığma teknikte inşa edilmiştir. Doğu cephede, yapıya bitişik tek şerefeli minare bulunmaktadır. Yapının girişi ve son cemaat yeri, daha gösterişli olan kuzey cephedendir (Şekil 2. 21).

Yapının inşa edildiği alanda bulunan kot farkından dolayı, batı ve güney cepheler diğer cephelere göre daha yüksektir. Yapının batı ve kuzey cepheleri biçimsel açıdan benzerlik göstermekte, buna karşın taş işçiliği farklılaşmaktadır. Harim kısmını sınırlayan kısımda kaba yonu taş kullanılmışken, kuzeyde bulunan son cemaat yeri duvarları kesme taştandır. Bu durum, kuzey cephesinin onarıldığını ya da yapıya sonradan eklendiğini düşündürmektedir [60].

Şekil 2. 21 Yeşilyurt köyü Camisi, kuzey cephesi [60]

Yapının giriş kapısında bulunan kitabesinde “19 Mayıs 1320 / 01 Haziran 1904 ve 15 Cemâziye’l-âhir 1322 / 27 Ağustos 1904” olmak üzere iki ayrı tarih bulunmakta, bu tarihlerin kapalı son cemaat yerinin bulunduğu kuzey cephenin eklendiği veya onarıldığı

tarikh olduğu düşünölmektedir [60]. Özarar ise caminin aslında 1905'te Midilli'den gelenler tarafından yapılan bir kilise olduğunu belirtmektedir [62].

2.4.5 İlçeye Özgü Somut Olmayan Kültürel Miras

2.4.5.1 Gelenekler

Panayır Geleneği: Göçebe kültürünün getirdiği bir alışkanlık olan panayır geleneği, her yıl Mayıs ayında beş gün boyunca yapılmaktadır. Yarım asırdan beri ilçede kurulan panayırdaki, ulaşım sıkıntılarında dolayı ürettiğini satmakta zorluk çeken halk ile alıcı bir araya gelmektedir.

Köy Hayır Geleneği: Türk kültüründe birçok olay sonrası yapıldığı bilinen hayır geleneği, Çanakkale yöresinde günümüzde de devam etmektedir. Çanakkale ve Balıkesir'in çeşitli köylerinde yapılan köy hayırları genellikle Mayıs ayının ilk haftasında başlayarak hasat sonuna kadar devam eder. Mayıs ayındaki hayırlar "Hıdırellez Hayırları" olarak da bilinmektedir. Hayırlar genelde hafta sonları; cami çevresinde, köy meydanında ya da okul bahçesinde gerçekleştirilir. Adatepe köyündeki hayır, Garip Dede yatırında gerçekleşmektedir [13].

Deve Güreş Geleneği: İlçede genellikle Aralık ve Ocak aylarında deve güreş etkinliği yapılmaktadır.

2.4.5.2 Mitoloji ve Efsaneler

İda: Binlerce yıl öncesinden bu yana adı İda olarak geçen Kazdağları'nın mitolojide önemli bir yeri bulunmaktadır. İda'nın kelime anlamı üzerinde farklı görüşler vardır. Anlatıların birinde; Edremit, Biga Yarımadası, Ege ve Akdeniz kıyıları ile yakın adalarda yerleşen ilk insanlar, Luvilerdir. Dinleri Ana Tanrıça kültü olup, şehirlerine ve coğrafi bölgelere Ana Tanrıça'nın isimlerini vermişlerdir. Bu nedenle değerli ve bereketli kabul ettikleri Kazdağı topraklarına Ana İdeiya (İda dağlı) denmektedir [63]. Bir başka anlatımda, Luwi/Pelasgos dilinde "*orman, tahta, ağaç, odun*" gibi anlamlar taşımaktadır [50]. Bir diğer anlatımda, İda sözcüğünün asıl anlamının İdwa olabileceği, Hitit belgelerinde İtwa, İttuma kelimeleri geçtiğinden bahsedilmektedir [63]. Bir başka düşünceye göre ise; İda Ağaç Tanrı'nın ismidir [63].

Homeros'un İlyada'sında, "*Hayvanların anası, kaynağı bol İda*" ve "*Canavarlar anası çok pınarlı İda*" olarak geçer. Destana göre, İda Dağı'nın doruklarında Zeus, tanrıçalarla birlikte yaşamaktadır [64].

İda Dağı Güzellik Yarışması: Antik Yunan mitolojisinde İda Dağı'nda yapılan güzellik yarışmasından bahsedilmekte, Troya kralı Priamos'un oğlu Paris'in hakem olduğu geçmektedir. Mitolojiye göre; kraliçe Hekabe'nin rüyasında doğacak oğlu Paris'in Troya'yı yıkıma götüreceğini görmesi üzerine doğumdan sonra Paris bir uşak tarafından İda Dağı'na bırakılır. Ancak bebek ölmez ve Aeglos adında bir çoban tarafından bulunup büyütülür ve Paris adı verilir [65].

Efsaneye göre, Olimpos kralı Peleus'un düğününe çağrılmayan kavgacı tanrıçası Eris, ortalığı karıştırmak üzere "*en güzeline*" yazılı altın elmayı üç tanrıça aday arasına atarak seçimi İda Dağı'nda çobanlık yapan Paris'in yapmasını buyurmuş, ancak Paris'i seçim nedenini belirtmemiştir [66]. Aday üç tanrıça, Zeus'un karısı Hera, savaş tanrıçası Athena ile aşk ve güzellik tanrıçası Afrodit'tir [67]. Afrodit'in Sparta kralı Menelaus'un karısı Helena'yı vaat etmesi üzerine; Paris bu üç tanrıça arasından Afrodit'i seçer ve Afrodit'in yardımıyla Helena'yı kaçıır. Menelaus'un karısı Helena'yı istemesi ve Paris'in karşı çıkmasıyla, Truvalılarla Akhalar arasında uzun yıllar sürecektir Troya Savaşı başlamıştır [68]. "Paris'in Yargısı" teması birçok sanatçı tarafından, farklı örneklerle yüzyıllar boyunca resim sanatına aktarılmıştır (Şekil 2. 22) [67].

Şekil 2. 22 Paris'in Yargısı, Giovanni Sordani, 16. yüzyıl [69]

Mitolojide önemli bir yere sahip olan İda Güzellik Yarışması, 1974 yılından itibaren anılmaya başlanmış, belirli aralıklarla Kazdağları eteklerindeki Ayazma mevkiinde gerçekleştirilmektedir [70].

Sarıkız Efsanesi: Ege Bölgesi ile Marmara sınırında yer alan Sarıkız Tepesi, Kaz Dağları'nın en yüksek noktalarından biri olup 1574 m yüksekliğe sahiptir. Farklı varyasyonları olan Sarıkız Efsanesi'ne göre; Güre köyünde yaşayan Sarıkız adlı bir kızın babası tarafından bu tepeye bırakıldığına ve orada uzun süre yaşadığına inanılmakta, bu nedenle kutsal sayılmaktadır [71]. Efsanenin sonunda Sarıkız ve babası Kazdağları'nın farklı noktalarında ölür. Sarıkız'ın öldüğü yere Sarıkız Tepesi, babasının öldüğü yere Babatepe adı verilmiştir [4].

Hasan Boğuldu Efsanesi: Edremit yöresine özgü en ünlü efsanelerden biri olan Hasan Boğuldu efsanesine göre, 1800'lü yılların sonlarında Edremit pazarında çalışan Hasan adında birinin, âşık olduğu kızla evlenebilmek uğruna sırtında kırk okkalık tuz çuvalını Sarıkız zirvesi eteklerinde kurulu obaya çıkartmasını konu almaktadır. Efsaneye göre, Hasan Sutüven Şelalesi yakınlarında kaybolur. Bu nedenle şelaleye Hasan Boğuldu Göleti adı da verilmiştir [72]. Bu hikâye, Sabahattin Ali'nin Yeni Dünya isimli kitabına da konu olmuştur [73].

Refika: 19. yüzyıl sonu ile 20. yüzyıl başı civarlarında Adatepe köyünde yaşadığı söylenen Refika adında bir kızla ilgili birçok efsane vardır. Rivayetlerden birine göre; bir Rum kızı olan Refika (Rebecca), Türkler ve Rumlar tarafından çok sevilir. Mübadele ile Rumlar köyden ayrılınca Refika da gitmek zorunda kalır. Türkler bu duruma çok üzülür ve bu nedenle Refika'nın ismini anmaya devam ederler. Onun adına türküler okunup danslar edilmektedir [74].

Refika ile ilgili efsanelerin diğerine göre ise, Refika bir Türk kızıdır. Adatepeli bir genç olan Nazmi Bey Refika'ya aşıktır. Cihan Harbi'nde Nazmi Bey askere gider ve Refika'nın, başka biriyle olduğunu öğrenir. Nazmi Bey, Refika için askerden kaçarak köye gelir ancak köy girişinde bulunan iki mezarlık arasında Nazmi Bey vurulur. Bundan sonra Refika Yunanistan'a kaçar [75], [76].

Refika efsanesi, Özge Deniz Özker tarafından belgesele çekilmiştir [75]. Köyde üretilen zeytinyağlarında, Refika olduğu düşünülen bir kız resmi kullanılmaktadır. Özker, Refika hikâyesinin izinden giderek Refika'nın gerçek kimliğine ulaşmaya çalışmıştır. Belgeselde

belirtilene ve köy halkından edinilen bilgiye göre, fotoğraftaki kızın Refika olmadığı kanısı hâkimdir (Şekil 2. 23) [75].

Şekil 2. 23 Adatepe köyünde üretilen zeytinyağlarında marka haline gelmiş olan ve Refika olduğu düşünülen resim [77]

2.4.6 İlçenin Yitik Kültürel Mirası: Yel Değirmenleri

Çanakkale kırsal mimarisinin önemli yapı türlerinden biri olan yel değirmenleri, 15. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar tarımsal ekonomide faaliyet göstermiştir. Kullanım dışı kalmalarıyla birlikte yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olan yel değirmenleri, yörenin kültür mirasının önemli bir ögesidir (Şekil 2. 24) [78].

Şekil 2. 24 Ayvacık ilçesi Bademli köyünde bulunan yel değirmeni [78]

Osmanlı arşivlerine göre, 15. yüzyılın ortalarından 20. yüzyıl başlarına kadar yel değirmenleri Çanakkale ve Biga Yarımadası'nda geniş bir alanda kullanılmıştır [78]. 17. yüzyıl itibarıyla bölgeyi ziyaret eden seyyahlar, eserlerinde yel değirmenlerini canlandırmışlardır (Şekil 2. 25) [78].

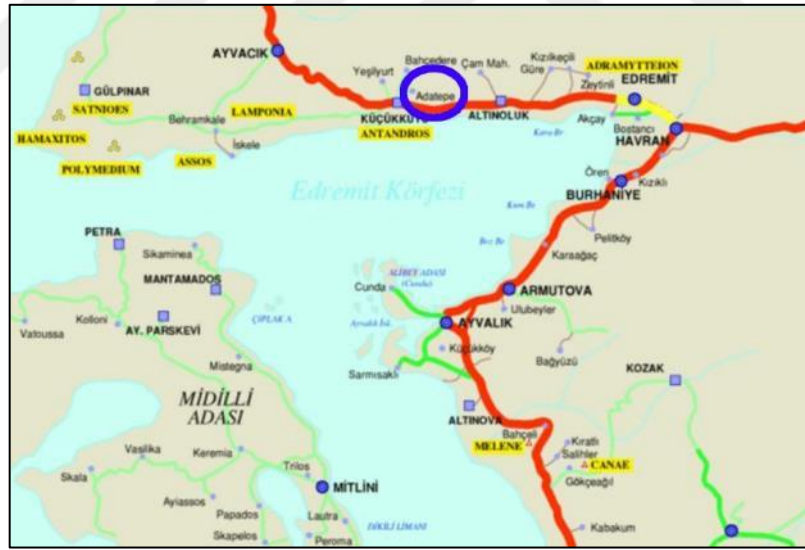

Şekil 2. 25 19. yüzyıl başlarına ait Babakale (Lekton Burnu) gravürü, arka planda yel değirmenleri [79]

Yel değirmenlerinin Çanakkale’de çok sayıda bulunması, bölgedeki tahıl üretiminin fazla olduğunun göstergesidir. Osmanlı belgelerinde; değirmenlerin şahıs veya devlet mülkiyetinde olduğu, devlet kontrolünde olanların askerlere hizmet karşılığı verildiği belirtilmektedir [80]. Çanakkale’de bulunan çok sayıda yel değirmeni, Müslüman ve Hristiyanlar tarafından işletilmiş, böylelikle köylerin ihtiyaçlarını karşılamıştır [78]. Değirmenler, hem tahılın un haline getirildiği mekânlar olarak kullanılmış, hem de değirmencinin yaşam birimi olmuştur. Bu sayede yakın tarihe kadar yörenin ekonomisi için önemli rol oynamışlardır [78].

ADATEPE KÖYÜ YERLEŞİM DOKUSU VE YAPILARIN ANALİZİ**3.1 Adatepe'nin Fiziksel, Sosyal ve Tarihsel Özellikleri**

Adatepe köyü, Edremit Körfezi'nin kuzeyinde, Kaz (İda) Dağı'nın güney yamaçlarına kurulmuş bir yerleşimdir. Küçükkuş beldesinin 3 km kuzeyinde yer alır. Adatepe köyünün bağlı bulunduğu Ayvacık ilçe merkezine uzaklığı 35 km, Çanakkale il merkezine uzaklığı ise 105 km'dir. Köyün denize kuş uçuşu mesafesi 1600 m'dir (Şekil 3. 1).

Şekil 3. 1 Adatepe köyü ile yakın çevresi [81]

Kayalık ve ağaçlık bir kesimde, denizden 250 m yüksekte bulunan köy yerleşiminin kurulduğu yer, eski çağlarda korsan saldırılarına karşı kolayca savunulabilecek bir alandadır. Ege Denizi'nde bulunan adalarda verimli arazilerin bulunmaması nedeniyle, halkın bir bölümünün korsanlıkla geçim sağladığı bilinmektedir. Ege Denizi'ne kıyısı bulunan yerleşimler, bu nedenle köylerini kıyıdan yüksek yerlerde, güvenli buldukları

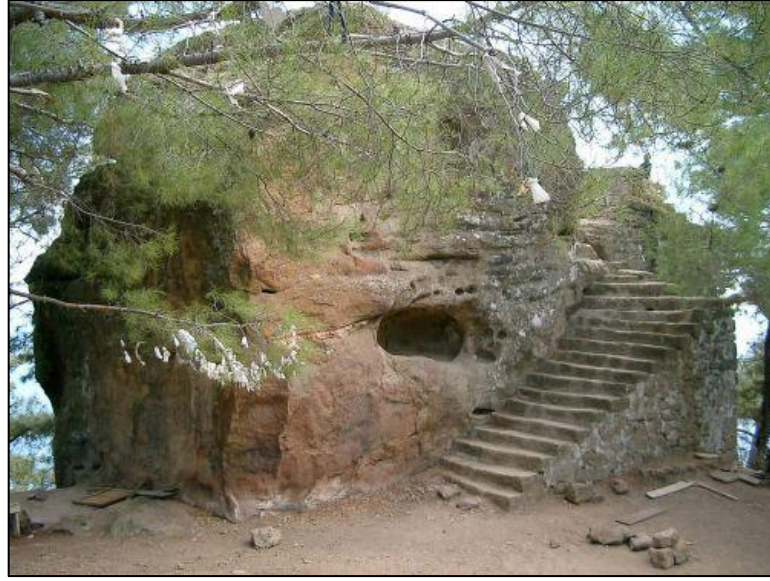

Şekil 3. 3 Küçükkuşu tarafından Adatepe girişindeki yolun yapımı [M. Gönenç]

Dedetepe gözetleme yerinde, kaya kütesinin işlenmesiyle oluşturulmuş Zeus Altarı bulunmaktadır [82]. Orman Bakanlığı Mülkiyetinde bulunan Zeus Açık Hava Sunağı, BKTVKK'nın 27.12.1992 gün ve 2900 sayılı kararı ile koruma altına alınmıştır. Sunak, 1. Derece Arkeolojik Sit Alan sınırları içinde yer almaktadır [51]. Kayaya oyulmuş basamaklar ile kütleyle çıkılmakta; kütlelerin üzerinde sunak nişleri ile oturma platformları yer almaktadır. Sunağın altında bulunan içi su dolu sarnıca Zeus Mağarası denmektedir¹ (Şekil 3. 4) [83].

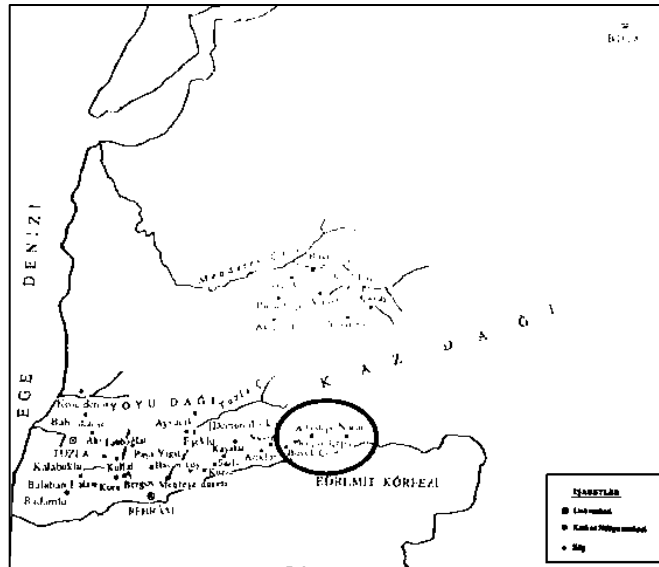
Homeros'un İlyada Destanı'nda adı geçen ve Tanrılar Tanrısı Zeus'un yaşadığı, antik adıyla "Gargara" olan bölgenin günümüzdeki Küçükkuşu olduğu; Zeus'un Troya Savaşları'nı izleyip yönettiği yerin ise Zeus Altarı olduğu belirtilmektedir [62]. Destanda Homeros İda'yı anlatırken "...Gargaron'daydı Zeus'un tapınağı, kokulu sunağı..." demiştir [64].

¹ Köyün en eski ailelerinden biri olan Sözen ailesinden Mustafa Gönenç ile yapılan görüşmede Zeus Altarı ile ilgili birçok bilgi elde edilmiştir. Gönenç, Zeus Altarı'na çıkan taş merdivenlerin 1950'lerde o dönem köy muhtarlığı da yapan babası tarafından eklendiğinden, Zeus Altarı denilen kaya kütesinin eskiden daha büyük olduğundan ve 1800'lü yıllarda kaya kütesinden kopan parça ile küçüldüğünden bahsetmiştir. Ayrıca Gönenç'e göre, Zeus Altarı, bir sunak alanı olmaktan çok palangadır (haberleşmek için kullanılan küçük kalecik). Tarihsel süreç içinde, Troya-Babakale-Behramkale-Bergama haberleşme ağı içinde Adatepe'nin de yer aldığını ve Zeus Altarı'nın da bu amaçla kullanılmış olabileceğini belirtir [76].

Şekil 3. 4 Zeus Altarı [E. Alyakut, 2017]

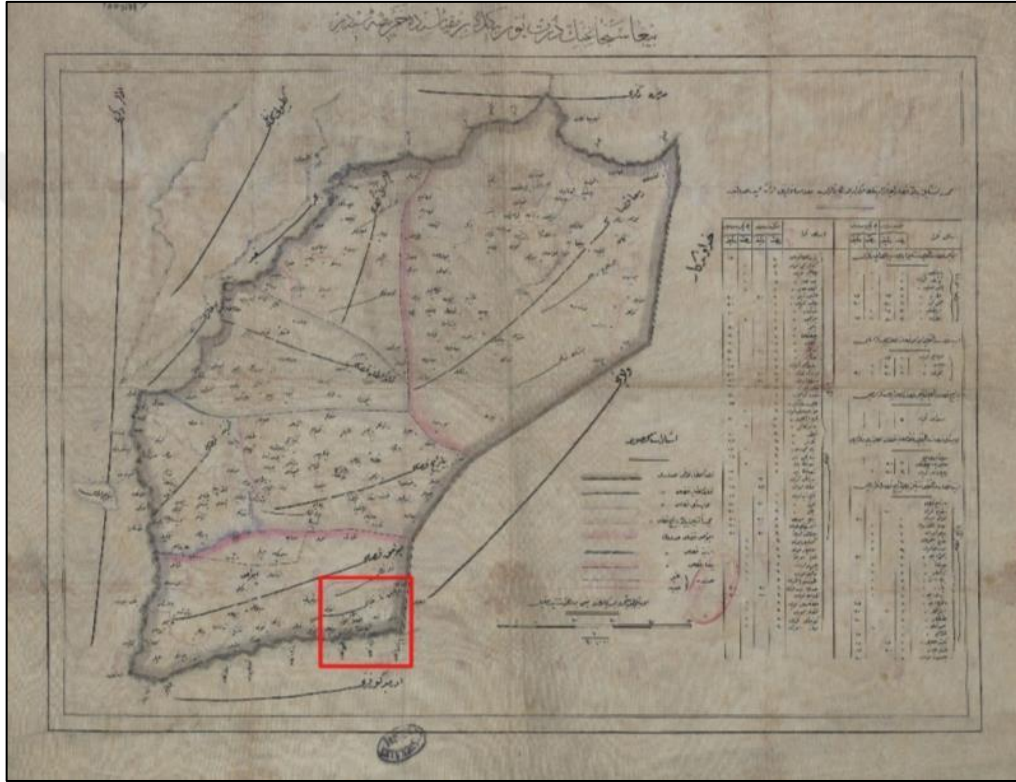
Zeus Altarı'nın varlığı sebebiyle, kuruluşunun antik çağlara kadar uzandığı düşünülen Adatepe köyü, girişinde bulunan mezarlıktaki mezar taşlarına göre, Selçuklu Devri öncesine dayanan bir yerleşimdir [62], [82]. Söylencelere göre bin yıllık bir yerleşim yeri olan Adatepe ilgili ilk tespitler, 1530 yılındaki Hüdavendigâr Livası haritasında yer almaktadır (Şekil 3. 5) [38]. Bu durum, Adatepe'nin 500 yıldır varlığının bilindiğini göstermektedir [17].

Şekil 3. 5 Hüdavendigâr Livâsı haritasında Adatepe (H. 937 / M. 1530)¹ [38]

¹ Harita, 1530 yılına ait 166 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri'nin orijinalinde yer almayıp 1995 yılında hazırlanan baskıda oluşturulmuştur. Bu nedenle haritada yer isimleri Türkçe olarak yer almaktadır.

H. 1341 / M. 1922-23 tarihli Biga Sancağı haritasında Adatepe köyü ile ilgili bilgiler bulunmaktadır (Şekil 3. 6). Haritadaki lejantta Adatepe isminin geçtiği bölümde; *"Ayvacık kazasından bi't-tefrik teşkil edilen Papazlık nahiyesi kurrası"* ibaresi yer almaktadır [84]. Bu bilgiye göre; Adatepe, haritanın yapılmış olduğu H. 1341 / M. 1922-23 tarihinde, Ayvacık kazasından ayrılarak oluşturulan Papazlık nahiyesinde yer alan köylerden biri konumundadır. Haritada ayrıca Adatepe köyünün merkeze mesafesi 2 saat 15 dakika, yakınındaki karye ya da karyelere mesafesi ise 15 dakika olarak belirtilmiştir [84].

Şekil 3. 6 H.1341/M.1922/1923 tarihli Biga Sancağı haritası (Adatepe karyesi ile Papazlık nahiyesinin bulunduğu yer işaretlenmiştir) [84]

1928 yılı verilerine göre; Adatepe köyü ile Adatepebaşı, Arıklı, Küçükçetmi, Büyükçetmi, Nusratlı ve Küçükkuyu köyleri; Küçükkuyu nahiye merkezine bağlı durumdadır [85].

1924 Zorunlu Nüfus Mübadelesi'ne kadar Türkler ile Rumların bir arada yaşadıkları köyde, Türk evleri köyün kuzeyindeki Yukarı Mahalle'de konumlanırken, Rum evleri güneydeki Aşağı Mahalle'dedir (Şekil 3. 7). Köy halkının çoğunluğunun Uçtürkmen boylarından olduğu belirtilmektedir [82]. Meray'ın köyün yaşlılarından edindiği bilgiye göre, 1839 yılına kadar köyde 80-90 hane yaşamaktayken 1839 yılında zeytin ağaçlarının

kurumasıyla halk ciddi maddi sıkıntı yaşamıştır [82]. Zeytin ağaçlarının kuruduğu yıl olan 1839 yılı, Sultan Abdülmecit'in tahta çıktığı yıl olarak bilinmekte olup köylülerce bu tarih önem kazanmıştır. Midilli Rumları'nın Adatepe'de ilk evlerini yaptırdıkları tarih, zeytin ağaçlarının kurumasının üçüncü yılı olarak söylenmekte; 1842 yılına işaret etmektedir [82].

Şekil 3. 7 Adatepe köyünün 2017 yılındaki genel görünümü [E. Alyakut, 2017]

Midilli Adası ve diğer adalarda yaşayan Rumlar, geçimlerini Adatepe ve çevresindeki Türk köylerinden zeytin toplayarak sürdürmüşlerdir. Ağaçların kurumasıyla Türkler Rumlara para yerine arazi vererek anlaşmışlardır [82]. Rumların yöreye yerleşmeleri, bu anlaşmanın sağlandığı 1845 yılına denk gelmektedir. Bu tarihten sonra nüfus sürekli artmış, 260 hanede 1200-1300 kişiye ulaşmıştır [82]. Sotiriadis, 1912 yılında Adatepe'deki Rum nüfusunun 650 olduğunu belirtir [42].

Yöredeki en önemli nüfus hareketi, 1924 Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi'nde yaşanmıştır. Adatepe'de bulunan Rumlar, Yunanistan'da Midilli ve Girit adalarına gitmişlerdir. Yunanistan'daki Türkler ise, çeşitli yörelere yerleştirilmiştir¹.

¹ Midilli Adası'nda yapılan araştırma sırasında bilgi edinilen mübadillerden biri olan Chatzellis, ailesinin Adatepe'den Midilli'nin Pari köyüne göç ettiğini belirtmiştir. Chatzellis, sonrasında araştırma yapmak amacıyla Adatepe'ye gittiğinde Türk olan kuzeni ile tanıştığını, mübadele sırasında ailesinin bir kısmının Adatepe'de kalmış olduğunu öğrendiğini aktarmıştır [86].

Korsanlık faaliyetlerinin sona ermesinin ardından, deniz kıyıları yeniden önem kazanmıştır. 1950'lerden itibaren siyasi nedenlerin de etkisiyle köyden göç başlamıştır. Sahil kesimlerinin önem kazanması, deniz kıyılarında ticaretin yeniden yaygınlaşması ve köyün geçim kaynaklarının azalmasıyla birlikte Adatepe halkı Küçükukuyu kasabasına göç etmiştir. 1975 yılında yaklaşık 180-190 yapının sağlam olmasına rağmen boş durumda olduğu belirtilmektedir [82]. Bu tarihlerde köy halkının geçim kaynağı zeytincilik iken, günümüzde Adatepe'nin artan turistik özellikleri nedeniyle buna turizm de eklenmiştir. 1930'a kadar Adatepe'de üç adet zeytinyağı fabrikası ile çok sayıda salamurahane ve sabunhane bulunuyorken, köy halkının Küçükukuyu'ya göç etmesiyle bu yapılar kapanmıştır [82].

1992 yılında Adatepe'nin Sit Alanı ilan edilmesiyle köyde bulunan yapılar koruma altına alınarak restore edilmiş, köyde yeni yapı inşası yasaklanmıştır (Şekil 3. 8). Köy turizmin canlanmasıyla ilgi odağı haline gelmiş, evlerin fiyatları yükselmiştir. Yerlilerin evlerini satıp başka yörelerden birden fazla ev alacak duruma gelmesi, yörede yalnızca belirli dönemlerde yoğunluğun oluşmasına neden olmuştur. Köyün nüfusunda yaz ve kış ayları arasında büyük farklılık görülmektedir. Yöre halkından edinilen bilgiye göre, günümüzde köyde devamlı yaşayan hane sayısı 22'dir. Adatepe ile Adatepebaşı köyleri günümüzde Adatepe muhtarlığı tarafından yönetilmekte, muhtarlık binası Adatepebaşı köyünde yer almaktadır.

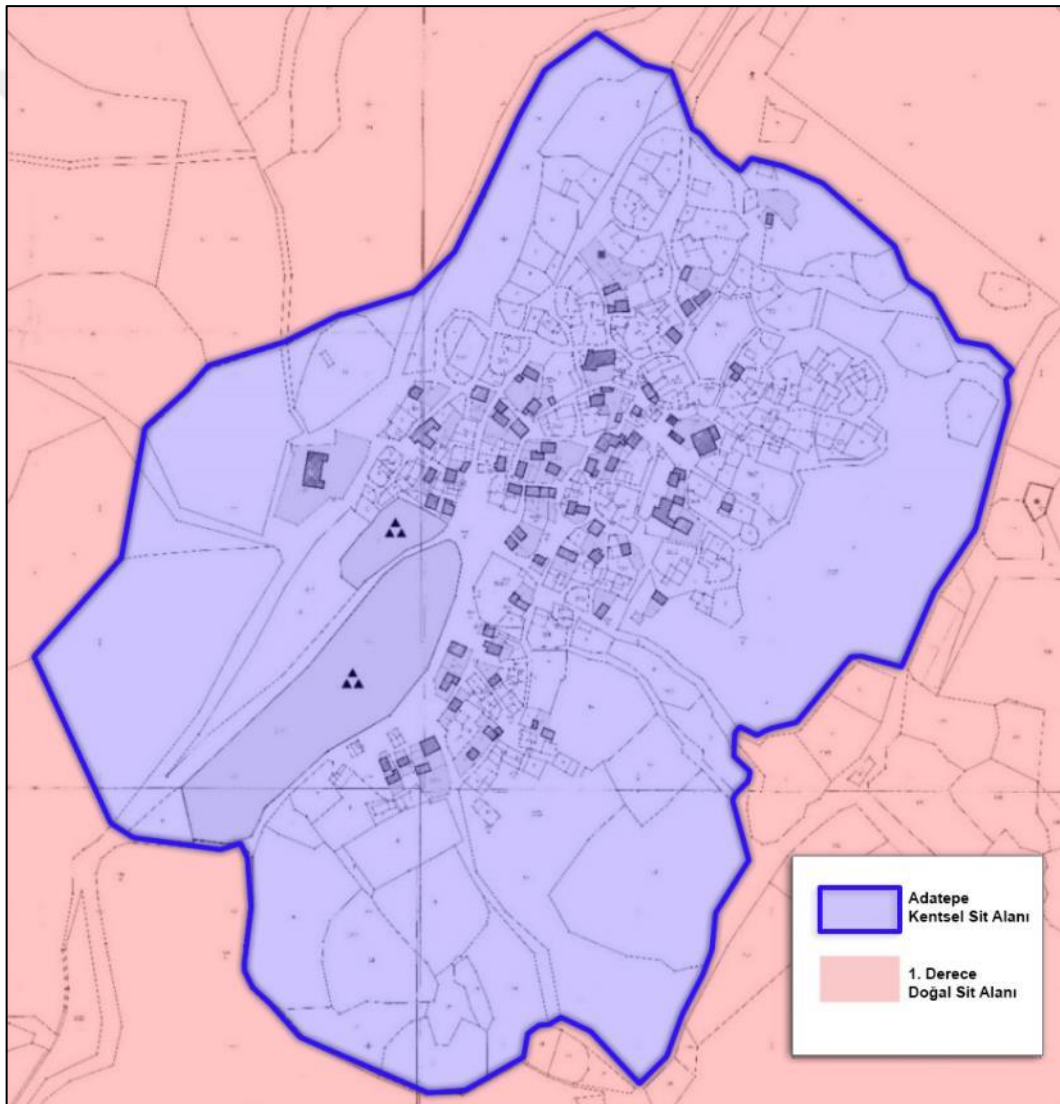

Şekil 3. 8 Adatepe köyünün genel görünümü [E. Alyakut, 2017]

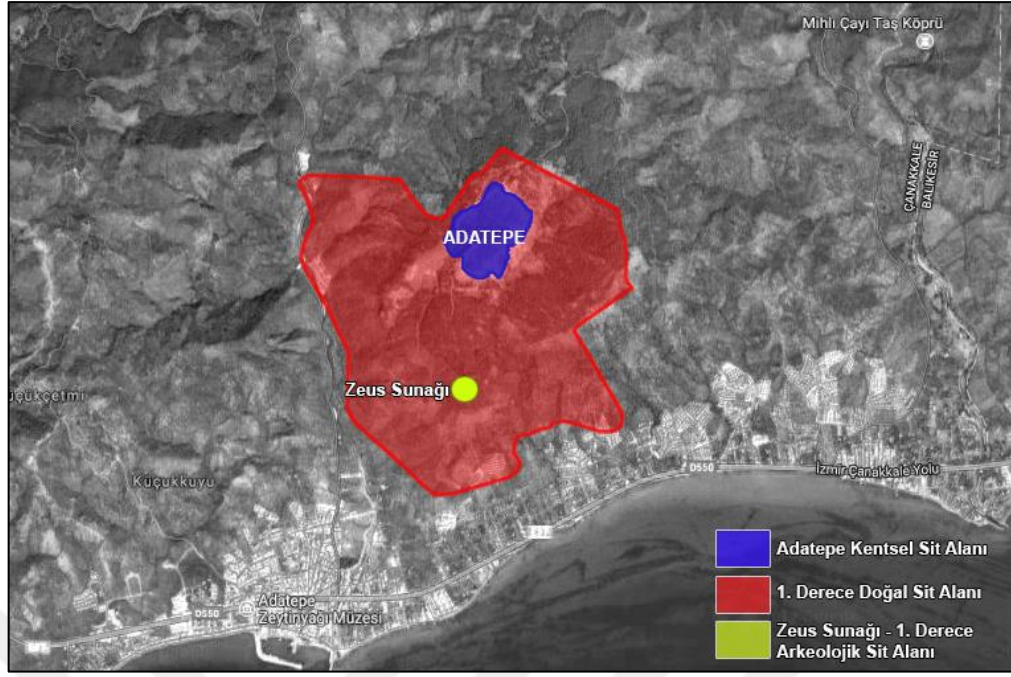
3.2 Kentsel Sit Alanı Sınırı ve Çalışma Alanının Tanımı

Adatepe köyü Köyiçi mevkiinde yer alan tarihi yerleşim alanı, BKTVKK'nin 27.12.1992 gün ve 2900 sayılı kararı ile "Kentsel Sit Alanı" ilan edilmiştir (Şekil 3. 9) (EK-A.1) [51]. Adatepe köyü yakın çevresi ise, 1. Derece Doğal Sit Alanı ilan edilerek koruma altına alınmıştır (Şekil 3. 10) [47]. Kentsel Sit Alanı sınırları ve yapılaşma koşulları, ÇKVKBK'nin 26.04.2012 gün ve 305 sayılı kararı ile revize edilmiştir (EK-A.2) [51].

Bozulmamış bir dokuya sahip olan Adatepe köyünde, dokunun devamlılığını sağlayabilmek amacıyla ÇKVKBK tarafından getirilen 26.04.2012 gün ve 305 sayılı karara göre, boş parsellerde yeni yapı inşası yasaklanmıştır [51].

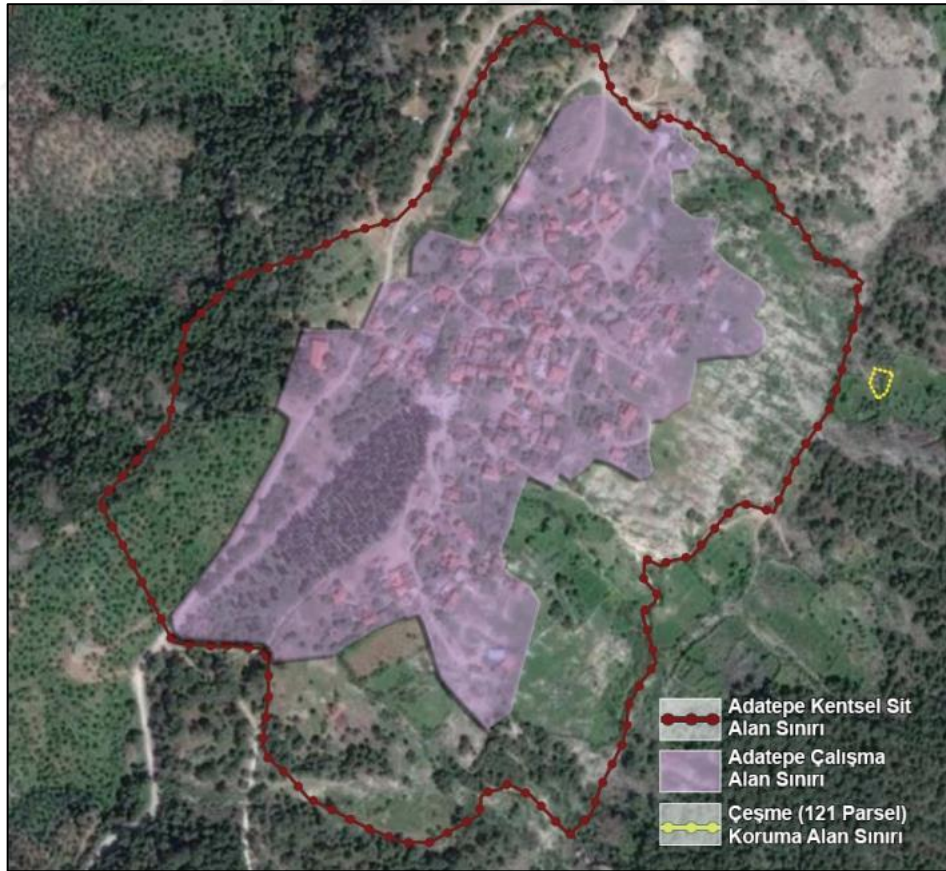

Şekil 3. 9 Adatepe köyü Kentsel Sit Alanı ve Tescilli Yapılar [51]

Şekil 3. 10 Adatepe köyü ile yakın çevresindeki sit alanları [87]

Şekil 3. 11’de görüldüğü gibi, Adatepe köyü Kentsel Sit Alanı sınırı içinde bulunan yapılar, çalışma alanı olarak seçilen bölgeyi oluşturmaktadır.

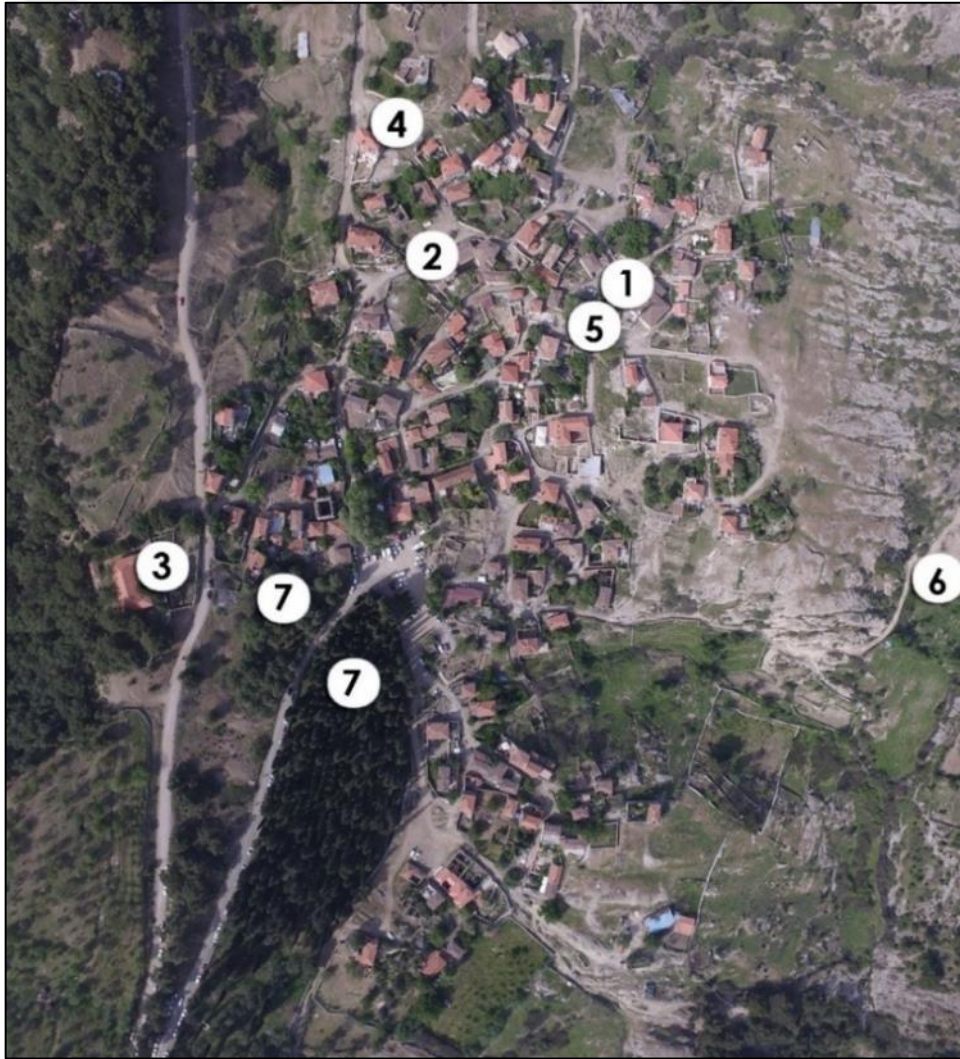

Şekil 3. 11 Çalışma alanının konumu [88]

3.3 Çalışma Alanındaki Yapılar

Çalışma alanında yer alan tarihi yapılar, anıt eserler ve sivil mimarlık örnekleri olarak ikiye ayrılmış; anıtsal mimarlık örnekleri 1. grup, sivil mimarlık örnekleri ise 2. grup olarak tescillenerek koruma altına alınmıştır (Şekil 3. 12) [51].

Çalışma alanında yer alan ve 1. grup olarak tescil edilen anıtsal mimarlık örnekleri; cami, medrese, hazire ve imam evi (1), Hacı Mehmet Ağa Konağı (Hünnap Han) (2), okul binası (Taş Mektep) (3), hamam ve yapı kalıntısı (4) ile köyde bulunan iki adet çeşmedir. Tescilli çeşmelerden biri Adatepe Camisi yanında (5), diğeri ise Kentsel Sit Alanı sınırı dışında, köyün doğusunda yer almaktadır (6). Kentsel Sit Alanı sınırı içinde, tescilli çeşmeler haricinde 5 adet çeşme daha bulunmaktadır. Ayrıca köy girişindeki iki parselde yer alan mezarlık alanları da tescillenmiştir (7) [51]. Çalışma alanında yer alan ve 2. grup olarak tescil edilen yapılar ise, sivil mimarlık örnekleridir [51].

Şekil 3. 12 Adatepe köyü tescilli anıtsal mimari örnekleri [E. Alyakut, 2017]

3.3.1 Mevcut Anıtsal Yapılar

3.3.1.1 Cami ve Çevresindeki Anıtsal Yapılar

Adatepe köyü Camisi Köyiçi mevkiinde, Yukarı Mahalle’de yüksek bir tepe üzerinde yer alır. 575 Ada 1 Parselde yer alan caminin doğusunda medrese, batısında şadırvan, kuzeybatısında imamevi ile hazire, kuzeyinde ise avlu ve ortasında sarnıç bulunmaktadır (Şekil 3. 13). Mülkiyeti Diyanet İşleri Başkanlığı’na ait olan yapı, BKTVKK’nin 27.12.1992 gün ve 2900 sayılı kararı ile koruma altına alınmıştır [51].

Şekil 3. 13 Adatepe köyü Camisi ve çevresindeki anıtsal yapılar¹ [E. Alyakut, 2017]

Adatepe Camisi: Kare planlı, ahşap tavanlı ve kırma çatılı olan caminin kuzeybatısında kapalı bir son cemaat yeri bulunmaktadır. Caminin kesme taştan yapılmış minaresi tek şerefeli olup güneybatı cephesine bitişik konumlanmıştır. Yapıya giriş, kuzeybatı cephesinde bulunan beş gözlü, yuvarlak kemerli son cemaat mahalinde bulunan kapıdandır (Şekil 3. 14).

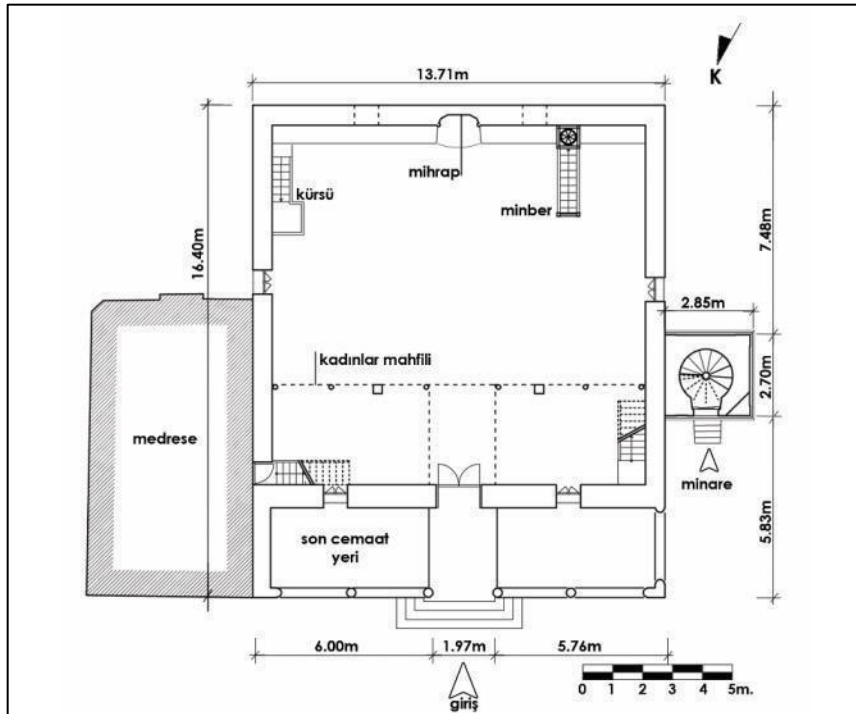
Yapının çift kanatlı ahşap giriş kapısından girilen ana harim mekânı 13.70 m x 13.50 m ölçülerinde olup yaklaşık kare planlıdır (Şekil 3. 15). Giriş kapısının karşısındaki kıble duvarının ortasında mihrap bulunur. Çokgen planlı olan mihrap, üç tarafından profilli silmelerle çevrilmiş ve geçirdiği onarımlarla özgünlüğünü büyük ölçüde yitirmiştir.

¹ 1. Cami, 2.Minare, 3.Şadırvan ve Sarnıç, 4.İmam evi, 5.Hazire, 6.Medrese, 7.Sarnıç

Mihrabın batısında minber, doğusunda ise ahşap kürsü yer almaktadır. Duvarları boyalı olan harim mekânının tavanı çıtalı ahşap kaplıdır ve iki yönde kirişlerle bölünmüştür. Harim mekânının kuzeyinde, giriş kapısının üzerine yer alan kadınlar mahfili, ahşap direkler üzerinde yükselmiştir. Kadınlar mahfiline kuzeybatı köşede yer alan ahşap merdivenden çıkılarak ulaşılmaktadır.

Şekil 3. 14 Adatepe köyü Camisi kuzeybatı cephesi, son cemaat mahali [E. Alyakut, 2017].

Şekil 3. 15 Adatepe köyü camisi, plan krokisi [E. Alyakut, 2017]

Yapının girişinin bulunduğu kuzeybatı cephesi ile güneybatı cephesinin minareye kadar olan bölümü sıvalı ve boyalıdır. Yapının diğer cepheleri moloz taş kaplı olup ince kayrak taşları ile belli bir düzen gözetilmeksizin iki sıra halinde bindirmeli bir şekilde yapılan saçak ile son bulmaktadır (Şekil 3. 16). Yapının kuzeybatı cephesinde konumlanan minaresine giriş, nal kemerli kapı boşluğundandır. Kare planlı minare kaidesinin köşeleri pahlanarak silindirik gövdeye birleşir. Yapının kuzeybatı cephesinde bulunan ana giriş kapısı üzerinde bulunan kitabesinde tarih bulunmadığından dolayı, ne zaman inşa edildiği kesin olarak bilinmemektedir (Şekil 3. 17).

Şekil 3. 16 Adatepe köyü Camisi, güneybatı cephesi [E. Alyakut, 2017]

Şekil 3. 17 Adatepe köyü Camisi, kuzeybatı cephesinde bulunan kitabe¹ [E. Alyakut, 2017]

¹ Atıcı'ya göre, kitabenin transkripsiyonu ve Türkçe açıklaması şu şekildedir: Bismillahirrahmanirrahim, Kale Allahu teale ezze ve. (Aziz ve celiyl olan Allah buyurdu.), İnnemâ ya'muru mesâcidallâhi men âmene billâhi vel yevmil âhiri (Ancak, Allah'a ve ahiret gününe inananlar Allah'ın mescidlerini imar ederler. Tevbe Suresi 18.ayet) [89].

Yöre halkından edinilen bilgilere göre, yapı birkaç farklı zamanda onarım geçirmiştir. Yapıdaki en kapsamlı onarım 1952 yılında yapılmıştır. Bu onarımda yapının son cemaat mahalının ahşap olan direklerinin sıva teli ile çevrilip sıvandığı ve yuvarlak kolona benzetildiği, ahşap döşemelerinin betona çevrildiği, girişin sol tarafına duvar eklendiği, asma katta bulunan kadınlar mahfiline caminin sol köşesinden geçit oluşturulduğu belirtilmektedir [90]. Yapı günümüzde ibadete açıktır.

Medrese: Caminin doğusunda, yapı biriminden girişi ayrı olarak konumlandırılmış medrese yer almaktadır. Yapının girişi, cami avlusuna bakan tek kanatlı ahşap kapıdandır (Şekil 3. 18). Yapının güney duvarında basık kemerli bir ocak bulunur. Cami kütlesi içinde yapılan onarımlar sırasında, medrese olarak kullanılan yapıdan camideki kadınlar mahfili duvarına geçiş boşluğu açıldığı belirtilmektedir [90]. Yapı mimari özellikleri açısından cami ile benzer özellikler gösterir; ancak yapılan onarımlarla özgünlüğünü büyük ölçüde yitirmiştir.

Şekil 3. 18 Medresenin kuzeydoğu cephesi ve kuzeybatı cephesinde yer alan giriş kapısı
[E. Alyakut, 2017]

İmam Evi: Adatepe köyü cami kompleksinin diğer bir birimi olan imam evi, önünde haziresi de bulunan dikdörtgen plan şemasına sahip, yığma bir yapıdır. Cami ana kütesinin batısında konumlanmakta olan yapı, birbirine bitişik odalardan meydana gelmiştir. Her oda içerisinde ocağı ve düşey dikdörtgen penceresi bulunur. Kıрма çatılı olan yapı, alaturka kiremit kaplıdır (Şekil 3. 19).

Şekil 3. 19 İmam Evi, güneydoğu ve kuzey cepheleri [E. Alyakut, 2017]

Hazire: Yaklaşık olarak 9.38 m x 6.90 m boyutlarında olan hazirede, 19. yüzyıla tarihlenen iki adet erkek, iki adet kadın, iki adet ayak taşı tespit edilmiştir (Şekil 3. 20) [90], [91]. Hazirede bulunan diğer mezarların, onarım sırasında söküldüğü belirtilmektedir [58]. Karaata; hazirede bulunan mezar taşlarının şahide tipinde olduğunu belirtir. Ayrıca, yuvarlak kavuk başlık tipli mezar taşını kitabesini inceleyerek, Kadiriye tarikatından bir şeyhe ait olduğu sonucuna ulaşmıştır [91].

Şekil 3. 20 Cami haziresindeki mezar taşları [E. Alyakut, 2017]

Sarnıçlar: Adatepe köyü cami kompleksi içinde iki adet sarnıç bulunmaktadır. Sarnıçların biri, minarenin batısındaki beton şadırvanın yanında, diğeri ise caminin kuzey yönünde yapıdan yaklaşık 7 m mesafede yer alır. Kayaya oyma olan sarnıçların çok geniş, uzun ve suyla dolu olduğu belirtilmiştir [90].

Şadırvan: Caminin batısında yer alan şadırvan, ihtiyaç doğrultusunda yapılmış olup yapıya sonradan eklenmiştir (Şekil 3. 21). Betondan yapılmış olan şadırvanın üç oturağı vardır.

Şekil 3. 21 Adatepe köyü Camisi şadırvanı [E. Alyakut, 2017]

3.3.1.2 Hacı Mehmet Ağa Konağı (Hünnap Han)

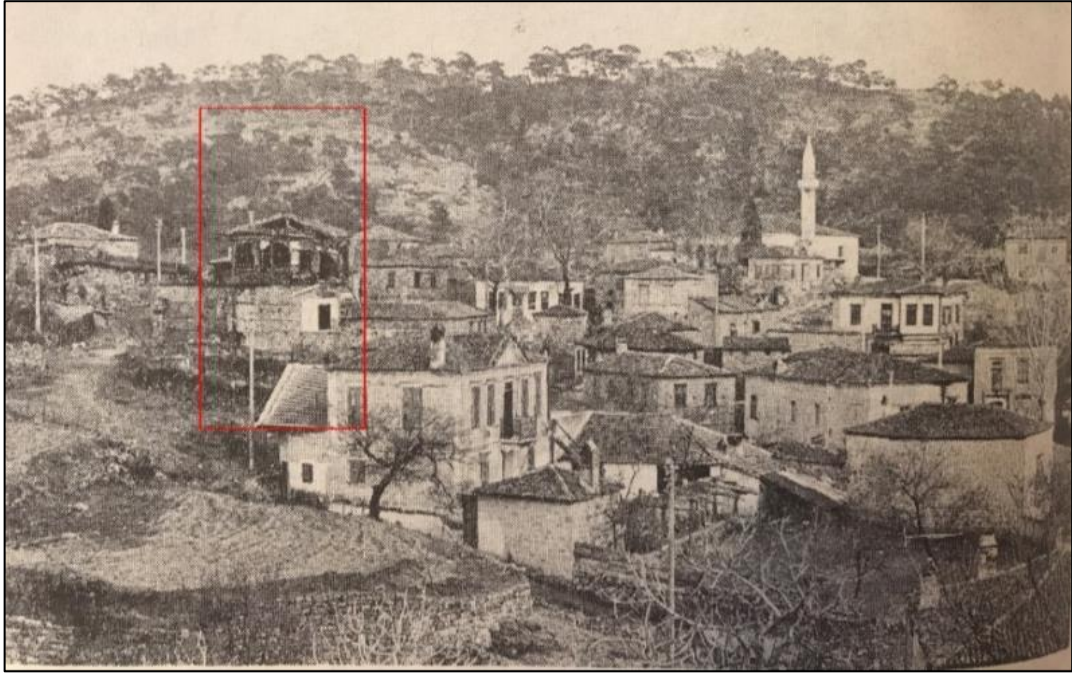
Şekil 3. 22 Hacı Mehmet Ağa konağı [E. Alyakut, 2017]

Adatepe köyünün en büyük ve görkemli konaklarından biri olan ve 555 Ada 1 Parselde kayıtlı Hacı Mehmet Ağa Konağı, köye hâkim bir tepe üzerinde konumlanmaktadır (Şekil 3. 22). Konağın ilk olarak kim tarafından yaptırıldığı bilinmemekle birlikte, 18. yüzyılın

ikinci yarısında 1775-80 yıllarında inşa ettirildiği, 1818-20 arasında ise, köy zenginlerinden Hacı Mehmet Ağa tarafından selamlık bölüğünün değiştirilerek üç katlı olarak yeniden yapıldığı belirtilmektedir (EK-A.3) [82].

Dış sofalı plan tipindeki konak, boyutları bakımından iddiasız olmasına rağmen iç ve dış yüzlerinde bulunan resim ve nakışlarıyla önem arz etmektedir [92]. Müze Müdürlüğü mülkiyetinde bulunan yapı otel olarak kiralanmıştır [58].

Hacı Efendi adı ile tanınan konak, Kültür Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından 1974 yılında kamulaştırılmış, konağın rölöve ve restitüsyon çizimleri ile restorasyon projesi İDMMA Mimarlık Tarihi ve Restorasyon kürsüsü tarafından hazırlanmış (EK-A.3) ve GEEAYK'nin 15.11.1975 gün ve 8744 sayılı kararı ile korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı olarak tescil edilmiştir [51], [82]. Yapının 1977 yılındaki durumu ile ilgili olarak çatısının ve güney cephesinin çöktüğü, döşeme ve merdivenlerinin çürüdüğü, kapı ve pencerelerinin ise kaybolarak çökme tehlikesinde olduğu belirtilmektedir (Şekil 3. 23) (Şekil 3. 24) [92].

Şekil 3. 23 İDMMA tarafından restorasyon projesinin hazırlandığı 1977 yılında konağın durumunu saptayan genel görünüş [82]

Şekil 3. 24 İDMMA tarafından restorasyon projesinin hazırlandığı 1977 yılında konağın girişinin bulunduğu sokaktan görünümü [82]

1978-1981 yılları arasında İstanbul Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü'nce yapının onarımı yapılmıştır. Yapı, 1996 yılında Kültür Bakanlığı'ndan turizm amaçlı olarak kiralanmış ve restore edilmiştir [58]. ÇKVKBK'nin 17.08.2015 gün ve 2520 sayılı kararı ile yapının koruma grubu 1. Grup olarak belirlenmiştir [51], [82]. Yapı günümüzde otel olarak kullanılmaktadır (Şekil 3. 25).

Şekil 3. 25 Konağın girişinin yapıldığı sokaktan görünümü [E. Alyakut, 2017]

Konağın strüktürel analizinden üç dönemde inşa edildiği belirtilmektedir [82].

İlk İnşa Edilen Konak: Moloz taş malzeme ile inşa edilen konağın, 1775-80 yıllarına tarihlenen birinci döneminde; konak Türk evi plan şemasına uygun bir biçimde içe dönük olarak kurgulanmıştır. İki katlı olan, harem ve selamlık bölümlerine sahip konağın bu dönemde sadece baş odası Edirnekâri süslemelidir. Dış cephesinde süsleme ve dışa açılan pencere bulunmamaktadır¹ [82].

Kuzey cephede bulunan giriş kapısından taşlığa girilir. Taşlık, dört kademeye meyilli bir şekilde direkli avluya iner. Avlunun kuzey kenarında kış odası ve mağazalar² sıralanmıştır. En doğuda yer alan mağazadan geçilerek konağın hamamına ulaşılmaktadır. Taşlıktan ahşap bir merdivenle çıkılarak baş odaya ulaşılır. Ayrıca direkli avlunun baş odaya yakın bölümünden bir merdiven de sofaya çıkmaktadır. Avludan bir set duvarıyla ayrılan bahçede sarnıç, derin bir kuyu ve taş bir yalak bulunmaktadır [82].

Hacı Mehmet Ağa Tarafından İnşa Ettirilen Konak: Yapı 1818-20 yıllarına tarihlenen ikinci dönemde, Hacı Mehmet Ağa tarafından ikinci kez inşa edilmiştir. Bu dönemde, konağın baş odası yıkılmış ve yerine üç katlı bir bölüm eklenmiştir. Yeni eklenen binanın iç ve dış cephesinde duvarlar barok üsluplu süslemeler, manzara panoları, stilize perde ve çiçek motifleriyle, tavan yağlı boya ile bezenmiştir³ (Şekil 3. 26).

Bu onarım sırasında duvarlara işlenen manzara tasvirlerinde denizcilik ve gemi ile ilgili resimler (buharlı gemiler, pupa yelken giden gemiler) çoğunluktadır⁴ (Şekil 3. 27) [82], [92]. Bu onarımda, üst katta sokağa dönük pencereler açılmış, selamlık bölümünün dış

¹ Konağın ilk olarak kim tarafından yaptırıldığı kesin olarak bilinmemektedir. Mustafa Gönenç, konağın ilk sahibinin Çavuş Ahmet Ağa olduğunu belirtmiştir. Gönenç'e göre, hattat olan Çavuş Ahmet Ağa, yazdığı altın varaklı Kur'an'ı saraya takdim ettiğinde aldığı ihsan ile konağı yaptırmıştır [76]. 1975 yılında konakla ilgili araştırma yapan Ersin Alok ile yapılan görüşmede ise, Alok konağın ilk sahibinin bir kaptan olduğunu ve bu nedenle konağın duvarlarında denizcilikle ilgili figürler bulunduğunu belirtir [93].

² Mağaza olarak adlandırılan mekân, zeytin, zeytinyağı ve sabun üretimiyle depolanmasının yapıldığı hacimlerdir [82].

³ Yapının süslemeleri eski nakışlar üzerine, toprak boya ile yapılmıştır. Restorasyon projesinin yapıldığı 1977 tarihinde dış cephede görülebilen motifler; Edirnekâri çiçek demetleri, gırlantlar, Maşallah yazısı, spiral bordürlerdir [94].

⁴ Resimlerde buharlı geminin var oluşu resimlerin yapıldığı tarih ile ilgili fikir vermektedir. İlk buharlı gemi 1803 yılında yapılmış, İstanbul'a 1809 yılında gelmiş ve Osmanlı donanmasında ise 1827 tarihinde kullanılmaya başlamıştır [82]. Bu nedenle süslemelerin 19. yüzyılın ilk çeyreğinde yapılmış olduğu belirtilmektedir [94].

cephesi bağdadi çıta üzeri kıtıklı kireç harçla sıvanmış ve sıva üzerine barok tezyinat yapılmıştır. Bu dönemde konak en şaşılağı görünümüne kavuşmuştur [82].

Şekil 3. 26 Yapının doğu cephesindeki süslemeler ve baş oda içinde yer alan gemi resmi, 1975¹[82]

Şekil 3. 27 Baş oda içinde kapı ve dolap üzerindeki duvarlarda yer alan panorama resmi [92]

¹ 1975 yılında konakla ilgili araştırma yapan Ersin Alok'tan alınan bilgilere göre, konağın duvarlarına resmedilen “buğı gemileri”, uzak menzillere giden ve yük taşıyabilen teknelerdir. Buğı gemilerine, Hacı Mehmet Ağa Konağı'nın yanı sıra Behramkale Hüdavendigar Camisi ve Birgi Çakırağa Konağı duvarlarında da rastlanmaktadır. Hacı Mehmet Ağa Konağı'nda gemilerin ve denizcilikle ilgili figürlerin resmedilme nedeni, kaptanın gittiğı yerleri evi ziyaret edenlere aktarmak istemesidir. Ayrıca Alok, buğı gemileri ile ilgili yaptığı detaylı araştırma neticesinde şu bilgileri paylaşmıştır: Buğı gemileri, Rodos Adası'nda inşa edilmektedir. Konağın baş odası içinde kapı ve dolap üzerinde yer alan panoramanın ise Rodos Adası ve ortadaki fenerin de Rodos Feneri olduğunu belirtir [93]. Erim'e göre ise, panoramada İstanbul kenti resmedilmiştir [92].

Konağın Üçüncü Dönemi: Konak Hacı Mehmet Ağa'nın oğlu tarafından Hacı Halil Ağa'ya satılmıştır. 1910'lu yıllarda konağın yeni sahibi Hacı Halil Ağa tarafından yapılan değişimde, zemin katta bulunan kış odası dışındaki mahaller kullanımdan kaldırılmış, mutfak konaktan ayrı bir yere taşınmıştır. Hacı Halil Ağa'nın ölümüyle konak oğlu Hafız Behçet Bey'e kalmıştır. Behçet Bey'in mülkiyetine geçen konak uzun süre kullanılmamış, 1920 yılında Kurtuluş Savaşı döneminde selamlık bölümü pencerelerine camlı çerçeve eklenmiş, ayrıca zemin kattaki kış odası büyütülüp yeni bir çatı kaplaması eklenmiştir [82].

Hacı Mehmet Ağa konağında bulunan resimler ve nakışların benzerleri, Ege Bölgesi'ndeki yapılarda da görülebilecek niteliktedir. Hacı Mehmet Ağa Konağı'nı benzeri yapılardan ayıran özelliği, çok sayıda ve nitelikli bezemelere sahip olmasıdır [92]. 1977 yılında restorasyon çalışmaları başladığı tarihte konak, bakımsızlıktan yer yer yıkılıp çökmüş ve yok olma noktasına gelmiştir (Şekil 3. 28) [82]. Günümüzde otel olarak kullanılan yapının restorasyon çalışmaları sırasında, iç ve dış cephelerde bulunan özgün duvar resimleri, nakışları ve süslemeleri ile ahşap tavan süslemeleri yok edilmiştir ve yapı elemanlarında değişiklikler yapılmıştır¹ (Şekil 3. 29).

Şekil 3. 28 Konağın bahçeye bakan güney cephesinin 1977 ve 2017 yıllarındaki durumu [82], [E. Alyakut, 2017]

¹ 1977-2017 tarihleri arasında yapılan restorasyon çalışmaları ile ilgili detaylı bilgiye ulaşılammıştır. Yapının 2017 yılındaki durumu incelendiğinde, yapının iç ve dış duvar yüzlerine işlenmiş resimlerin yok edildiği tespit edilmiştir.

Şekil 3. 29 Konağın kuzey ve doğu cephelerinin 1977 ve 2017 yıllarındaki durumu [82], [E. Alyakut, 2017]

3.3.1.3 İlkokul (Taş Mektep)

Adatepe köyü İlkokulu olarak da bilinen ve 549 Ada 1 Parselde kayıtlı Taş Mektep, yöre halkından edinilen bilgiye göre, 1937 ila 1943 yılları arasında dönemin muhtarı Sadettin Gönenç tarafından inşa ettirilmiştir [76]. İlkokulun yapıldığı arsanın ve uzantısının Rumlardan kalma mezarlık alanı olduğu belirtilmektedir (Şekil 3. 30) [82].

Şekil 3. 30 Taş Mektep [E. Alyakut, 2017]

1943 yılında eğitime başlanan okulun iki öğretmeni ve iki sınıfı bulunduğu; laboratuvarı, tarım bahçesi ve çok zengin olan kütüphanesiyle çevre köylerden de öğrencilerin geldiği bir okul olarak 1985 yılına kadar kullanıldığı ve bu tarihten sonra öğrenci azlığından

dolayı kapatıldığı belirtilmektedir (Şekil 3. 31) [76]. 1985-1997 yılları arasında kullanılmayan bina, 1997 yılında Çanakkale Valiliği'nden kiralanarak restore edilmiş ve günümüzde düzenli yıllık seminerlerin yapıldığı bir mekân olarak kullanılmaya devam etmektedir [95].

Yığma sistemde bodrum üzeri zemin katlı olarak inşa edilmiş yapı, köye hâkim bir tepede konumlanmaktadır (Şekil 3. 32). Yapının doğu cephesinde bulunan ana girişi, çift kanatlı metal doğramalı kapıdan yapılmaktadır. Girişe iki yönlü anıtsal merdivenlerden çıkılarak ulaşılır. Yaklaşık 15 m x 25 m ölçülerinde dikdörtgen planlı yapı, kırma çatılı ve marsilya kiremit kaplıdır (Şekil 3. 33).

Şekil 3. 31 Adatepe İlkokulu temel atılmasında kurban kesilmesi [M. Gönenç]

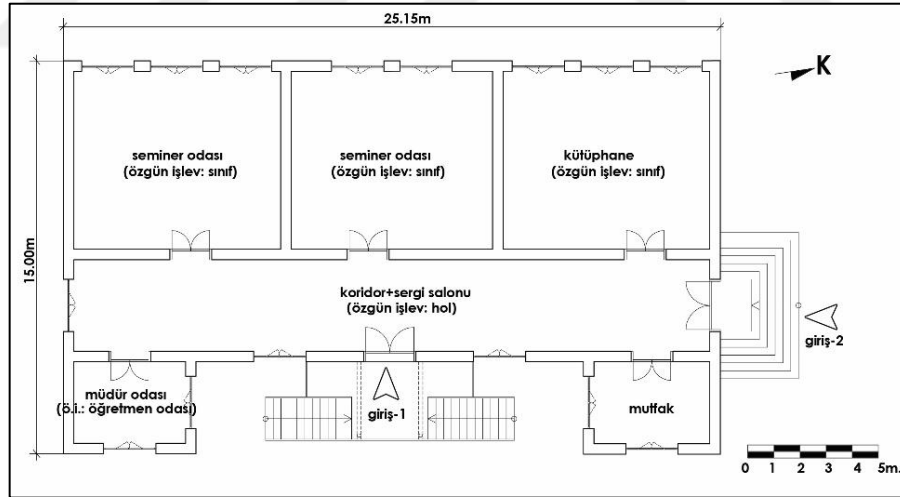

Şekil 3. 32 Taş Mektep, kuzey cephesi ve doğu cephesinde bulunan ana giriş kapısı, [E. Alyakut, 2017]

Şekil 3. 33 Taş Mektep, batı cephesi ve iç mekân görünüşü [E. Alyakut, 2017]

İç mekânda bulunan büyük hol, iki girişi bağlamaktadır (Şekil 3. 34). Hol mekânı döşemesi karo mozaik, tavanı ise çıtalı ahşap tavanıdır. Mekân günümüzde sergi salonu olarak kullanılmaktadır. Yapıda hol mekânından geçilerek ulaşılan üç adet sınıf, müdür odası ve mutfak mekânları bulunur. Sınıflar günümüzde seminer odası ve kütüphane olarak kullanılmaktadır. İç mekândaki odaların mimari özellikleri birbirleriyle benzer olup, döşemeler ahşap kaplama, tavanlar çıtalı ahşap tavan, duvarlar ise yığma taş duvardır. Holden sınıflara geçilen kapılar çift kanatlı ve ahşaptır.

Şekil 3. 34 Taş Mektep, plan krokisi [E. Alyakut, 2017]

Yapının sade bir kurguda tasarlanmış cephelerinde bodrum seviyesi kat silmesiyle, köşeler ise taş dizileriyle belirginleştirilmiştir. Şekil 3. 35'te de görüleceği üzere, yöreye özgü taşlar kullanılarak inşa edilmiş yapının güneye bakan cephesinde bir, batıya bakan cephesinde sekiz eş boyutlu penceresi vardır. Kuzey cephede yer alan çift kanatlı metal doğramalı kapı, yapının ikinci girişi olup buraya sekiz basamaktan çıkılarak ulaşılmaktadır.

Şekil 3. 35 1948 yılında Taş Mektep öğrencileri [M. Gönenç]

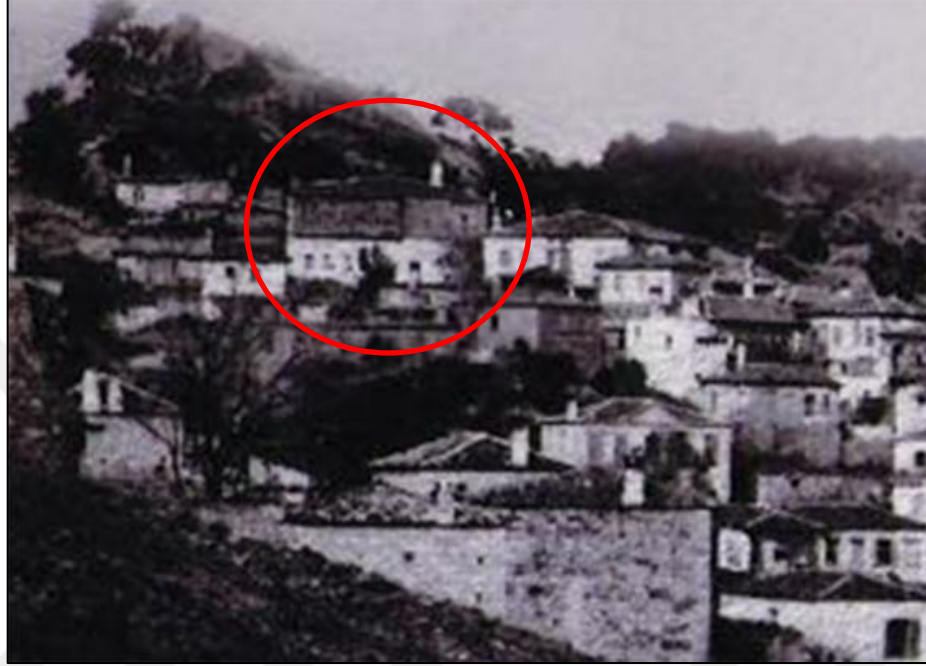
Yapının bulunduğu büyükçe parsel içerisinde bir havuz, bir çeşme ve ek binasının yanı sıra çokça ağaç bulunmaktadır. Yapının batı cephesine bakan ek binasında ıslak hacim mekânları ile depo bulunur. Tek katlı olan ek bina, kırma çatılı ve marsilya kiremit kaplıdır (Şekil 3. 36).

Şekil 3. 36 Taş Mektep bahçesi içinde bulunan ek binası [E. Alyakut, 2017]

3.3.1.4 Hacı Halil Ağa Konağı ve Hamamı Kalıntısı

543 Ada 2 Parsel sınırları içerisinde yer alan ve Halil Ağa Konağı olarak adlandırılan yapının yalnızca beden duvarlarının bir kısmı ile hamamının bir bölümü günümüze ulaşabilmiştir. 1930’lu yıllara ait eski fotoğraf, konağın yıkılmadan önceki durumu ile ilgili bilgi vermektedir (Şekil 3. 37) [96].

Şekil 3. 37 1930’lu yıllara ait fotoğrafta Hacı Halil Ağa Konağı [96]

Yapı kalıntısına ait 2018 yılı rölöve raporuna göre, parselde üç katlı bir konak ile iki katlı bir ek bina ve hamamın yer aldığı, konağın en üst katının ahşap, kalan kısmının kagir olduğu belirtilmiştir [97]. Yapının giriş katında mağazalar, odalar, arka tarafta hamam, gusülhane, misafirhane, fırın ve mutfak yer almakta, döner ahşap merdiven ile ulaşılan üst katlarda ise odalar ile ayrı bir mutfak yer almaktadır [97]. Konağın yola bakan cephesi yaklaşık 16.60 m uzunluğunda, derinliği ise yaklaşık olarak 15.30 m civarındadır [97]. Gür, konağın hamamına bitişik bir su deposu bulunduğunu belirtmiştir [98]. Ayrıca Merey, 1977 yılında Hacı Halil Ağa Konağı’nın harap durumda olduğu bilgisini vermiştir¹ [82].

2018 yılında hamamın tuğla kubbesinin bir kısmı ile önündeki taş bir kemer ve konağın beden duvarlarının bir bölümü mevcuttur. Ayrıca hamamın iç duvarlarındaki kalem işi

¹ Yöre halkından edinilen bilgiye göre, Adatepe köyünde bulunan her konağın içinde büyük ya da küçük bir hamam bulunmakta, bunlar dışında köyde umumi hamam bulunmamaktadır.

süslemelerin bir bölümü de bulunmaktadır. Edinilen bilgiye göre, 2018 yılı Mart ayında Hacı Halil Ağa Konağı'nın mevcut kısmının detaylı rölöve çalışmaları için kazı yapılması beklenmektedir. Alanda yapılacak kazı çalışmaları, konağın tarihlendirilmesi ile ilgili bilgiler verecektir (Şekil 3. 38).

Şekil 3. 38 543 Ada 2 Parselde yer alan hamam kalıntısı ve duvarlarındaki süslemeler [E. Alyakut, 2017]

3.3.1.5 Çeşmeler

Çalışma alanı sınırları içinde 7 adet çeşme tespit edilmiştir. Bunlardan ikisi, BKTVKK'nin 27.12.1992 gün ve 2900 sayılı kararı ile koruma altına alınmıştır [51]. Tescilli çeşmelerden biri, Adatepe Köyü Camisi yanında 566 Ada 1 Parselde, diğeri ise Kentsel Sit Alanı'nın doğu sınırında 121 parselde bulunmaktadır. Bu çeşmelere ek olarak, Küçükkuşu'dan Adatepe'ye çıkan yol üzerinde köy girişi yakınlarında bir çeşme daha tespit edilmiştir¹.

Çeşme (566 Ada 1 Parsel): Adatepe Camisi yanında yer alan tarihi köy çeşmesi, cami bahçe duvarının kuzeybatı kenarına paralel olup sokak ortasında konumlanmaktadır (Şekil 3. 39). Yapı, BKTVKK'nin 27.12.1992 gün ve 2900 sayılı kararı ile tescillenmiştir [51]. Yapıldığı tarihte yaklaşık 3 m x 6.20 m ölçülerinde olan çeşmeye eklenen beton sundurma ile yaklaşık 4.80 m x 6.20 m ölçülerine ulaşmıştır. Sundurma doğuda üç adet kare kolon ile taşınmaktadır. Çeşme, iri kesme taş ve moloz taşlarla bir kaya kütleli

¹ Mustafa Gönenç ile yapılan görüşmede, köye 1930'larda Çetmibaşı köyünden su getirildiği bilgisi alınmıştır. Gönenç'e göre, köyde üç adet umumi sarnıç bulunmaktadır. Bunlardan ikisi cami avlusunda, biri ise köy meydanında bulunan çınarların altında yer almaktadır [76].

üzerine oyularak inşa edilmiştir. Ön cephede bulunan dört adet kurna aynasından en sağda olanı ana çeşme yapısına aittir, diğer üçü ihtiyaç doğrultusunda eklenmiştir.

Şekil 3. 39 Çeşme, 566 Ada 1 Parsel, Doğu cephesi [E. Alyakut, 2017]

Ana çeşmenin üzengi silmesi, cephe boyunca devam eder. Çeşme yalakları farklı malzemelerle tamirat geçirmiş ve özgününden uzaklaşmıştır. Ana çeşme aynasının iki yanında, iki söve taşı bulunur. Taşlar üzerinde kabartmalı olarak işlenmiş bitki motifleri görülmektedir (Şekil 3. 40). Üzengi silmesi üzerinde, iki yekpare taştan yapılmış kaş kemer yer alır. Kemer kilit taşının üst noktası üzerinde yer alan çeşme saçak silmesi, dışarı 10 cm çıkma yapacak şekilde belirginleştirilmiştir. Çeşmenin kitabesi günümüze ulaşamamıştır.

Şekil 3. 40 566 Ada 1 Parseldeki çeşme [E. Alyakut, 2017]

Çeşme (121 Parsel): Kentsel Sit Alanı'nın doğu sınırında yer alan çeşme yalağı, BKTVKK'nın 27.12.1992 gün ve 2900 sayılı kararı ile tescillenerek koruma altına alınmıştır [51]. Yalak, sit alan sınırı çeperinde, günümüzde kurumuş olan bir dere kenarında yer almaktadır (Şekil 3. 41).

Şekil 3. 41 Çeşme yalağı, 121 Parsel [E. Alyakut, 2017]

Köy Meydan Çeşmesi: Köy meydanındaki çınar ağaçlarının yanında yer alan çeşme, sokak ortasında konumlanmaktadır. Dört cephesi bulunan ve kare plan şemasına sahip çeşmenin cepheleri boyalı olup, her cephesinde bir adet yuvarlak kemerli aynası vardır. Kemerlerin içi dökme mozaik ile kaplanmıştır (Şekil 3. 42).

Şekil 3. 42 Köy meydanında bulunan çeşme [E. Alyakut, 2017]

Çeşme, zeminden yüksekte beton bir kaide üzerine oturur. Her cephede çıkma yapan beton çatı saçağı, köşelere kâgir payandalarla birleşmektedir. Yöre halkından edinilen bilgiye göre, köy meydanında eskiden var olan kilisenin giriş kapısı, meydan çeşmesinin olduğu yerdedir¹. 1974 yılına ait bir fotoğrafta çeşmenin cephesinin tamamen sıvalı ve boyalı olduğu görülmektedir (Şekil 3. 43).

Şekil 3. 43 1974 yılında köy meydanında bulunan çeşme [99]

Çeşme (605 Ada 1 Parsel): Çeşme, Aşağı Mahalle’de Rum Okulu olarak kullanıldığı bilinen ve günümüzde Adatepe Muhtarlığı tarafından restore edilen yapının bulunduğu parsel üzerinde, parsel duvarına bitişik olarak konumlanmaktadır (Şekil 3. 44).

Şekil 3. 44 Çeşme, 605 Ada 1 Parsel [E. Alyakut, 2017]

¹ Mustafa Gönenç ile yapılan görüşmede, çeşmenin 1950’li yılların başlarında, meydanda yıkılan kilisenin taşları kullanılarak yapılmış olduğu bilgisi alınmıştır [76].

Kaya kütlesi üzerine oturan çeşmeye bir basamak çıkılarak ulaşılmaktadır. Cepheleri sıvalı ve boyalı olan çeşmenin ön yüzünde bir adet yuvarlak kemerli aynası ve musluğu vardır. Üzengi silmesi, yan cephelere kadar uzatılmıştır. Kemerin aynasının sıvası dökülmüş olup çimento harçlı onarımlar görülmektedir. Kemer aynası üzerinde bulunan kitabesi bulunmakta, zamanla yapılan boyalar nedeniyle kitabe üzerindeki tarih okunamamaktadır. Çeşme üzerine beton saçak eklenmiştir. Yalak, duvar yüzeyi boyunca köşeye kadar devam eder.

Çeşme (559 Ada 5 Parsel): Çeşme 559 Ada 5 parsel üzerinde, parsel duvarına bitişik olarak konumlanmaktadır (Şekil 3. 45). İri blok taşlar ve moloz taşlar kullanılarak inşa edilmiş olan çeşme cepheleri sıvalı ve boyalı olup, yer yer sıva dökülmeleri ile özgün malzemesi açığa çıkmıştır. Özgün saçağın müdahalelerle betona çevrildiği görülmektedir. Ön yüzde yuvarlak kemerli aynası içinde bulunan kitabesi sıvalıdır. Özgün musluk girişi görülmektedir, musluğu yoktur. Yalağının içi toprakla dolmuştur. Üzengi silmesi yan cephelerde devam ettirilmiştir.

Şekil 3. 45 Çeşme, 559 Ada 5 Parsel [E. Alyakut, 2017]

Çeşme (546 Ada 2 Parsel): Çeşme, köy meydanından camiye çıkan ana yol üzerinde, parselin köşe noktasında konumlanmaktadır. Yörede bulunan taşlardan yığma olarak inşa edilen çeşmenin cepheleri boyalıdır. Üç cephesi olan çeşme, üzerinde bulunduğu iki sokağın kesişiminde yer alır (Şekil 3. 46). Köşede yer alan cephesinde yuvarlak kemerli bir aynası vardır. Kemerin üzengi seviyesi, yan cephelerde dışarı taşırılarak belirginleştirilmiştir. Çeşmenin yalağı bulunur, özgün musluğu günümüze ulaşamamıştır. Çeşmenin beton saçağı sonradan eklenmiştir.

Şekil 3. 46 Çeşme, 546 Ada 2 Parsel¹ [E. Alyakut, 2017]

Çeşme (Mezarlık Önü): Köy girişinde mezarlık önünde, mezarlık duvarına bitişik konumlandırılan çeşmenin, ihtiyaç doğrultusunda eklenmiş bir musluğu ve yalağı bulunur (Şekil 3. 47).

Şekil 3. 47 Mezarlık önünde yer alan çeşme [E. Alyakut, 2017]

Çeşme (549 Ada 1 Parsel): Günümüzde Taş Mektep olarak bilinen Adatepe köyü İlkokulu bahçesinde yer alan çeşme, bahçe duvarına bitişik konumlandırılmıştır.

¹ Köydeki çeşmelerin birçoğunda görülen ve kemer üzengi seviyesi hizasında bulunan korniş, su taşı koymak için çıkıntı görevi yapmaktadır [76].

Bahçeden okula çıkan merdivenlerin yanında bulunan çeşmeye üç basamak çıkılarak ulaşılır. Ön cephede çeşmenin yalağı ve musluk bulunur. Üst seviye, beton saçak ile belirginleştirilmiştir. Cepheleri sıvalı olan çeşmenin ön cephesi dökme mozaik levha kaplıdır (Şekil 3. 48).

Şekil 3. 48 Çeşme, 549 Ada 1 Parsel [E. Alyakut, 2017]

3.3.2 Günümüzde Mevcut Olmayan Anıtsal Yapılar

3.3.2.1 Kilise

Adatepe köyünde 1924 Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi'ne kadar yaşayan Rum halkın ibadet ihtiyacını karşılayabilmek adına inşa edilmiş olan kilise, günümüzde mevcut değildir. Alok, 1975 yılında köyde araştırma yaptığı sırada kilisenin apsis duvarının ayakta olduğunu belirtmiştir [93]. Köy halkından edinilen bilgilere göre, kilise 1937 yılında yıktırılmış; kilisenin taşları meydandaki çeşmenin temeli başta olmak üzere, köydeki birçok yapıda kullanılmıştır. Kilisenin yapımı ile ilgili bilgiler, Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nden elde edilen belgelerde yer almaktadır (EK-A.4).

H. 6 Sefer 1290 / M. 5 Nisan 1873 tarihli belgede, Ayvacık Kazası sınırları içinde bulunan Adatepe köyünde ikamet eden Rum tebaa tarafından, ibadethaneleri olmadığı için

uzunluğu 26, genişliği 15, yüksekliği 11 zirâ¹ olmak üzere; Meryem Ana adında bir kilise inşa edilmesi için izin istendiğinden, ayrıca bu isteğin dilekçeyle Rum Patrikanesi tarafından da tekrar edildiğinden bahsedilmektedir [101]. Padişah tarafından yayınlanan femanda; *“Bu talep tarafımdan uygun görüldü. Siz ki oranın valisi, naibi ve müftüsüsünüz kilise yapılacak yerin kimseye engel olmayacak bir yer olduğundan emin olabilirsiniz. Kilise, irade-i seniyem gereği olarak belirtilen ölçülerde yapılsın ve kurallara uyulsun. Halktan zorla para kesinlikle toplanmasın. Bu konuda gereken hassasiyet gösterilsin. Aksine bir gelişme olursa tarafıma bildirilsin.”* denmektedir [101].

1873 ile 1895 yılları arasında konu ile ilgili yazışmalar yapılmıştır. H. 3 Zilhicce 1312 / M. 28 Mayıs 1895 tarihli belgede, Biga Sancağı Ayvacık Kazası'na bağlı Adatepe köyünde, inşasına yirmi sene önce ruhsat verilmiş olan Rum Kilisesi'nin 40.000 kuruş tutarında masrafının karşılığı bedel bulunamadığından yapılamadığı, halk tarafından verilen dilekçelerde köyde 82 hane bulunduğu ve erkek ile kadın toplam 361 kişi yaşadığı, kilise için ayrılan paranın yeterli gelmediği yerde halkın maddi yardım yapmak istediği belirtilmiştir. Durum padişaha aktarılmış ve Divan-ı Hümayun'da konu görüşülerek karara bağlanmıştır [101].

Adliye ve Mezâhib Nezâret-i Celile Mektubî Kalemi tarafından yazılan H 1 Muharrem 1313 / M. 24 Haziran 1895 tarihli cevapta ise, *“Padişah tarafından verilen karar ve emir üzerine gereken yapılması konusunda yardımcı olunsun”* denmektedir [101].

Kilise ile ilgili bir diğer bilgi, Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Sadaret fonu altındaki Sadaret Defterleri'nde yer almaktadır. *“Vilayet ve sancaklarda izinsiz olarak açılmış olan mekteb ve kiliselerin inşa tarihlerini ve mevkilerini ve milliyetini havi hülasa kayıt defteri”* isimli 202 numaralı tarihsiz defterin 24. sayfasında, Biga Mülhakatı'ndaki Adatepe, Aksaz ve Değirmencik bölgelerinde yedi adet kilise bulunduğu bilgisi yer almaktadır [102].

Nişanyan, Adatepe'nin 1905 yılında 600 kişilik Rum nüfusa sahip olduğunu ve Kimisi tis Theotoku isimli bir kilise bulunduğunu belirtmektedir [103]. Ayrıca Midilli'den Kapi Köyü'ne göçen bir öğretmenin ailesinin kayıtlarında Adatepe'deki kilisenin doğuda yer aldığı ve adının Theomitoros Panagios Kilisesi olduğu bilgisi elde edilmiştir [86].

¹ Eski bir Osmanlı uzun birimi olan zirâ; dirsekten orta parmak ucuna kadar, parmak ucundan omuza kadar veya da kollar yanlara açıldığında bir elden diğer parmak ucuna kadar gibi farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Yapım işlerinde kullanılan zirâ-i mimari; 24 parmak ya da 75,8 cm uzunluğunda kabul edilir [100]. Bu durumda kilisenin ölçülerinin yaklaşık olarak 19,7 m uzunluğunda, 11,3 m genişliğinde ve 8,3 m yüksekliğinde olduğu söylenebilir.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nden elde edilen bilgiler ışığında kilisenin yapımına 1895 yılı itibariyle ruhsat verilmiş olması ve Nişanyan'ın 1905 yılında köyde kilisenin var olduğunu belirtmiş olması sebebiyle, kilisenin 1895 ila 1905 yılları arasında yapılmış olduğu sonucu çıkartılabilir. Yöre halkından edinilen bilgiye göre, kilise 1937 yılında dönemin muhtarı tarafından yıktırılmıştır. Şekil 3. 49'da köyün 1930'lu yıllara ait fotoğrafında işaretlenen yapının köyün eski kilisesi olabileceği düşünülmektedir.

Şekil 3. 49 1930'lu yıllara ait Adatepe köyü fotoğrafı (Ön planda Adatepeli Mehmet Günsür, arka planda işaretlenen yapının kilise olabileceği düşünülmektedir) [96]

3.3.2.2 Rum Mezarlığı

1924 Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi'ne kadar köyde yaşamış olan Rumlara ait mezarlığın günümüzdeki Adatepe İlkokulu (Taş Mektep) sınırları içerisinde olduğu, ilkokul yapılırken mezarlığın yok edildiği bilgisi yöre halkından edinilmiştir.

3.3.2.3 Hamam

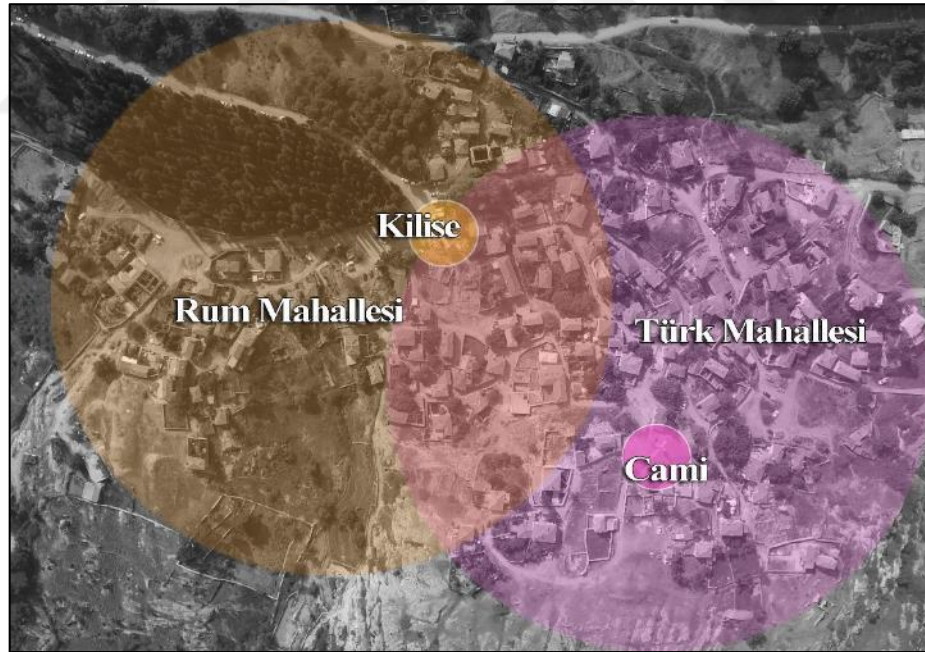
Hacı Mehmet Ağa Konağı'nın (Hünnap Han) girişinin bulunduğu kuzey cephesine bakan sokakta yer alan hamam 1955 yılına kadar ayakta kalmış; 1955 yılında Adatepe Muhtarlığı tarafından tehlikeli olduğu gerekçesi ile yıktırılmıştır [82]. Yıkım sırasında hamamın önünde bulunan yol genişletilmiştir [82]. Merey, ısıtmalı alaturka hamamın mutfak kısmının kuzey tarafında yer aldığını, hamamın külhanına mutfak içinden geçilerek ulaşıldığını ve ayrıca hamamın döşeme kaplamasının mermer, tavanının ise kubbe olduğunu belirtmiştir [82].

3.3.2.4 Medrese

Özarar, Adatepe Camisi'nin yan tarafında, günümüzde yıkılmış üç sınıflı bir medrese olduğundan ve 1935'li yıllara kadar bu medresede eğitimin devam ettiğinden bahsetmektedir [62].

3.3.3 Sivil Mimarlık Örnekleri

Adatepe köyü, Rumlar ile Türklerin uzun süre bir arada yaşamlarını sürdürdükleri bir yerleşimdir. Türkler Yukarı Mahalle'ye, Rumlar ise Aşağı Mahalle'ye yerleşmişlerdir. (Şekil 3. 50). Adatepe'nin özgün mimari dokusunu oluşturan karakteristik özellikler; topoğrafya, organik sokak dokusu ve yerel taş malzeme kullanımıdır. Köyün çok eğimli bir alana kurulmuş olmasından dolayı, konutların biçimlenmesinde topoğrafya etkin rol oynamış; yapıya veya bahçeye farklı kotlardan ulaşım sağlanmıştır. Yukarı Mahalle'de (Türk Mahallesi) bulunan konutlara sokak üzerinden girilen avludan ulaşım sağlanırken, Aşağı Mahalle'deki (Rum Mahallesi) konutlara sokaktan ya da bahçeden ulaşılmaktadır (EK-B.1). İki mahallenin birleşiminde, büyük gösterişli konaklar yer almaktadır.

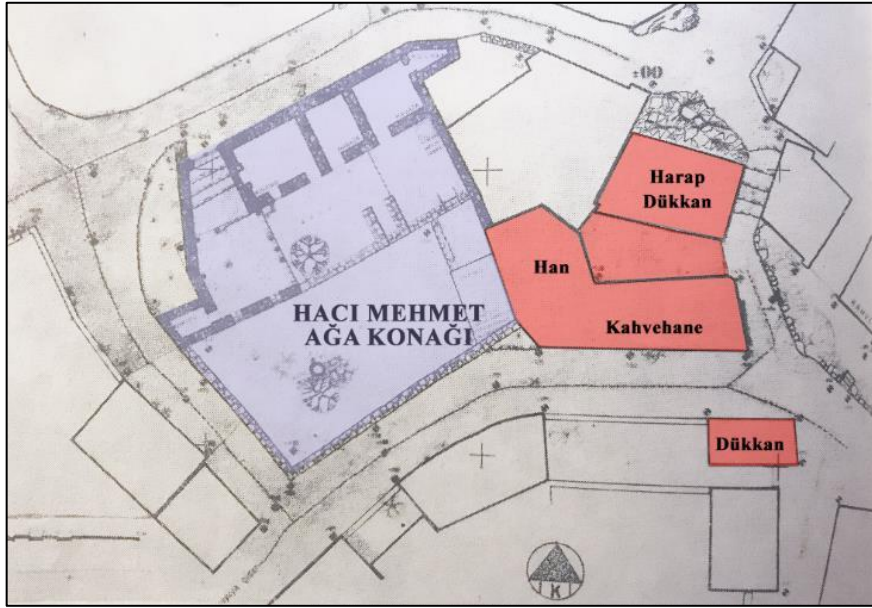
Şekil 3. 50 Adatepe köyündeki mahalleler [E. Alyakut, 2017]

Konutlar genellikle kare ya da dikdörtgen planlı olup taş malzemeden yığma sistemde inşa edilmiştir (Şekil 3. 51). Onarım gören yapılarda çatılar genellikle kırma olup alaturka ya da marsilya kiremit kaplıdır. Bununla birlikte, düz ve toprak damlı yapılar da bulunmaktadır. Konutların bahçelerinde mutlaka yeşillik, ocak, sarnıç veya kuyu yer alır.

Şekil 3. 51 Adatepe köyündeki konutların genel görünümü [E. Alyakut, 2017]

Adatepe köyünde yer alan sivil mimarlık örnekleri olarak konutların yanı sıra, günümüzde bir adet bakkal bulunmaktadır. 1924 Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi'ne kadar, Yukarı Mahalle'de cami altındaki meydanda 13 adet dükkân bulunduğu; bunların şekerci, manifaturacı, nalbant, kasap, demirci, ayakkabıcı, tuhafiyi, kahvehane, bakkal gibi her türlü ihtiyacın karşılanabileceği dükkânlar olduğu belirtilmiştir [104]. Hacı Mehmet Ağa Konağı'nın 1977 yılındaki vaziyet planı çiziminde çevresindeki dükkânlar görülmektedir (Şekil 3. 52) [82].

Şekil 3. 52 Hacı Mehmet Ağa Konağı 1977 yılına ilişkin vaziyet planı ve çevre dükkânlar [82]

3.3.3.1 Plan Özellikleri

Adatepe köyünde bulunan konutlar, yüksek taş duvarların sınırladığı bahçelerin içinde konumlanmaktadır. Köyde bulunan ana yapılar genellikle iki katlı, ek binalar ise tek katlıdır¹. Hemen hemen bütün yapıların bahçelerinde ek binaları bulunur.

Köydeki yapıların içine girilemediği için plan tipolojisi oluşturulamamıştır. Erten, 2008 yılında yaptığı çalışmada örnekleme üzerinden Adatepe yapılarının plan özelliklerini incelemiştir [17]. Köydeki en basit planlı ev tipi, kare planlı, tek odalı ve içinde bir ocağı bulunan yapı tipidir. Bu tipolojide, evler genelde 5x5 m ya da 6x6 m boyutunda olup eve avludan geçilerek ulaşılmaktadır. Bu tipin iki katlı olan örneklerinde ise, tek kollu merdiven ile üst kata ulaşım sağlanmaktadır [105].

Tek katlı kare plan tipinin gelişmiş olan iki katlı evlerde alt kat gündelik yaşamın geçtiği, üst kat ise yatma olarak kullanılan mekândır. Üst kata tek kollu düz veya L formulu merdivenden çıkarak ulaşılır. İki katlı evlerde iç sofalı veya yan sofalı plan tipi hâkimdir. Islak mekânlar ile pişirme mekânı ana yapı dışında bahçede yer alır [105]. Adatepe köyünde bulunan evlerdeki mekân biçimlenişi, bölgedeki tarım faaliyeti ile doğrudan ilişkilidir. Bahçede bulunan ek yapılar, hayvanların barındığı ve ürün depolandığı mekânlar olarak kullanılmaktadır. Ek yapılar genelde tek katlı olup toprak damlıdır. Toprak damda kışlık erzak kurutulur [17]. Restore edilen yapıların çoğunda toprak dam, kırma çatıya dönüştürülmüştür [105].

Bahçede ek yapıların yanı sıra, “kaynana evi” denilen bir yapı türünün de var olduğu söylenmektedir [106]. Köyde bir ailenin çocuğu evlendiğinde, ana yapı geline verilir, ana yapıda yaşayan aile ise, bahçede yapılan diğer yapıya geçer. Bahçede yeni yapılan ve “kaynana evi” denen bu yapı bir veya iki katlı olur, genellikle pişirme mekânı ile ıslak hacim bu yapı içinde yer alır [106].

3.3.3.2 Cephe Özellikleri

Yukarı Mahalle’de yaşayan Türklerin evleri Adatepe Camisi etrafında, Aşağı Mahalle’de yaşayan Rumların evleri ise günümüzde yıkılmış olan kilise etrafında konumlanarak

¹ Adatepe köyünde çoğunlukla her parselde yer alan; malzemesi, yapım tekniği, cephe karakteristiği ve oranları bakımından ana yapı ile benzer olan, grup değeri taşıyan yapılar tez kapsamında ek yapı olarak tanımlanmıştır. Kullanıcıların müdahalesi ile sonradan oluşturulmuş olan yapılar ise nitelsiz ek yapı olarak belirtilmiştir.

gelişmiştir. Konutların yapım sistemi cephe kimliğini etkilemiş; pencere ve kapıların boyutları, geleneksel taş malzeme ve yapım sisteminin belirlediği oranlarda kalmıştır.

Eğimli bir topoğrafyaya sahip olan Adatepe’de yapılar eğime göre konumlandığından yapıya farklı kotlardan giriş sağlanabilmektedir. Bu nedenle, farklı kotlardan ulaşılan iki katlı yapılarda bodrum katlar ahır ve depo gibi işlevlere ayrılmıştır. Köyde tek katlı ve bodrumsuz yapılara da rastlanmaktadır. Ancak bu yapılar sayıca azınlıktadır. Tek katlı yapılara genellikle ortadan girilerek ulaşılır.

Bu çalışmada, Adatepe konutlarında giriş kapılarının, çıkma, balkon ve pencere gibi yapı elemanlarının konumu, cephelerin sınıflandırılmasında dikkate alınmıştır. Köyde bulunan konutların girişleri çoğunlukla cephenin ortasında yer alır (EK-B.1). Genellikle sokaktan açılan bir kapı ile avlu ya da bahçeye, oradan da ana yapıya ulaşılmaktadır. Bununla birlikte, sokaktan doğrudan girilen evler de bulunur. Rumların ağırlıklı olarak yaşadığı köyün güney kesiminde, yapıların giriş cephelerinde köşeler kesme taşlarla oluşturulmuştur. Alınlık, pilastır vb. süslemeler bu yapılarda göze çarpar. Köyün üst kesimlerinde ise, sayıca az olmakla beraber, çıkmalı evler de bulunur. Giriş cephesinde çıkma bulunuyorsa, yapıya sokaktan direkt ulaşamaz, avlu/bahçeden geçerek ulaşılır.

3.3.3.3 Yapı Elemanları

Kapılar: Çalışma alanında yer alan konutların dış kapıları genellikle ahşap, çift kanatlı ve tablalı kapılardır. Kapıların düz atkılı ya da kemerli bir söve içine oturtulmuş örnekleri olduğu gibi sövesiz örnekleri de bulunmaktadır. Sövesiz örneklerde kapı üstünden ahşap lento devam eder. Söveli örneklerde ise kapının iki kenarında uzanan sütunçeler, silmeler gibi bezeme elemanları kapıyı süslemektedir. Çalışma alanında yer alan kapılar, tepe pencereli ya da tepe penceresiz olmak üzere iki gruba ayrılabilir (EK-B.2).

Tepe pencereli kapıların hepsi çift kanatlı olup profilli ahşap tablaları bulunur (Şekil 3. 53). Yalnızca bir örnekte tepe pencereli ve camlı kapıya rastlanmıştır (557 Ada 3 Parsel). Bu grupta yer alan kapıların bir kısmında tepe penceresinin önünde ferforje parmaklıklar bulunur. Tepe penceresi düz lentolu olabildiği gibi bazı örneklerde tepe penceresi üzerinde yuvarlak ya da basık bir kemer yer alır. Bu grupta yer alan kapılardan bazıları 90-100 cm derinliğinde bir niş içine yerleştirilmişlerdir. Bu niş içinde merdivenler ile eşik yer alır. Ayrıca, geleneksel Adatepe konutlarında, el biçiminde demir kapı tokmakları bulunmaktadır.

Şekil 3. 53 Çalışma alanındaki tepe pencereli kapılar [E. Alyakut, 2017]

Tepe penceresiz kapıların masif ya da camlı olmak üzere iki farklı tipi vardır. Masif kapılarda genellikle profilli ahşap tablalar bulunur. Bu kapıların tek veya çift kanatlı, düz lentolu ya da kemerli örnekleri vardır. Tepe penceresiz camlı kapılar ise, genellikle çift kanatlı, ahşap doğramalı ve düz atkılıdır. Bu kapılarda camın önünde ferforje parmaklık bulunmaktadır. Bazı örneklerde kapı lentosu ile kemer arasında taş alınlık yer almaktadır (Şekil 3. 54). Bu kapılarda alınlık, kemer içinde 5-10 cm girintide bulunur.

Şekil 3. 54 Çalışma alanındaki tepe penceresiz kapılar [E. Alyakut, 2017]

Çalışma alanında yer alan tarihi konutların bahçe ve avlu kapıları da genellikle çift kanatlı ahşap çakma kapılardır ve giriş kapılarına göre daha sadedir. Bazı yapılarda demir bahçe giriş kapıları da görülmektedir. Bahçe kapıları genellikle düz lentoludur. Adatepe’de sadece iki yapıda yuvarlak kemerli demir bahçe kapısı bulunmaktadır (556 Ada 1 Parsel, 558 Ada 2 Parsel). 605 Ada 1 Parsel’deki yapının bahçe giriş kapısında ise yöreye özgü bir detay bulunur (Şekil 3. 55). Kapı dışarıdan bir ip sistemi ile üzerindeki düzeneğe bağlanmıştır. Kapı ipin çekilmesiyle açılmaktadır.

Şekil 3. 55 605 Ada 1 Parselde yer alan bahçe giriş kapısı [E. Alyakut, 2017]

Pencereler: Çalışma alanında yer alan tarihi konutların pencereleri ahşap doğramalı olup genellikle düz atkılı ve sövesizdir (EK-B.3). Pencerelerin genişlikleri 70 cm ile 100 cm arasında değişmektedir, çoğunluğu 80 cm civarındadır. Genişliğin yüksekliğe oranı genellikle 2/3 olup 1/2 oranlı pencereler de vardır. Bazı yapılarda kare pencerelere de rastlanmaktadır. Pencereler genellikle çift kanatlıdır. Pencere üzerlerinde bulunan ahşap lento; ya hatıl gibi duvar derinliği boyunca devam eder, ya da pencereden sonra 20-30 cm kadar devam ederek sonlanır. Az sayıda örnekte düşey sürme pencere doğramasına rastlanmıştır.

Şekil 3. 56 Çalışma alanında yer alan söveli pencereler [E. Alyakut, 2017]

Adatepe konutlarında yer alan söveli pencereler genellikle kemerli ya da düz atkılı + kemerlidir. Az örnekte pencere sövesi düz atkılıdır. Söveler taş ya da tuğladan olup sıvanmıştır. Pencere üzerinde yer alan alınlık genellikle taştan yapılmıştır. Bazı örneklerde söve ile alınlık hemiyüz olup blok taş iken, bazı örneklerde 10-15 cm girintili olan alınlık moloz taştandır (Şekil 3. 56). Çalışma alanındaki yapıların bazılarında ise, pencere etrafındaki kesme taşlar 20-30 cm şaşırtmalı olarak dizilmiştir. Kilit taşı da kemer

dizisinden farklı olarak belirginleştirilmiştir. 597 Ada 3 Parseldeki yapıda pencere yanlarında söve bulunmazken, kemerin başlangıç hizasında başlayan söve pencere üstü boyunca devam eder. Kilit taşı çıkıntılı olarak yerleştirilmiştir. Atipik bir örnek olduğundan pencere tipolojisi kapsamında değerlendirmeye alınmamıştır.

Sövesiz pencerelerin tamamı düz atkılıdır. Pencerenin alt ve üst hizalarında ahşap lentolar devam etmektedir. Az sayıda örnekte ise, ahşap lentonun sadece pencere üstünde yer aldığı görülmüştür. Bazı yapılarda ahşap lento üstünde taş silme devam eder. Sövesiz pencereler genellikle açılır iki kanattan ve üstte sabit tek kanattan oluşur. Çoğunlukla açılır kanatlar ahşap kayıtlı ikiye ya da üçe bölünmüştür. Çok yalın iki kanatlı pencere türleri olduğu gibi, üstteki kanatın açıldığı örnekler de bulunmaktadır (Şekil 3. 57).

Şekil 3. 57 Çalışma alanında yer alan sövesiz pencereler [E. Alyakut, 2017]

Adatepe konutlarında özgün pencerelerin neredeyse tümünde ahşap kapaklar yer almaktadır (Şekil 3. 56), (Şekil 3. 57). Restore edilmiş olan örneklerde ise, ahşap kepenk eklenmiştir. Çalışma alanında yer alan yapılarda görülen kapakların tümü çift kanatlı ahşap elemanlardır. İki yana doğru açılan kapaklar sövenin iki kenarlarına monte edilmiş olan demir kancalarla sabitlenmektedir. Pencere lentosunun eğrisel olduğu durumlarda kapak da kemerlidir. Farklı olarak, 604 Ada 1 Parselde yer alan yapıda kapaklar düz atkılı olup sövenin iç yüzeyine monte edilmiştir.

Çıkmalar: Köydeki sivil mimarlık örneklerinde az sayıda çıkma görülmektedir. Yörede hâkim çıkma tipolojisi düz çıkma olup genelde binanın bir köşesinde yer alır. Çıkmanın cephenin ortasında konumlandığı tek örnek, 543 Ada 5 Parselde bulunan yapıdır. Adatepe'deki atipik örneklerden biri olan bu yapıda çıkmanın cephesinde tekrar bir çıkma yaptığı göze çarpar (Şekil 3. 58). Düz çıkmanın görüldüğü diğer yapılar ise, 561 Ada 5 Parsel, 548 Ada 1 Parsel, 553 Ada 1 Parsel, 582 Ada 1 Parselde bulunan yapılardır.

Şekil 3. 58 543 Ada 5 Parselde yer alan orta çıkma; 561 Ada 5 Parselde bulunan köşe çıkma, hava fotoğrafları [E. Alyakut, 2017]

Şekil 3. 59 Hacı Mehmet Ağa Konağı giriş cephesi, üçgen köşe çıkma ve arka cephesindeki düz çıkma [E. Alyakut, 2017]

555 Ada1 Parselde yer alan Hacı Mehmet Ağa Konağı'nın (Hünnap Han) giriş cephesinde üçgen çıkma, bahçe cephesinde düz çıkma görülür (Şekil 3. 59). Yapının 1977 tarihli fotoğrafında üçgen çıkmanın ahşap bir dikmeyle desteklendiği görülmektedir.

Balkonlar: Çalışma alanındaki yapılarda bulunan balkonlar cephelerin yan ve orta akslarında bulunmaktadır. Balkonların genellikle üç tarafı demir korkulukla çevrili olup; taş payanda, ahşap konsol ya da süslemeli paraçol elemanlarla taşınmaktadır. Taş payandaların yalın ya da bezemeli türleri vardır (Şekil 3. 60). Çalışma alanında bazı yapılarda balkonlar yapı cephesi boyunca devam eder.

Şekil 3. 60 Çalışma alanındaki yapılarda yer alan balkonlar [E. Alyakut, 2017]

Dekoratif Öğeler: Adatepe’de yer alan sivil mimarlık örneklerinin cephelerindeki dekoratif öğeler, yöredeki taş işçiliğinin en güzel örneklerini yansıtır (Şekil 3. 61). En sık rastlanan süsleme elemanları, bina köşelerini ve bazen de kapı kenarlarını vurgulayan düşey elemanlar ile silmelerdir. Adatepe konutlarını süsleyen düşey elemanlar; sütunçeler, köşe pahları ve pilastırlardır. Nitelikli yapılarda köşelerde yer alan pilastırların üst başlıkları da bezemelidir (561 Ada 8 Parsel). Köşe pahları bazı yapılarda zeminden yaklaşık 100 cm yüksekte sonlarken bazı yapılarda cephe boyunca devam eder.

Şekil 3. 61 Adatepe konutlarında yer alan dekoratif öğeler [E. Alyakut, 2017]

Adatepe konutlarını süsleyen silmelere saçaklarda, kat hizalarında ve pencere üstlerinde rastlanır. Az sayıda yapıda taş ile oluşturulmuş kat silmeleri göze çarpmaktadır. Çoğunlukla yapının taş beden duvarı, kat hizasında ahşap bir hatıl ile bölünmektedir. Adatepe konutlarının hemen hemen hepsinde saçak silmeleri bulunur. Saçak silmeleri taş ya da tuğlanın bir, iki veya üç sıra üst üste dizilmesiyle oluşturulmuştur. Silmenin yüzeyi düz olabildiği gibi eğrisel örnekleri de vardır. Bazı yapılarda silme alçı sıva ile sıvalı olduğundan sıva dökülmelerinden malzeme tespiti yapılabilmektedir. Rum Mahallesi’ndeki konutların bazılarında üçgen alınlıklar göze çarpar.

3.3.3.4 Yapım Tekniği ve Malzeme Özellikleri

Adatepe Kentsel Sit Alanı'nda yer alan sivil mimarlık örneklerinin hepsi yığma kagir yapılardır. Geleneksel yapılar, moloz ya da kesme taş beden duvarlarının killi toprak harç ile bir araya getirilmesiyle inşa edilmiştir. Taşlar yaklaşık dikdörtgen kesitli olup aralarına küçük boyutlu taşlar yerleştirilmiştir. Yapıların bir bölümünde taşlar kaba yonu olarak kullanılmıştır. Bazı yapılarda ise, yanaşık derzli kesme taş bloklarla duvar inşa edilmiştir. Baca duvarları ve saçak silmelerinde tuğla malzeme göze çarpar.

Beden duvarlarında kullanılan taşlar genellikle 50 cm derinliğinde olup moloz taşlar 50 x 30 x 30 cm, kesme taşlar ise 50 x 30 x 15 cm ölçülerindedir. Yöre halkından edinilen bilgiye göre, yapılarda kullanılan taşlar Arıklı ve Nusratlı köylerindeki ocaklardan çıkan, sarımsı renkli, dayanıklı taşlardır. Taşları bir araya getirmek için genellikle toprak harç kullanılmaktadır. Yapı içinde yer alan ara duvarlar ahşap karkas üzeri bağdadi çitalı ya da yığma tuğladır. Yapı iç duvarları 15-20 cm kalınlığında olup sıvalıdır. Yapının kayalık zemin ile birleştiği yerlerde zemin doğal haliyle bırakılmış olup oluşan bodrum kat ahır ya da zeytinyağı vb. saklamak için depo olarak kullanılmıştır.

Ahşap malzeme doğramalarda, çatı konstrüksiyonunda, dış duvarlarda lento ve hatıl yapımında, çıkma, balkon ve kat döşemelerinde; iç mekânda ise duvarlarda, tavan kaplaması, merdiven basamakları ve kaplamalarında kullanılmıştır. Genellikle ahşap türlerinden meşe, ardıç ve çam tercih edilmiştir. Dekorasyon ögesi olarak kullanıldığında işlenmiş, konstrüksiyon ögesi olarak kullanıldığında ise doğal haliyle kullanılmıştır.

Ahşap karkas sistemde inşa edilmiş olan çatılar genellikle kırma olup üzerleri kiremit kaplıdır. En çok rastlanan kaplama alaturka kiremit olmakla birlikte, Marsilya tipi kiremitler de görülür. Kırma çatının yanı sıra beşik çatı tiplerine de alanda sıklıkla rastlanır. Tek katlı ek yapıların ana yapıya bitişik olanlarının üstü teras çatılıdır. Özgün hali düz toprak damlı olan bu çatılar, günümüzde seramik veya mermer ile kaplanmıştır. 554 Ada 1 Parseldeki tek katlı ek yapıda, çatı konstrüksiyonunda kullanılan yuvarlak kesitli tomruklar dış cepheden algılanacak şekilde çıkıntılıdır (Şekil 3. 62).

Yöreye özgü detayları olan bacalar taş veya tuğladan inşa edilmişlerdir. Konutların bazılarında baca duvarları, dış cepheden algılanacak şekilde çıkıntılıdır. Bacaların üstleri, açılı olarak konulmuş kiremitlerle kapatılmıştır.

Şekil 3. 62 554 Ada 1 Parselde yer alan ek yapı [E. Alyakut, 2017]

Yapıların beden duvarları genellikle sıvasızdır. Yapı köşelerinin kesme taş, beden duvarlarının ise kaba yonu taşla inşa edildiği örnekler çoğunluktadır. Bazı yapılarda kesme taşlar köşeyi belirginleştirmek için dışarı çıkıntılı ve şaşırtmalı olarak inşa edilmiştir. Kaba yonu veya kesme taş malzeme ile inşa edilen duvarlarda köşeler daha büyük taşlarla örülmüştür. Yapı yatay doğrultuda belirli kotlarda ahşap hatıllar ya da kat silmeleri ile bölünmüştür. Çatı hizasında dışarı taşan ahşap çatı saçağı ya da tuğla/taş saçak silmesi bulunur. Bazı cephelerin ya zemin katı ya da üst katı sıvalıdır. Sıva dökülmesi olan yerlerden diğer katın da aynı taş örgü tekniğinde olup sıvandığı anlaşılmaktadır. Sıvalı cephelerin hepsi beyaz veya bej renkte boyanmıştır. Çıkmalar ahşap döşemeli olup beden duvarından yaklaşık 100-150 cm dışarı taşmaktadır. Çıkmaların düz veya eğrisel konsolla taşınan örnekleri vardır. Özgün yağmur oluğu veya çörten detayına rastlanamamıştır.

3.4 Çalışma Alanındaki Fiziksel Yapının Analizleri

Adatepe, Kuzey Ege köyleri içerisinde özgün geleneksel dokusunu koruyarak günümüze ulaşmış önemli örneklerden birisidir. Fiziksel yapının değerlendirilmesinde, Adatepe'nin özgün dokusunu oluşturan kırsal peyzaj elemanları ile geleneksel yapıların tespitine yönelik analizler yapılmıştır (EK-B.4-19). Adatepe geleneksel dokusu içinde evler kendine özel avlu-bahçe gibi açık alanlara sahip olup, sokaklar taş duvarlar ile sınırlanmaktadır. Konuta özgü açık alanlar içinde kuyu, ocak gibi kırsal peyzaj elemanları ile konutların ek yapıları yer almaktadır. Kentsel Rölöve paftasında yapıların konumları, çatı biçimlenişleri ve malzemeleri belirtilmiş; kuyu, ocak gibi geleneksel peyzaj öğeleri,

yeşil alanlar ve yörenin anıtsal ağaçları işlenerek bir vaziyet planı oluşturulmuştur. Adatepe'nin karakteristik özelliklerinden bir diğeri de kayalık zemin yapısına sahip oluşudur. Kayalık zemin yapısı nedeniyle erişilemeyen sokaklar yer almaktadır. Kentsel Rölöve paftasında kayalık zemin dokusu belirtilmiştir. Adatepe'nin organik sokak dokusunu oluşturan yapıli alanın açık alana oranları, Dolu-Boş Alan Analizi'nde belirtilmiştir. Adatepe'de 1992 yılında Kentsel Sit Alanı ilanından sonra inşa edilen yeni yapıların tümü yığma kârgir sistemde yapılmıştır. Yeni yapılar ve geleneksel yapılar cephe biçimlenişleri, yapım sistemleri ve malzeme özellikleri açısından bir fark gözetmemektedir. Bu nedenle yeni yapılar ile geleneksel yapıların bir arada bulunuşları Yapım Sistemi ve Malzeme Analizi'nde incelenmiştir. Türkler ile Rumların bir arada yaşadıkları dönemde ticari yapıların köyde yer aldığı bilinmesine rağmen günümüzde köyde bu fonksiyonlar yer almamaktadır. Bu nedenle köyün geleneksel dokusunun uğradığı değişimi gözlemlemek adına İşlev Analizi gerçekleştirilmiştir. Köyün tarihinde birçok kez nüfus değişimi yaşamış olması nedeniyle geleneksel yapıların strüktür durumları ve plan-cephe kurgularında bozulmalar meydana gelmiştir. Bu nedenle yapılarda Strüktürel Durum ve Korunmuşluk Durumu Analizleri gerçekleştirilmiştir. Tüm bu analizler sayesinde Adatepe'nin özgün dokusunun günümüzdeki durumu ve uğradığı değişimler tespit edilmiştir.

3.4.1 Kentsel Rölöve

Kentsel rölöve kapsamında, çalışma alanında yer alan sokak dokusu, yapıların konumları ile bahçe ve teras kullanımları, çatı biçimlenişleri ve çatı malzemeleri, sokak döşemeleri, kent mobilyaları ve açık alan elemanları irdelenmiştir (EK-B.4).

Şekil 3. 63 Köyün girişinde yer alan Aşağı Mahalle Meydanı; Adatepe Camisi'nin kuzeybatısında yer alan eski köy meydanı [E. Alyakut, 2017]

Çalışma alanında yer alan sokaklar, genellikle tarihi binaların ve bahçelerin taş duvarları ile sınırlanmaktadır. Sokağa cephe veren ve sokaktan direkt giriş alan yapılar da yer alır. Binaların ve duvarların biçimlenişi ile dar ve kıvrımlı sokak dokusu meydana gelmiştir. Bölgede eğime uyan organik bir sokak dokusu hâkimdir. Çalışma alanında iki büyük meydan bulunur. Meydanların biri Küçükkuyu'dan Adatepe'ye çıkan yolun bitiminde, köyün girişindedir. Diğeri ise caminin kuzeybatısında yer alan çınar ağaçlarının merkezinde konumlanmış, köyün eskiden beri ticaret işlevini barındırdığı meydandır (Şekil 3. 63). Köyde bu meydanlar dışında, geleneksel yapıların yıkılması sonucu oluşan büyük boşlukların yarattığı tanımsız alanlar da bulunmaktadır. Günümüzde bu alanlar otopark ve çöp depolama alanı gibi farklı işlevlerde kullanılmaktadır.

Köyün sokaklarında kaldırım bulunmamakla birlikte, araç trafiğinin yoğun olmadığı dönemlerde yaya ulaşımında problem yaşanmamaktadır. Çalışma alanı, kayalık bir zemin yapısına sahiptir. Bazı sokaklarda kayalık zemin, sokağı sınırlamakta, doğal bir set oluşturmaktadır. Bu bölgelere yaya olarak erişim sağlanamamaktadır (Şekil 3. 64).

Şekil 3. 64 Çalışma alanında yer alan özgün sokak döşemesi ve kayalık zemin-sokak ilişkisi [E. Alyakut, 2017]

Adatepe Kentsel Sit Alanı'nda yer alan sokaklar genellikle 3-4 m genişliktedir. Aşağı Mahalle Meydanı'ndan Hacı Mehmet Ağa Konağı, Yukarı Mahalle Meydanı ve Adatepe Camisi'ne uzanan ana caddede ise, yol genişliği 5-6 m'yi bulmaktadır. Çalışma alanının genelinde özgün sokak döşemesi mevcuttur (Şekil 3. 64). Geleneksel sokak döşemesi

yuvarlak kesitli taşlardan meydana gelmiş olup yolun ortasına doğru eğimlidir. Ortada ise dörtgen kesitli taşlardan oluk bulunur. Çok dik eğimli sokaklarda oluk bulunmamaktadır. Özgün döşemenin günümüzde yer almadığı sokaklar ise, toprak kaplıdır.

Oldukça dik bir topoğrafyaya sahip olan bölgede, Kentsel Sit Alanı sınırının kuzeyi ile güneyi arasında yaklaşık 40 m kot farkı bulunmaktadır. Eğimli zemin yapısından dolayı, alanın farklı noktalarından kırma çatılı taş evler, etkileyici vista oluşturmalar. Önemli vista noktaları, kentsel rölöve paftasında belirtilmiştir (EK-B.4). Ayrıca, sokaklarda yer alan elektrik, telefon ve bayrak direkleri, elektrik kutuları, mazgallar, ağaçlar ile bahçelerde yer alan kuyu ve havuzlar kentsel rölöve paftasında gösterilmektedir. Çalışma alanında bu elemanlar haricinde bir kentsel mobilyaya rastlanmamaktadır. Çalışma alanında yer alan meydanlarda herhangi bir peyzaj düzenlemesi bulunmamaktadır. Ayrıca, çalışma alanında kamusal kullanıma açık bir park düzenlemesi de yer almamaktadır. Yalnızca, 605 Ada 1 Parseldeki yapının bahçesi çocuk oyun alanı olarak düzenlenmiştir. 591 Ada 1 Parselde ise eğimli zemin çeşitli kotlarda düzenlenerek bir peyzaj düzenlemesi yapılmıştır.

Çalışma alanında yer alan yapıların çatı biçimlenişleri genellikle kırma ve beşiktir. Bununla birlikte, tek katlı ek yapıların düz toprak damlı olduğu görülmektedir. Ancak restore edilmiş ek yapılarda teras çatılar kırma çatıya çevrilmiştir. Bununla birlikte bazı yapılara sundurma ve pergola da eklenmiştir.

Çalışma alanındaki konutlarda avlular ve bahçeler etkin bir biçimde kullanılmaktadır. Özgün parsel-yapı ilişkisini koruyan yapılarda ana yapı, parselin bir kenarında konumlanır. Ek yapı ise genellikle ana yapıya bitişik olup tek katlıdır. Ahır-ağıl işlevleri ise parselin diğer ucunda yer alan yapıdadır. Özgün parsel-yapı ilişkisini kaybetmiş yapılarda bahçelerde yer alan ahıl-ağır, tuvalet gibi yapılar işlevini yitirmiştir. Bu yapılar günümüzde güncel ihtiyaçlar doğrultusunda sundurma ile kapatılarak farklı işlevlendirilmiş ya da yok olmuşlardır. Bu yapılarda da bahçe etkin bir biçimde kullanılmaktadır.

Adatepe köyü ile yakın çevresi, geniş zeytinlikler ve çam ağaçları ile çevrelenmiştir. Bunların yanı sıra köyün girişindeki mezarlıkta yüksek servi ağaçları ile köy meydanında iki adet ulu çınar ağacı bulunmaktadır (EK-B.5). Yüksek duvarlarla çevrili bahçeler de bitki çeşitliliği açısından zengindir. Bahçelerde dut, incir, hünnap, erik, ceviz, armut, iğde, kiraz, şeftali, nar, ayva, fındık ve kayısı ağaçları bulunmaktadır.

3.4.2 Ulaşım Durumu

Çalışma alanına araç ile ulaşım, Küçükkuyu'dan Adatepe'ye çıkan yaklaşık 3 km uzunluğunda iki şeritli asfalt yol ile sağlanmaktadır. Bu ana aks, köyün girişinde mezarlık ile ikiye ayrılır. Sağ ayırım köy meydanına gider, sol ayırım ise Adatepe'den sonra kurulan ve Adatepe'ye bağlı olarak yönetilen Adatepebaşı köyüne gider. Köye günümüzde ulaşan yolun yapımında mezarlık ikiye bölünmüştür. Asfalt yolun 1950'lerde yapıldığı belirtilmektedir (Şekil 3. 65) [107].

Şekil 3. 65 Köyün girişindeki iki mezarlık ve servi ağaçları [E. Alyakut, 2017]

Küçükkuyu'dan Adatepe'ye ulaşan ana taşıt yolu, 1. Derece Doğal Sit Alanı içinde bulunmakta olup etrafı zeytin ağaçları ile çevrelenmiştir. Adatepe Kentsel Sit Alanı içinde sokaklar organik bir doku oluşturmaktadır ve çıkmaz sokak bulunmamaktadır. Köyde üç adet otopark alanı oluşturulmuştur (Şekil 3. 66). Bunlar köy meydanındaki yıkılmış kilisenin bulunduğu alanda, caminin kuzeybatısında yer alan meydanda ve Hacı Mehmet Ağa Konağı'nın karşısında bulunmaktadır. Köy sokakları taşıt trafiğine açıktır. Sokakların yeterince geniş olmaması, geleneksel taş dokusu, doğal eğim ve yer yer kayalık zemin yapısından dolayı taşıt ile köy içerisinde dolaşım oldukça zorluk çıkarmaktadır. Ayrıca, sokakların dar olmasından dolayı taşıtlar, tarihi yapılar ve bahçe duvarları için tehdit oluşturmaktadır (EK-B.6).

Köyün içinde araç trafiğinin en yoğun olduğu bölge, köy girişinde yer alan Aşağı Mahalle Meydanı ile meydandan Adatepe Camisi'ne uzanan akstır. Özellikle yaz aylarında köy meydanında araç yoğunluğu oluşmaktadır.

Şekil 3. 66 Küçükkuşu'dan Adatepe'ye ulaşan ana taşıt yolunun köy girişindeki kesişim noktası ve caminin kuzeyinde yer alan otopark alanı [E. Alyakut, 2017]

Adatepe'de yerli halktan otomobil kullananlar sayıca azdır; traktör veya motosiklet kullanımı daha çok tercih edilmektedir. Adatepe ile Küçükkuşu arasında Adatepe Muhtarlığı tarafından düzenlenmiş olan minibüs seferleri yapılmaktadır. Ancak sefer saatleri kısıtlıdır. Adatepe köyünün çöpleri 2007 yılından beri Troas Bölgesi Belediyeleri Katı Atık Yönetim Birliği tarafından toplanmakta, ancak yaz aylarında ve resmî tatillerde yetersiz kalmaktadır [108].

3.4.3 Ada-Parsel Analizi

Organik bir sokak dokusuna sahip Adatepe köyünde yapılar genellikle küçük parseller üzerine inşa edilmiş olup avlulu ya da bahçelidir. Köyde 262 adet yapı parseli bulunmaktadır. Yapılar genellikle ayrıık nizamda inşa edilmişlerdir. Bununla birlikte bitişik nizam örnekler az da olsa vardır. Aşağı Mahalle Meydanı'nın doğusunda 585 Ada'da yer alan üç yapı, bitişik nizamda inşa edilmiştir. Bunun dışında köyde yer alan ek yapıların çoğu ana yapıya bitişik konumdadır (EK-B.7).

Çalışma alanının güncel kadastral haritası bulunmamaktadır. Ancak, halihazır harita ile mevcut durum karşılaştırıldığında, sokak ve parsel ilişkilerinde birtakım farklılıklar göze çarpmaktadır. Örneğin, 558 Ada'da yer alan parsellerin halihazır haritada bitişik oldukları halde günümüzde bir sokak ile ayrılmış oldukları görülmekte, özel mülkün istimlak edilip yol açıldığı anlaşılmaktadır. 599 Ada'nın batı tarafında halihazır haritada numara verilmemiş bir ada sınırı görülmektedir. Mevcut durumda ise, belirtilen parsel sınırı içerisinde herhangi bir yapılaşma bulunmamaktadır. Benzer bir durum 545 Ada'nın batı kesiminde bitişik parselinde göze çarpmaktadır. Parselasyonu yapılmış bu alan da günümüzde araç ve yaya yolu olarak kullanılmaktadır. Bu durum, çalışma alanında yer

alan sokaklarda kullanıcıların müdahalesi ile birtakım değişiklikler yapıldığını göstermekte ve parselasyonu yapılmış alanların olması, buralarda geçmişte yapıların bulunduğunu düşündürmektedir.

3.4.4 Dolu-Boş Alan Analizi

Dolu-boş alan analizinde, yapılar beyaz renk, boş alanlar ve sokaklar ise koyu renk ile gösterilerek Adatepe'deki yapılaşmanın yoğun olduğu bölgeler ve boş alanların dağılımı belirtilmiştir. Analizde Aşağı Mahalle ile Yukarı Mahalle'de yer alan meydanların yakın çevrelerinin yapılaşmanın yoğun olduğu bölgeler olduğu görülmektedir (EK-B.8). Köyün organik bir sokak dokusuna sahip olduğu, genellikle geleneksel yapıların tek ya da iki cephelerinin sokağa bakacak şekilde konumlandığı, köyde bitişik ve ayrık nizamda yapıların bir arada bulunduğu anlaşılmaktadır.

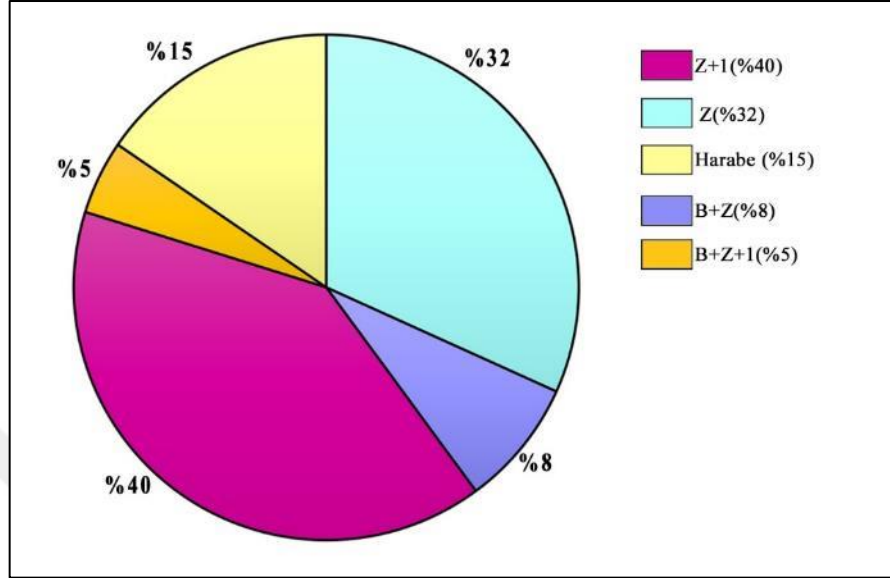
3.4.5 Kat Adedi Analizi

1992 yılında Kentsel Sit Alanı ilan edilmesinin ardından, 2012 yılında ÇKVKBK tarafından alınan karar doğrultusunda, Adatepe'de boş parsellerde yeni yapı inşası yasaklanmıştır. Günümüzde köyde 233 adet yapı bulunmaktadır ve bunlar ağırlıklı olarak tek ya da iki katlı yapılardır. Alandaki yapıların %72'sini bodrumsuz, tek katlı ve iki katlı yapılar oluşturmaktadır. Alandaki yapıların %13'ünde ise bodrum kat bulunur. Köy eğimli bir topografya üzerinde yer aldığından, kot farkından dolayı bazı binalarda bodrum katlar ortaya çıkmaktadır (Şekil 3. 67).

Şekil 3. 67 Sokak cephesi iki katlı, arka cephesi tek katlı olan yapılardan biri, 554 Ada 1 Parsel [E. Alyakut, 2017]

Çalışma alanında bodrum+zemin+1 kattan daha yüksek yapı bulunmamaktadır (Şekil 3. 68). Bu yapılar dışında, köyde harap durumda binalar da bulunmaktadır. Çalışma alanında bulunan 233 yapıdan 36'sı harap durumda olup bu yapıların kat yüksekliği tespit edilememiştir (EK-B.9).

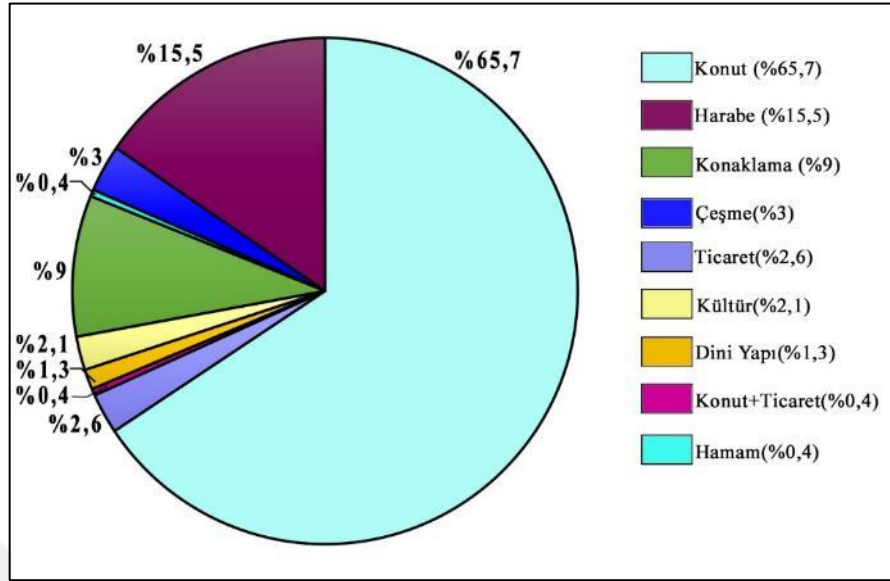
Şekil 3. 68 Çalışma alanının kat adedi analizi [E. Alyakut, 2017]

3.4.6 İşlev Analizi

Şekil 3. 69'de görüleceği gibi, çalışma alanında incelenen 233 yapıdan %65,7'si konut işlevlidir. Köydeki yapıların %15,5'i depremler ve bakımsızlık nedenleriyle harap duruma gelmişlerdir. Adatepe'deki geleneksel yapıların işlev sıralamasında ikinci sırada konaklama yapıları yer almaktadır (EK-B.10). Köyde bulunan konaklama yapıları, konut yapılarından dönüştürülmüş olup ek binaları ile köyde toplam 21 adet konaklama yapısı tespit edilmiştir (Şekil 3. 70). Bu yapılara en önemli örnek, tescilli anıtsal yapı olan Hacı Mehmet Ağa Konağı (Hünnap Han)'dır. Köyde ticaret işlevine sahip yapılar oldukça az sayıdadır ve genellikle Aşağı Mahalle Meydanı çevresinde konumlanmışlardır. Hem konut hem de ticaret olarak kullanılan bir adet yapı bulunmaktadır.

Çalışma alanında günümüzde mevcut olan dini yapılar; cami ve çevresindeki anıtsal yapılar olan medrese ve imam evidir. Meydanda yer aldığı bilinen kilise günümüze ulaşamamıştır. Köydeki kültürel işlevli yapılar; Adatepe İlkokulu (Taş Mektep), Hüseyin Meral Zeytinyağı Müzesi ve Muhtarlık Evi'dir. Muhtarlık Evi, köy muhtarlığı tarafından restore edilen bir sivil mimarlık örneği yapı olup köyü gezmeye gelen kişilere bilgi vermek amacıyla sergilenen bir yapı haline dönüştürülmüştür (Şekil 3. 70). Köyde yedi

adet çeşme tespit edilmiştir. Köyün günümüze kısmen ulaşabilen tek hamamı 549 Ada 2 Parselde yer almakta olup yıkık durumdadır.

Şekil 3. 69 Çalışma alanının işlev analizi [E. Alyakut, 2017]

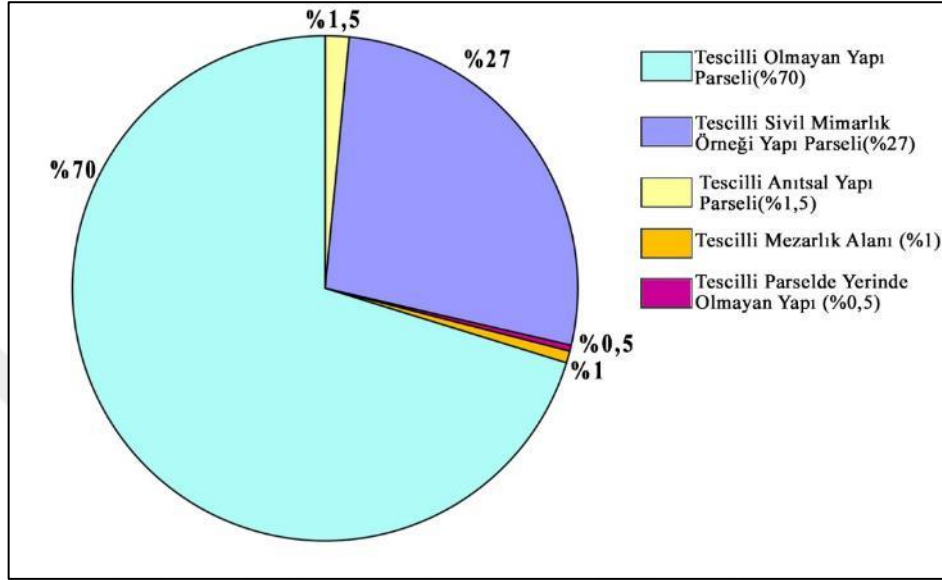

Şekil 3. 70 605 Ada 1 Parselde yer alan Muhtarlık Evi, 561 Ada 8 Parselde yer alan ve günümüzde otel olarak kullanılan tescilli yapılardan biri [E. Alyakut, 2017]

3.4.7 Yasal Statü Analizi

Şekil 3. 71'deki grafikte de görüleceği gibi, çalışma alanında incelenen 262 parselin beş adedi anıtsal tescilli yapı parseli, iki adedi tescilli mezarlık alanı ve 70 adedi ise, tescilli sivil mimarlık örneği yapı parselidir. Çalışma alanındaki tescilli parsellerin biri ise, günümüzde boş durumdadır. Çalışma alanındaki 262 parselin %30'unu tescilli parseller oluşturmaktadır. Oranın nispeten az olmasının nedeni, depremler ve benzeri dış etkilerle yapıların zarar görüp harap duruma gelmeleridir (Şekil 3. 72). Günümüze ulaşamamış

olan ve Aşağı Mahalle Meydanı'nda yer aldığı bilinen kilisenin parseli ve sınırları halihazır haritada tespit edilmemiştir. Bu nedenle değerlendirmeye alınmamıştır. Çalışma alanındaki tescilli parseller yoğun olarak Yukarı Mahalle Meydanı ile Aşağı Mahalle Meydanı ve yakın çevrelerinde yer almaktadır. Alanın kuzeyinde ve çeperlerinde tescilli parsellerin sayıca daha az olduğu göze çarpmaktadır (EK-B.11).

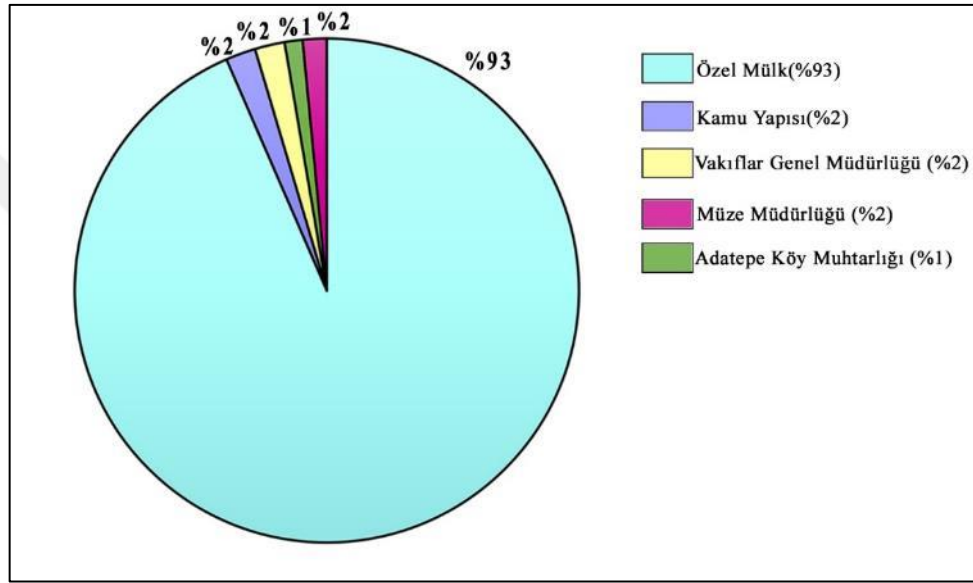
Şekil 3. 71 Çalışma alanının yasal statü analizi [E. Alyakut, 2017]

Şekil 3. 72 Aşağı Mahalle Meydanı'nda 551 Ada 5 Parselde yer alan yapı, Günümüzde harap durumda olan tescilli yapılardan biri, 551 Ada 4 Parsel [E. Alyakut, 2017]

3.4.8 Mülkiyet Durumu Analizi

Çalışma alanında yer alan 233 yapının %93'ünü özel mülkiyete ait yapılar oluşturmaktadır (Şekil 3. 73). Alandaki kamusal yapılar olan çeşmeler %2'lik bir orana sahiptir. Adatepe Camisi ve çevresindeki yapılar, Vakıflar Genel Müdürlüğü; Adatepe İlkokulu (Taş Mektep) ve Muhtarlık Evi, Adatepe Köy Muhtarlığı ile Adatepe Köyü Kültür ve Tanıtım Derneği mülkiyetindedir. Hacı Mehmet Ağa Konağı (Hünnap Han) ise, T.C. Kültür Bakanlığı Müze Müdürlüğü mülkiyetinde bulunmakta olup, 1996 yılından beri turistik tesis olarak kiralanmış durumdadır [58] (EK-B.12).

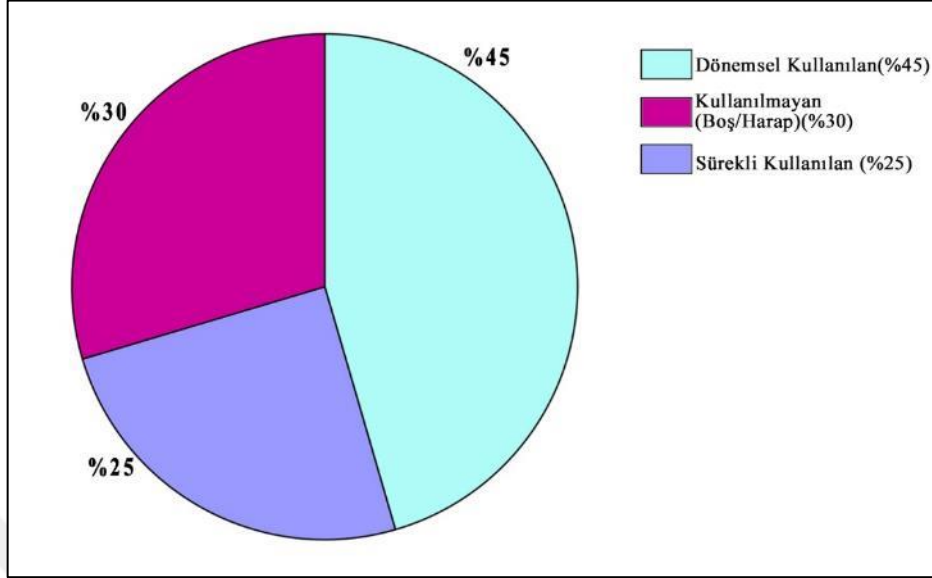
Şekil 3. 73 Çalışma alanının mülkiyet analizi [E. Alyakut, 2017]

3.4.9 Yapı Kullanım Durumu Analizi

Çalışma alanındaki yapılar sürekli kullanılan, dönemsel olarak kullanılan ve boş yapılar olarak analiz edilmiştir (Şekil 3. 74). Alanda kısmen kullanılan (bütünüyle kullanılmayan) yapı bulunmamaktadır. Buna göre, çalışma alanında yer alan 233 yapının yaklaşık %45'i dönemsel olarak kullanılmaktadır. Oldukça bakımlı görünen bu yapılar, yöre halkından edinilen bilgiye göre, yaz aylarında belirli dönemlerde kullanılmakta olup kışın boş durumda kalmaktadırlar.

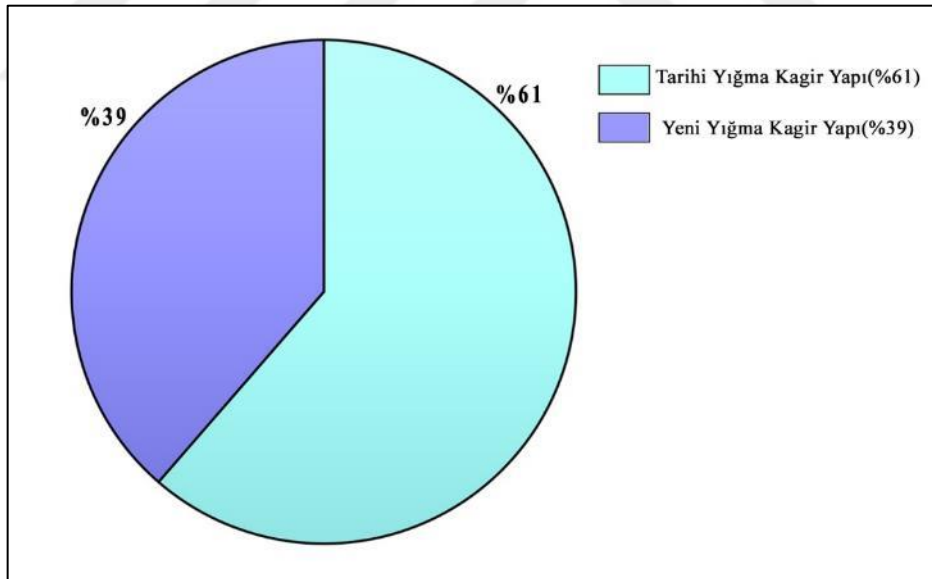
Alanda sürekli kullanılan yapı adedi 58 olup bunların 36'sı konut ve ek yapıları, kalanları ise dini yapılar ile konaklama yapılarıdır. Köyde sürekli ikamet eden hanelerin 14'ü Adatepe'nin yerlisi iken, kalanlar farklı illerden gelerek uzun süreli ikamet edenlerdir.

Alanda sürekli kullanılan yapılar %25’lik bir dilime sahiptir. Alanda yapılan analizler sonucunda 69 adet boş ve harap yapı belirlenmiştir (EK-B.13).

Şekil 3. 74 Çalışma alanının yapı kullanım analizi [E. Alyakut, 2017]

3.4.10 Yapım Sistemi ve Malzeme Analizi

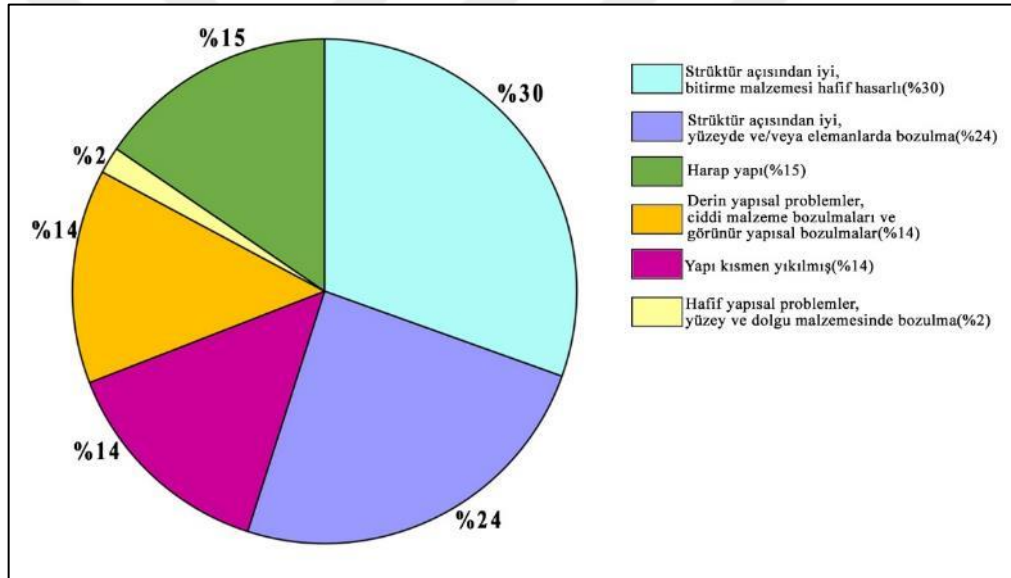
Şekil 3. 75 Çalışma alanının yapıım sistemi ve malzeme analizi [E. Alyakut, 2017]

Çalışma alanında incelenen 233 yapının %61’ini tarihi yığma kâgir yapılar oluşturmaktadır (Şekil 3. 75). Köyün Kentsel Sit Alanı ilan edilmesiyle yeni yapılaşma koşulları getirilmiştir. Bunun sonucunda, yeni yapılar da yığma kâgir sistemde inşa edilmiştir. Çalışma alanındaki yapıların %39’u bu kategoridedir. Alandaki yapıların

yaklaşık %92'lik bölümünün çatı kaplaması alaturka, %4'ü marsilya kiremit, kalanları ise beton ve oluklu metal levha kaplıdır (EK-B.14).

3.4.11 Strüktür Durumu Analizi

Çalışma alanında yer alan 233 yapının %33'ünü strüktür açısından iyi durumda olan yapılar oluşturmaktadır. Bu gruba, yeni yapılar ile onarım gören tarihi yapılar girmektedir. Alanda bulunan yapıların %38'i yapısal sorunu olmayan ya da yüzeysel sorunları olan yapılardır (Şekil 3. 76). Bu grupta bulunan yapıların yüzey ve/veya dolgu malzemesinde bozulmalar görülmektedir. Bu yapılar basit onarım gerektiren yapılar olarak da değerlendirilebilir. Alanda bulunan ve esaslı onarım gerektiren yapılar %43'lük orana sahiptir. Bu gruptaki yapılar derin yapısal sorunlu, kısmen yıkılmış ya da harap durumdadırlar (Şekil 3. 77) (EK-B.15).

Şekil 3. 76 Çalışma alanının yapısal durum analizi [E. Alyakut, 2017]

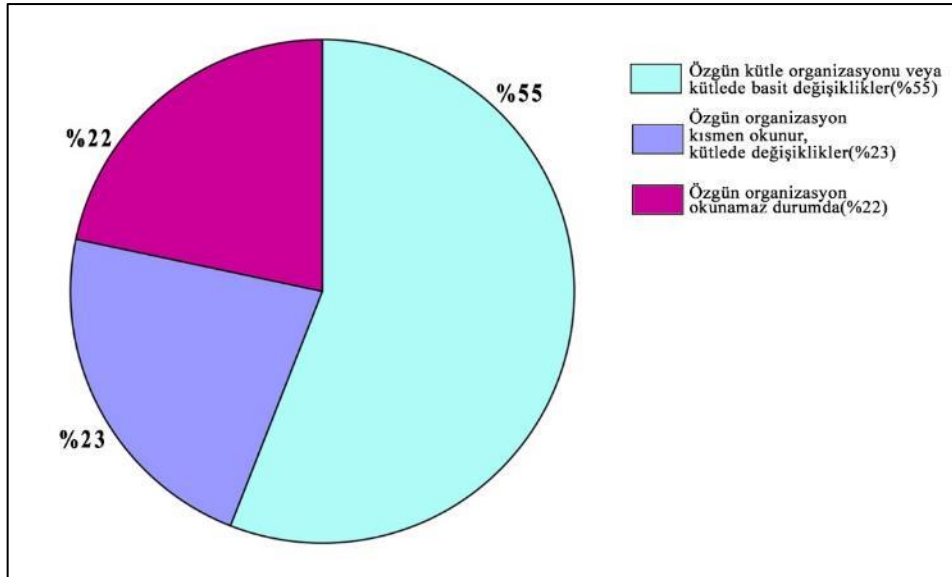
Şekil 3. 77 Strüktür açısından iyi ve kötü durumdaki yapılar [E. Alyakut, 2017]

3.4.12 Korunmuşluk Durumu Analizi

Korunmuşluk durumu analizi, çalışma alanında yer alan tarihi yapıların günümüze ulaşırken özgünlüğünü ne ölçüde koruduklarını göstermektedir. Söz konusu analiz, kütle ve cephe bazında hazırlanmıştır (EK-B.16-17). Yapılar kütle organizasyonları, cephe düzeni ve gabarileri değerlendirilerek sınıflandırılmıştır.

Kütle Korunmuşluk Durumu Analizi: Çalışma alanında yer alan 143 tarihi yapıdan günümüze özgün kütle organizasyonunu koruyarak veya kütlelerinde basit değişikliklerle ulaşanların oranı %55'tir (Şekil 3. 78). Alanda bu tanıma uyan yapılar, tescilli anıtsal yapılar ile konutlardır. Bu yapılar kütlelerinde az müdahale görmüş olup, genel mimari karakterleri ile kütle oranlarını korumuşlardır. Alandaki yapıların %23'ü, özgün kütle oranlarını kısmen koruyan, kütlelerinde değişiklikler barındıran yapılardır. Bu gruptaki yapılarda müdahaleler bulunmakla birlikte, özgün kütle organizasyonu okunabilir durumdadır. Özgün organizasyon okunamaz durumda grubunda değerlendirilen yapılar ise, alandaki yapıların %22'sini oluşturur. Bu gruptaki yapılar kısmen yıkılmış, harap veya aldığı müdahaleler sonucunda özgün kütle oranlarını tümüyle kaybetmiş yapılardır.

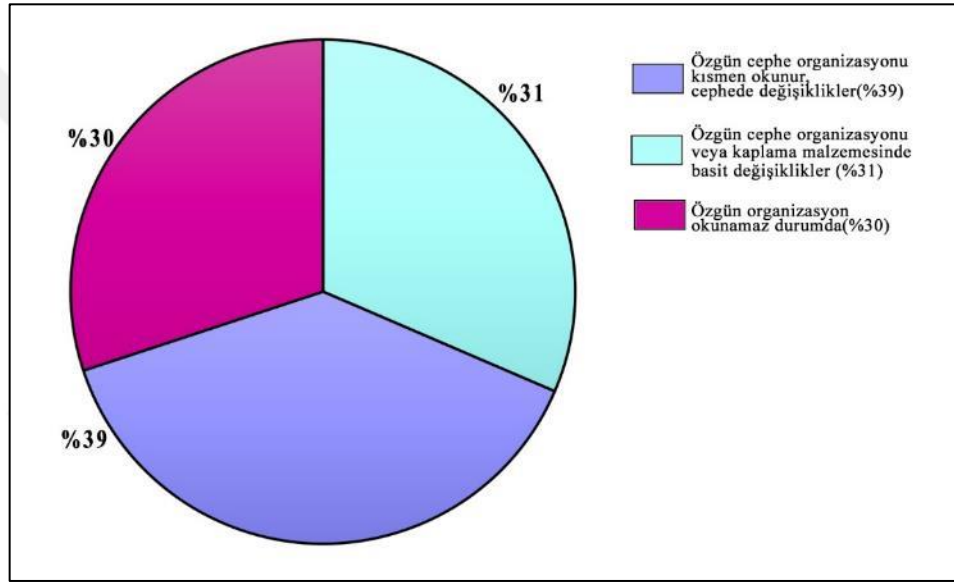
Yapılan analizler sonucunda, alandaki tarihi yapıların 80 adedinin özgün kütle oranlarını koruduğu, 32 adedinin özgünlüğünü kısmen yitirdiği, kalanlarının özgün kütle organizasyonunun okunamaz durumda olduğu tespit edilmiştir (EK-B.16).

Şekil 3. 78 Çalışma alanındaki yapıların kütle korunmuşluk durumu analizi

[E. Alyakut, 2017]

Cephe Korunmuşluk Durumu Analizi: Çalışma alanında yer alan 143 tarihi yapıdan günümüze özgün cephe organizasyonunu koruyarak veya kaplama malzemesinde basit değişikliklerle ulaşanların oranı %31’dir. Alandaki yapıların %39’u, özgün cephe oranlarını kısmen koruyan, cephesinde değişiklikler barındıran yapılardır (Şekil 3. 79). Bu gruptaki yapılarda müdahaleler bulunmakla birlikte, özgün cephe organizasyonu okunabilir durumdadır. Özgün kütle organizasyonu okunamayan, kısmen yıkılmış yapıların bir bölümü, cephe oranlarını kaybetmemiş olduklarından bu gruba dâhil edilmiştir. Özgün organizasyonu okunamaz durumda olarak değerlendirilen yapılar ise, alandaki yapıların %30’unu oluşturur. Bu gruptaki yapılar harap durumda veya aldığı müdahaleler sonucunda özgün cephe oranlarını tümüyle kaybetmiş yapılardır (EK-B.17).

Şekil 3. 79 Çalışma alanındaki yapıların cephe korunmuşluk durumu analizi
[E. Alyakut, 2017]

3.4.13 Fiziksel Yapıdaki Değişimler

Adatepe günümüzde bölgenin önemli turistik odaklarından biridir. Yıllar içerisinde artan turizm talebi, bölgede önemli değişimlerin yaşanmasına neden olmuştur. Yukarıda da aktarıldığı gibi, Adatepe’nin geleneksel kırsal dokusunu oluşturan yapılar ile kırsal peyzaj öğeleri, nüfusun değişimi ve modern yaşam biçiminin köye entegre edilmesi sırasında kullanımdan kalkmış ya da değişime uğramıştır. Fiziksel yapıdaki değişimler; sokak dokusunda ve tek yapı ölçeğinde olmak üzere iki başlık altında ele alınmıştır.

3.4.13.1 Sokak Dokusunda Meydana Gelen Değişimler

Kırsal peyzajın bozulması: EK-B.5'teki Açık Alan Analizi'nde de görüleceği gibi, Adatepe Kentsel Sit Alanı sınırı içerisinde yer alan geleneksel yerleşim dokusunu oluşturan yapıları alanın, doğal çevreye oranı yaklaşık %11,2'dir. Bir başka deyişle, köyün gelişme alanını da içine alan Kentsel Sit Alanı sınırı içerisindeki doğal açık alan, köyün yaklaşık %89'unu oluşturmaktadır. Adatepe'nin yaklaşık %89'unu oluşturan doğal peyzaja özgü mimari öğeler olan kümes, ahır-ağıl, kiler-ambar, hela, ocak gibi elemanlar evlerin yüksek duvarlarla çevrili bahçe ve avlularında yer almaktadır (EK-B.4). Köyde günümüzde bazı yapılarda kırsal peyzaj öğelerinin değişime uğradığı görülmektedir. Bu yapılarda özgün parsel-yapı ilişkisi kaybolmuş, bahçelerde yer alan geleneksel ek yapılar özgün işlevini yitirmiştir. Bu yapılar güncel ihtiyaçlar doğrultusunda sundurma ile kapatılarak farklı işlevlendirilmiş ya da yok olmuşlardır. Modern yaşam biçimi içerisinde geleneksel peyzaj öğelerinin kullanılma ihtiyaçları ortadan kalkmış, çoğu dönemsel kullanılan evlerde, modern kullanım ihtiyaçlarına yönelik olarak bahçe ve avlulara yüzme havuzu yapılmıştır (Şekil 3. 80).

Şekil 3. 80 Bahçelerde yer alan ocaklar [E. Alyakut, 2017]

Geleneksel sokak dokusunun hasar görmesi: EK-B.6'daki Ulaşım Durumu Analizi'nde de görüldüğü gibi, Sit Alanı'na araç ile ulaşım Küçükkuşu'dan Adatepe'ye çıkan asfalt kaplı ana yoldan sağlanmaktadır. Köyde sokakların dar olması ve özgün döşeme kaplamalarının bulunuyor oluşu nedeniyle sokaklar taşıt kullanımı için uygun değildir. Buna rağmen, köy sokakları araç ulaşımına açıktır. Özellikle yaz aylarında ve

resmî tatillerde Adatepe'ye yoğun bir trafik akışı olmaktadır. Bu trafik, zaman zaman köyün iç sokaklarına kadar yansımaktadır. Trafiğin yoğun olduğu dönemlerde, köy meydanındaki yıkılmış kilise alanında yer alan otoparkta kuyruklar oluşmaktadır. Araç yoğunluğunun sonucu olarak, bazı sokaklar ve otopark olarak kullanılan parseller asfalt kaplanmış ya da özgün döşeme kaplamalarını kaybederek toprak döşeme olarak bırakılmıştır (EK-B.4). Böylelikle araç geçişi kolaylaşmıştır. Özellikle köyün kuzey kesimlerindeki sokaklarda özgün döşeme kaplamaları bütünüyle kaybolmuş durumdadır. Bu durum, köyün özgün sokak dokusuna zarar vermektedir.

Şekil 3. 81 Özgün sokak dokusundaki tahribat [E. Alyakut, 2017]

Geleneksel üretim biçimlerinin yok oluşu: Köyde turizmin de etkisiyle kırsal peyzaj öğelerinin değişimi, geleneksel üretim biçimlerinin yok olmasına neden olmaktadır. Zeytin toplama, tarhana yapımı gibi geleneksel üretim biçimlerini devam ettirecek köy sakinleri, köyden göç etmeye başlamıştır. Göç eden köylülerin bir bölümü, yakın çevredeki zeytinliklerden dönemsel olarak zeytin toplamak için gelmekte, ancak artık köyde evi bulunmamaktadır. Bu grupta yer alan ailelerin çoğu orta-üst yaş aralığında yer aldığından, geleneksel üretim biçimlerinin bir sonraki nesillere aktarılması giderek yok olmaktadır.

Doğal çevredeki değişimler: Adatepe Kentsel Sit Alanı'nın yakın çevresi I. Derece Doğal Sit Alanı olarak koruma altında olup geniş zeytinliklerle çevrilidir. Bölgenin artan turistik potansiyeli nedeniyle Adatepe'de olduğu gibi yakın çevresi de turist akımına uğramakta, özellikle yaz aylarında deniz turizmi bölgede yoğun olarak yapılmaktadır. Bu durumun bir etkisi, plansız kentsel büyümeye yol açmakta, özellikle Adatepe'ye 3 km uzaklıkta deniz kenarında bulunan Küçükkuyu, zeytin ağaçlarının yoğun olarak bulunduğu bölgeye doğru büyümektedir (Şekil 3. 82). Küçükkuyu'da inşa edilen yeni

yapılar, Adatepe’yi ve yakın çevresindeki doğal çevreyi de tehdit etmektedir. Bu nedenle Küçükkuyu’nun plansız büyümesinin önüne geçilmesi gerekmektedir.

Şekil 3. 82 Küçükkuyu beldesinde yeni inşa edilen yapılar [E. Alyakut, 2017]

Altyapı yetersizliği: Bölgenin belirli dönemlerde yoğun turist akımına uğraması, altyapı sorununu da beraberinde getirmektedir. Özellikle yaz aylarında köyün su ihtiyacını sağlayan depolar boşalmakta, köyde ciddi su sıkıntısı oluşmaktadır. Ayrıca, köyün su hattını sağlayan boruların eskimiş olması, köy suyunun tek kaynağının olması ve belirli aralıklarla tıkanması, köye zaman zaman su verilememesine neden olmaktadır. Bunun yanında, özellikle köyün yoğun olduğu dönemlerde elektrik ve kanalizasyon sistemleri de yoğunluğu karşılayamamaktadır.

Çevre Kirliliği: Köyün temizliği, köy halkı tarafından yapılmaktadır. Köylüler köylerinin temizliğine önem vermektedirler. Ancak, özellikle köyün yoğun olduğu dönemlerde turistler köy sokaklarını kirleterek zarar vermektedirler.

3.4.13.2 Yapılarda Meydana Gelen Değişimler

Niteliksiz Müdahaleler: Adatepe’nin geleneksel dokusunu oluşturan konut yapılarındaki değişimlerin en önemli nedenlerinden biri, niteliksiz onarımlardır. Yapıların onarımı sırasında yapılmış başlıca müdahale, pencere ve kapı doğramalarının değişimidir. EK-B.4’teki Kentsel Rölöve paftasında da görüleceği gibi, onarılan yapıların çoğunda çatıdaki alaturka kiremitler marsilya tipi kiremit olarak değişmiştir. Yapıların bazılarında balkonlar kapatılmış, ya da balkona sundurma eklenmiştir. Pencereelerde yer

alan demir parmaklıklar sökülmiş veya farklı detay ve malzemede parmaklık eklenmiştir. Yapıların restore edilmesi sırasında güncel kullanıma yönelik olarak yapı içine eklenen mutfak, banyo gibi mekânlar yapıların özgünlüğüne zarar vermektedir.

Cephelerde belirlenen kullanıcı kaynaklı müdahaleler; klima ünitelerinin eklenmesi, yeni eklenen banyo mekânı için küçük boyutlu pencerelerin açılması, restore edilmiş yapılarda kablo, güvenlik kamerası, borular gibi muhdes elemanların cepheye eklenmesi olarak sıralanabilir (Şekil 3. 83). Bunların yanı sıra, özgün yapı malzemesinden farklı malzemelerle yapılan onarımlar da göze çarpmaktadır. Yeni yapılarda geleneksel taş malzeme kullanımı görülse de yeni yapıların taş örgü tekniğinin özgünden farklı olduğu ve çimento içerikli sıva kullanıldığı göze çarpmaktadır.

Şekil 3. 83 Yapıda kullanıcı müdahalesiyle oluşan değişimler [E. Alyakut, 2017]

Eğimli sokaklarda yer alan yapılarda ortaya çıkan bodrum katlar sağır cepheli olup özgün düzeninde ahır veya depo olarak kullanılmaktadır. Yapılar restore edilirken sağır cepheli bodrum katlarda pencere açılmış, özgün cephe düzeni değişime uğramıştır. Köy camisinde ise özgün pencere boşluklarının taş malzeme ile kapatıldığı göze çarpmaktadır. Konutların içine mutfak ve ocak eklenmesi, çatılarda özgünden farklı sayıda ve detayda bacanın da yer almasına neden olmuştur. Bazı yapılarda kırma çatılar onarım sırasında teras çatıya dönüştürülmüştür. Bu nedenle cephede farklı saçak silmeleri yer almıştır. Çatıda yer alan baca, kaplama malzemesi gibi yapı elemanlarının özgün malzeme dışındaki malzemeler kullanılarak değiştirildiği örnekler de bulunmaktadır.

Geleneksel yapıların harap duruma gelmesi: Adatepe’de yer alan geleneksel yapıların bir bölümü, yıllar içinde deprem, bakımsızlık, toplumsal etkiler ve nüfus değişimi gibi nedenlerle tahrip olmuşlardır. Bu durum EK-B.15’deki Strüktür Durumu Analizi’nde de görülmektedir. Harap duruma gelen yapıların cephelerinde sıva dökülmeleri, taş örgülerde ve yapı elemanlarında bozulmalar ile büyük çatlaklar meydana gelmiştir. Cephelerin bir bölümü veya tamamı bakımsızlıktan sarmaşıkla kaplanmıştır. Harap durumdaki yapıların çatılarda yer yer çökmeler meydana gelmiştir. Köydeki yapıların bazıları ise, tamamıyla kalıntı durumdadır. Yapı kalıntılarında yalnızca duvarların bir bölümü ya da temel örgüsü mevcut olup özgün plan şeması yok olmuştur (Şekil 3. 84).

Şekil 3. 84 Harap durumdaki yapılar, 563 Ada 9-10 parsel [E. Alyakut, 2017]

3.4.14 Fiziksel Yapı Analizlerinin Değerlendirilmesi

Adatepe Kentsel Sit Alanı içindeki tarihi çevre; organik sokak dokusuna sahip, taş malzeme ile inşa edilmiş yapılar grubundan oluşmaktadır. Köydeki sokaklar, yapıların taş bahçe duvarları ile sınırlanmaktadır. EK-B.4’teki Kentsel Rölöve paftasında da görüleceği gibi, özgün sokak döşemesi köyün genelinde mevcuttur. Topoğrafya, yapıların biçimlenişinde önemli rol oynamıştır. Eğime paralel konumlanan yapıların bazılarında bodrum katlar açığa çıkmıştır.

Alanda 262 yapı parselinde yer alan 233 yapıda analiz çalışmaları yapılmıştır. Köyde iki kattan daha yüksek yapı bulunmamaktadır. Köydeki geleneksel yapıların çoğunluğu konut işlevli olup köyde hâkim ikinci işlev konaklamadır. Alanda incelenen parsellerin yalnızca % 30’u tescilli parseldir. Oranın az olmasının nedeni, Adatepe’nin geçmişinde

belirli dönemlerde nüfus değişim hareketleri yaşayarak boşalması ve yapıların bakımsız kalarak harap duruma gelmeleri olarak yorumlanabilir. Aşağı Mahalle Meydanı'nda 1900'lerin başında var olduğu bilinen kilise günümüze ulaşamamış, bu nedenle parsel sınırları belirlenmemiştir. Köydeki yapıların %93'ü özel mülkiyete aittir. Tescilli anıtsal yapılar; Vakıflar Genel Müdürlüğü, Adatepe Köy Muhtarlığı ve T.C. Kültür Bakanlığı Müze Müdürlüğü mülkiyetindedir.

Alandaki yapıların yaklaşık %45'i dönemsel kullanılmaktadır. Özellikle yaz aylarında ve önemli tatil günlerinde köydeki yapıların kullanıcı sayısında büyük farklılık yaşanmaktadır. Kışın köyde sürekli yaşayan hane sayısı 2017 yılında köyde yapılan araştırmaya göre 22'dir. Bu yapılar dışında dini yapılar ve konaklama yapıları da yaz-kış kullanılmaktadır.

Köydeki yapıların tümünü yığma kagir yapılar oluşturmaktadır. Bunların %61'i tarihi yapılar iken kalanı yeni yapı kategorisindedir. Alandaki yapıların %33'ü strüktür açısından iyi olup kalanlarında basit ya da daha derin hasarlar görülebilmektedir. Alandaki yapıların % 43'ü acil esaslı onarım ihtiyacı olan derin hasar görmüş yapılardır. Köydeki yapılar içinde özgün kütle organizasyonunu koruyan veya kütlede basit değişiklikler bulunan yapıların oranı %55, özgün cephe organizasyonunu koruyan veya kaplama malzemesinde basit değişiklikler bulunan yapıların oranı ise %31'dir. Orandaki farkın nedeni, köydeki restorasyon ve yeniden işlevlendirmeler sırasında yapıların özgün cephe kurgusuna yapılan eklenmelerdir. Harap durumdaki yapıların bir bölümünde de kütle organizasyonu okunabilirken cephe kurgusu tümüyle kaybolmuştur.

3.5 Çalışma Alanındaki Sosyal Yapının Analizleri

Adatepe Kentsel Sit Alanı'ndaki tarihi evlerde yaşayan halkın eğitim düzeyi, demografik yapısı, ekonomik durumu ve alanın sorunları ile ilgili değerlendirmelerinin incelenebilmesi açısından, 2017 yılının Mayıs ayında, farklı sokaklarda oturan değişik yaş gruplarında kişilerin katılımıyla sürekli kullanılan 12 hane ve dönemsel kullanılan 3 hane olmak üzere toplam 15 hanede anket çalışması gerçekleştirilmiştir (EK-B.18). 15 sorudan oluşan anket, sosyal yapıyı analiz etmeyi, Adatepe'nin sorunlarını orada yaşayan insanların bakış açısıyla inceleyebilmeyi ve sorunlara çözüm önerileri oluşturmayı hedeflemektedir (EK-C). Çalışma alanındaki sosyal yapı anketleri, genel bilgiler, gelir ve

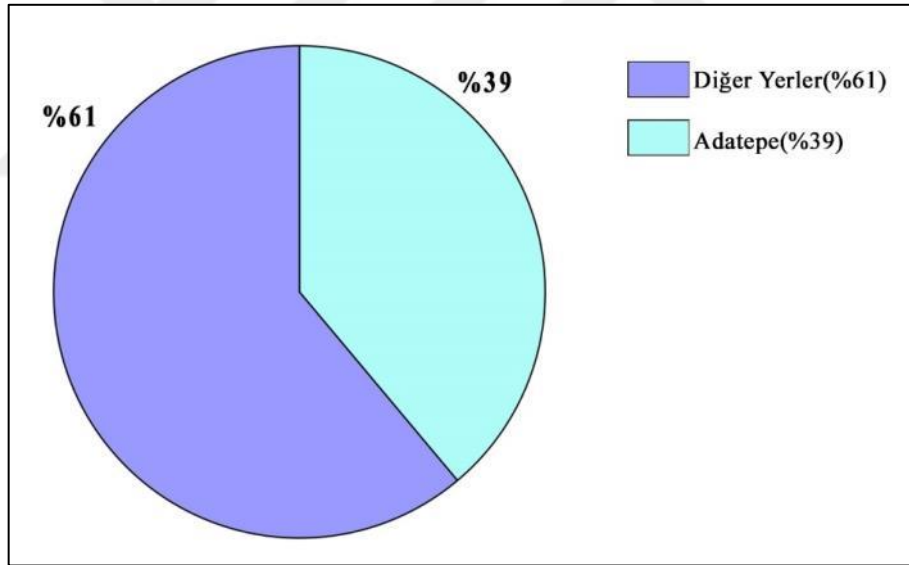
mülkiyet durumları ile sosyal ve fiziksel yapı etkileşimi olmak üzere üç ana başlıkta toplanmıştır.

3.5.1 Genel Bilgiler

Sosyal yapı anketlerinin ilk kısmını oluşturan genel bilgiler bölümündeki soruların amacı, çalışma alanı sınırları içinde ikamet eden kullanıcıları tanıyabilmektir. Bu bölümde anket katılımcılarına, doğum yerleri, Adatepe’de bulunma süreleri, yaşadıkları evlerde kaç kişinin bulunduğu, eğitim durumları ve mesleklerinin ne olduğu soruları yöneltilmiştir.

3.5.1.1 Doğum Yeri

Şekil 3. 85’da görüleceği gibi, anket katılımcılarının verdikleri cevaplara göre, 2017 yılında Adatepe’de yaşayanların %61’i Adatepe dışından gelerek buraya yerleşmiş, %39’u ise Adatepe’de doğmuştur. Anket katılımcılarına geldikleri yerler sorulduğunda, yoğun olarak İstanbul, Ankara, İzmir, Balıkesir, Çanakkale ve Hatay cevapları alınmıştır.

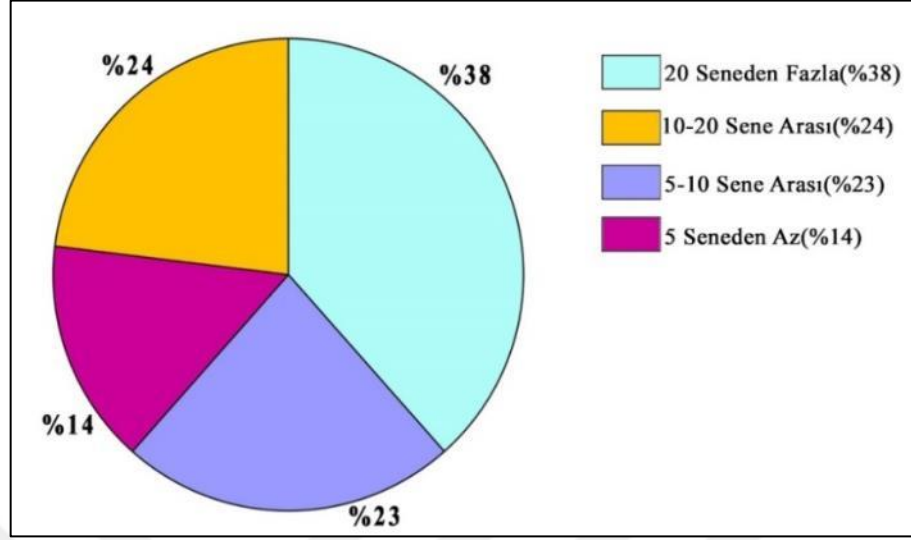

Şekil 3. 85 Doğum yeri [E. Alyakut, 2017]

3.5.1.2 Adatepe’de Bulunma Süresi

Adatepe’ye farklı illerden gelen anket katılımcılarına burada bulunma süreleri sorulmuştur. Anket verilerine göre, Adatepe’ye farklı illerden gelerek yerleşenlerin %62’si 10-20 sene arası ya da 20 seneden fazla süredir Adatepe’de yaşamaktadır. Adatepe’de 5 seneden az yaşayanlar, anket katılımcılarının %14’ünü oluşturmaktadır.

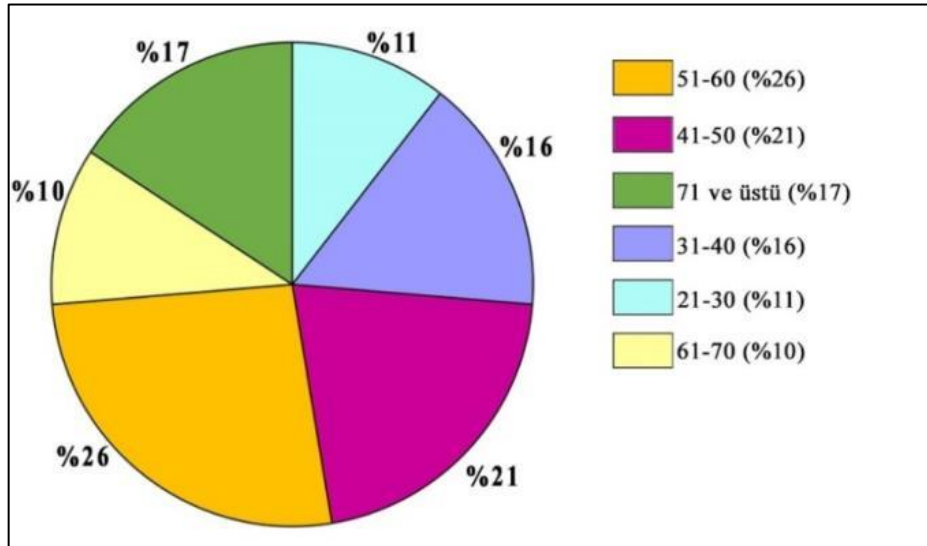
(Şekil 3. 86). Bu verilere göre, Adatepe farklı illerden göç almış olsa da bölgeye yerleşenler, çoğunlukla uzun süreli ikamet etmektedir.

Şekil 3. 86 Adatepe’de bulunma süresi [E. Alyakut, 2017]

3.5.1.3 Yaş Dağılımları

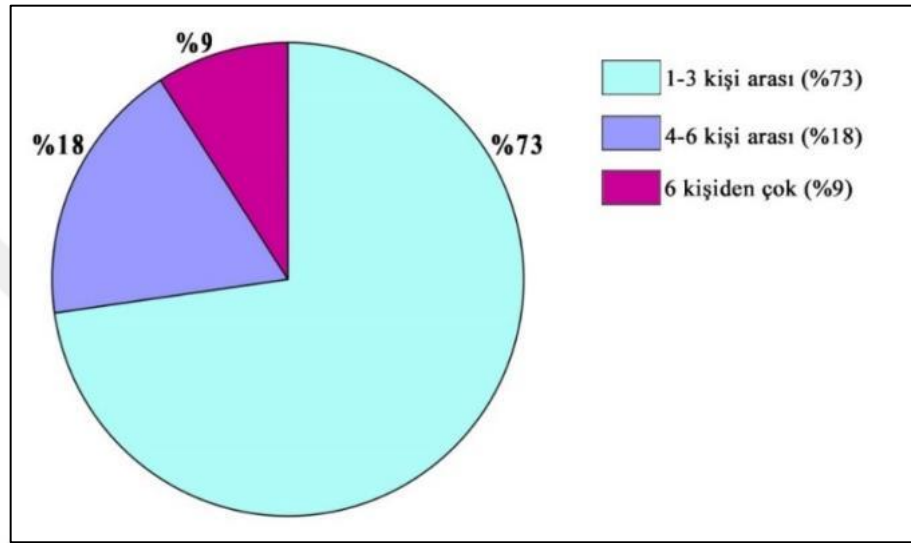
Şekil 3. 87’deki grafikte de görüldüğü gibi, çalışma alanındaki yaş ortalaması oldukça yüksektir. 50 yaşın üstündekiler, grafiğin %53’ünü oluşturmaktadır. Bununla birlikte, ankete katılan kişilerin %11’inin 30 yaşın altında oldukları görülmektedir. 31-50 yaş aralığındaki nüfus ise, anket katılımcılarının %37’sini oluşturmaktadır.

Şekil 3. 87 Yaş dağılımları [E. Alyakut, 2017]

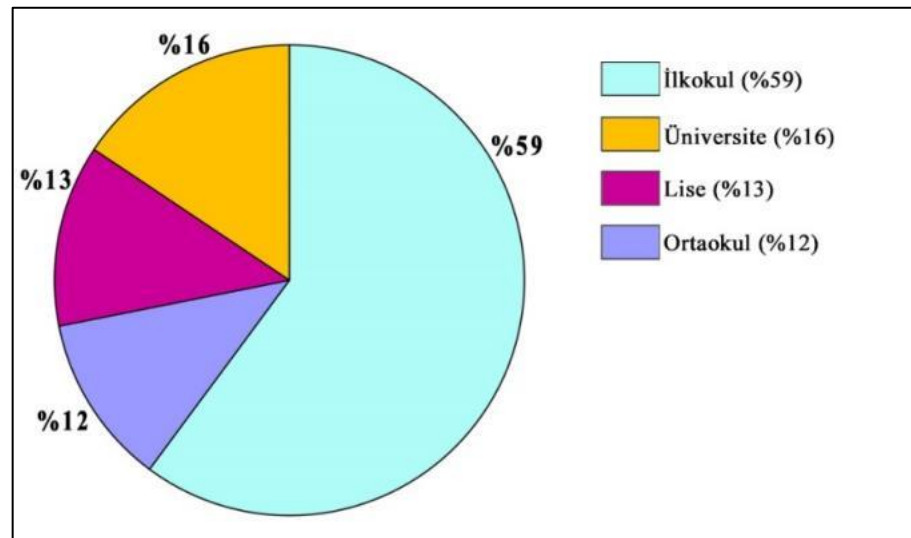
3.5.1.4 Aynı Evde Oturan Kişi Sayısı

Anket katılımcılarına, evlerinde yaşayan kişi sayısı sorularak, Adatepe'deki aile yapısı ile konutların kaç kişi tarafından kullanıldığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Şekil 3. 88'de de görüldüğü gibi, aynı evde oturan kişi sayısı yoğunluğu 1-3 kişi arasındır. Anket katılımcılarının %9'u evde 6 ya da daha fazla kişinin ikamet ettiğini söylemektedir. Anket verilerine göre, Adatepe'de değişen nüfus hareketi ile geniş aile yapısının terk edilmeye başlandığı söylenebilir.

Şekil 3. 88 Aynı evde oturan kişi sayısı [E. Alyakut, 2017]

3.5.1.5 Eğitim Düzeyi

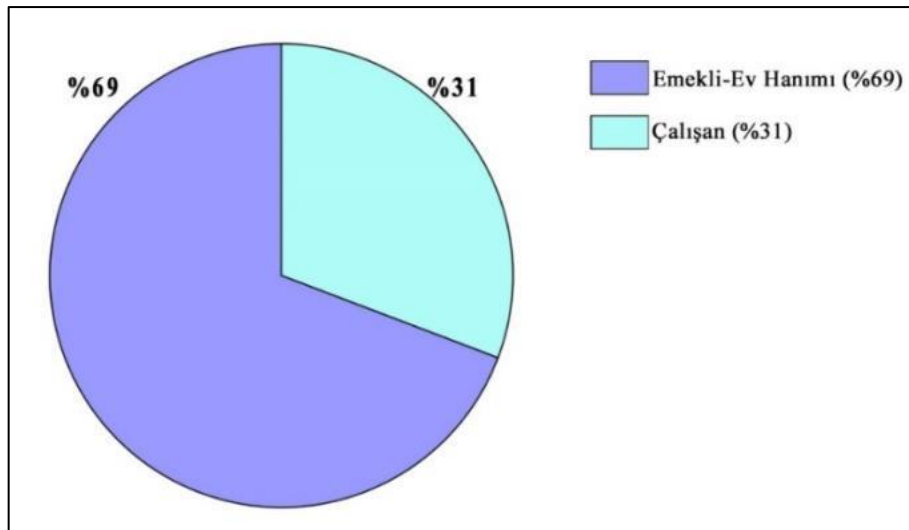
Şekil 3. 89 Eğitim düzeyi [E. Alyakut, 2017]

Anket katılımcılarının cevaplarına göre, çalışma alanındaki nüfusun %59'luk bölümünü ilkokul mezunları oluşturmaktadır (Şekil 3. 89). Üniversite mezunları, %16'lık oranla ikinci sırada gelmektedir. Üniversite mezunları çoğunlukla Adatepe'ye sonradan yerleşenlerden oluşmaktadır. Ortaokul ve lise düzeyinde eğitim görenler ise %25'lik dilime sahiptir.

3.5.1.6 Mesleki Durum

Şekil 3. 90'deki grafik, Adatepe'de yaşayanların çalışma durumlarını göstermektedir. Çalışma alanında yaşayanların büyük çoğunluğunu emekliler ve ev hanımları oluşturmaktadır. Ev hanımları zeytin toplamak, tarhana satmak gibi gelir getirecek ek faaliyetlerde de bulunmaktadır. Anket katılımcılarından meslek sahibi olanlar, %31'lik dilime sahiptir. Yörede en çok görülen meslekler; rençberlik ve mandıracılıktır. Ayrıca Adatepelilerin bir bölümü de kahvecilik yaparak geçimini sağlamaktadır. Adatepe'nin artan turistik faaliyetleriyle köyde yeni işletmeler de açılmaya başlamıştır. Köyde yer alan ticari işletmeler arasında, zeytin ürünlerinin satıldığı dükkânlar, butik oteller, kafeler, bakkal ve hediyelik eşya standı bulunur.

Genç nüfus için köyde iş imkânı neredeyse yok denecek kadar azdır. Köyde yazın nüfus yoğunluğu arttığından dolayı, gençler çevre yerleşimlerden köye garsonluk yapmak ve turistik geziler düzenlemek amacıyla gelirler. Ancak bu işler genelde sezonluktur.

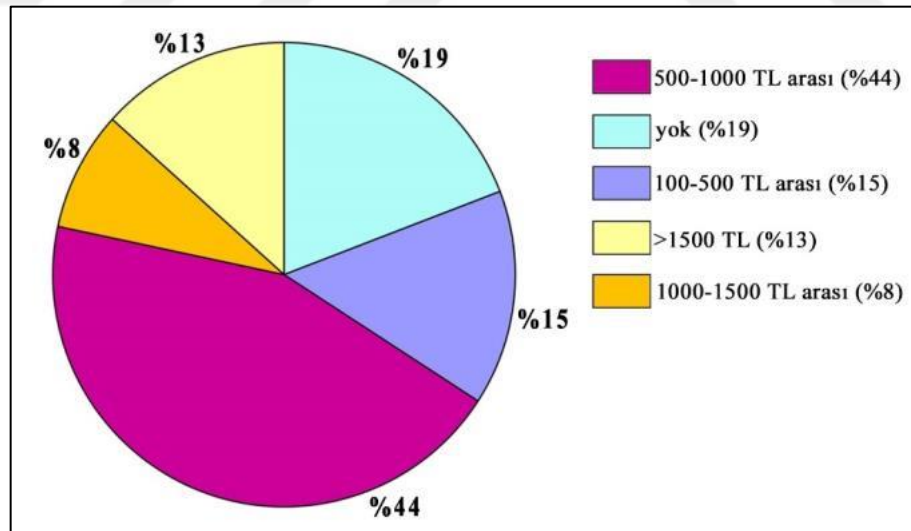
Şekil 3. 90 Mesleki durum [E. Alyakut, 2017]

3.5.2 Gelir ve Mülkiyet Durumları

Sosyal yapı anketlerinin ikinci kısmını oluşturan gelir ve mülkiyet durumları bölümündeki soruların amacı, çalışma alan sınırları içinde ikamet eden kullanıcıların gelir düzeylerini ve ev sahibi olma durumlarını saptayabilmektedir. Bu bölümde anket katılımcılarına; aylık gelirlerinin ne kadar olduğu, ev sahibi olup olmadıkları, eğer kiracılar ise ödedikleri kira bedellerinin ne kadar olduğu ve evlerini satmaya karar verseler ne kadar fiyat biçecekleri soruları yöneltilmiştir.

3.5.2.1 Gelir Düzeyi

Haneye giren aylık gelirin ne kadar olduğu sorusuna verilen cevaplara göre, çalışma alanındaki nüfusun düşük-orta gelir grubunda olduğu saptanmaktadır (Şekil 3. 91). Adatepe’de yaşayanların %19’unun herhangi bir geliri bulunmamakta, %15’i ise 100-500 TL arası gelir ile geçinmektedir. Katılımcıların %44’ünün geliri 500-1000 TL arasındır. 1000 TL üzeri gelire sahip kesim, anket katılımcılarının %21’ini oluşturmaktadır. Adatepe’de yaz-kış yaşayan nüfus, genellikle emekli maaşıyla geçinenler, turistik tesis işletmecileri ya da mübadeleyle Adatepe’ye yerleştirilen ailelerin çocuklarıdır. Bu aileler genellikle zeytincilikle geçim sağlamaktadır.

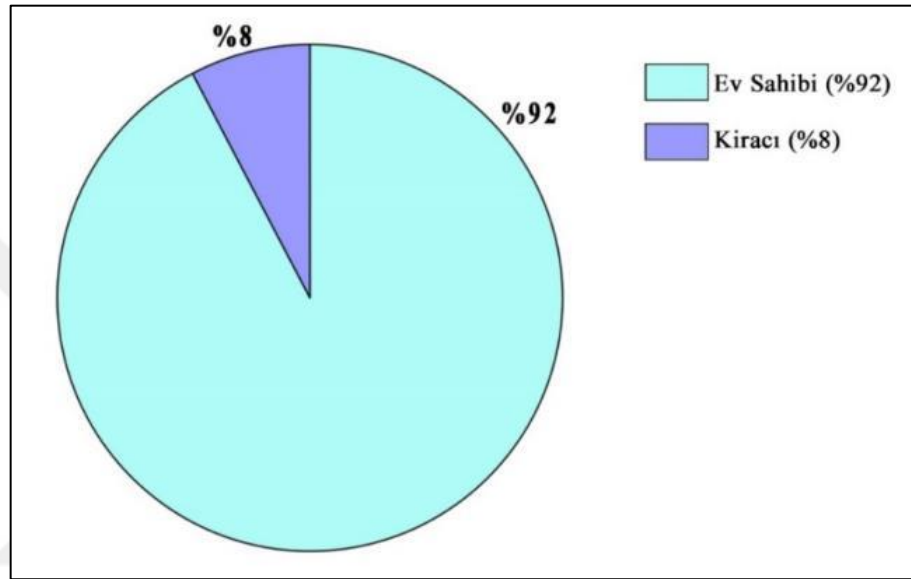

Şekil 3. 91 Gelir düzeyi [E. Alyakut, 2017]

3.5.2.2 Ev Sahibi-Kiracı Durumu

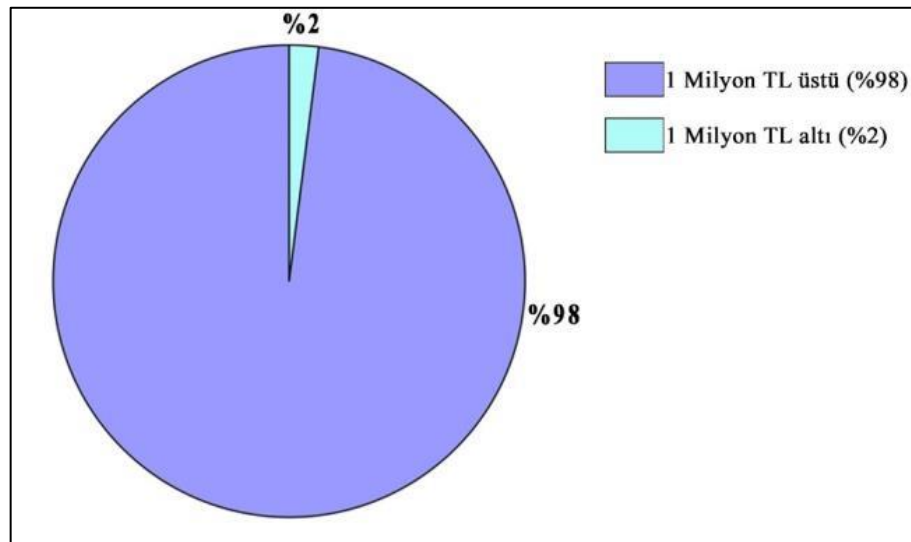
Şekil 3. 92’deki grafikte görüldüğü gibi, çalışma alanındaki yerli halkın %92’si ev sahibidir. Çalışma alanındaki nüfusun yalnızca %8’i kiracıdır. Kiracı oranının bu kadar

düşük olmasının nedeni, mübadeleyle buraya yerleşen insanlara evlerin devlet tarafından verilmiş olmasıdır. Bir yandan ise, 1980'lerden itibaren halkın köyü terk ederek kıyı kesimlerine yerleşmesi ve 2000'lerden itibaren köyün turistik odak haline gelmesi, yerli halkın evlerini satarak başka yerleşimlere göç etmesine önayak olmuştur. Çalışma alanında oldukça az sayıda kiralık ev bulunmaktadır. Bazı kullanıcılar, evlerini sezonluk olarak kiraya vermektedir.

Şekil 3. 92 Ev sahibi-kiracı surumu [E. Alyakut, 2017]

3.5.2.3 Evlerin Değeri

Şekil 3. 93 Evlerin değeri [E. Alyakut, 2017]

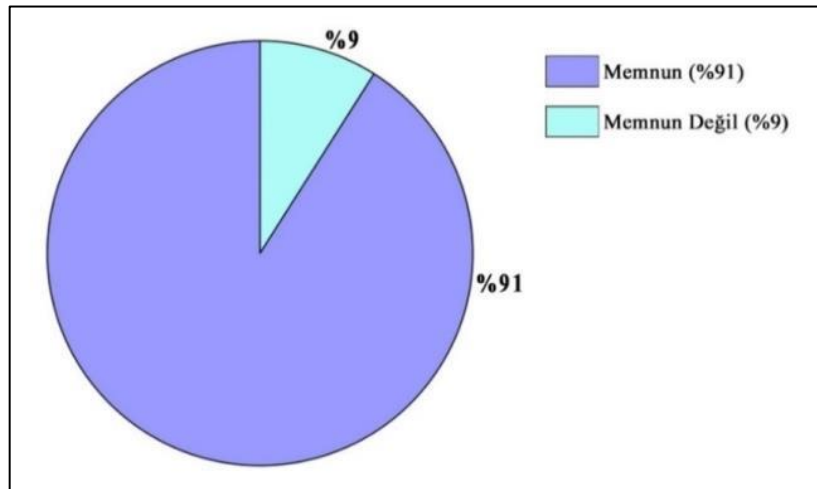
Şekil 3. 93’de de görüldüğü gibi, tarihi konutlarda oturan kullanıcıların %98’i evlerine 1 Milyon TL üzerinde fiyat biçmişlerdir. Kullanıcıların yalnızca %2’si evlerine 1 Milyon TL altında değer vermektedir. Kullanıcılar, evlerinin değerlendirmesini benzer büyüklükte tarihi ev fiyatlarını esas alarak yaptıklarını belirtmektedir. 1 Milyon TL altında fiyat biçilen evlerde ise, onarım masrafının fazla olduğu belirtilmiştir.

Köyde 2,5-3 Milyon TL’ye satışa sunulan evler de bulunmaktadır. Fiyatlardaki bu artış, Adatepe’nin turistik bir odak haline gelmesi, İstanbul, Ankara gibi büyük kentlerde oturanlar tarafından talep görmesi ve günümüzde tarihi taş evlere olan ilgiden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle köyde ev fiyatları, kira bedelleri ve butik otellerin günlük oda fiyatları günümüzde oldukça yüksek durumdadır.

3.5.3 Sosyal ve Fiziksel Yapı Etkileşimi

Sosyal yapı anketlerinin son kısmını oluşturan bu bölümdeki soruların amacı, kullanıcıların içinde yaşadıkları yapılardaki ve çevredeki memnuniyet düzeyini saptayabilmektir. Bu bölümde anket katılımcılarına; yapıları hakkındaki memnuniyet durumları, memnun değillerse nedenlerinin ne olduğu, tarihi taş binalarından çıkıp apartman dairesinde yaşamak isteyip istemedikleri, taşınmaları durumunda tercih edecekleri yapı türleri, yapılarının onarıma ihtiyacı olup olmadığı, yapılarının korunmasına yönelik yaklaşımları, Adatepe’nin güncel sorunlarının ne olduğu ve turizmin Adatepe’ye etkisi hakkındaki düşüncelerinin ne olduğu soruları yöneltmiştir.

3.5.3.1 Yapı Memnuniyet Durumu

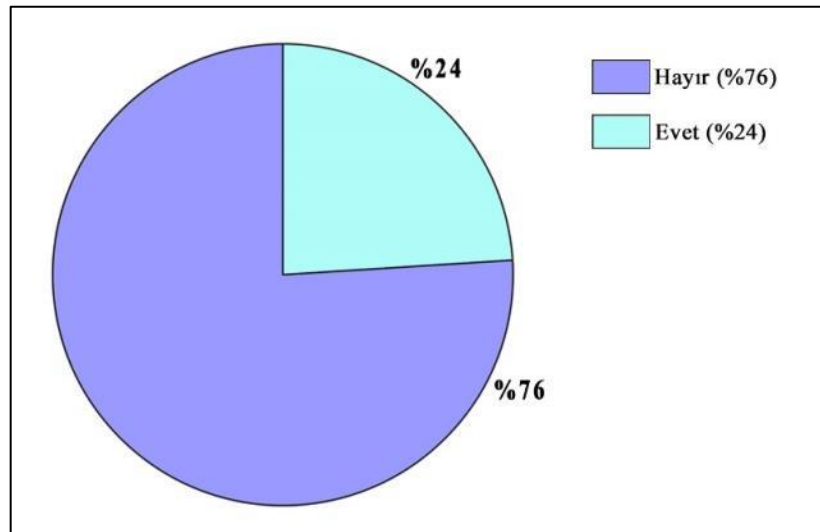

Şekil 3. 94 Yapı memnuniyet durumu [E. Alyakut, 2017]

Çalışma alanındaki nüfusun %91'i, yani büyük çoğunluğu yaşadıkları evlerden memnundur (Şekil 3. 94). Memnun olmayan kesim %9'luk dilime sahiptir. Evlerinden memnun olanlara, neden memnun oldukları sorulduklarında; evlerin kullanışlı ve rahat olması, uzun süredir burada yaşamaları, büyük bahçelerinin oluşu, taş evlerin ferah ve havadar yapısını seviyor olmaları, ailelerinden kalan gelenekleri devam ettirmeleri, yıllardır süren komşuluk ilişkileri gibi nedenlerle evlerini sevdikleri cevaplarını vermişlerdir. Adatepe'ye yeni taşınmış kullanıcılar ise, köyün geleneksel yaşantısının devam ediyor olmasını, sessiz ve huzurlu olmasını, evlerin müstakil oluşunu sevdiklerini belirtmişlerdir. Yaşadıkları evlerinden memnun olmayan %9'luk kesimdeki kullanıcılara nedenleri sorulduğunda, evlerinin bakım ve onarıma ihtiyacı olduğunu ve bunun için gereken bedelleri ödeyemediklerinden bahsetmişlerdir.

3.5.3.2 Taşınma Tercihi

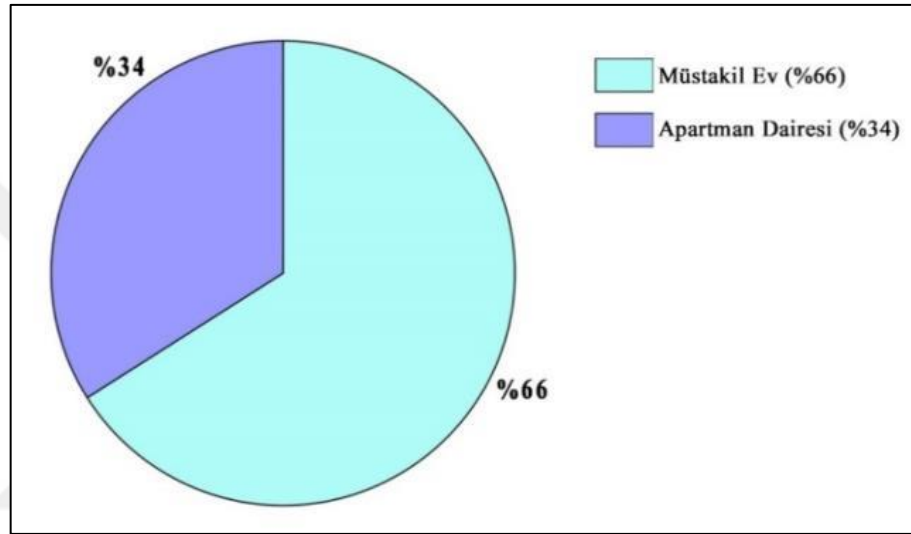
Şekil 3. 95'deki grafikte görüldüğü gibi, anket katılımcılarının %76'sı Adatepe'den taşınmayı kesinlikle düşünmemektedir. Evlerinden memnun olmayarak taşınmayı düşünen ya da Adatepe'de kiracı olmayı düşünmeyen kesim anket katılımcılarının %24'ünü oluşturmaktadır. Adatepe'de yaşayanların taşınma tercihleri, yapı memnuniyet durumu analizleriyle birlikte değerlendirildiğinde, bazı kullanıcıların evlerinden memnun olsa dahi taşınmayı düşündükleri sonucu çıkmaktadır. Bu durumun nedeni sorulduğunda, Adatepe'nin turizm odağı haline gelmesiyle evlerin değerinin artmış olması ve Adatepe'deki evlerini sattıklarında başka yerlerden birden çok ev satın alabilecek durumda olmalarıdır. Bu durum, bazı kullanıcılara evlerini satmayı düşündürmektedir.

Şekil 3. 95 Taşınma tercihi [E. Alyakut, 2017]

3.5.3.3 Tercih Edilen Yapı Türü

Anket katılımcılarına, taşınmaları durumunda tercih edecekleri yapı türünün ne olduğu sorulmuştur. Katılımcıların %66'sı taşınmaları halinde müstakil ve bahçeli bir ev tercih edecekleri cevabını vermiş; %34'ü ise apartman dairesinde yaşamak istediğini belirtmiştir (Şekil 3. 96). Çalışma alanındaki yaş ortalamasının yüksek olduğu göz önüne alındığında, tercihlerinin sebebi daha iyi anlaşılmaktadır. Komşuluk ilişkileri ve geleneksel yaşantılarından dolayı Adatepe'de yaşamaktan memnun olanlar, yine müstakil bir evde yaşamak istemektedir.

Şekil 3. 96 Tercih edilen yapı türü [E. Alyakut, 2017]

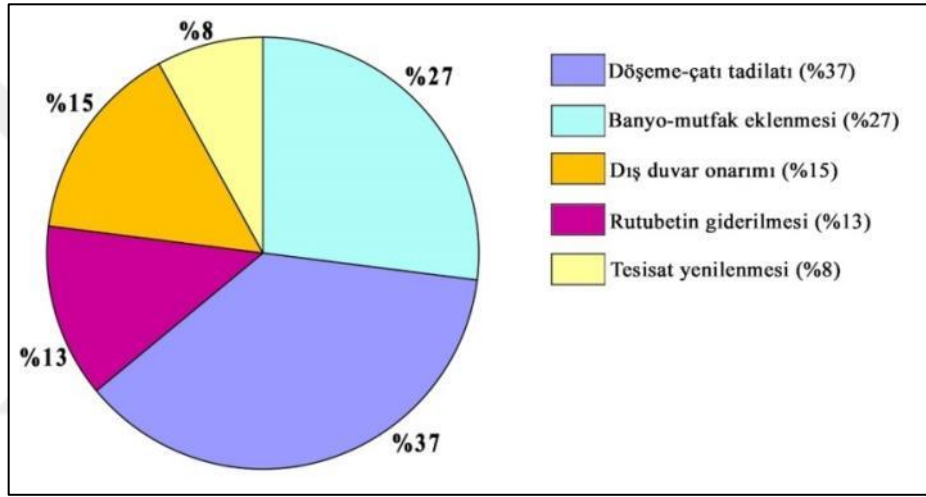
Nüfusun çoğunu oluşturan yaşlılar evlerin bakımı için gereken bedelleri ödeyememekte, genelde iki katlı olan evlerini kullanmakta zorluk yaşamaktadır. Bu nedenle taşınmaları durumunda düzayak bir evde yaşamayı tercih etmektedirler.

3.5.3.4 Evlerin Onarım İhtiyaçları

Anket katılımcılarına yaşadıkları evlerde ihtiyaç duydukları tamiratların neler oldukları sorulmuştur. Şekil 3. 97'deki grafikte de görüldüğü gibi, kullanıcıların en çok ihtiyaç duydukları tamirat çeşitleri, döşeme ve çatı tadilatı ile mutfak-banyo tadilatıdır. Yapıların dış etkilerden en çok etkilenen çatılar, tadilat gerektiren birincil yapı elemanıdır. Ayrıca çatıların onarımı sırasında yalıtımının da yenilenmesi istenmektedir.

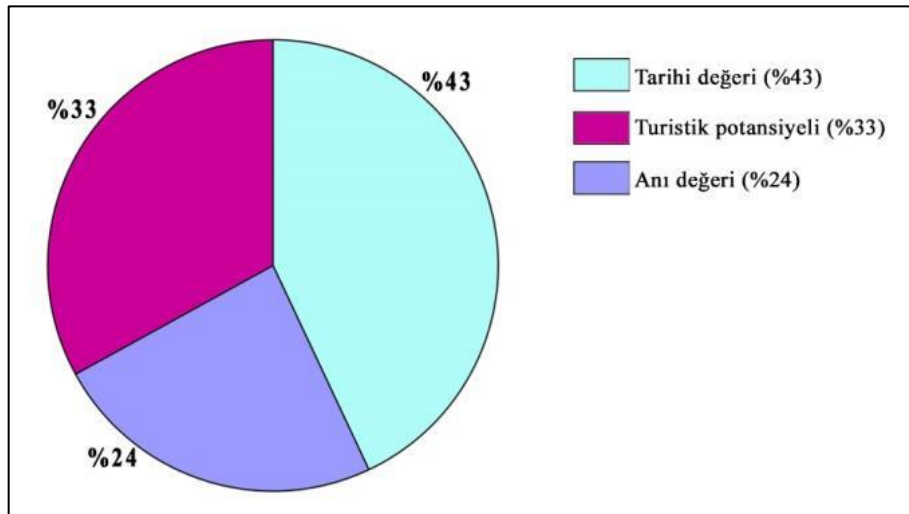
Adatepe'deki geleneksel yapım sisteminde döşemeler ahşaptan yapılmıştır ve zaman içinde döşemelerde böceklenme, sehim gibi bozulmalar meydana gelmiştir. Bu nedenle kullanıcılar, çatı ile birlikte döşemelerinin de onarım gerektirdiğinden bahsetmektedir.

Yapıların özgün durumlarında mutfak ve banyo gibi ıslak hacimler ana yapı dışında, bahçede konumlanmaktadır. Günümüzde kullanıcılar evlerinin içinde ıslak hacimlerin yer almasını istemektedir. Kullanıcılar bunların haricinde yapılarda oluşan nem sorunlarının giderilmesini istemişlerdir. Aynı zamanda kışın yapının ısınması için tesisatın yenilenmesi, yapı içine alınacak ıslak hacimlere özel tesisatın döşenmesi istenmektedir. Adatepe'deki yapılar yığma kargir sistemde inşa edildiğinden, yapıların taş beden duvarları bulunmaktadır. Bu duvarlar da dış hava koşulları, deprem yükü gibi kuvvetlerle aşınmakta, hatta bazı yapılarda kullanılamaz hale gelmektedir. Bu nedenle yapılarının dış duvarlarında oluşan bozulmaların giderilmesi, kullanıcılar tarafından onarıma ihtiyaç duyulan bir başka konudur.

Şekil 3. 97 Evlerin onarım ihtiyaçları [E. Alyakut, 2017]

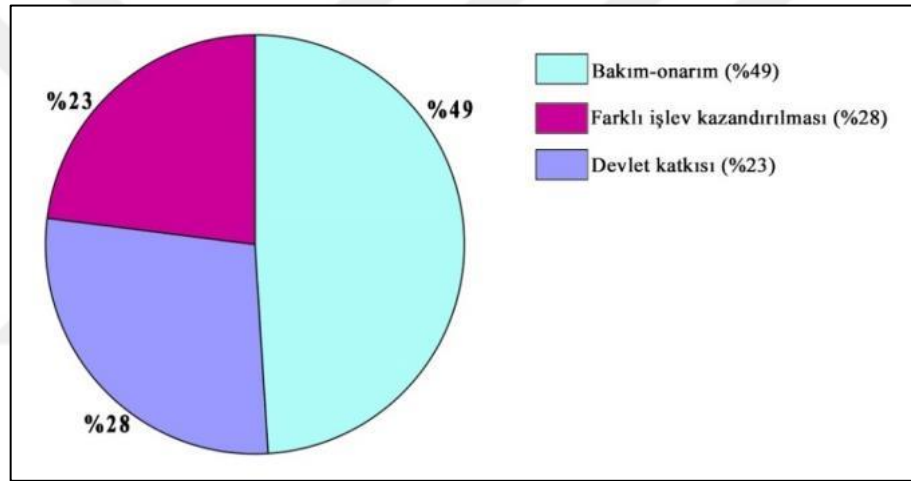
3.5.3.5 Evlerin Korunması Konusundaki Görüşler

Şekil 3. 98 Evlerin korunma nedenleri [E. Alyakut, 2017]

Anket katılımcılarına, yapılarının korunup korunmaması ile ilgili ne düşündükleri sorulmuştur. Bir kişi haricinde katılımcıların tümü, yapılarının korunması gerektiğini söylemiştir. Yapılarının neden korunması gerektiğini düşündükleri sorulduğunda ise, anket katılımcılarının %43'ü yapılarının tarihi değeri için, %24'ü ise yapılarda sahip oldukları anı değeri için korunması gerektiğini söylemişlerdir. Evlerin korunmasının Adatepe'nin artan turistik potansiyeline katkı sağlayacağını düşünenler, anket katılımcılarının %33'ünü oluşturmaktadır (Şekil 3. 98).

Evlerin korunması konusunda anket katılımcıları farklı görüşlere sahiptir (Şekil 3. 99). Katılımcıların %49'u yapılarının bakım ve onarım yapılarak korunması gerektiğini, %28'i yapılarına farklı işlevler kazandırılarak korunabileceğini söylemişlerdir. %23'lük dilime sahip kesim ise, yapıların korunmasında devletten katkı beklemektedir.

Şekil 3. 99 Evlerin korunması konusundaki görüşler [E. Alyakut, 2017]

3.5.4 Sosyal Yapıdaki Değişimler

1980'li yıllardan itibaren Edremit Körfezi'nin güney yamaçlarına bakan Küçükkuşu, Assos, Altınoluk gibi yerleşimlerin yazlık olarak kullanımının artması ve kıyı ticaretinin yeniden canlanmasıyla bu alanlar turistik açıdan önem kazanmaya başlamıştır. Bu dönemde özellikle İstanbul ve Ankara'dan eğitim ve gelir seviyesi yüksek, alım gücü iyi olan, bilinçli ve orta yaş üzerindeki bir grup Adatepe'ye yerleşmiştir. Böylece Adatepe'de yaşayan köylüler, evlerini satarak kıyı yerleşimlere göç etmeye başlamışlardır. Ayrıca genç nüfusun köyde okuma ve çalışma imkânının kısıtlı olması, orta yaşlı nüfusun ise kentte yaşama isteği de bu göçü arttırmıştır [109].

Köyün yöresel mimari değerinin bilincinde olan kentli grup, özgün dokunun bozulmaya başlamasını önlemek amacıyla köyün 1992 yılında Kentsel Sit Alanı ilan edilmesine ön ayak olmuş, böylece tarihi yapılarda restorasyon çalışmaları başlamıştır. 1997 yılında köyün en nitelikli yapılarından Hacı Mehmet Ağa Konağı'nın (Hünnap Han) da restore edilerek otele çevrilmesi, aynı yıl sahildeki fabrikanın Adatepe Zeytinyağı Müzesi'ne ve köyün ilkokulunun seminerlerin yapıldığı Taş Mektep'e dönüşümü bu çalışmaların başında gelmektedir. Daha sonra butik otellerin ve kafelerin açılmasıyla 2000'li yıllarda turizm sektörü gelişmeye başlamıştır [110]. Köyde bulunan 233 yapının 21'i butik otel ve otele hizmet eden ek yapılar olarak işlevlendirilmiştir. Butik otellerin toplam kapasiteleri yaklaşık 100-120 kişiliktir. Köyde 2000'li yıllarda konaklayan turistlerin yanında gününbirlik gelen turist sayısında da artış yaşanmıştır.

Köyde turizmin de etkisiyle restorasyon ve yeniden işlevlendirme çalışmalarının artması, köyün bir odak noktası haline gelmesine, gayrimenkullerin fiyatlarının yükselmesine ve göçün artarak sosyal dokunun değişimine neden olmuştur. Bu değişimin sonucunda yapılar sürekli kullanılır olmaktan çıkmış, dönemsel olarak kullanılmaya başlamıştır. Tez kapsamında 2017 yılında yapılan kullanım durumu analizine göre, köydeki 233 yapının yalnızca %25'i sürekli olarak kullanılmaktadır (EK-B.13).

Çizelge 3. 1 Adatepe'nin yıllara göre genel nüfus sayım verileri [12]

Yıl	Erkek	Kadın	Toplam
1965	385	333	718
1970	336	346	682
1975	307	315	622
1980	352	330	682
1985	428	363	791
1990	223	218	441
2000	210	221	431
2010	221	210	431
2015	209	192	401
2016	207	188	395
2017	210	189	399

Köyün 2000'li yıllarda tekrardan canlanmaya başlamasına rağmen, 2000 yılı ile 2017 yılı arasında toplam nüfusunda azalma görülmektedir (Çizelge 3. 1) [12]. Bunun nedeni, köye sonradan yerleşenlerin çoğunlukla Adatepe'deki evlerini ikincil ev olarak dönemsel

kullanan bir kitle olmasıdır. Bu nedenle köye sonradan yerleşenlerin nüfusa kayıtlı olduğu bölgeler farklılık göstermektedir. Bu nedenle Çizelge 3. 1'deki tabloda köyün toplam nüfusunda azalma meydana gelirken dönemsel nüfusta artışlar yaşanmaktadır.

3.5.5 Sosyal Yapı Analizlerinin Değerlendirilmesi

Adatepe'nin sosyal dokusu, Ankara ve İstanbul gibi büyük kentlerden aldığı göçler ve yerli halkın köyü terk etmesiyle değişikliğe uğramıştır. Köye yerleşen kentliler ekonomik açıdan iyi durumda olduklarından ve Adatepe'ye yerel mimari değerleri nedeniyle göç ettiklerinden dolayı, tarihi evlerin korunması konusunda bilinçlidir. Bu nedenle köyün geleneksel dokusunun bozulmadan günümüze ulaştırılmasında en önemli katkıyı onlar sağlamıştır.

Köyde günümüzde yerli halkın nüfusu, kentlerden göçenlere göre oldukça az sayıdadır. Yerli halkın çoğunluğunu orta yaşın üzerindeki nüfus oluşturmaktadır. Yerel halkın gelir düzeyi düşük olduğundan evlerinin konfor koşullarını iyileştirememektedir. Bu grubun yaşadıkları evlerde bakımsızlıktan kaynaklanan hasarlar göze çarpmaktadır. Yerel halkın öncelikli tercihleri evlerinin konfor koşullarının sağlanmasıdır.

Günümüzde Adatepe'de yaşayan yerliler ve kentliler; köyünü seven, köyün temizliğine önem veren, bilinçli bir kesimdir. Ancak köydeki kısıtlı iş imkânı, konfor koşullarını sağlamayan evler ve evlerin değerinin çok artmış olması, nüfusu başka yerleşimlere göç etmeye itmektedir. Halkın beklentisi, devletten evlerin korunması için daha çok destek sağlanması, turizmin olumsuz etkilerinin durdurulması, evlerin konforunun arttırılması için çalışmalar yapılmasıdır.

Adatepe'nin tarihinde önemli köklü nüfus değişim hareketlerinin yaşanmış olması, 2000'li yıllarda işlevsel sorunları da beraberinde getirmiştir. Köyün belirli zamanlarda boşalması, birtakım işlevlerin köyde bulunmamasına neden olmuştur. Günümüzde köyde eğitim, sağlık ve spor tesisi yer almamakta, köylüler çocuklarını eğitim ihtiyaçları için Küçükkuyu'ya götürmektedirler. Sağlık ve spor ihtiyaçları da yakın çevrede karşılanmaktadır. Adatepelilerin bu konudaki istekleri, köylerinde eksik olan fonksiyonların köye entegre edilmesi ve yalnızca dönemsel olarak değil tüm yıl karşılanabilmesidir. Adatepe'de günümüzde yerel halkın nüfusunun azınlıkta olması, geleneksel yaşam biçiminin ve üretim tekniklerinin kaybolmaması adına çalışmalar yapılması gerekliliğini ön plana çıkarmaktadır.

ADATEPE KÖYÜ İLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER

4.1 Balıkesir-Çanakkale Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planının Değerlendirilmesi

Balıkesir-Çanakkale Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı, T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından 20 Ağustos 2014 tarihinde onaylanmıştır [111]. Çevre Düzeni Planı, değişiklikler yapılarak 17 Şubat 2016 tarihinde son halini almıştır (Şekil 4.1) [111].

Çalışma alanı olan Adatepe köyünü de içine alan 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'nda yer alan; kentsel, arkeolojik, doğal ve kültürel değerlere ilişkin maddeler aşağıdaki gibidir [112]:

- *Sit Alanlarına İlişkin Planlama Bölgesi için bütüncül koruma ve geliştirme planının hazırlanması.*
- *Sit Alanları içerisinde kültürel ve turizm faaliyetlerine dayalı fonksiyonların uygun yaklaşımlarla desteklenmesi.*
- *Mevcut Koruma Amaçlı İmar Planlarının geçerliliğini yitirdiği alanlarda yeni Koruma Amaçlı İmar Planlarının hazırlanması, Koruma Amaçlı İmar Planı gerekli olan yerleşimler için ise bu planların hazırlanması.*

1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'nda Sit Alanları planlanmasında bütüncül koruma ve geliştirme planı hazırlanması gerekliliği belirtilmektedir. Bu bağlamda, doğal ve yapılı çevrenin bir arada korunması gereklidir. Oysa ülkemizde 2011 yılında çıkartılan Kanun Hükmünde Kararname ile birlikte kültür varlıkları ve tabiat varlıkları farklı kurumların

sorumluluğu altına alınmıştır¹ [113]. Bu durum, kültür ve tabiat varlıklarının birbirinden ayrı değerlendirilmesine yol açtığından koruma anlayışı ile ters düşmekte, yetki karmaşası ve çelişki yaratmaktadır.

1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'nda yer alan kentsel, arkeolojik, doğal ve kültürel değerlere ilişkin maddeler, korunması gerekli doğal ve kültürel alanlarda Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı'nın yapılması gerekliliğini belirtmektedir. Adatepe köyü, Kentsel Sit Alanı ilan edilmiş bir köy olmasına rağmen günümüzde hâlâ Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı'na sahip değildir.

1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'nda kırsal yerleşimlerle ilgili olarak ise aşağıdaki hedefler belirlenmiştir [112]:

- *Kırsal kalkınmanın gerçekleştirilebilmesi için kırsal mekânsal alan ihtiyacının sektörel uğraşlar da göz önüne alınarak çevresel hedefler öncelikli olmak üzere uygun alanlarda ve uygun koşullarda karşılanması gerekmektedir.*
- *Kırsal yerleşimlere ilişkin sosyo-ekonomik yapının devamlılığı ve geleneksel üretim biçimlerinin desteklenerek üretim niceliğinin toplulaştırılması, artırılması gibi konulara öncelik verilmiştir.*
- *Kırsal alanlarda üretilen ürünlerin kentsel mekândaki pazar payı artırılacak, bu da beraberinde üretimde süreklilik konusunu getirecektir.*

1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'nda yer alan bu maddeler, kırsal yerleşimlerde geleneksel yaşantının ve üretim biçiminin desteklenmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu bağlamda Adatepe'nin geleneksel üretim tekniklerinin ve özgün niteliklerinin korunarak yaşatılması gerektiği sonucuna varılmaktadır.

1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'nda turizm gelişimi ilgili olarak ise aşağıdaki hedefler belirlenmiştir [112]:

- *Kırsal yerleşimler ve yakın çevrelerinde uygun alanlarda eko ve agro turizm faaliyetleri geliştirilmiştir.*

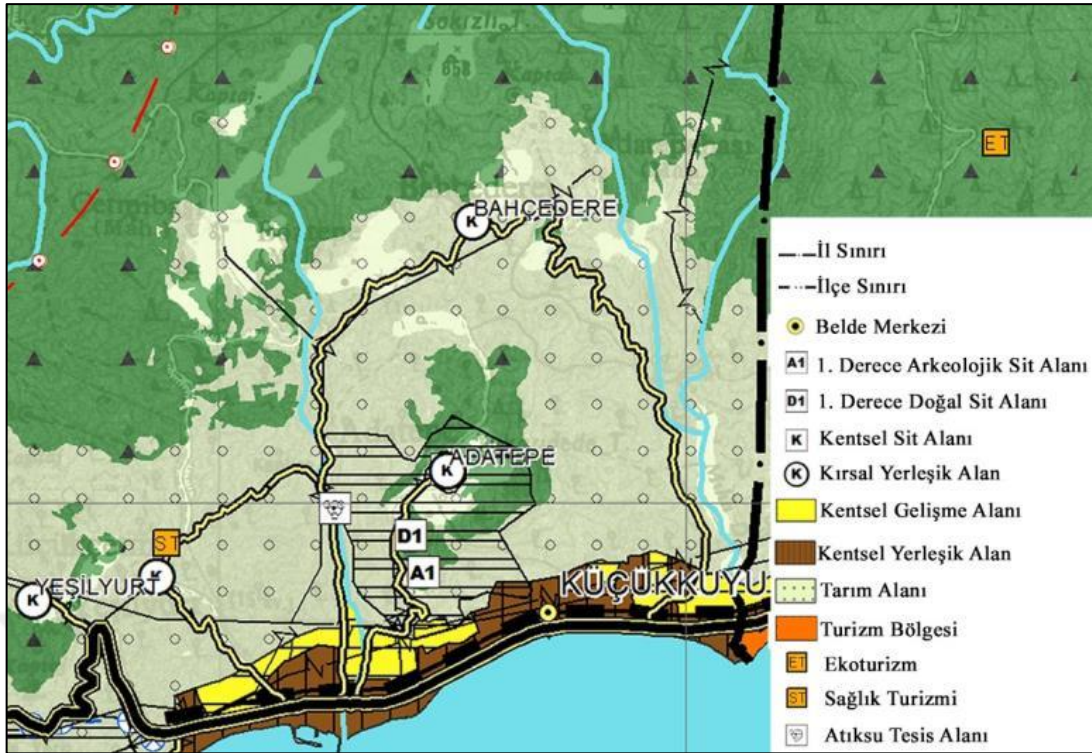
¹ 17.08.2011 tarihinde resmî gazetede yayınlanan 648 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile birlikte Kültür Varlıkları, Kültür ve Turizm Bakanlığı'na; yeni oluşturulan Tabiat Varlıkları ise Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na bağlanmıştır [113].

- *Ayvacak'ın güneydoğusu ve kuzeybatısı, Bandırma-Edremit arasındaki Çevre Düzeni Planı ile önerilen karayolu etrafındaki uygun alanlar Eko Turizmi Odakları olarak belirlenmiştir.*
- *Ayvacak, Gülpınar, Küçükkuyu'yu içine alan bölge, Turizm Sektörü Gelişim Bölgesi açısından Edremit Sektörel Gelişim Bölgesi olarak belirlenmiştir.*

1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'nda Ayvacık ilçesi ile ilgili alınan sektörel ve çevresel kararlar aşağıdaki gibidir [112]:

- *Çanakkale Ayvacık İlçesi sektörel yapılanma içerisinde 2040 yılı plan projeksiyonu dâhilinde sektörel faaliyetlerinde ilk sırada tarım yer almakta olup bu sektörü sırası ile hizmetler ve sanayi sektörü izlemektedir. Ayvacık İlçesi tarım sektörü alt sektör faaliyetleri kapsamında hayvancılık ve zeytin üretimi desteklenebilir niteliktedir. Hizmetler sektörü alt sektör faaliyetlerine yönelik olarak turizm niteliğinin geliştirilmesine yönelik Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yerleşimin kıyı kesimi Behramkale Kadirga Koyu Turizm Merkezi olarak ilan edilmiştir. Yerleşim ilçe statüsü itibarıyla eğitim ve sağlık gibi kamu hizmetlerinde kırsal ihtiyacın karşılanmasına yönelik gereksinimler de dikkate alınmalıdır.*
- *Yerleşim için kültürel ve çevresel değerlerin korunması kapsamında tarım alanları, sit alanları, kıyı alanları, orman alanları ve ağaçlık alanların nitelikleri doğrultusunda korunması/geliştirilmesi gerekmektedir. Yerleşim güneydoğusunda yer alan Sulama Alanı içerisinde yapılan/yapılacak tarımsal faaliyetlerde toprak ve su kirliliğinin önlenmesine yönelik plan kararlarına öncelik verilmelidir.*

1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'nda Ayvacık Sektörel Kararları'nda da belirtildiği gibi, Ayvacık'ın gelişim stratejisi içinde ilk sırada ilçenin en önemli gelir kaynağı olan tarım yer almaktadır. Adatepe köyü Kentsel Sit Alanı sınırının yakın çevresi, I. Derece Doğal Sit Alanı olarak korunmakta olup etrafı geniş zeytinliklerle çevrilidir. Bu nedenle, köyde kırsal üretim biçimini devam ettirmek ve geleneksel yaşam döngüsünü bozmamak adına, zeytincilik ve hayvancılığın korunarak desteklenmesi gerekliliği 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'nda da belirtilmiştir [112].

Şekil 4. 1 Balıkesir-Çanakkale Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'nda Adatepe ve yakın çevresi [111]

1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'nda Küçükkuyu'nun Kentsel Gelişme Alanı'nın Adatepe köyü çevresindeki I. Derece Doğal Sit Alanı ile çakıştığı görülmektedir. Küçükkuyu'nun 2018 yılındaki durumunda, Çevre Düzeni Planı'ndan farklı olarak Doğal Sit Alanı sınırına doğru çok daha fazla genişlemiş olduğu göze çarpmaktadır. Bundan dolayı tedbir alınmadığı takdirde, yakın bir gelecekte Adatepe'nin çevresindeki doğal alan tahrip olacaktır.

4.2 Adatepe Kentsel Sit Alanı ve Yakın Çevresiyle İlgili Alınmış Koruma Kararları

Adatepe köyünün korunmasına yönelik ilk girişim, Çanakkale Valiliği İl Kültür Müdürlüğü'nün 4.12.1992 gün ve 690/2374 sayılı yazısı ile başlamıştır. Yazışmalar sonucunda, BKTVKK'nin 27.12.1992 tarih ve 2900 sayılı kararı ile Adatepe köyü yerleşik alanı Kentsel Sit Alanı olarak, yakın çevresi I. Derece Doğal Sit Alanı olarak, Zeus Altarı'nın bulunduğu bölge ise I. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak koruma altına alınmıştır (EK-A.1) [51].

Karar maddeleri aşağıdaki gibidir:

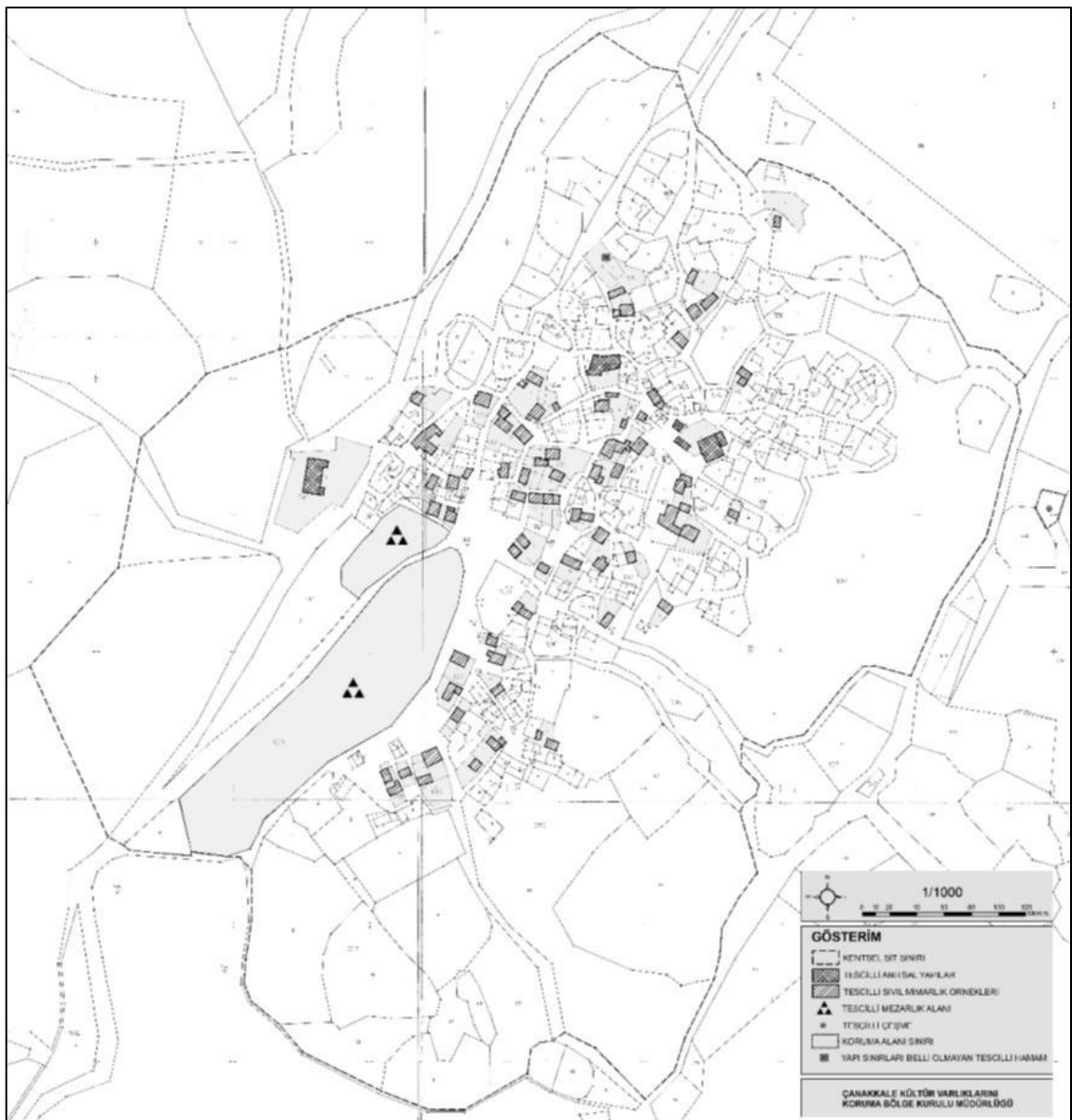
- *Adatepe köyü yerleşik alanında yer alan korunması gerekli kültür varlıklarının oluşturduğu kentsel potansiyelin korunması ve yaşatılması amacıyla bu alanın Kentsel Sit Alanı,*
- *Dedetepe üzerinde yer alan Zeus Sunağı'nın bulunduğu alanın Koruma Yüksek Kurulu'nun 4.3.1988/6 sayılı ilke kararı uyarınca 1. Derece Arkeolojik Sit Alanı,*
- *Veysel Tepe, Yukarıdede Tepe, Bakacak Kayası ve Dede Tepe'nin yakın çevrelerini kapsayan alandaki doğal kaya oluşumları, bitki ve ağaç dokusunun oluşturduğu siluetin korunması ve yaşatılması amacıyla bu alanın Koruma Yüksek Kurulu'nun 28.6.1988/24 sayılı ilke kararı uyarınca 1. Derece Doğal Sit Alanı olarak 2863 değişik 3386 sayılı yasa ve ilgili yönetmelikleri gereğince tesciline,*
- *Tescil edilen kentsel sit alanında yer alan korunması gerekli kültür varlıklarının bireysel tespitlerinin de yapılarak değerlendirilmek üzere Kurulumuza getirilmesine karar verildi.*

Ayrıca söz konusu tescil kararında arazi kullanımı ile ilgili olarak; sit geçiş dönemi yapılanma koşulları belirleninceye kadar yeni yapı inşasının yasaklandığı, korunması gerekli kültür varlıklarında yapılacak onarım istekleri için projesi ve gerekli dokümanları hazırlanarak ÇKVKBK'den izin alınması gerekliliği belirtilmektedir.

Şekil 4. 2 1/25.000 ölçekli haritada Adatepe [51]

Adatepe köyündeki tescilli yapıların ve kültürel değerlerin korunmasına yönelik bir diğer karar, ÇKVKBK'nin 26.04.2012 gün ve 305 sayılı kararıdır (EK-A.2) [51]. Kararda, Kentsel Sit Alanı sınırının köyün gelişme alanını kapsayacak şekilde genişletildiği belirtilmektedir. Ayrıca Kentsel Sit Alanı'nda yer alan korunması gerekli kültür varlıkları, bu karar doğrultusunda tescillenmiştir. Köyün Koruma Amaçlı İmar Planı'nın yapılması gerekliliği vurgulanmıştır (Şekil 4. 3) [51].

118

Kararda arazi kullanımına ilişkin maddeler aşağıdaki gibidir:

- Adatepe Kentsel Sit Alanı dâhilinde, köyün çevresinin yerleşme alanı ile oluşturduğu görsel bütünlük ve köyün bozulmamış müze-kent niteliğinde bir köy olması, günümüze dek bu şekilde ulaşması nedeniyle değerlendirme kapsamına alındığı,
- Yeni sınırların oluşturulmasında köyün gelişme alanlarının dikkate alındığı,
- Topoğrafyayı bozacak hafriyat, dolgu ve teraslama yapımına izin verilmediğı, sokak dokusunu oluşturan mevcut yol güzergâhları ile kaplamaları, bahçe duvarlarının korunması gerekliliğı belirtilmiştir [51].

Kararda köydeki yapılaşma koşullarına ilişkin maddeler ise aşağıdaki gibidir:

- Kentsel Sit Alanı'nda yer alan boş parsellerde yeni yapı inşası yasaklanmakta,
- Parselde bir yapı bulunmuyor, ancak temel tespiti yapılması isteniyorsa yapının üçüncü boyutunu ve işlevini tanımlayan belgelerin sunulması gerekmekte,
- Tescilli yapılar dışındaki parsellerdeki uygulamaların ÇKVKBK onayıyla değerlendirilebileceğı, mevcut bir yapının yıkımından önce cephe rölövesi ve sokak silüeti hazırlanması gerekmektedir. Ayrıca, yapıların onarımında taş dışında malzeme kullanımı yasaklanmış, yığma sistemin esas alınması gerekliliğı belirtilmiştir (EK-A.2) [51].

Adatepe köyünün kuzeyinde yer alan Sucağız Mevkii 701 Ada 138 ve 140 parseller hazırlanan 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı ile "Turizm Alanı" olarak belirlenmiştir (Şekil 4. 4) [108]. Raporda, alanda herhangi bir tescilli yapı kaydına rastlanmadığı ve alanın tescilli doğal sit sınırları içerisinde yer almadığı belirtilmektedir [108]. 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'nda, alanda eko-turizme yönelik çeşitli işletmelerin yapılabileceğı belirtilmiştir [112].

Planlama alanı ve yakın çevresi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'nda orman alanı sınırları içerisinde kalmakta olup doğal peyzaj öğeleri açısından zengindir. Bu nedenle Adatepe köyünün kuzeyinde yer alan bölgenin Turizm Bölgesi olarak planlanmasının alanın doğal dokusunu tehdit edeceğı düşünülmektedir.

Şekil 4. 4 Sucağız Mevkii 701 Ada 138 ve 140 parsellerin konumu [108]

Bölüm 3’te de belirtildiği gibi, Adatepe kendine özgü geleneksel kırsal değerlere sahip olan bir alan olmasına rağmen günümüzde Kentsel Sit Alanı olarak koruma altındadır. Yasal çerçevede değerlendirildiğinde Kentsel Sit kararları, kentsel alanların mimari ve yapısal sorunları düşünerek oluşturulan ve yapıyı çevrenin sorunlarına çözüm arayan kararlardır. Oysa ki kırsal yerleşmeler, kentsel yapıyı çevrelerden farklı olarak; içerdikleri geleneksel yapılarla, avlu-bahçe niteliğindeki özel açık alanlarıyla, meydan, mezarlık, mera gibi özel kamusal alanlarıyla, peyzaj öğeleri ve içerdikleri özel bitki türleriyle birlikte “Kırsal Sit Alanı” olarak korunması ve Koruma Amaçlı İmar Planları hazırlanması gerekli bölgelerdir [114], [115]. Bu bağlamda değerlendirildiğinde, kırsal alanların “kentsel sit” kararlarına göre korunmasında, geleneksel kırsal dokunun kendine özgü sorunlarına yönelik çözümler yetersiz kalmaktadır.

“Kırsal mimarlık mirası” kavramı ve yapıyı çevrenin içinde yer aldığı doğal çevre ile bütüncül değerlendirildiği bir koruma yaklaşımı, dünyada özellikle 1990’lardan itibaren, Türkiye’de ise 2004 yılından itibaren ön plana çıkmış olsa da günümüzde hâlâ açıkça kullanılmamaktadır [114]. Yasalar Kentsel Sit Alanlarındaki sorunlara yönelik hazırlandığından, kırsal yerleşmelerin kendilerine özgü koruma sorunları çözümsüz kalmaktadır [114]. Adatepe ile ilgili 1992 yılında alınan ve 2012 yılında revize edilen Kentsel Sit Alanı kararlarında, Adatepe’nin kırsal dokusunu oluşturan yerel mimari özelliklerin ve kültürel değerlerinin tanımı ve korunmasına yönelik yöntemler açıkça ifade edilmemiştir. Ayrıca, Adatepe’nin 2012 yılında ilan edilen sit kararında Koruma

Amaçlı Nazım İmar Planı yapılması gerektiği belirtilmesine rağmen 2018 yılında hâlâ bir plan yapılmamıştır. Adatepe köyünün kültürel peyzaj bütünlüğünün korunması, yapılı çevresinin içinde yer aldığı doğal çevresi ile bir arada değerlendirilmesi, geleneksel kırsal peyzaj öğelerinin korunması ve geleceğe aktarılması adına “Kentsel Sit Alanı” yerine “Kırsal Sit Alanı” olarak korunması ve bu doğrultuda Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı’nın hazırlanması gerekmektedir.

ADATEPE KÖYÜNÜN KORUNMASI ÜZERİNE ÖNERİLER

Uzman bir mimar tarafından tasarlanmayan, içinde bulunduğu bölgenin coğrafi özellikleri, iklimi, malzemesi ve yapım tekniğiyle biçimlenen, kendine özgü geleneklere, üretim biçimlerine ve karakteristiğe sahip olan yapıların oluşturduğu kırsal mimarlık mirasını korumanın temel amacı; yaratıldıkları dönemlerin fiziksel, kültürel ve ekonomik değerlerinin bütünüyle birlikte yaşatılması ve gelecek nesillere aktarılması gerekliliğidir [116], [117].

Sivil mimarlık örneklerinin kültür varlığı olarak değerlendirilmesi ve korunarak sergilenmesi kavramı, 18. yüzyılın sonunda Endüstri Devrimi sürecinin etkisiyle ortaya çıkmıştır [114]. Sanayileşme ile birlikte kentsel alanlara göç yaşanması ve tarımda üretim tekniklerinin gelişmesi, kentsel ve kırsal alan arasındaki yaşam biçiminin farklılaşmasına neden olmuştur. Bu süreç içinde geleneksel kırsal çevreler değişerek bozulmaya başladığından, bu alanların korunarak gelecek kuşaklara aktarılması gerekliliği ön plana çıkmıştır [114].

Tarihi çevrelerin korunması kavramı 2. Dünya Savaşı sırasında gelişmeye başlamış, savaş sırasında harap olan geleneksel konutların korunmasına yönelik fikirler geliştirilmeye başlanmıştır. Tarihi kentlerin bütüncül korunması konusundaki yasal süreç ilk olarak Fransa’da gündeme alınmıştır. 1962 yılında çıkartılan “Malroux Yasası” ve ardından aynı yıl gerçekleştirilen UNESCO’nun Paris Konferansı ile birlikte kırsal alanların içinde yer aldığı doğal çevre ile birlikte korunması gerektiği düşüncesi uluslararası bir platformda tartışılmaya başlanmıştır [114].

1964 Venedik Tüzüğü’nde kentsel alanlarla birlikte kırsal alanların da korunması gerekliliği birçok ülke tarafından kabul edilmiştir. Ancak Venedik Tüzüğü’nün kırsal mimari özelindeki maddelerinin yetersiz olması, geleneksel mimari konusunda koruma

bilincinin daha yavaş gelişmesine neden olmuş, bu süreçte envanter çalışmaları da yapılmadan kırsal mimari mirası hızla yok olmaya başlamıştır [114]. Her yıl ICOMOS tarafından yayınlanan Tehdit Altındaki Kültür Mirası (*Heritage@Risk*) raporlarında bu duruma dikkat çekilmiştir¹ [118].

Kırsal mimarinin korunması özelindeki çalışmalar 1970'lerden itibaren önem kazanmıştır. 1972 yılında Birleşmiş Milletler tarafından gerçekleştirilen Çevre Konferansı (*Human Environment Conference*) ve ardından devam eden bir dizi konferans sonunda kalkınma açısından doğal çevrenin de korunmasının önemli olduğu vurgulanmıştır [119]. UNESCO'nun 1972 yılında Paris'teki uluslararası toplantısı sonunda kabul ettiği, TBMM tarafından ise 1982 yılında Bakanlar Kurulu kararıyla onaylanan ve 1983 yılında Resmî Gazete'de yayınlanan Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi'nde kültürel ve doğal miras tanımları yapılmış, kültürel değerlerle birlikte doğal değerlerin de tüm insanlığın ortak mirası olarak korunması ve yaşatılması gerektiği belirtilmiş, koruma ve yöntemine ilişkin çeşitli hükümler sunulmuştur [120].

1999 yılında ICOMOS tarafından yayınlanan Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü'nde, Venedik Tüzüğü'ne ek olarak geleneksel yapıların ve çevrelerin korunması konusunda ilkeler belirlenmiş, bu ilkeler aynı zamanda uygulamanın nasıl yapılabileceğine yönelik olarak detaylandırılmıştır [121]. 2006 yılı Avrupa'da "kültürel peyzaj yılı" olarak kabul edilmiş, Avrupa Parlamentosu aynı yıl kırsal mimarinin korunmasına yönelik son yaklaşımlarını açıklayarak kültür mirasının doğal miras ile birlikte değerlendirilmesi gerektiğini, kırsal alandaki kültürel mirasın toplumsal hareketlere bağlı olarak etkilendiğini ve çok önemli olduğunu vurgulamıştır [114]. Dolayısıyla, koruma kavramının tek yapı ölçeğinden alan ölçeğine genişleyerek somut ve somut olmayan değerleri de kapsamayı, yok olma tehdidi altında olan kültürel peyzaj ve kırsal miras alanlarının korunması konusunda farkındalığın artmasını sağlamıştır.

Bu bağlamda sivil mimarlık mirasının korunması için çeşitli inisiyatifler ortaya çıkmıştır. Bunlardan biri olan RehabiMed², geleneksel Akdeniz mimarisinin korunması adına

¹ ICOMOS'un 2011-13 yılları Tehdit Altındaki Kültür Miras Raporu'nda Türkiye'den Alliano Antik kenti ile Hasankeyf bölgesi yer almaktadır. Alliano Antik Kenti'nin Yortanlı Barajı'nın suları altında kalmış olması, Hasankeyf'in de yakınındaki Ilisu Barajı nedeniyle aynı riske sahip oluşu bu raporda yer almalarına ve acil olarak korunmaları gerekliliğine dikkat çekmektedir [118].

² 1995 yılında Avrupa Birliği'ne bağlı bir grup olan Euromed Heritage tarafından kurulmuş olan RehabiMed, Akdeniz ülkelerindeki kültürel mirasın korunması, sağlıklılaştırılması ve bakım-onarımı yapılması adına çalışmalar yaparak yaşam kalitesinin iyileştirilmesini amaçlayan bir örgüttür [122].

alışmalar yapmış, geleneksel yapıların sağlıklılaştırılması için yöntemler önererek pilot bölgelerde uygulamalar yapmış, çeşitli sempozyumlar ve basılı yayın organları aracılığıyla yöntemlerini açıklayarak toplumun diğer kesimlerince de benimsenmesine olanak sağlamıştır [122]. RehabiMed, geleneksel mimarinin sürdürülebilirliği için yapının kullanımının devamı yanında iyi yönetilmesi ve yapının ağdaş gereksinimlere uyum sağlaması gerektiğini belirtmiştir [122].

Türkiye’de tarihi yapıların koruma bilincinin gelişimi, ilk olarak anıtsal yapıların çevrelerinden bağımsız bir biçimde korunması şeklinde uygulamaya konmuş, tarihi çevreye yönelik koruma eylemlerine çok önem verilmemiştir [123]. Tarihi çevrelerle birlikte kırsal yaşantının da araştırılarak korunması konusu Cumhuriyet Dönemi’nde ortaya çıkmış; 1930’lardan itibaren kırsal mimarinin korunmasına yönelik anketler yapılmaya, kitapçıklar çıkartılmaya başlanmıştır [124]. Köy yaşantısına yönelik analizler 1960’lardan itibaren kapsamlı hale gelmeye başlamış olsa da kırsal mimari ancak 2000’li yıllarda kültür varlığı olarak tanınmış ve detaylı tespit ve belgeme çalışmalarına başlanmıştır [124]. Bu süreç içinde kırsal mimarlık mirasının korunması konusunda eksiklikler yaşandığından, ülkemizdeki önemli tarihi çevrelerin silüetleri bozulmaya başlamıştır [123].

Bu gelişmelere rağmen tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de kırsal çevrelerin korunmasında kentleşme, nüfus, sanayileşme, turizm, iklim değişikliği gibi problemler nedeniyle güçlükler ortaya çıkmaktadır [125]. Özellikle teknolojinin gelişmesi, sanayileşmenin artması, küresel ısınma ve iklim değişikliği, bir yandan da kentleşmenin yoğun olarak artmasıyla nüfusun çoğalması ve turizmin yarattığı sorunların bütünü bir araya geldiğinde, doğal kaynakların hızla tüketilmesine, yapılı ve doğal çevrelerin hızla bozulmasına neden olmaktadır [125], [126], [127].

Birleşmiş Milletler’in 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinde bu problemlere değinilmiş, iklim değişikliğine acil olarak müdahale edilmesi ve sürdürülebilir tarımın desteklenmesi gerektiği vurgulanmıştır [126]. 2016 yılında düzenlenen Habitat III konferansında sürdürülebilirlik çerçevesinde kentlerin ve köylerin geleceği ve nasıl yönetilmesi gerektiği konuları tartışılmıştır. Konferans sonunda yayınlanan Yeni Kentsel Gündem’de (New Urban Agenda) kentlerin sürdürülebilir gelişimi için kentleşme sürecinin olumsuz etkileri ve zlemeyen sorunlarına yönelik ortak ilkeler belirlenmiştir [128].

İklim değışikliğinin uzun vadede yaratacağı kuraklık, doğal alanları tehdit etmektedir. 1990 yılından 2018'e kadar iklim değışikliğinin etkileri %50 oranında artmış durumdadır [127]. Yaşanan kuraklık nedeniyle, bazı ÷lkelerde tarımsal alanlarda büyük kayıplar yaşamaktadır [127]. Bu durum gelecekte ÷lkemizde de ortaya çıkması beklenen önemli bir tehdittir. ÷lkemizin batı ve kuzeybatısı yoğun zeytin ağaçlarıyla çevrilidir. Dünyada ortaya çıkan iklim değışikliğine bağlı tarımsal kaybın ÷lkemizde de yaşanmaması adına doğal alanların korunması ve sürdürülebilir tarımın desteklenmesi gerekmektedir. Oysa özellikle Adatepe köyü çevresinde ve Ege Bölgesi'nde yoğun olarak yer alan zeytinliklerin son dönemlerde yapılması gündeme gelen yasal düzenlemelerle imara açılması planlanmaktadır. Ayrıca alandaki arazilerin çoğunun erozyona duyarlı olması da önemli bir tehlikedir. Önlem alınmadığı durumda, Ege Bölgesi'nde yer alan yoğun zeytin ağaçlarının oluşturduğu doğal çevre bütünüyle tahrip olacaktır [126], [127].

Sanayi Devrimi'nden bu yana dünyada su kaynakları önemli ölçüde kirlenmeye başlamış, denizlerdeki biyo-çeşitlilik ise aşırı kullanımdan kaynaklı olarak sürdürülebilir düzeyini %30 kaybetmiş durumdadır [127]. Adatepe, Edremit Körfezi'ne yakın olması sebebiyle ciddi bir su kaynağı potansiyeline sahiptir, ayrıca yakın çevresinde doğal tatlı su kaynakları bulunmaktadır. Doğal eko-sistemlerin etkin korunarak kullanılması ve iyi yönetilmesi planlanmadığı takdirde, yakın bir gelecekte kirlilik giderek artarak doğal kaynakları tehdit edecek duruma gelecektir [127].

Tez alışması kapsamında Adatepe köyünün sosyal ve kültürel dokusu ile geleneksel kırsal mimari özelliklerinin korunmasına, zaman içerisinde köyün değışime uğrayan dokusunun sağlıklılaştırılmasına ve köyde günümüzde yoğun olarak devam eden turizm faaliyetleri ile kültürel çevrenin bir arada sürdürülebilirliğine dair öneriler sunulmaktadır.

5.1 Sit Alanı'nda Arazi Kullanımı ve Ulaşımaya Yönelik Kararlar

Adatepe köyünde alınacak üst ölçekli planlama kararları, bölgenin sosyal dokusu ve yakın çevrenin plansız kentleşme hızı dikkate alınarak, köyün uzun vadede gelişimine ve kültürel dokusunun devamına katkı sağlayacak nitelikte olmalıdır.

Adatepe Kentsel Sit Alanı çevresinde, Kentsel Sit Alanı içinde kullanılmayan tarihi yapılar, boş alanlar ve meydanlar da göz önünde bulundurularak arazi kullanım kararları alınmıştır. Planlama ve arazi kullanımına yönelik karar önerileri için, köyün günümüzde var olan sorunları incelenmiş, doğal ve yapılı çevre için daha sürdürülebilir bir kullanım

Ayrıca yörede turizmi destekleyecek bir kültürel rota oluşturulmalı, bu bağlamda köyde araç trafiği sınırlandırılarak kırsal peyzajın korunması sağlanmalıdır. Bu bağlamda önerilen araç park yerinden köy içinde yaşlıların ve bedensel engellilerin de dolaşımını rahatlatmak amacıyla elektrikli küçük tur araçlarıyla (shuttle) dolaşımın sağlanması önerilmektedir. Böylelikle köyde bulunan boş parsellerin otopark olarak kullanımının önüne geçilecek, boş parseller farklı işlevlerle değerlendirilebilecektir (EK-B.19).

Küçükkuyu'nun giderek artan büyüme hızı Adatepe'yi tehdit eder duruma geldiğinden, Şekil 5. 1'de belirtilen üst ölçekli planlama kararlarında Adatepe köyünün yakın çevresinde bir tampon bölge oluşturulması ve bu sınır içinde de yeni yapı inşasının yasaklanması önerilmektedir. Bu bölge EK-B.19'daki öneri işlev analizi paftasında da tampon bölge olarak belirtilmiştir. Bu alanda yapılaşmanın yasaklanması gerekmektedir. Doğal çevrenin devamını sağlamak adına bu alan yalnızca rekreatif amaçlarla kontrolü ve sınırlı olarak kullanılmalıdır. Aynı şekilde sahil şeridinde de mevcut yapılaşma hattının ötesinde yapılaşmanın çok sınırlı tutulması veya yasaklanması önerilmektedir. Zeus Altarı I. Derece Doğal Sit Alanı içerisinde yer almaktadır; ancak yaz dönemlerinde Zeus Altarı yakın çevresinde yoğun insan trafiği oluşmakta, bu yoğunluk doğal çevreyi kirletmektedir. Bu durumun önüne geçmek amacıyla, Zeus Altarı için de bir koruma sınırı oluşturulması ve bu sınır içerisinde kalan alan için doğal çevreyi bozmayacak kurallar getirilmesi önerilmiştir (Şekil 5. 1).

5.2 Kırsal Doku Ölçeğinde Getirilen Öneriler

Adatepe'deki kırsal doku yıllar içerisinde deprem, toplumsal etkiler, artan turistik faaliyetler gibi nedenlerle değişime uğramıştır. 1980'lerden itibaren köyde başlayan sosyal değişim, turizmin de etkisiyle ivme kazanmıştır. Turizm aynı zamanda köyün mimari dokusunun değişmesine, harap durumda olan yapıların restore edilerek yeniden işlevlendirilmesine neden olmuştur. Buna paralel olarak, köyün 1992 yılında Sit Alanı ilan edilerek koruma altına alınması, tarihi yapılarda restorasyon ve yeniden işlevlendirme çalışmalarını hızlandırmıştır. Köydeki önemli yapılar butik otel işleviyle restore edilmiştir. Ancak tüm bu gelişmeler, geleneksel mimari dokuda birtakım ek yapıların inşasını da beraberinde getirmiş, ayrıca köyün geleneksel kırsal peyzajının bütünlüğünü de olumsuz anlamda etkilemeye başlamıştır [110].

Köyün kırsal doku ölçeğindeki sorunları genel olarak aşağıdaki başlıklar altında toplanmıştır;

- Yasal düzenlemelerin yetersizliği,
- Turizmin getirdiği sorunlar,
- Sosyal dokudaki değişimin getirdiği sorunlar,
- İşlevsel yetersizlik ve eksikliklerdir.

Adatepe, günümüzde hâlâ Kırsal Sit Alanı olmayışı ve Koruma Amaçlı İmar Planı'na sahip olmayışı nedenleriyle, kırsal dokusunu oluşturan yerel mimari özelliklerin ve kültürel değerlerinin tanımlanması konusunda eksiklikler yaşamaktadır. Köyün acil olarak Koruma Amaçlı İmar Planı'nın hazırlanması ve uygulamaya sokulması gerekmektedir. Ayrıca, tarihi çevrelerde hazırlanacak planlama çalışmaları, iyi bir örgütlenme ve disiplinlerarası bir çalışma gerektirmektedir. Bu nedenle Koruma Amaçlı İmar Planı'nın hazırlanmasında bölgenin kırsal özelliği de göz önünde bulundurularak farklı meslek gruplarından uzmanlar katılmalıdır [129].

2012 yılında ÇKVKBK tarafından alınan karara göre, boş parsellerde yeni yapı inşası yasaklanmıştır. Ancak köyün günümüzde artan turizm potansiyeli ve nüfus yoğunluğu dikkate alındığında, köyde geleneksel yapıların yanlış müdahalelerle dönüşümü yerine Kentsel Sit Alanı'ndaki boş parsellere sınırlı sayıda yeni yapıların inşa edilmesi daha olumlu bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir.

Adatepe'de Kentsel Sit Alanı ilanından (1992) sonra yapılan yeni yapıların tümü yığma kâgir sistemde inşa edilmiş olup köyün özgün mimari dokusuyla yapım sistemi, malzeme kullanımı, kütle ve cephe biçimlenişi bakımından benzerlik göstermektedir. Özgün yapılar ile yeni yapılar arasında biçimsel bir farklılık görünmemekte, yeni yapılar sahte bir tarihsellik değeri sunmaktadır. Ancak yapıların öncelikli koruma ölçütleri arasında yer alan tarihsellik değeri, yapının ilk varoluşundan günümüze kadar geçirdiği birikmişliği tanımlamak için kullanılmaktadır [130]. Geleneksel yapıların tarihsellik değerini yok etmemek, yeni yapılara sahte bir değer atfetmemek adına köyde inşa edilecek yeni yapılarda tek tipleşmenin kaldırılması, yapıların modern yorumlarla tasarlanması gerekliliği ön plana çıkmaktadır.

UNESCO'nun 1976 yılındaki genel konferansında yayınlanan “*Tarihi veya Geleneksel Alanların Korunması ve Çağdaş Yaşamdaki Rollerini Konusunda Tavsiye Kararları*”nda

tarihi çevrelerde yeni yapı inşası ile ilgili öneriler sunulmuş, tarihi alanlarda inşa edilecek yeni yapıların malzeme, biçim ve büyüklük olarak geleneksel ile uyumlu olacak şekilde yorumlanması gerektiği belirtilmiştir [131].

ICOMOS tarafından 2011 yılında Paris’te düzenlenen oturumda kabul edilen “*Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması ve Yönetimiyle İlgili Valetta İlkeleri*”nde ise tarihi alanlarda yeni yapılaşmaya yönelik yaklaşımlar güncellenmiştir [132]. Tarihi alanlarda yapılacak yeni yapıların tümünün alanın mevcut mekânsal oluşumu ile uyum içinde olması gerektiği, yeni yapıların mevcut yapılaşma ve gelişme alanı ile kesin bir ilişki kurması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca müdahalelerin tarihi alanın tüm bileşenlerine saygılı olması gerektiği ve müdahale yapılmadan önce tarihi dokunun tüm özellikleriyle detaylıca analiz edilmesi gerektiği vurgulanmıştır [132].

Adatepe’de kırsal mimarlık mirasının korunmasında en önemli etkenlerden biri de hiç şüphesiz ki turizmdir. Turizm kaynaklı restorasyon çalışmaları sonucunda köyde butik oteller ve kafeler açılmış, sahildeki fabrika Zeytinyağı Müzesi’ne dönüşmüş, böylelikle köy canlanmıştır. Örneğin köyün en nitelikli yapılardan biri olan Hacı Mehmet Ağa Konağı (Hünnap Han) 1997 yılında restore edilerek otele çevrilmiş, köy ilkokulu da restore edilerek dönemsel seminerlerin yapıldığı Taş Mektep’e çevrilmiştir. Taş Mektep etkinlikleri genellikle Temmuz ve Eylül ayları arasında yoğunlaşmış olup yazarlık, el baskısı, resim, dans, mutfak atölyeleri, fotoğraf sergileri, siyasi dinletiler ve film gösterimleri için kullanılmaktadır. Etkinlikler günümüzde köye farklı illerden turist çekmesine rağmen etkinliklerin çok sınırlı konularda olması, Adatepe’ye özgü etkinliklerin olmayışı ve etkinliklerin yalnızca yaz aylarında yapılıyor olması nedenleriyle köy ile yeterince bütünleşmemektedir.

Köydeki restorasyon çalışmaları sırasında yapılara günümüz ihtiyaçlarını karşılaması amacıyla yapılan eklemeler ve işlev değişiklikleri ile yapıların özgün mimari dokusunda bozulmalar meydana gelmiştir. Hacı Mehmet Ağa Konağı (Hünnap Han) restorasyon çalışmaları sırasında iç ve dış cephelerinde yer alan barok üsluplu süslemelerinin tümünü kaybetmiştir. Turistik faaliyetlerin gerektirdiği düzenlemeler köyün özgün mimari karakterini olumsuz etkilememelidir. Bununla birlikte, köyün geleneksel dokusunun devamlılığı için turizmin de devamlı olması gerektiği yadsınamaz bir gerçektir. Turizmden elde edilen gelir ile yapıların restore edilerek geleceğe kazandırılması olumlu bir gelişmedir. Adatepe günümüzde kültür turizmi olarak değerlendirilmesi gereken bir

yer haline dönüşmüştür. Bu nedenle turizmin Adatepe üzerindeki pozitif etkilerinin planlanması gerekmektedir. Restore edilerek yeniden işlevlendirilen yapılar arasında oluşturulacak kültürel rota, sahildeki Zeytinyağı Müzesi ve Zeus Altarı ile entegre edilebilir, böylelikle bölgenin tamamına yayılması sağlanabilir. Taş Mektep seminerlerinin senenin tamamını kapsamayı sağlayarak yaz-kış arasındaki nüfus farklılığı azaltılabilir. Taş Mektep'te Adatepe'nin geleneksel üretim tekniklerinin öğretildiği atölyeler oluşturulabilir. Tüm bu etkinliklerin düzenlenmesi ve yönetilmesi, ayrıca geleneksel yapıların korunması ve kırsal turizm planlanmasının sağlanması amacıyla bir dernek kurulması da öneriler arasındadır. Kurulacak dernek Adatepe'nin geleneksel dokusunun devamlılığı adına çalışmalar yapmalı, halkı tarihi çevrenin korunması konusunda bilinçlendirmeli, yörenin fiziksel özelliklerinin gelen turistlere aktarılması konusunda etkinlikler düzenlemelidir. Kırsal turizm planlaması yapıldığı ve turizm faaliyetleri tüm yıla yayıldığı takdirde, konaklamanın da bütün yıla yayılması sağlanarak turizmin getirdiği gelir ile köydeki yapıların restorasyonu ve geleceğe ulaştırılması mümkün olacaktır.

Tarihi çevrelerin korunması, maddi kaynak ve kamuoyu desteği ile mümkün olmaktadır. Adatepe'de yaşayan nüfus içerisinde maddi durumu yetersiz olanlar azınlıkta olsa da yerli halkın çoğunluğu evlerinin restore edilmesine imkân bulamamaktadır. Bu durumlarda bakım ve onarım çalışmalarının yapılmasında yerel yönetimler tarafından maddi desteklerin yapılması önem kazanmaktadır. Bunun yanında, bölgenin tarihsel geçmişinin ve mimari özelliklerinin tanıtılarak yerel halkın tarihi çevre koruma konusunda bilinçlendirilmesi, köyün mimari mirasının geleceğe aktarılmasına yardımcı olacaktır.

5.3 Kullanılmayan Alanlar ve Yapılar İçin Öneriler

Adatepe'nin bir diğer çözüm aranmasını gerektiren sorunu, kullanılmayan kültür varlıkları ve tanımsız alanlardır. 2017 yılında köyde yapılan tespit çalışmalarına göre köyde %30 oranında kullanım dışı (harap veya boş durumda) yapı bulunmaktadır (Şekil 3. 74). Adatepe'de Kentsel Sit Alanı sınırı içindeki kullanılmayan geleneksel yapılar restore edilerek kullanıma açılmalıdır. Kullanılmayan yapıların restorasyonu sırasında köyün ihtiyacı olan işlevler tarihi yapılar ile entegre edilebilir (EK-B.19). Örneğin bu yapılar geleneksel üretim biçiminin devamlılığını sağlamak işleviyle atölye, üretim, sergi fonksiyonlarıyla veya köyde günümüzde yer almayan sağlık, eğitim tesisi ve yönetim amacıyla değerlendirilebilir. Köyde geleneksel yapı tekniklerinin yok olmasını

engellemek amacıyla yerel yapı ustası yetiştirecek atölyeler kurulmalıdır. Geleneksel yapılarda kullanılan taş, ahşap ve demir için atölyeler kurularak üretim biçiminin devamlılığı sağlanmalıdır. Bu atölyeler aynı zamanda üretim biçiminin gelen turistlere sergilenip aktarıldığı mekanlar haline getirilebilir.

Köydeki boş parsellerin bir bölümü günümüzde otopark işleviyle kullanılmaktadır (Aşağı Mahalle Meydanı eski kilise alanı, 577 Ada 1 Parsel ve 544 Ada 6 Parsel). Otoparkın köyün girişinde Küçükkuyu'dan Adatepe'ye ulaşan yol üzerinde çözülmesi durumunda bu alanlarda köyün ihtiyaç duyduğu rekreasyon alanları, açık oturma alanları, çocuk oyun alanları yaratılabilir. Ayrıca oluşturulacak kültürel rotayı ve köyün tarihini bilgilendirici panolar ve turist bilgi merkezleri de bu alanlarda tasarlanabilir. Köyün girişinde yer alan Aşağı Mahalle Meydanı'ndaki boş alan araç trafiği kısıtlandıktan sonra hediyelik eşyaların ve geleneksel ürünlerin satış yapılacağı bir meydan olarak yeniden tasarlanabilir. Bu bağlamda Aşağı Mahalle Meydanı'nda kazı yapılması önerilen alan dışında kalan alanda asfalta dönüştürülmüş olan döşeme kaplamasının da özgün döşemeyle uyumlu olacak bir taş ile yenilenmesi önerilmektedir (EK-B.20) Oluşturulacak meydanlarda herhangi bir ağaç olmaması nedeniyle doku ile uyumlu bir üst örtü ve aydınlatma sisteminin de tasarlanması önerilmektedir. Köyde kullanılmayan alanlarda çöp kutuları dağınık bir biçimde durmakta, görüntü kirliliği yaratmaktadır. Köy girişinde toplu bir çöp toplama alanının oluşturulması da öneriler arasındadır.

Köyde harap durumda olan bazı yapıların yıkılmalarını önlemek için acil koruma önlemleri alınmış, yapıların kapı-pencere boşlukları ahşap elemanlarla kapatılmış veya yapılar çelik strüktürlü bir sistem ile askıya alınmıştır (Şekil 5. 2).

Şekil 5. 2 552 Ada 6 Parsel, acil koruma önlemi alınmış yapı [E. Alyakut, 2017]

Yapılan uygulamalar, tarihi yapıların bozulmasının devamını önlemek için olumlu bir düzeydedir. Ancak acil koruma önlemlerinin uygulanmasında önemli olan nokta geriye döndürülebilir olmasıdır. Yapılan sistem yapı ile direkt olarak entegre edip yapıya zarar vermemelidir [133]. Bu açıdan bakıldığında 552 Ada 6 Parselde acil koruma önlemi alınmış olan yapıdaki çelik strüktür sistemin tarihi duvarlar ile direkt olarak entegre edilmiş olması, yanlış bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir (Şekil 5. 2). Ayrıca acil koruma önlemlerinin geçici olduğu ve bu gruptaki yapıların bir an evvel koruma ve restorasyon çalışmalarının yapılması gerektiği unutulmamalıdır [133]. Köyde günümüze ulaşan tek hamam, 542 Ada 2 Parselin bahçesindeki hamam olup günümüzde harap durumdadır. Köy geleneksel yaşantısının öğelerinden olan hamamın restore edilerek özgün işlevi ile günümüze kazandırılması gerekmektedir.

Köyde günümüzde otopark olarak kullanılan eski kilise alanında herhangi bir kazı çalışması yapılmadığından kiliseye dair verilere ulaşılamamıştır. Bu alanda yapılacak bir kazı çalışması, yok olan kilise ile ilgili önemli verilere ulaşılmasını sağlayabilir (EK-B.19) (Şekil 5. 3). Elde edilecek veriler ışığında kullanılmayan tarihi yapılar ulaşılan verilerin sergilenmesinde kullanılabilir. Kazı çalışması sırasında ortaya çıkan buluntular Açık Hava Müzesi olarak sergilenebilir.

Şekil 5. 3 Aşağı Mahalle Meydanı eski kilise alanı [E. Alyakut, 2017]

Merey, 1977 yılında köyde yaptığı araştırma sırasında Şekil 5. 4'te belirtilen alanda yüzey araştırması ile keramik parça buluntuları elde ettiğini, bu alanda yapılacak kazı çalışmalarının köyün tarihsel geçmişine ışık tutacağını belirtmiştir [82]. 2018 yılında belirtilen alanda hâlâ herhangi bir çalışma yapılmış değildir. Bu nedenle belirtilen alanda çalışmaların acil olarak yapılması önerilmektedir.

Şekil 5. 4 Lemi Merey tarafından 1977 yılında kazı çalışması yapılması belirtilen alan¹
[E. Alyakut, 2017]

5.4 Pilot Bölge Çalışması

Adatepe'nin geleneksel dokusunun süreklilik sağladığı, Türk Mahallesi ile Rum Mahallesi'nin bir arada ele alınabileceği en önemli akslardan biri “pilot bölge” seçilerek, önerilen üst ölçekli kararların nasıl uygulanacağı daha detaylıca değerlendirilmiştir (EK-B.21-31).

Adatepe Kentsel Sit Alanı içerisinde, tarihi dokunun süreklilik gösterdiği bölgeler iki ana meydan çevresinde ve bu meydanları bağlayan ana aks üzerinde yoğunlaşmıştır. İki meydanı bağlayan ana aks, yörenin mimari karakterini belirleyen unsurları içermenin yanı sıra yöredeki tipolojik özelliklerin tümünü de barındırmaktadır. Bu nedenle ana aks, çalışma alanı olarak seçilmiştir. Seçilen pilot bölge hem Türk mahallesi hem de Rum mahallesini kapsamaktadır. Bu nedenle iki mahallenin de detaylı analizinin yapılması mümkün olacaktır. Pilot bölge seçiminin bir diğer nedeni, bölgede yer alan yapılardaki sorunların Adatepe'nin bütünü için ortak olmasıdır. Bu nedenle köyün sıhhileştirilmesine yönelik iyi bir örnek oluşturacağı düşünülmektedir (EK-B.21).

Seçilen alan, köyün girişindeki Aşağı Mahalle Meydanı'ndan başlamakta Yukarı Mahalle Meydanı yönünde kuzeydoğuya doğru devam etmektedir. Adatepe Camii pilot bölgenin

¹ Görselde kazı yapılması önerilen alan, Merey'in 1977 yılında hazırladığı köyün genel vaziyet planından yola çıkılarak işaretlenmiştir [82].

doğu sınırını oluşturmaktadır. Seçilen alan köyün en nitelikli konutlarının yer aldığı, mimari karakter açısından en zengin bölgelerden biri olup Hacı Mehmet Ağa Konağı da pilot bölge içinde yer almaktadır. Ayrıca Türkler ve Rumların bir arada yaşadıkları dönemlerde köyün iki dini merkezi olan eski kilise alanı ve camii ile köyün iki ana meydanı pilot bölge sınırları içerisinde.

Adatepe Kentsel Sit Alanı içinde yer alan konutların dönemsel ya da sürekli kullanılanları düzenli bakım/onarım çalışmaları yapıldığından ötürü iyi durumdadırlar. Bunun yanında köyde depremler ve sosyal değişimler etkisiyle tamamen harap duruma gelmiş ya da zaman içerisinde kullanımdan kaynaklı ekler almış yapı stoğu da mevcuttur. Seçilen alanda bu üç kategoriyi de örnekleyecek yapılar yer almaktadır. Silüet çalışmalarında düzenli bakım/onarımları yapılan binalar için fazla öneri getirmek gerekmesi de harap durumda, bakımsız veya dokuya aykırı eklemeler almış yapılar için çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Pilot bölge çalışmasında ilk olarak yapıların ana aksa bakan cephelerinin mevcut durumları tespit edilmiş ve 1/500 ölçekli silüet çizimleri yapılmıştır. Silüetlerin hazırlanmasında 2017 yılının Ağustos ayında çekilmiş olan fotoğraflardan yararlanılmıştır (EK-B.22-23). Mevcut durum silüetlerinde cephelerdeki niteliksiz eklentiler, taş yüzeylerdeki bozulmalar, kat silmelerindeki deformasyonlar belirlenmiştir. Bunun yanı sıra, mimari karakterin özgün dekorasyon elamanları olan pilastırlar, payandalar, ferforje parmaklıklar çizimlere aktarılmıştır (EK-B.24-27).

Silüet çiziminin sonrasında mevcut durumun 1/500 ölçekli vaziyet planları hazırlanmıştır. Vaziyet planı çizimlerinde silüete giren yapıların cephe boşlukları belirlenmiş, yapıların girişleri gösterilmiştir. Yapıların içine girilmesi mümkün olmadığından iç mekân çizimleri yapılmamıştır. Silüete girmeyen yapılar için de çatı biçimlenmeleri işlenmiştir. Ayrıca pilot bölgedeki sokak dokusu, bahçeler, duvarlar, yumuşak-sert zeminler ve peyzaj elemanları da vaziyet planı çizimlerine aktarılmıştır (EK-B.28-29). Sonrasında ise yapılması planlanan öneriler 1/500 ölçekli öneri vaziyet planlarında ifade edilmiştir. Ayrıca boş parsellerde çağdaş tasarım ilkeleri doğrultusunda geliştirilen yeni yapılaşma önerileri, öneri vaziyet planlarında plan lekeli olarak sunulmuştur (EK-B.30-31).

Çalışma alanının genelinde yapılan analizler değerlendirildiğinde, seçilen pilot bölge içinde yer alan 40 yapının 30'unun sağlam ve kullanılabilir durumda olduğu, 8'inin ise acil onarıma ihtiyacı olduğu tespit edilmiştir; pilot bölge içindeki 2 yapı ise inşaat

halindedir. Pilot bölgedeki acil onarıma ihtiyacı olan yapıların ikisi kalıntı durumdadır, birinin çatısında çökme meydana gelmiştir, 2 yapıda acil koruma önlemi alınmıştır, 1 yapıda ise derin yapısal hasarlar tespit edilmiştir. Bu yapılar dışında Adatepe Camisi ve müştemilatlarında da derin strüktürel problemler tespit edilmiş olup yapıların acilen onarılması gerektiği saptanmıştır. Pilot bölgedeki yapılar içinde 7 butik otel ve ek yapıları, 2 kültürel yapı, 2 dini yapı, 1 bakkal, 1 kafe, 2 çeşme ve 10 kullanılmayan yapı yer almakta olup geriye kalan yapılar konut olarak kullanılmaktadır. Kullanılmayan yapılar strüktürel olarak problemlili durumdaki yapılardır. Pilot bölgedeki kullanılmayan yapılar arasında Adatepe Camisi ek yapılarından medrese ve imamevi, iki çeşme ile altı konut yapısı bulunmaktadır.

Pilot bölgedeki yapıların hepsinin yapım sistemi kâgirdir. Beden duvarları taş, döşemeleri ahşap malzeme ile inşa edilmiştir. Yalnızca 552 Ada 8 Parseldeki 8 envanter no'lu yapıda sokağa bakan beden duvarları yaklaşık 50 cm yükseklikten itibaren gazbetona çevrilmiştir, 552 Ada 7 Parseldeki 6 envanter no'lu yapının üstüne ahşap malzeme ile kat eklenmiştir ve 545 Ada 1 Parseldeki 20 envanter no'lu yapının üstü ahşap malzeme ile kapatılarak balkona çevrilmiştir. Seçilen pilot bölgede 12 tescilli parselde 20 adet tescilli yapı yer almaktadır. Pilot bölgedeki tescilli yapıların kaplama malzemelerinde veya kütlelerinde küçük değişiklikler bulunsa da yapılar genellikle özgün cephe ve kütle organizasyonlarını korumaktadır. Pilot bölgedeki tescilli yapılar içinde korunmuşluk durumu en kötü olan yapılar 15 ve 24 envanter no'lu harap yapılar ile koruma önlemi alınmış olan 4 ve 34 envanter no'lu yapılardır. 38, 39, 40 envanter no'lu Hacı Mehmet Ağa Konağı (Hünnap Han) da geçirdiği restorasyonlar sırasında cephe ve kütle düzeninde değişikliklere uğrayarak özgün organizasyonunu kaybetmiştir.

Alandaki mevcut durum tespit edildikten sonra, çalışma alanının tümünde yapılan analiz ve tipolojiler ışığında pilot bölgedeki yapılar için öneriler oluşturulmuştur. Adatepe'deki tarihi yapılara müdahale yöntemleri geliştirilirken yapının mevcut durumu, özgünlük ve korunmuşluk faktörleri dikkate alınarak öneriler geliştirilmiştir. Pilot bölge özelinde detaylandırılan öneriler, makro ölçekteki Adatepe Kentsel Sit Alanı planlama kararları ile uyumludur ve uygulanabilir düzeydedir. Pilot bölgedeki yapılar tek yapı ölçeğinde ele alınarak restorasyon ve sağlıklılaştırma önerileri açıklanmıştır.

Tarihi yapıların uzun vadeli korunması için en önemli etken, düzenli bakımlarının yapılmasıdır. Düzenli bakımları ve önleyici korumaları yapılan yapılarda, bozulmanın

devamı önlenerek yapının ömrü uzayacaktır [134]. Bu nedenle Adatepe'deki tarihi yapılarda önerilen ilk müdahale yöntemi, düzenli bakımlarının yapılması ve önleyici koruma yöntemlerinin uygulanmasıdır. Yalnızca düzenli bakımları yapılarak korunamayacak düzeydeki yapılarda, hasarın türü ve boyutuna göre uygun onarım yöntemlerinden birinin uygulanması önerilmektedir. Adatepe'deki tarihi yapıların çoğu, basit onarım yöntemleriyle korunabilecek düzeyde olduklarından genel olarak cephe temizliği, sıvada, yapı elemanlarında ve çatıda onarım, malzeme değişimi ile eklerin kaldırılması gibi onarımlar yeterli görülmüştür. Geleneksel yapıların onarımında esas olan, özgün teknik ve malzeme ile uygulamanın yapılmasıdır. Cephelerde yapılacak sıva takviyelerinde özgün içerikli sıva kullanımı önerilmektedir.

Adatepe'de ileri derece hasarlı ya da harap durumda olan ve acil müdahale ihtiyacı duyan yapılar yer almaktadır. Bu tür yapılarda basit onarım yöntemleri yetersiz kalacağından kapsamlı onarım yöntemlerinin kullanılması gerekmekte olup; bütünleme, yenileme, iyileştirme, restorasyon ve rekonstrüksiyon gibi müdahale türlerini kapsamaktadır [134]. Ayrıca günümüze kısmen ulaşmış yapılarda “infill” tasarımı ve bazı niteliksiz yapıların kaldırılması gibi müdahale kararları da öneriler arasındadır.

5.4.1 Bakımları Yapılarak Olduğu Gibi Korunacak Yapılar

Yukarı Mahalle Meydanı'nda 563 Ada 7-8 parsellerde yer alan 25 ve 26 envanter no'lu yapılar günümüzde Zeytinyağı Müzesi olarak kullanılmaktadır (Şekil 5. 5). Bu yapılar, kapsamlı müdahalelere ihtiyaç duymayıp strüktürel olarak iyi durumdaki yapılardır. Kullanıcılar tarafından düzenli bakımları yapıldığı takdirde, yapılar özgünlüğünü koruyarak uzun yıllar kullanıma devam edilebilecek niteliktedir.

Şekil 5. 5 25 ve 26 envanter no'lu olduğu gibi korunacak Zeytinyağı Müzesi yapıları
[E. Alyakut, 2017]

5.4.2 Basit Onarım Önerisi Getirilen Yapılar

Pilot bölgede yer alan geleneksel yapılara yapılacak olan müdahalelerin yöntemleri, T.C. KTVKYK'nın 05.11.1999 tarih ve 660 sayılı ilke kararınca değerlendirilmiştir¹ [135]. Pilot bölgede yer alan 1, 2, 5, 7, 9, 10, 12, 13, 14, 17, 18, 23, 27, 29, 30 ve 35 envanter no'lu yapılar strüktürel açıdan iyi durumda olup cephelerinde veya çatılarında basit onarımlara ihtiyaç duymaktadırlar.

Şekil 5. 6 Basit onarım önerilen 1 ve 30 envanter no'lu yapılar [E. Alyakut, 2017]

Basit onarım önerisi getirilen yapılarda çoğunlukla cephe bütünlüğünü bozan tabela, kablo, elektrik kutuları, çanak antenler, klima üniteleri gibi niteliksiz ekler yer almaktadır. Taş yüzeylerde dış etkenler nedeniyle yoğun kirlilik, sıvalı yüzeylerde sıva-boya dökülmesi ile çatılarda dış hava koşullarına bağlı yalıtım sorunları oluşmuştur (Şekil 5. 6). Çatılardaki sorunlar nedeniyle yapıların iç mekânlarında çıtalı ahşap tavan kaplamalarında da bozulmalar görülmektedir. 1, 12 ve 30 envanter no'lu yapıların taş yüzeylerinde muhdes boya katmanı yer almaktadır. Taş yüzeylerde yer yer kararmalar göze çarpmaktadır. Kararmalar çoğunlukla yapıların subasman hizalarında ve balkon/çıkma altlarında yoğunlaşmıştır. Bahçe duvarlarının sokağa bakan cephelerinde de yoğun kararma görülmektedir. Bazı yapıların ahşap kapı ve pencere doğramalarında fiziksel etkenlerden dolayı oluşmuş bozulmalar göze çarpmaktadır. 17 envanter no'lu yapının ahşap pencere doğraması önüne metal sineklik eklenmiştir. Kepenksiz bazı

¹ Kararda “yapıların; ahşap, madeni, pişmiş toprak, taş vb. çürüyen ya da bozularak eksilen mimari öğelerinin, özgün biçimlerine uygun olarak aynı malzeme ile değiştirilmesi, bozulan iç ve dış sıvaların, kaplamaların, renk ve malzeme uyumu sağlanarak, özgün biçimlerine uygun olarak yenilenmesi” basit onarım kapsamında tanımlanmıştır [135].

örneklerde pencere doğramalarına tipolojiden farklı detaylarda kepenkler eklenmiştir. Bazı örneklerde ise kepenkler ve doğramalar farklı renklerde boyanmıştır.

Bu gruptaki yapılarda görülen fiziksel bozulmaların ve malzeme kayıplarının daha da ilerlemeden giderilmesi için basit onarım müdahaleleri önerilmektedir. Bu gruptaki yapıların cephelerindeki tabela, elektrik kutusu gibi niteliksiz ekler kaldırılmalıdır. Cephelerde yer alan kabloların yeraltına alınması, antenlerin ise yapının bahçesine bakan yan cephelerine alınması önerilmektedir. Bu gruptaki yapılarda cephelerdeki taş yüzeylerde temizlik yapılarak muhdes boyalar yüzeylerden arındırılmalı ve bozulan taş yüzeyler onarılmalı, sıvalı cephelerde ise sıva onarımı yapılmalıdır. Çatılar tamir edilerek yalıtımları yapılmalı ve sorunlu olan kiremitler yenilenmelidir. 10 envanter no'lu çeşmenin sonradan eklenen beton saçağı kaldırılmalıdır. 36 envanter no'lu yapı Yukarı Mahalle Meydanı'nda yer almaktadır. Yapının cephesinde yer alan geniş doğrama boşluğunun yapım tarihi tespit edilemediğinden yapının basit onarım teknikleriyle korunması uygun görülmüştür.

5.4.3 Kapsamlı Onarım Önerisi Getirilen Yapılar

Pilot bölgede yer alan 3, 6, 8, 11, 16, 19, 20, 21, 22, 28, 31, 32, 33, 34, 36, 37, 38, 39 ve 40 envanter no'lu yapılar için ileri müdahale önerisi getirilmiştir. Bu gruptaki yapıların çoğunda taşıyıcı sistem bütünlüğü bozulmuş olup strüktürel güçlendirmeye ihtiyaç vardır (Şekil 5. 7).

Şekil 5. 7 Kapsamlı onarım önerilen 16 ve 21 envanter no'lu yapılar [E. Alyakut, 2017]

Kapsamlı onarım önerisi getirilen yapılarda ahşap pencere doğramaları tipolojiden farklı bir detayda yenilenmiş, özgün pencere boyutları değiştirilmiştir. Geleneksel yapıların üzerine kat eklendiği ve özgünden farklı malzeme ile (gazbeton) dış beden duvarlarının yenilendiği örnekler vardır. Özgününde açık balkona sahip olduğu tahmin edilen 19 ve 20 envanter no'lu yapılarda balkonlar kapatılmıştır. 16 envanter no'lu yapıda yoğun sıva dökülmesi ve yapısal çatlaklar oluşmuştur. 21 envanter no'lu yapıda strüktürel problemler ileri safhaya kadar ulaşmış, çatının ve döşemelerin bir bölümünde çökmeler meydana gelmiştir. İnşaatı başlamış, fakat tamamlanmadığı için tarihi çevre ile görsel bütünlüğü sağlanmamış olan yapılar da bulunmaktadır.

Pilot bölgenin en önemli yapı grubu olan Adatepe Camisi ve ek yapılarının rölöve ve restitüsyon çalışmalarının ardından restorasyon projelerinin hazırlanarak acil restorasyonlarının yapılması gerekmektedir. Caminin yıkılan minare külahının tamamlanması, taş ile kapatılan pencere boşluklarının restitüsyona uygun olarak açılması, son cemaat yeri kolonlarının stabilitesinin sağlanması ve malzeme dayanım testleri yapıldıktan sonra güçlendirmelerin tamamlanması gerekmektedir.

Bu gruptaki yapılarda ciddi hasarlar ve bozulmalar meydana gelmiştir. Bu gruptaki tescilli yapılar için detaylı analitik rölöve çalışmaları yapılmalı, restitüsyon ve restorasyon projeleri hazırlanmalı, ÇKVKBK tarafından onaylandıktan sonra güçlendirme uygulamaları gerçekleştirilmelidir. 21 envanter no'lu yapı ciddi strüktürel problemler barındırmaktadır. Acil koruma önlemi alınmadığı takdirde yakın bir gelecekte yapı harap duruma gelecektir. Özgün detayları değiştirilmiş yapı elemanlarının tipoloji çalışmaları ışığında özgün detaylara göre yenilenmesi gerekmektedir. Sonradan kapatılan balkonlar açılmalı, oranları ve malzemeleri değiştirilen pencere-kapı doğramaları, balkon konsolları, çatı biçimlenişleri yeniden düzenlenmelidir.

5.4.4 Infill ve Yeni Yapılaşma Önerisi Getirilen Parseller

Pilot bölge içerisinde yer alan yapıların ikisi kalıntı halindedir. 4 envanter no'lu yapıda ise yalnızca dış beden duvarları günümüze ulaşmış olup yapıda acil koruma önlemi alınmıştır. 15 ve 25 envanter no'lu yapılarda ise özgün plan ve cephe kurgusu tümüyle kaybolmuştur. Bu grupta yer alan 4, 15 ve 24 envanter no'lu yapılara yeniden yapım önerisi getirilmektedir (Şekil 5. 8).

Şekil 5. 8 Infill ve rekonstrüksiyon önerilen 4, 15 ve 24 envanter no'lu yapılar
[E. Alyakut, 2017]

Taşıyıcı sistemleri büyük ölçüde hasar görmüş, harap duruma gelmiş veya tümüyle yok olmuş bu yapılar özelinde öncelikli olan, arşiv çalışması yapılarak yapının üçüncü boyutunu tanımlayan eski fotoğraf, belge ve çizimlere ulaşmaktır. Yapı ile ilgili belgelere ulaşılabildiği takdirde, restitüsyonu ve restorasyon (rekonstrüksiyon) projesi hazırlanarak uygulama yapılmalıdır. Geleneksel yapıların rekonstrüksiyonunda, plan şeması ve cephe düzenleri korunmalı, özgün yapım sistemi ve geleneksel malzeme kullanılmalıdır.

Alanda yer alan tescilli parsellerde harap duruma gelmiş yapıların özgün durumlarıyla ilgili bilgi ve belgeye ulaşılamıyorsa, yapıların harap durumda kalmalarını önlemek amacıyla “infill” tekniğiyle yeni yapı yapılması, alanda yer alan tescilli olmayan boş parsellerde ise yörenin ihtiyaç duyduğu işlevlere yönelik yapılar yapılması önerilmektedir.

Adatepe’de Kentsel Sit Alanı ilanından (1992) sonra yapılan yeni yapıların tümünün özgün yapılarla benzer malzeme, yapım sistemi, kütle ve cephe biçimlenişi barındırması, özgün yapı-yeni yapı arasında biçimsel olarak farklılık olmamasına yol açmıştır. Bu nedenle yörede yapılacak “infill” ve yeni yapı tasarımı için belirli yapılaşma kriterler tanımlanmıştır. Kriterler konum, yapı yüksekliği, yapım tekniği ve malzeme olmak üzere üç ana başlıkta gruplanmıştır:

Konum:

- Dolu-boş alan analizinde de görüleceği gibi, köydeki geleneksel yapıların TAKS oranları 0.30’dur (EK-B.8). Köyde inşa edilecek yeni yapılarda da geleneksel yapı parsellerindeki TAKS oranları korunmalı, oran 0.30’u aşmamalıdır. Büyüklüğü

50m²'den küçük olan parsellerin tanımsız kalmalarını engellemek amacıyla TAKS=1 olarak inşaat yapılabileceği önerilmektedir.

- Adatepe'de geleneksel yapıların içinde yer aldıkları parseller genellikle 250-300 m² büyüklüğündedir (EK-B.4). Geleneksel yapı büyüklüğü-parcel ilişkisini bozmamak adına yeni yapıların inşa edileceği parsellerde tevhit ve ifraz yapılmasına izin verilmemelidir.
- EK-B.11 Yasal Statü Analizi'nde de görüleceği gibi, Adatepe'deki tescilli yapılar genellikle bitişik olarak ya da birbirlerine yakın konumda inşa edilmişlerdir. Geleneksel yapıların özgün dokusunu zedelememek adına, tescilli parcel komşuluğunda inşa edilecek yeni yapıların parseli içinde geleneksel yapıdan uzak bir yerde konumlandırılması önerilmektedir.

Yapı Yüksekliği:

- EK-B.9'daki Kat Adedi Analizi'nde de belirtildiği gibi, Adatepe'deki geleneksel yapıların çoğunu bodrumsuz, tek ve iki katlı yapılar oluşturmaktadır. Bu nedenle köyde yapılacak yeni yapılar, geleneksel yapıların görsel bütünlüğünü bozmamak adına maksimum iki kat yüksekliğinde olmalı, zemin seviyesinden saçak hizasına maksimum yükseklikleri yedi metreyi geçmemelidir.
- Adatepe'nin çok eğimli bir alana kurulmuş olmasından dolayı yapılar, sokaklar üzerinde etkileyici vista oluşturmaktadırlar (EK-B.4). Köyde inşa edilecek yeni yapıların silüeti bozmaması nedeniyle komşu parselindeki tescilli yapının saçak seviyesini aşmaması önerilmektedir.
- Günümüzde köyde yer almayan işlevlerin düzenlenmesi sırasında inşa edilecek yeni yapılara bodrum kat eklenmesi ihtiyacı doğabilir (EK-B.19). İnşa edilecek bodrum katlar yalnızca teknik hacim, ıslak hacim, mutfak veya depo işlevleriyle kullanılmalı, başka bir amaçla kullanılmamalıdır. Kazı işlemi sırasında ulaşılabilecek herhangi bir veride inşaat hemen durdurularak ilgili Koruma Kurulu bilgilendirilmelidir.

Yapım Tekniği ve Malzeme:

- EK-B.14 Yapım Sistemi ve Malzeme Analizi'nde de belirtildiği gibi Adatepe'deki yapıların tümü yığma kâgir sistemde inşa edilmiştir. Bunların %39'unu yeni yığma yapılar oluşturmaktadır. Köyde inşa edilecek yeni yapılara sahte bir tarihsellik değeri katmamak adına, çağdaş yapım tekniklerinin kullanılması önerilmektedir.

- Geleneksel yapım tekniğiyle inşa edilmesi istenen yeni yapıların ise özgün yapılarla uyumlu; biçim, form ve oran olarak özgünden yola çıkan ancak yapıldığı dönemin özelliklerini yansıtacak nitelikte yapılması önerilmektedir.
- Pencere/kapı doğramalarında PVC malzeme kullanımına izin verilmemelidir. Doğramalar ahşap veya alüminyum doğrama olarak kullanılmalıdır.
- Yeni yapıların dış cephelerinde ve çatılarında büyük boyutlu tabelalar, aydınlatma elemanları, kablo ve elektrik aksamları, hoparlör, çanak anten, klima ünitesi gibi yörenin mimari özellikleriyle bağdaşmayan eleman kullanımından kaçınılmalıdır.

Adatepe'ye 7,9 km mesafede yer alan Yeşilyurt köyünün Sit Alanı ilan edilerek koruma altına alınmaması, geleneksel dokusunun zarar görmesine yol açmıştır. Köyde özgünlüğünü büyük ölçüde koruyan geleneksel yapılar yer almakla birlikte, Şekil 5. 9'da görüldüğü gibi betonarme malzeme ile inşa edilmiş ancak üzeri taş kaplanarak geleneksel yapıların tipolojik özelliklerini taklit eden yeni yapılar bulunmaktadır. Ayrıca Adatepe'ye 6,4 km mesafedeki Küçükçetmi köyünde özgün yapılarla biçim, malzeme özellikleri, yapım tekniği ve oranlar olarak uyumsuz kâgir yeni yapılar yer almaktadır.

Şekil 5. 9 Yeşilyurt köyünde inşa edilmiş olan dokuyla uyumsuz yeni yapılar
[E. Alyakut, 2017]

Bu nitelikte inşa edilmiş yeni yapılar; geleneksel yapılar ile bağdaşmayan, yöre karakteri ile uyumsuz, bütünlüğünü bozan bir görünüş sergilemektedir. Bu nedenle Adatepe'de

inşa edilecek yeni yapılarda özgün değerlerin korunarak yorumlanması gerekliliği ön plana çıkmaktadır.

Ayvacık ilçesi köylerinden biri olan Büyükhüsün köyünde 1999-2001 yılları arasında inşa edilmiş olan B2 evi ile 2004-2006 yılları arasında inşa edilmiş olan SM evi yapıları, yerel teknik ve malzemenin çağdaş yorumlarla yeniden değerlendirildiği, yöre mimarisiyle uyumlu ve topoğrafya ile ilişkili yeni yapı tasarımlarıdır (Şekil 5. 10). Yapıların iç ve dış cephelerinde geleneksel taş malzeme ile çelik, ahşap ve beton malzemeler bir arada kullanılmıştır. B2 evi 2014 yılında Ağa Han Mimarlık Ödülü'nü kazanmıştır.

Şekil 5. 10 Büyükhüsün köyü B2 Evi [136]

SONUÇ VE ÖNERİLER

Adatepe köyünün tarihi yerleşimi, 1992 yılında Kentsel Sit Alanı ilan edilerek koruma altına alınmıştır. Yerleşim alanının doğu sınırındaki çeşme yalağı da aynı kararlar Koruma Alanı ilan edilmiştir. Kentsel Sit Alanı çevresindeki doğal kaya oluşumları ile bitki ve ağaç dokusu 1992 yılında I. Derece Doğal Sit Alanı; Zeus Sunağı ve yakın çevresi ise I. Derece Arkeolojik Sit Alanı ilan edilmiştir. 2012 yılında ise Adatepe Kentsel Sit Alanı sınırları köyün gelişme alanını kapsayacak şekilde genişletilmiş, tescilli parseller ilan edilmiş ve alanda yapılaşma koşulları belirlenmiştir. Köyde ve yakın çevresinde alınan tüm koruma kararlarına rağmen, Adatepe’de doğal ve tarihi çevrenin korunması ile geleneksel mimari dokunun ve sosyokültürel özelliklerin korunarak geleceğe aktarılması konusunda eksiklikler bulunmaktadır.

Adatepe’deki ilk iskânların “Truva Çağı’na” kadar uzandığı tahmin edilmektedir [82]. Yazılı belgeler ise 1530 yılından beri Adatepe’de bir yerleşimin devamlı olduğunu kanıtlamaktadır [17]. Köyün tarihinde önemli nüfus değişim hareketleri yaşanmıştır. 1839-40’lı yıllarda Rumların Adatepe’ye yerleşmesinden 1924 yılına kadar Türkler ve Rumlar bir arada yaşamışlardır. Köydeki ilk nüfus değişimi 1924 Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi ile yaşanmış, köyde yaşayan Rum halkının yerine Midilli ve Girit adalarındaki Türkler yerleştirilmiştir. İkinci nüfus değişim hareketi ise 1950’lerde meydana gelmiş, siyasi faaliyetler ve kıyı ticaretinde canlanma gibi nedenlerle köy halkı kıyı yerleşimlerine göç etmeye başlamıştır. Köy 1990’lardan itibaren tekrar canlanmaya başlamıştır. Kent hayatından sıkılan üst düzey eğitim ve gelir düzeyindeki bir grup köye yerleşmiştir. Bu grubun etkisiyle köy 1992 yılında Kentsel Sit Alanı ilan edilmiştir. Köyün Kentsel Sit Alanı ilan, yapıların restorasyonuna önayak olmuş, böylelikle köyde turizm faaliyetleri artmıştır. Restorasyon ve yeniden işlevlendirme faaliyetlerindeki artış

ile köydeki evlerin fiyatları yükselmiş, yerli halk evlerini satmaya başlamıştır. Böylelikle köyde sürekli yaşayan nüfusta giderek azalma meydana gelmiştir. Bunun sonucunda yapılar devamlı kullanılır olmaktan çıkarak dönemsel kullanılmaya başlanmış, bunun sonucunda konutların çoğu, ikincil konut olarak değerlendirilmiştir.

Rumlar ve Türklerin bir arada yaşamış olduğu köyde Aşağı Mahalle Rumlar, Yukarı Mahalle ise Türkler tarafından iskân edilmiştir. Türk evleri Yukarı Mahalle'deki caminin etrafında, Rum evleri ise Aşağı Mahalle'de günümüzde yıkılmış kilisenin etrafında gelişmiştir. İki mahallenin birleşiminde büyük ve gösterişli konaklar yer almaktadır.

Adatepe'deki anıtsal yapıların bütünü yığma kâgir sistemdedir. Kentsel Sit Alanı içindeki anıtsal yapılar; Adatepe Camisi ve ek yapıları, Hacı Mehmet Ağa Konağı, Adatepe İlkokulu, harap durumda bir hamam ve yapı kalıntısı ile bir çeşmedir. Köyde 1937 yılına kadar var olduğu söylenen kilise günümüzde mevcut değildir. Yöre halkından edinilen bilgiye göre, kilise köy girişindeki Aşağı Mahalle Meydanı'nda günümüzde otopark olarak kullanılan boş alanda yer almıştır. Yukarı Mahalle Meydanı'nın geçmişte köyün ticari merkezi olduğu ve bu bölgede köyün her türlü ihtiyacının karşılanabileceği dükkanların yer aldığı bilinmektedir. Günümüzde ise, köyde yalnızca bir adet bakkal bulunmaktadır. Köyün ilkokulu günümüzde seminerler için kullanılmakta olup köyde herhangi bir eğitim yapısı bulunmamaktadır.

Anıtsal yapılar dışında Adatepe'de oldukça görkemli sivil mimarlık örnekleri de yer almaktadır. Köydeki geleneksel yapılar yığma sistemde, taş malzeme ile inşa edilmişlerdir. Genellikle iki katlı konut yapılarının bir bölümünde topoğrafyadan dolayı bodrum katlar da bulunmakta, bu katlar ahıl veya mağaza (depo) işlevleriyle kullanılmaktadır. Parsellerde ek yapılar da yer almaktadır. Ek yapılar çoğunlukla ana yapıya bitişik olarak konumlanmakta olup tek katlı ve toprak damlıdır. Bu yapılar hayvan barınağı, depo, banyo-tuvalet veya mutfak olarak kullanılmaktadır. Ek yapılar cephe biçimlenişi, yapı elemanları, malzeme özellikleri ve yapım tekniği açısından ana yapı ile aynı mimari özelliklere sahiptir.

Geleneksel konut yapılarının cephelerinde dekoratif taş işçiliğinin en güzel örnekleri sergilenmektedir. Cephelerin sıvalı olduğu örnekler de bulunmaktadır. Yörede az sayıda yapıda çıkma bulunur. Çıkmalar genelde köşelerde yer almakta olup düz formudur.

Günümüzde köydeki tarihi evlerin çoğu dönemsel olarak kullanılmaktadır. 2018 yılında köyde sürekli yaşayan hane sayısı 22'dir. Köydeki evlerin yalnızca %25'i sürekli

kullanılmaktadır. Köydeki yapıların %68'inin bakım ve onarımına ihtiyaç duyduğu tespit edilmiştir. Adatepe'de yaşayan yerli halkın maddi durumu, evlerin restorasyonunu yaptırmaya elvermemektedir. Tarihi yapıların mimari karakteri kaybolmadan günümüze ulaşmış olsa da strüktürel hasarlar ve malzeme bozulmaları nedeniyle onarımına ihtiyaç duymaktadır. Sıhhi donatıların yetersiz olması nedeniyle kullanıcılar bahçelerinde ek yapılar inşa etmişler veya evlerinin içinde bu yönde birtakım değişimler yapmışlardır. Ayrıca, köydeki yapıların %29'u terk edildiklerinden ve bakımsızlıktan kısmen yıkılmış ya da tümüyle harap duruma gelmiştir.

Adatepe'nin gelişimi 1990'lardan itibaren Kentsel Sit Alanı ilan ile paralel yönde ilerlemektedir. Sit Alanı ilan edildikten sonra yapıların restorasyon ve yeniden işlevlendirme çalışmalarının hızlanmasıyla köy yeniden canlanmıştır. Adatepe'ye yerleşen kesim, buradaki tarihi evleri satın alarak restore ettirmiş, ayrıca köyün Kentsel Sit Alanı ilan edilmesine önayak olmuştur. Böylelikle evler harap olmaktan kurtulmuş, restore edilerek yaşatılmıştır. Ancak, yapıların onarımı ve yeniden işlevlendirilmesi sırasında yapılan niteliksiz müdahaleler, özgün sokak dokusunda ve özgün parsel-yapı ilişkisinde meydana gelen değişimler ile köyün mimari karakterinde bozulmalar meydana gelmiştir. Ayrıca, köyde yeni inşa edilen yapıların bütününe kâgir sistemde yapılmış olması, özgün yapılar ile yeni yapılar arasındaki farkı ortadan kaldırmaktadır. Böylelikle yeni yapılar ile tarihi yapılar arasında sahte bir benzerlik meydana gelmektedir.

Adatepe'de 2017 yılında gerçekleştirilen sosyal yapı analizleri ışığında, köyde yaşayan yerli halkın çoğunluğunun orta yaşın üzerindeki nüfus olduğu tespit edilmiştir. Analizlere ve köy halkından edinilen bilgiye göre, gençler yalnızca yaz aylarında köye çalışmak için gelmektedir. Bunun haricinde genç nüfus için köyde çalışma imkânı çok kısıtlıdır. Analizlere göre köyde yaşayan yerli halk evlerinden memnun olsa da genç nüfus için çalışma ve eğitim olanaklarının kısıtlı olması, onları başka yerleşimlere göç etmeye itmiştir. Köye yerleşen nüfus ise tarihi evlerin korunması konusunda bilinçli, köy hayatına alışmış ve köylüler ile bir arada uyum içinde yaşayabilen bir gruptur. Ancak, evlerin günümüz konfor koşullarına uygun hale gelmesi için birtakım düzenlemeler yapmışlar, kent hayatından alışkın oldukları yüzme havuzu gibi yöre karakteriyle uyumsuz peyzaj elemanları oluşturmuşlardır. Ayrıca, yöreye özgü geleneksel peyzaj öğeleri olan kümes, ahır-ağıl, kiler-ambar, hela, ocak gibi elemanlar yapıların restorasyonu sırasında farklı işlevlendirilmiş ya da yok olmuşlardır. Böylece özgün parsel-yapı ilişkisi kaybolmuştur.

Adatepe köyünde tarihi çevre koruma çalışması kapsamında, değinilen sorunlara çeşitli çözüm önerileri geliştirilmiştir. Böylelikle köyün hem sosyal hem de fiziksel yapısının korunması hedeflenmektedir. Bu amaçla, ilk olarak köyün gelişimine yönelik üst ölçekli planlama ve ulaşım kararları alınmıştır. Köydeki mevcut arazi kullanımı değerlendirilmiştir. Bu bağlamda ve yapılan araştırmalar neticesinde kullanılmayan tarihi yapılar ve alanlar için düzenleme önerileri geliştirilmiştir. Köyde yeni inşa edilecek yapılar için ise yapılaşma koşulları belirlenmiştir. Köyün en etkileyici sokaklarından biri olan ve köydeki iki ana meydanı birbirine bağlayan sokak, pilot bölge çalışma alanı olarak belirlenmiş, önerilen çözümler bu sokak özelinde detaylıca irdelenmiştir.

Yörede yapılan analizler ve tüm değerlendirmeler neticesinde, Adatepe'nin çevresinde bir tampon bölge oluşturulması ve bu bölgedeki yapılaşma şartlarının denetlenmesi, sahil şeridinden günümüzde Adatepe'ye doğru gelişmekte olan ve I. Derece Doğal Sit Alanı'nın içine giren yapılaşma hattının ise çok kısıtlı tutularak sınırlandırılması gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Köydeki yoğun araç trafiğinin olumsuz etkisini engellemek amacıyla köye araç girişinin sınırlandırılması gerektiği, oluşturulacak bir kültürel rota doğrultusunda elektrikli tur araçları ile köyde dolaşımın sağlanabileceği düşünülmektedir.

Adatepe'de günümüzde azınlıkta olan yerel halkın köyden göç etmesini engellemek için ihtiyaç duydukları işlevlerin köye entegre edilmesi gerekmektedir. 2017 yılında köydeki yapıların %30'unun harap ve boş durumda olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu yapılar restore edilerek köyün ihtiyaç duyduğu işlevler doğrultusunda yeniden değerlendirilebilir. Köydeki boş parsellere yeni yapı inşası da bu anlamda olumlu bir yaklaşım olarak önerilmektedir. Bu yapılar geleneksel üretim biçimlerinin öğretilip sunulacağı atölye, üretim, sergi işlevleriyle, yerel işçiliğin devam edeceği taş, ahşap ve demir ustası yetiştirmek amacıyla kullanılabilir. Günümüzde yalnızca dönemsel seminerler için kullanılan Taş Mektep de bu atölyelere hizmet edecek şekilde planlanabilir. Ayrıca köyde yer almayan eğitim ve sağlık tesisleri ile idari birimler oluşturulabilir. Köye entegre edilen yeni işlevlerin genç nüfusa iş olanağı sağlaması ve köyün gerçek sahipleri olan yerel halkın köyü terk etmelerinin azalması hedeflenmektedir. Köyde besi hayvancılığı, zeytincilik gibi geleneksel geçim kaynaklarının korunması ve desteklenmesi yönünde üst ölçekli kararlar alınması, kırsal yaşam kültürünün kaybolmasını engellemek için gereklidir. Ayrıca, köyün tarihsel gelişiminin araştırılması için kazı çalışmaları yapılması öneriler arasındadır.

Köyde yapılacak tüm yeni yapıların, yörenin mimari karakteristiğiyle uyumlu fakat yapıldığı dönemin özelliklerini gösteren bir tasarıma sahip olması gerekmektedir. Geleneksel yapıların tarihsellik değeri korunmalı, yeni yapılar çağdaş bir anlayış ile tasarlanmalı, geleneksel yapılardaki yapı-parcel ilişkisi, form, biçim ve oranlar korunarak yorumlanmalıdır.

Adatepe, kendine özgü kırsal peyzaj öğeleri ve üretim biçimlerine sahip olan ve Kırsal Sit Alanı olarak korunması gereken bir bölge özelliğine sahip olmasına rağmen günümüzde Kentsel Sit Alanı olarak koruma altındadır. Bu nedenle köyün geleneksel peyzaj öğelerinin korunmasına yönelik çalışmalar yapılmamakta, kırsal alanın kendine özgü sorunları çözümsüz kalmaktadır. Ayrıca 2012 yılı Kentsel Sit Alanı kararında köyün Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı yapılması belirtildiği halde, günümüzde hâlâ yürürlükte olan bir plan bulunmamaktadır. Köyün tarihi çevresinin tüm özellikleriyle korunması ve kendine özgü kırsal peyzaj sorunlarına çözüm oluşturulması için “Kırsal Sit Alanı” olarak koruma altına alınmalıdır. Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı yapılmalı ve bu doğrultuda yakın çevredeki plansız büyüme politikası denetlenerek yönetilmelidir.

Adatepe’nin geleneksel dokusunun korunmasında en önemli etkenlerden birisi turizmdir. Turizmden elde edilen gelir ile yapılar restore edilerek günümüze ulaşmıştır. Günümüzde Adatepe’nin geleneksel yapıları ile turistik niteliği iç içe geçmiş durumda olup Adatepe kültür turizmi bağlamında değerlendirilmesi gereken bir bölge durumundadır. Bu nedenle Adatepe’de günümüzde turizm planlaması yapılmalı, turizmin tüm yıla dağılması sağlanmalı, kış aylarındaki nüfus azalmasının önüne geçilmelidir. Taş Mektep etkinliklerinin tüm yılı kapsayacak şekilde planlanması, halkın ve gelen turistlerin Adatepe’nin geleneksel değerleri konusunda bilinçlendirilmesi sağlanmalıdır. Etkinliklerin yönetim ve planlamasını sağlamak ve Adatepe’nin kırsal mirasını koruma bilincinin yaygınlaştırılması için bir dernek kurulması önerilmektedir.

1980’lerde çevre illerden Adatepe’ye gelerek yerleşenler tarihi evlerin korunması konusunda bilinçli ve ekonomik açıdan iyi durumda olan eğitim seviyesi yüksek bir kesimdir. Bu grup Adatepe’nin Kentsel Sit Alanı ilan edilmesinde ön ayak olmuş, geleneksel dokunun bozulmadan günümüze ulaştırılmasında en önemli katkıyı sağlamışlardır. Koruma bilincinin kullanıcılardan doğmasından ötürü, Adatepe özel örneklerden biridir. Adatepe’de kırsal mimarlık mirası koruma bilincinin günümüze ulaşmasında en önemli etkenlerden birisi turizmdir. Yapıların restore edilerek geleceğe

kazandırılması, turizmden elde edilen gelir ve yatırım politikalarıyla mümkün olmaktadır. Ancak, yapıların restorasyonu sırasında güncel ihtiyaçları karşılaması amacıyla yapılacak eklemeler, özgün mimari dokuyu ve cephe organizasyonunu bozmadan, geri alınabilir nitelikte olmalıdır. Bu nedenle, turistik faaliyetlerin gerektirdiği düzenlemelerin Adatepe'nin özgün mimari karakterini olumsuz etkilememesi gerekir.

Tüm önerilere rağmen unutulmamalıdır ki, tarihi çevre sosyal yapı ile bütünleşmediği takdirde korunması mümkün olamaz. Adatepe'de yerel halkın tarihi çevre konusunda bilinçlendirilmesi, köyü terk etmelerini önlemek amacıyla köyde eksik olan işlevlerin düzenlenmesi, koruma duyarlılığının sürekliliğini sağlayacak bir dernekleşmenin oluşturulması gerekmektedir. Ayvacık ilçesi köyleri içinde milli park alanına yakınlığı ile önem taşıyan, zengin bir doğal mirasa sahip olan, mimari karakterini ve sosyal dokusunu kaybetmemiş önemli köylerden biri olan Adatepe'de uygun koruma ve planlama kararları alındığı takdirde geleneksel doku varlığını sürdürebilecektir.

KAYNAKLAR

- [1] Google Maps, <http://www.google.com.tr/maps/place/Ayvacic>, 19 Şubat 2017.
- [2] BiriYilik.com, Haritalar, <http://www.biriYilik.com/gezelim-gorelim-2/iller-ilceler-kasabalar-ve-koyler/canakkale-nasil-gidilir-26034.html>, 19 Şubat 2017.
- [3] Yüksel O. ve Ekinci H., (2008). “Ayvacık İlçesi Arazi Kaynaklarının Değerlendirilmesi”, Ayvacık Değerleri Sempozyumu, 29-30 Ağustos 2008, Çanakkale.
- [4] Yallagöz, T. D., (2010). Alternatif Bir Turizm Çeşidi Olarak Kırsal Turizm: Çanakkale Bölgesi Ayvacık Yöresi Uygulaması, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- [5] Tağıl, Ş., (2007). “Tuzla Çayı Havzasında (Biga Yarımadası) CBS-Tabanlı RUSLE Modeli Kullanarak Arazi Degradasyonu Risk Değerlendirmesi”, Ekoloji Dergisi, 17(65):11-20.
- [6] Önce, M., (2014). Güre (Edremit/Balıkesir) ile Küçükkuyu (Ayvacık/Çanakkale) Arasında Ege Denizi’ndeki Ağır Metal Kirliliğin Yayılımı ve Foraminiferler Üzerindeki Etkilerinin Araştırılması, Yüksek Lisans Tezi, Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.
- [7] Altınok, Y., Alpar, B., Yaltırak, C. ve Özer, N., (2012). “6 Ekim 1944 Edremit Körfezi-Ayvacic Depreminin Makrosismik Değerlendirmesi”, İstanbul Yerbilimleri Dergisi, 25(1): 41-53.
- [8] BÜ Kandilli Rasathanesi ve DAE Bölgesel Deprem-Tsunami İzleme ve Değerlendirme Merkezi, (2017). 06 Şubat-12 Mart 2017 Gülpınar-Ayvacic (Çanakkale) Deprem Etkinliği Raporu, İstanbul.
- [9] Aytepe, Ç., (2010). Küçükkuyu Formasyonunun (Edremit Körfezi Güneyi) Petrol Ana Kaya Özellikleri ve Çökelme Koşullarının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- [10] Poyraz, M., (2013). Ekolojik Risk Değerlendirmesi Açısından Kazdağı Milli Parkı, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir.
- [11] Kazdağı Milli Parkı, <http://www.milliparklar.gov.tr/mp/kazdagi/?sflang=tr>, 04 Mart 2017.

- [12] Türkiye İstatistik Kurumu, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1059, 04 Mart 2017.
- [13] Temiz, E., (2008). “Sosyo-Kültürel Açıdan Çanakkale’de Köy Hayırları”, Bayramiç Değerleri Sempozyumu, 29 Ağustos 2008, Çanakkale.
- [14] Abay, A. ve Şimşek A., (2008). “Ayvacık İlçesinin Sosyal Ve Ekonomik Değerleri”, Ayvacık Değerleri Sempozyumu, 29-30 Ağustos 2008, Çanakkale.
- [15] As, M., (2008). “Küçükkuyu’da Zeytincilik”, Küçükkuyu Değerleri Sempozyumu, 25-31 Ağustos 2008, Çanakkale.
- [16] Manisa, K., (2013). “Endüstri Mirası Olarak Eski Zeytinyağı İşlikleri”, Mimarlık Dergisi, 369: 73-77.
- [17] Erten, İ., (2008). “Kazdağları Güneyindeki Yerleşme Kültürü ve Bir Örnek: Adatepe Köyü”, Küçükkuyu Değerleri Sempozyumu, 25-31 Ağustos 2008, Çanakkale.
- [18] Boynudelik, Z. İ., Boynudelik, M., (2008). “Adatepe Zeytinyağı Müzesi”, Arredemento Mimarlık Dergisi, 215(7-8): 76-80.
- [19] Efe, R. vd. (2013). Dünyada, Türkiye’de, Edremit Körfezi Çevresinde Zeytin ve Zeytinyağı, 2, Edremit Belediyesi Kültür Yayınları No:7, Balıkesir.
- [20] Ayvacık Hayvancılık İstatistikleri, <https://biruni.tuik.gov.tr/hayvancilikapp/hayvancilik.zul/>, 05 Ağustos 2017.
- [21] Çiçek, S., (2010). Çanakkale İli Ayvacık Yöresi Halı ve Kilimleri, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Edirne.
- [22] Yerliyurt, B. ve Manisa, K., (2014). “Re-Use of Traditional Olive Mills in the Context of Alternative Tourism for Sustainable Social and Ecologic Environment; Industrial Heritage at Ayvacık Coastal Area”, Alam Cipta, 7(2): 37-50.
- [23] Özdemir A., (2008). “Tarih Öncesi Dönemlerde Ayvacık”, Ayvacık Değerleri Sempozyumu, 29-30 Ağustos 2008, Çanakkale.
- [24] Çalık, M., (2010). Troas Bölgesi’ndeki Yunan ve Roma Tiyatroları, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- [25] Talbert, A., (2000). The Greek and Roman World, Borington Atlas, London.
- [26] Dörpfeld, W., (1902). Troja und Ilion. Ergebnisse der Ausgrabungen in den vorhistorischen und historischen Schichten von Ilion 1870-1894, Atina.
- [27] Akgün, S. E., (2010). Troas Bölgesindeki İlk Tunç Çağı Konut Tipolojisinin Arkeolojik ve Etnoarkeolojik Açıdan Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- [28] Akalın, A. G., (1991). “Troas Limantepe Larisa’sının Tarihi ve Arkeolojik Araştırması”, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi, 26 (15): 3-25.
- [29] Troia Antik Kenti, <http://www.troyexcavations.com/Home/SayfaDetay?id=12>, 06 Nisan 2017.

- [30] Öntuğ, M. M., (2003). XVII. Yüzyılın İlk Yarısında Balıkesir Şehrinin Fiziki, Demografik ve Sosyo-Ekonomik Yapısı, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- [31] Böhlendorf Arslan, B., (2008). “Çanakkale İli Bayramiç, Ezine ve Ayvacık İlçelerindeki Bizans Dönemi Yerleşmeleri”, Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi, 8: 1-14.
- [32] Böhlendorf Arslan, B., (2008). “Der Landkreis Ayvacık In Byzantinischer Zeit”, Ayvacık Değerleri Sempozyumu, 29-30 Ağustos 2008, Çanakkale.
- [33] Sevim, A. ve Yücel, Y. (1989). Türkiye Tarihi Fetih, Selçuklu ve Beylikler Dönemi, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- [34] Uzunçarşılı, A., (1988). Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- [35] Kulu, M. M., (2004). “1530’larda Çanakkale Yöresinde Yerleşme ve Nüfus”, Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı Dergisi 2: 197-239.
- [36] Korkmaz, Ş., (2004). “Tanzimat Sonrası Çanakkale’nin İdari ve Nüfus Yapısı”, Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı Dergisi 3: 108-136
- [37] Sarı Saltuk, <http://alikaya.org/2016/04/16/sari-saltik-kimdir/>, 05 Ağustos 2017.
- [38] 166 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri (937/1530), Başbakanlık Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları, No:27, Ankara.
- [39] Karpat, K. H., (2003). Osmanlı Nüfusu (1830-1914), Demografik ve Sosyal Özellikleri, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- [40] Çokona, A., (2016). 20. Yüzyıl Başlarında Anadolu ve Trakya’daki Rum Yerleşimleri, Literatür Yayınları, İstanbul.
- [41] Başbakanlık Osmanlı Arşivi, HRT.h../824, H-4-04-1331, İstanbul.
- [42] Nakracas, G., (2003). Anadolu ve Rum Göçmenlerin Kökeni, 1922 Emperyalist Yunan Politikası ve Anadolu Felaketi, Belge Yayınları, İstanbul.
- [43] Karesi Vilayetine Mahsus Salname, 1305, 1.Defa, s.134,138,141,145,148, Balıkesir Vilayet Matbaası, Balıkesir.
- [44] Cuinet, V., (1894). La Turquie D’Asie Géographie Administrative Statistique, Descriptive et Raisonné de Chaque Province de L’Asie-Mineur, Cilt 3, Paris.
- [45] Atabay, M., (2008). “Mübadelede Küçükkuyu”, Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı Dergisi: 61-90.
- [46] Altınoğlu, Y., (1965). Ayvacık İlçesi Monografyası, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü, İstanbul.
- [47] Parlak, C., (2012). “Çanakkale Merkeze ve İlçelerine Yerleştirilen Giritli Mübâdil Göçmenler”, Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı Dergisi, 10(13): 127-154.
- [48] Çanakkale Köy Hizmetleri İl Müdürlüğü Arşivi, Göçmen Esas Defteri, 1927 Yılı Mübadil Göçmenlere Ait Fihrist, Çanakkale.
- [49] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, Toprak İskân Genel Müdürlüğü, Fon Kodu: 272.0.0.0 , No:1.1/ 19. 96. 14., İstanbul.

- [50] Özdemir, Z., (2002). Adramyttion'dan Efeler Toprağı Edremit'e, Cilt 2, Ankara.
- [51] T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Çanakkale Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Arşivi, Çanakkale.
- [52] Başdeğirmen-Mıhlı Şelalesi, <http://www.kucukkuyu.bel.tr/gezilecek-yerler/basdegirmen-mihli-selalesi/>, 19 Şubat 2017.
- [53] Sutüven Şelalesi, <http://www.altinolukrehberi.com/gezilecek-gorulecek-yerler-/sutuven-selalesi/>, 19 Şubat 2017.
- [54] Sutüven Şelalesi, <http://www.altinoluk-altinoluk.com/galeri/sutuven-selalesi-resimleri/>, 19 Şubat 2017.
- [55] Kocabıçak, E., (2017). Ayvacık'a Bağlı Köylerde Yöresel Konut Analizi, Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- [56] Kocabıçak, E., Kara Pilehvarian, N., (2017). "Örneklem Aracılığıyla Ayvacık Kırın Kolu Köyleri Geleneksel Konut Mimarisine Bakış", Megaron Dergisi, 12(3):395-408.
- [57] Küçükçetmi Köyü, <http://kucukcetmi.com/>, 07 Mart 2017.
- [58] Tombul, M., (2015). Çanakkale Kültür Envanteri Arkeolojik Yerleşim Alanları ve Sanat Tarihi Yapıları, Zero Prodüksiyon, İstanbul.
- [59] Yeşilyurt Köyü, <http://www.tatilvegezi.com/wp-content/uploads/2015/05/yesilyurt.jpg>, 07 Mart 2017.
- [60] Uysal, Z., (2005). "Yeşilyurt Köyü Câmii", Sanat Tarihi Dergisi, XIV-1: 309-329.
- [61] Sümer, F., (1999). Oğuzlar (Türkmenler), 5.Baskı, İstanbul.
- [62] Özarar, N., (2008). "Bir Zamanlar Küçükkuyu", Küçükkuyu Değerleri Sempozyumu, 25-31 Ağustos 2008, Çanakkale.
- [63] Kahyaoğlu S., (2001). "Kazdağına Tarih Boyunca Verilen İsimler ile Kültür Kökenleri", Kazdağları 1. Ulusal Sempozyumu Bildirileri, 20-22 Eylül 2001, Balıkesir.
- [64] Homeros, (1975). İlyada, çev: A. Erhat, A. Kadir, Sander Yayınları, İstanbul.
- [65] Schwab, E., (2005). Klasik Yunan Mitolojisi'nin En Güzel Efsaneleri, c 1, çev. D. D. Yüzer, İlya Yayınevi, İzmir.
- [66] Erhat, A., (1993). Mitoloji Sözlüğü, 5. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- [67] Sarıdikmen, G., (2008). "İda Dağı'nda Güzellik Yarışması: Mitolojiden Resme Paris'in Yanılgısı", Bayramiç Değerleri Sempozyumu, 29 Ağustos 2008, Çanakkale.
- [68] Pinsent, J., (1973). Greek Mythology, The Hamlyn Publishing Group, London.
- [69] Giovanni Sons, National Gallery of Art, Washington D.C.
- [70] İda Güzellik Yarışması, <http://www.canakkaleili.com/ida-guzellik-yarismasi.html>, 18 Mart 2017.
- [71] Sarıkız Tepesi, <http://www.altinolukrehberi.com/gezilecek-gorulecek-yerler-/sarikiz-tepesi/>, 10 Mart 2017.

- [72] Hasan Boğuldu Şelalesi, <http://www.balikesir-edremit.gov.tr/hasanboguddu/>, 25 Temmuz 2017.
- [73] Ali, S., (2017). Yeni Dünya, Yapı Kredi Yayınları, 22. Baskı, İstanbul.
- [74] Refika'nın Öyküsü, <https://www.adatepe.com/StaticPages/refika-nin-oykusu/144>, 09 Mart 2017.
- [75] Refika, <http://northaegeannarratives.org/movies/refika/>, 10 Eylül 2017.
- [76] Mustafa Gönenç ile görüşme, 31.09.2017, Çanakkale.
- [77] Refika, <http://egecita.com/adatepe/>, 10 Eylül 2017.
- [78] Takaoğlu T., (2008). "Ayvacık Yöresinin Yitik Kültürel Mirası: Yel Değirmenleri", Ayvacık Değerleri Sempozyumu, 29-30 Ağustos 2008, Çanakkale.
- [79] Raczynski, E., (1824). Malerische Reise in einigen Provinzen des Osmanischen Reichs, Breslau.
- [80] Uysal, A. O. ve Tombul, M. (2006). "Windmills in the Rural Context of Ottoman Çanakkale.", Ethnoarchaeological Investigations in Rural Anatolia, 3: 59-74.
- [81] Adatepe Köyü Haritası, <http://www.adatepekoyu.com/index.html/>, 25 Temmuz 2017.
- [82] Merey, L. Ş., (1977). "Adatepe Köyünde Hacı Mehmet Ağa Konağı", İstanbul Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi Dergisi, 1: 65-86.
- [83] Zeus Altarı, <http://www.kucukkuyu.com/kucukkuyu-gezilecek-yerleri/zeus-altari/>, 07 Mart 2017.
- [84] Başbakanlık Osmanlı Arşivi, HRT.h../530, H-29-12-1341, İstanbul.
- [85] Dahiliye Vekaleti, (1928). Son Teşkilatı Mülkiyede Köylerimizin Adları, Hilal Matbaası, İstanbul.
- [86] Kostas Chatzellis ile görüşme, 03.10.2017, Midilli.
- [87] T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Mekansal Planlama Genel Müdürlüğü Arşivi, Çanakkale.
- [88] Ayvacık Haritası, https://yandex.com.tr/harita/?from=morda_new&ll=26.622049%2C39.570162&z=16&l=sat/, 05 Ağustos 2017.
- [89] Atıcı, H., Transkripsiyon, 01.05.2017, Adana.
- [90] Korkmaz, G., Adatepe Köyü Cami ve Müştemilatları Restitüsyon ve Restorasyon Raporu, ÇKVKBK Arşivi, Çanakkale.
- [91] Karaata, C., (2008). "Adatepe Köyü Mezar Taşları", Küçükkuyu Değerleri Sempozyumu, 25-31 Ağustos 2008, Çanakkale.
- [92] Erim, G., (1975). "Adatepe'de Eski Bir Türk Evi", Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni, 48/327: 2-8.
- [93] Ersin Alok ile görüşme, 03.01.2017, İstanbul.
- [94] Süslü, Ö., (1978). "Adatepe'de Hacı Mehmet Ağa Konağının Süslemeleri", İstanbul Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi Dergisi, 2: 99-114.

- [95] Taş Mektep, <http://www.tasmektep.com/birokul.htm/>, 25 Temmuz 2017.
- [96] Yavuz Vural Gür Fotoğraf Arşivi, Çanakkale.
- [97] Sel, E., Çanakkale Ayvacık Halil Ağa Konağı Mevcut Durum Rölöve Projesi Raporu ve Albümü, Emel Sel Mimarlık Arşivi, Çanakkale.
- [98] Osman Gür ile görüşme, 01.10.2017, Çanakkale.
- [99] Gülay Arıkan Fotoğraf Arşivi, Çanakkale.
- [100] Sönmez, N. (1997). Osmanlı Dönemi Yapı ve Malzeme Terimleri Sözlüğü, Yem Yayınları, İstanbul
- [101] Başbakanlık Osmanlı Arşivi, BEO/643-48157, H-25-12-1312, İstanbul.
- [102] Başbakanlık Osmanlı Arşivi, A.}Sadaret,A.}d..Sadaret Defterleri/202, İstanbul.
- [103] Adatepe,<http://nisanyanmap.com/?y=adatepe&t=&lv=1&srt=x&u=1&ua=0/>,25 Temmuz 2017.
- [104] Nurten Günsür ile görüşme, 01.10.2017, Çanakkale.
- [105] Altinkaya, E., Tekin, Ç., Eren, Ö., (2011). “Kırsal Yerleşim Bölgelerinde Sürdürülebilirlik: Çanakkale Bölgesi Ayvacık İlçesi Adatepe ve Demirciköy”, Politeknik Dergisi, 14 (2): 109-113.
- [106] Esenay-Burhan Eltan ile görüşme, 22.05.2017, Çanakkale.
- [107] Boynudelik, M., (2008). Adatepe Öyküleri, Oğlak Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul.
- [108] Çanakkale İli Ayvacık İlçesi Adatepe Köyü Sucağız Mevkii 701 Ada 138-140 Parsel Turizm Alanı Amaçlı Nazım İmar Plan Açıklama Raporu, http://canakkaleilozelidaresi.gov.tr/ilanlarimiz/nip_rapor.PDF, 14 Mart 2018.
- [109] Başaran Uysal, A. ve Sakarya, İ., (2011). “Kırsal Soylulaştırma Ve Turizmin Kırsal Yerleşimlere Etkileri: Adatepe ve Yeşilyurt Köyleri”, 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 36. Kolokyumu Bildiriler Kitabı, 7-8-9 Kasım 2012, TMMOB Şehir Plancıları Odası, Ankara.
- [110] Başaran Uysal, A., (2017). “Kırsalda Koruma ve Soylulaştırma İkilemi”, Ege Mimarlık Dergisi, 2: 36-39.
- [111] Balıkesir Çanakkale Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı, <http://www.csb.gov.tr/gm/mpgm/index.php?Sayfa=sayfaicerik&IcId=959/>, 12 Aralık 2017.
- [112] Balıkesir Çanakkale Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı, Plan Açıklama Raporu, T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2015.
- [113] Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/08/20110817-1-1.htm> /, 5 Mayıs 2018.
- [114] Eres, Z., (2013). “Türkiye’de Geleneksel Kırsal Mimarinin Korunması: Tarihsel Süreç, Yasal Boyut”, Mimari ve Kentsel Koruma, Yem Yayınları, İstanbul.
- [115] Madran, E. ve Özgönül, N., (2011). Kültürel ve Doğal Değerlerin Korunması, Mimarlar Odası Yayınları, 2. Baskı, İstanbul.

- [116] Muşkara, Ü., (2017). “Kırsal Ölçekte Geleneksel Konut Mimarisinin Korunması: Özgünlük”, Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 37:437-448.
- [117] Aykaç, P., (2009). “Tarihi Çevre Koruma ve Planlama”, Tarihi Çevrede Koruma: Yaklaşımlar, Uygulamalar, Mimarlar Odası Dergisi, Dosya 14(1): 1-5.
- [118] ICOMOS, Tehlike Altındaki Dünya Mirası Raporu, <https://www.icomos.org/images/DOCUMENTS/Publications/final.pdf/>, 13 Şubat 2018.
- [119] Birleşmiş Milletler, İnsan Çevresi Konferansı, <http://www.un-documents.net/aconf48-14r1.pdf/>, 5 Mayıs 2018
- [120] UNESCO, Dünya Kültürel Ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi, <http://unesdoc.unesco.org/images/0011/001140/114044e.pdf#page=134>, 5 Mayıs 2018.
- [121] ICOMOS, Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü, https://www.icomos.org/images/DOCUMENTS/Charters/vernacular_e.pdf/, 13 Şubat 2018.
- [122] Gençer, C. İ., (2013). “Geleneksel Akdeniz Mimarisinin Korunması İçin Bir Adım: RehabiMed”, Prof. Dr. Nur Akın’a Armağan Mimari ve Kentsel Koruma, Yem Yayınları, İstanbul.
- [123] Madran, E., (2009). “Tarihi Çevrenin Tarihi, Osmanlı’dan Günümüze Tarihi Çevre: Tavırlar-Düzenlemeler”, Tarihi Çevrede Koruma: Yaklaşımlar, Uygulamalar, Mimarlar Odası Dergisi, Dosya 14(1): 6-15.
- [124] Eres, Z. ve Akın, N., (2016). “Türkiye’de Kırsal Mimarlık Mirasının Belgelenmesi: Tarihsel Süreç, Yeni Yaklaşımlar”, Mimari ve Arkeolojik Koruma Kültürü Üzerine Yazılar, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- [125] Türküm, S., (2013). Çağdaş Toplumda Çevre Sorunları ve Çevre Bilinci, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi, Eskişehir.
- [126] UNESCO, Birleşmiş Milletler 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, <http://unesco.org.tr/dokumanlar/duyurular/skh.pdf/>, 17 Mart 2018.
- [127] Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Türkiye, <http://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/sustainable-developmentgoals/goal-13-climate-action.html/>, 17 Mart 2018.
- [128] Habitat III Yeni Kentsel Gündem, <http://habitat3.org/the-new-urban-agenda/>, 17 Mart 2018.
- [129] Ahunbay, Z., (2011). Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon, Yem Yayınları, 6. Baskı, İstanbul.
- [130] Doyduk, S., Can, C., (2012). “Nesne Merkezli Koruma Bilgisine Farklı Yaklaşımlar: Kentsel Arkeolojik Bir Araştırma”, Sigma Mühendislik ve Fen Bilimleri Dergisi, (4):12-21.
- [131] UNESCO, Tarihi veya Geleneksel Alanların Korunması ve Çağdaş Yaşamdaki Rollerinde Konusunda Tavsiye Kararı, <http://unesdoc.unesco.org/images/0011/001140/114038e.pdf#page=136> /, 17 Mart 2018.

- [132] ICOMOS, Valetta İlkeleri, <https://civviih.icomos.org/sites/default/files/Valletta%20Principles%20Book%20in%205%20languages.pdf/>, 17 Haziran 2018.
- [133] Çelebioğlu, B., (2016). Koruma ve Restorasyon Teknolojisi-1 Yüksek Lisans Ders Notları, Yıldız Teknik Üniversitesi Rölöve-Restorasyon Anabilim Dalı, İstanbul.
- [134] Zakar, L. ve Eyüpgiller, K. K., (2015). Mimari Restorasyon Koruma Teknik ve Yöntemleri, Ömür Matbaacılık, İstanbul.
- [135] T.C. KTVKYK, Taşınmaz Kültür Varlıklarının Gruplandırılması, Bakım ve Onarımları, <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,44311/ilke-karari--karar-no-660--karar-tarihi-05111999.html/>, 18 Nisan 2018.
- [136] B2 Evi, [http://galeri3.arkitera.com/var/albums/Arkiv.com.tr/Proje/Han-T%C3%BCmertekin-\(Mimarlar-Tasarim\)/B2-Evi/B2%20House%200507.jpg/](http://galeri3.arkitera.com/var/albums/Arkiv.com.tr/Proje/Han-T%C3%BCmertekin-(Mimarlar-Tasarim)/B2-Evi/B2%20House%200507.jpg/), 17 Haziran 2018.

KURUL KARARLARI, BELGELER

A.1 T.C. Kültür Bakanlığı Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu 27.12.1992 tarih ve 2900 sayılı kararı

A.2 T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Çanakkale Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu 26.04.2012 tarih ve 305 sayılı kararı

A.3 Hacı Mehmet Efendi Konağı 1977 tarihli rölöve izimleri

A.4 Kilisenin inşası ile ilgili belgeler

A.1 T.C. Kültür Bakanlığı BKTVKK 27.12.1992 tarih ve 2900 sayılı kararı

T. C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
BURSA KÜLTÜR ve TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KURULU
K A R A R

Toplantı Tarihi ve No. : 27.12.1992/180
Karar Tarihi ve No. : 27.12.1992/ 2900

Toplantı Yeri
BURSA

Çanakkale İli, Ayvacık İlçesi, Küçükkuyu Beldesi, Adatepe Köyü, yerleşik alanı ile yakın çevresinde yer alan arkeolojik ve doğal ve kentsel sit potansiyellerine sahip alanların tesciline ilişkin Çanakkale Valiliği İl Kültür Müdürlüğü'nün 4.12.1992 gün ve 690/2374 sayılı yazısı okundu, ekleri ve ilgili dosyası incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

1/25000 ölçekli Ayvalık 1.17.d.4 ve 1.17.d.3 nolu haritalarda sınırları işaretlenen Çanakkale İli, Ayvacık İlçesi, Küçükkuyu Beldesi Adatepe Köyü yerleşik alanı ve yakın çevresinde;

a) Adatepe Köyü yerleşik alanında yer alan korunması gerekli kültür varlıklarının oluşturduğu kentsel potansiyelin korunması ve yaşatılması amacıyla, bu alanın kentsel sit alanı olarak,

b) Dede Tepe üzerinde yer alan Zeus Sunağının bulunduğu alanın Koruma Yüksek Kurulunun 4.3.1988/6 sayılı ilke kararı uyarınca 1.derece arkeolojik sit alanı olarak,

c) Veysel Tepe, Yukarıdede Tepe, Bakacak Kayası ve Dede Tepenin yakın çevrelerini kapsayan alandaki doğal kaya oluşumları, bitki ve ağaç dokusunun oluşturduğu silüetinin korunması ve yaşatılması amacıyla bu alanın Koruma Yüksek Kurulunun 28.6.1988/24 sayılı ilke kararı uyarınca 1.derece doğal sit alanı olarak 2863 değişik 3386 sayılı yasa ve ilgili yönetmelikleri gereğince tesciline,

d) (a) Madde de tescil edilen kentsel sit alanında yer alan korunması gerekli kültür varlıklarının bireysel tespitlerinin de yapılarak değerlendirilmek üzere Kuruluma getirilmesine,

e) (a) madde de tescil edilen kentsel sit alanında Kurulumuzca belirlenecek sit geçiş dönemi yapılanma şartları belirleninceye kadar yeni yapılanmaya gidilemeyeceğine, korunması gerekli kültür varlıklarında yapılacak her türlü onarım, restorasyon ve restitüsyon isteklerinde; Kurulumuzdan projesi ve gerekli dokümanları ile birlikte izin alınmasının zorunlu olduğuna karar verildi.

B A Ş K A N
Prof. Dr. Metin SÖZEN

B A Ş K A N Y A R D I M C I S I
Prof. Dr. Ataman DEMİR

Ü Y E
Prof. Dr. Mustafa CEZAR

Ü Y E
Yrd. Doç. Dr. İlgi Aşkun YÜCE

Ü Y E
....Çanakkale İl , Temsilcisi
(Bulunmadı)

Ü Y E
Dr. Bedri YALMAN

A.2 T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı ÇKVKBK 26.04.2012 tarih ve 305 sayılı kararı

**T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIğI
ÇANAKKALE KÜLTÜR
VARLIKLARINI KORUMA BÖLGE KURULU
K A R A R**

17.01.89

**Toplantı Yeri
ÇANAKKALE**

**Toplantı Tarihi ve No : 26.04.2012/16
Karar Tarihi No : 26.04.2012/ 305**

 anakkale İli, Ayvacık İlçesi, Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 27.12.1992 tarih ve 2900 sayılı kararı ile kentsel sit alanı olarak belirlenen Adatepe Köyüne yönelik kentsel sit alanı revizyonu, tespit ve tescil irdeleme çalışmalarının değerlendirilmesine ilişkin Kurulumuzun 27.03.2012 tarih ve 286 sayılı kararı gereği söz konusu alan Kurulumuz üyelerince 26.04.2012 tarihinde yerinde incelendi, Çanakkale Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Müdürlüğü uzmanlarının 20.04.2012 tarih ve 78 sayılı raporları okundu, ekleri ve ilgili dosyası incelendi, yapılan görüşmeler sonunda

 anakkale İli, Ayvacık İlçesi, Adatepe Köyünde yerinde yapılan incelemede Adatepe Köyünün M zekent niteliğinde bozulmamış bir kent olmasının tespit edilmesi, yerleşme çevresinde olası gelişme alanlarının istisnasız tümünün mevcut yerleşik alan ile görsel bütünlük içinde olduğu tespit edildiğinden, kentsel sit alanı sınırlarının mevcut kadastral sınırlar da dikkate alınarak köyün gelişme alanlarını kapsayacak şekilde kararımız eki, ek-1 haritada revize edildiği şekliyle uygun olduğuna, kararımız eki, ek-1 listede belirtilen parsellerin sivil mimarlık  rneği olarak tesciline, koruma gruplarının 2. grup olarak belirlenmesine, ek-2 listede belirtilen parsellerde bulunan taşınmazların anıtsal mimari  rneği olarak tesciline, koruma gruplarının 1. grup olarak belirlenmesine, ek-3 listede belirtilen parsellerde bulunan mezarlık alanlarının tescilinin uygun olduğuna; ayrıca Adatepe Köyü kentsel sit alanında yapılaşma koşullarının;

- 2863 sayılı Yasanın 17. maddesinde belirtilen sürece uyularak koruma amaçlı imar planının hazırlanması gerekmektedir. Temel Tespit  alışması yapılarak projesi Kurulumuzca uygun bulunan parsellerde projesi doğrultusunda ilgili idare denetiminde uygulamaya devam edilebilir.

- Boş parsellerde yeni yapı yapılamaz.

-Yapı bulunmayan, ancak temel tespiti yapılması talep edilen parsellerde; yapının işlevini ve 3. boyutunu tanımlayan bilgi ve belgelerin iletilmesinden sonra temel tespitleri Kurulumuzca değerlendirilir.

-Tescilli yapılardaki her türlü uygulamalar yürürlükteki ilke kararları doğrultusunda Koruma Kurulu onayı ile yapılır.

-Tescilli yapıların bulunduğu parseller dışındaki tescilsiz parsellerde bulunan kütle ve gabarileri belirli olan yapılarda yapılacak esaslı onarımlarda yapılara ilişkin hazırlanacak tespit çizimleri doğrultusunda konu Kurulumuzca değerlendirilecektir.

Halil UYAR
Müdür V.

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
ÇANAKKALE KÜLTÜR
VARLIKLARINI KORUMA BÖLGE KURULU
K A R A R

17.01.89
Toplantı Yeri
ÇANAKKALE

Toplantı Tarihi ve No : 26.04.2012/16
Karar Tarihi No : 26.04.2012/ 305

-Cephe rölövesi ve sokak silüeti Kurulumuza sunulmadan mevcut yapıların yıkımına izin verilemez.

-Parsellerde topografyayı bozacak hafriyat dolgu, teraslama vb. uygulamalar yapılamaz.

-Plan uygulaması olması nedeniyle koruma amaçlı imar planı yapılıncaya kadar hiçbir ifraz ve tevhid uygulaması yapılmaz. Ancak zorunlu hallerde konu Kurulumuzca değerlendirilir.

-Mevcut yapıların onarımlarında taş malzeme ve yığma sistem esastır. Ancak yapı statik olarak kendini taşıyamıyorsa, bunu belgeleyen; 05.11.1999 tarih ve 660 sayılı ilke kararı doğrultusunda hazırlanacak bilimsel rapor kapsamında konu Kurulumuz görüşüne sunulur.

-Klima, çanak anten, su deposu ve benzeri elemanlar cephelerde görünmeyecek şekilde kullanılabilir.

-Kentsel sit alanında kullanılacak tabelalarda; 40x70 cm boyutlarında, ahşap üzerine yakma, oyma ya da kabartma teknikle yapılması ve doğal renginde kalmak koşuluyla koruma madde ile boyanması esastır.

-Kentsel sit alanında yer alan tescilli ve tescilsiz yapıların basit onarımları 05.11.1999 tarih ve 660 sayılı ilke kararı ve Koruma, Uygulama ve Denetim Büroları, Proje Büroları İle Eğitim Birimlerinin Kurulu, İzin, Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik hükümleri gereğince ilgili KUDEB Müdürlüğü denetiminde yapılır.

-Sit alanı içindeki mevcut bahçe duvarları korunarak kullanılacaktır.

- Koruma Amaçlı İmar Planı yapılıncaya kadar zorunlu altyapı ve öncelikli kamu yatırımları gibi konular Kurulumuzca değerlendirilir.

-Sit alanı içindeki telefon, elektrik gibi açıktan geçen altyapı öğeleri ilgili İdare koordinasyonunda ait oldukları kuruluşlarca düzenlenir ve bunların yeraltına alınması gereklidir. Bu doğrultuda hazırlanacak olan projeler Kurulumuzca değerlendirilir

-Mevcut yol güzergahları ve yol dokularının değiştirilmeden kullanılması ve korunması zorunludur.
Hükümlerinde olmasına karar verildi.

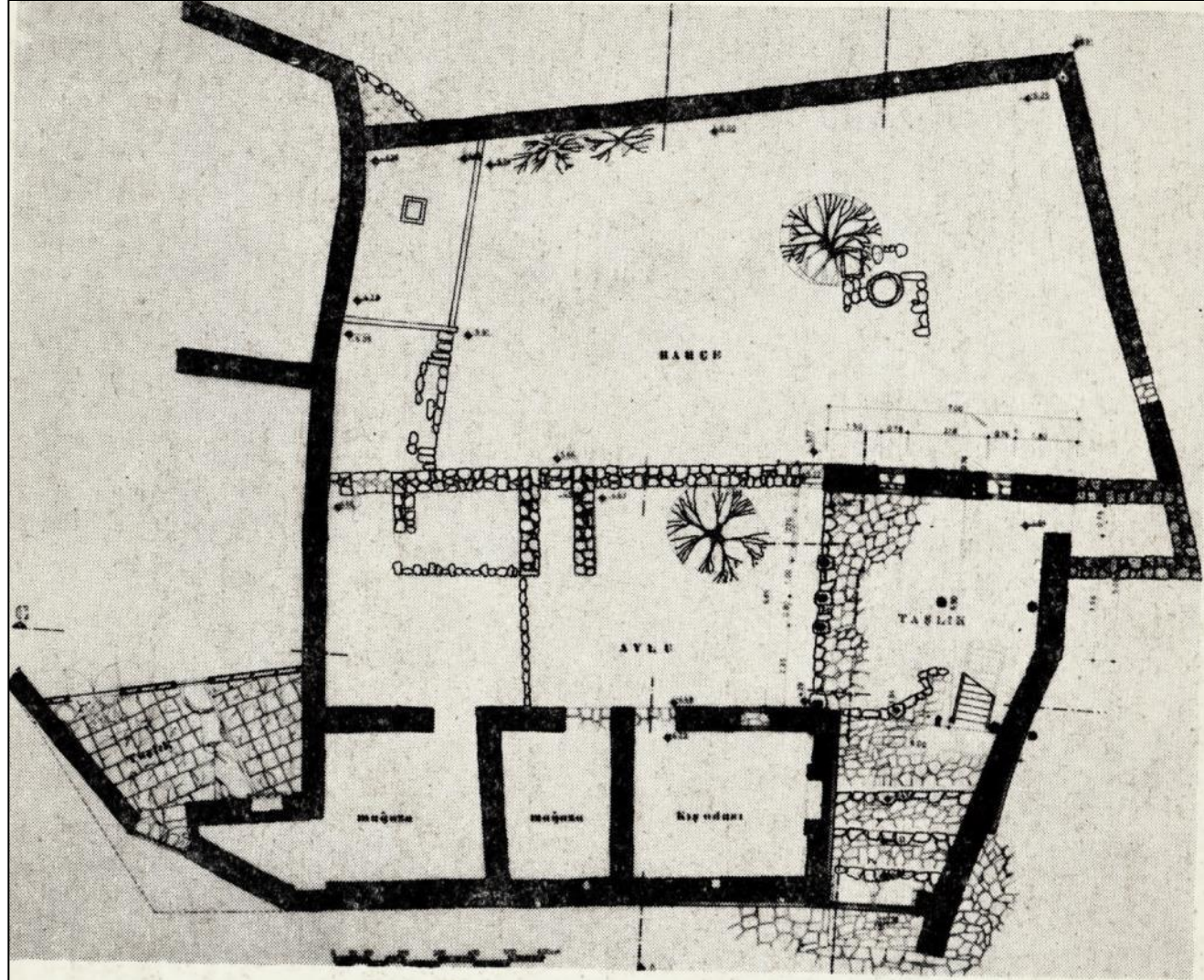

HAİM UYAR
Müdür V.

ÇANAKKALE İLİ, AYVACIK İLÇESİ, ADATEPE KÖYÜ TESCİLLİ YAPI ENVANTERİ						
TESCİLLİ ANITSAL YAPILAR						
	MEVKİİ	PAFTA	ADA	PARSEL	TAPU ALANI	NİTELİK
1	Köyiçi	İ17D18D2B	543	2	836,55	Avlulu iki katlı harabe taş hamam
2	Köyiçi	İ17D18D2A	549	1	2741,85	Okul ve bahçesi
3	Köyiçi	İ17D18D	575	1	717,28	Avlulu kargir cami (Camii, Medrese, Hazire, İmam Evi)
4	Köyiçi	İ17D18D2B	566	1	35,82	Köy çeşmesi
5	Taşman			121		Çeşme (Koruma Alanı içinde)
6	Köycivarı	İ17D18D2B	611	1	2438,50	Mezarlık
7	Köycivarı	İ17D18D2B	610	1	16176,1	Mezarlık
8	Köyiçi	İ17D18D2B	555	1	508,44	Bahçeli kargir 2 katlı konak (Hacı Mehmet Ağa Konağı)
TESCİLLİ SMÖ YAPILAR						
	MEVKİİ	PAFTA	ADA	PARSEL	TAPU ALANI	NİTELİK
1	Köyiçi	İ17D18D2B	543	3	292,66	İçerisinde bir adet tek katlı, bir adet iki katlı taş bina olan arsa
2	Köyiçi	İ17D18D2B	548	1	352,47	Avlulu taş bina
3	Köyiçi	İ17D18D2A	551	3	233,29	Bahçeli iki katlı taş ev ve dam
4	Köyiçi	İ17D18D2A	551	4	135,70	Harebe iki kat.yık.ev ve arsa
5	Köyiçi	İ17D18D2B	551	5	105,35	Avlulu kargir iki katlı ev
6	Köyiçi	İ17D18D2B	552	3	523,47	Yıkık ev ve arsası
7	Köyiçi	İ17D18D2B	552	6	226,35	Avlulu iki katlı taş bina
8	Köyiçi	İ17D18D2B	553	1	290,64	Avlulu kargir ev
9	Köyiçi	İ17D18D2B	554	1	653,89	İçerisinde adet tek katlı bir adet iki katlı bina olan arsa
10	Köyiçi	İ17D18D2B	554	2	271,95	İçerisinde bir adet iki katlı bir adet tek katlı ev olan arsa
11	Köyiçi	İ17D18D2B	557	3	197,00	Bahçeli bir katlı ev ve dam
12	Köyiçi	İ17D18D2B	558	1	119,08	Avlulu iki katlı taş ev
13	Köyiçi	İ17D18D2B	558	2	288,90	Bahçeli ev
14	Köyiçi	İ17D18D2B	558	5	312,60	İki katlı bina ve arsası
15	Köyiçi	İ17D18D2B	560	2	283,10	Bahçeli iki katlı taş ev ve dam
16	Köyiçi	İ17D18D2B	560	3	518,77	Bahçeli yıkık iki katlı taş ev
17	Köyiçi	İ17D18D2B	560	4	454,52	Bahçeli üç katlı taş ev
18	Köyiçi	İ17D18D2B	561	1	252,32	İki katlı ev ve bahçe
19	Köyiçi	İ17D18D2B	561	2	130,67	İki katlı taş ev ve bahçesi

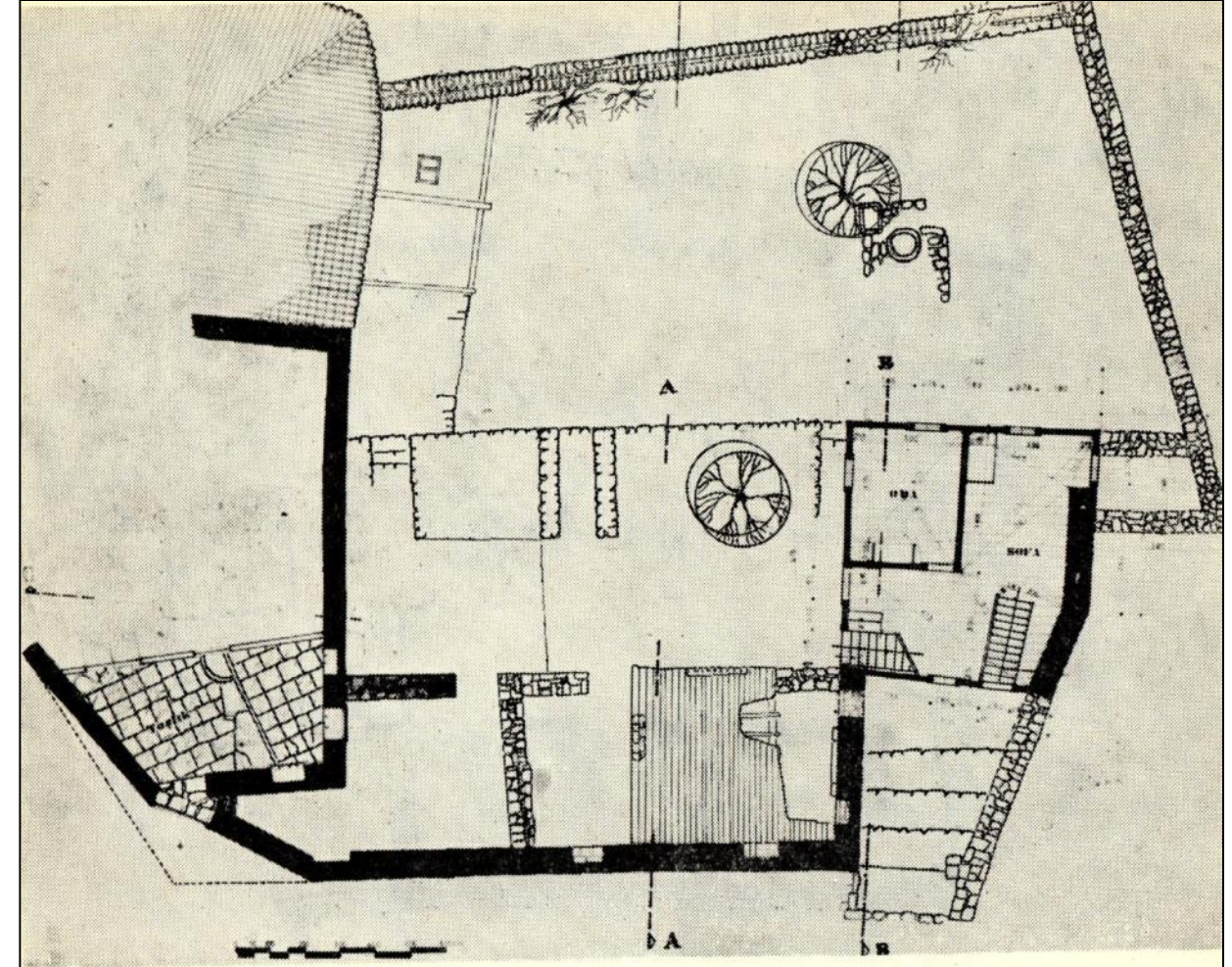
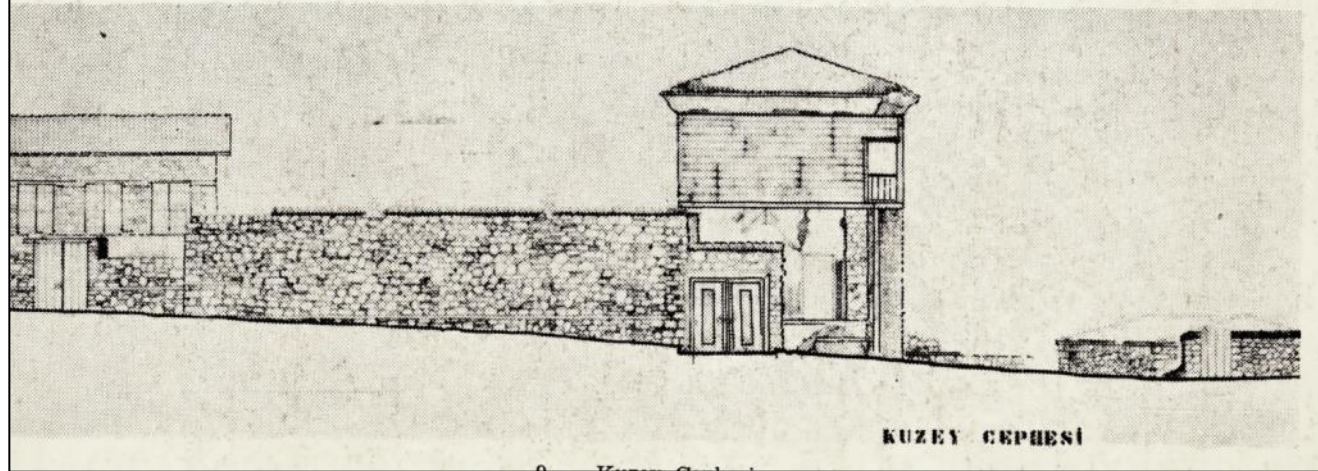
TESCİLLİ SMÖ YAPILAR						
	MEVKİİ	PAFTA	ADA	PARSEL	TAPU ALANI	NİTELİK
20	Köyiçi	İ17D19D2B	561	eski:4-8 yeni:9	301,33	İki katlı taş ev ve bahçesi
21	Köyiçi	İ17D18D2B	561	5	233,35	Avlulu iki katlı taş ev
22	Köyiçi	İ17D18D2B	562	1	133,39	İç.yıkık ev ve dam olan arsa
23	Köyiçi	İ17D18D2B	562	4	307,65	İçerisinde yıkık ev olan arsa
24	Köyiçi	İ17D18D2B	563	7	25,36	Dükkan yeri
25	Köyiçi	İ17D18D2B	563	8	64,92	Kahvehane
26	Köyiçi	İ17D18D2B	564	1	35,25	Yıkık kahvehane yeri
27	Köyiçi	İ17D18D2B	568	3	124,82	Bahçeli iki katlı ev
28	Köyiçi	İ17D18D2B	574	3	56,91	Kargir dubleks konut
29	Köyiçi	İ17D18D2B	574	4	99,12	Dubleks kargir taş ev ve bahçesi
30	Köyiçi	İ17D18D2B	578	3	170,07	İki katlı ev ve bahçesi
31	Köyiçi	İ17D18D2B	579	6	318,43	Avlulu iki katlı taş bina
32	Köyiçi	İ17D18D2B	579	8	154,12	İki katlı taş ev ve arsası
33	Köyiçi	İ17D18D2B	579	9	152,15	İki katlı taş ev ve arsası
34	Köyiçi	İ17D18D2B	581	4	117,58	Tek katlı kargir bina ve arsası
35	Köyiçi	İ17D18D26	582	eski:1 ve 7 yeni:8	243,61	Avlulu 2 katlı taş ev ve dam
36	Köyiçi	İ17D18D26	582	2	436,16	Avlulu iki katlı taş ev ve arsa
37	Köyiçi	İ17D18D26	582	4	180,37	Avlulu tek kat.ve 2 kat.taş ev
38	Köyiçi	İ17D18D26	583	1	714,18	Av.tek kat.iki ev ve üç kat.ev
39	Köyiçi	İ17D18D26	583	2	271,54	İki katlı taş ev ve arsası
40	Köyiçi	İ17D13D	583	eski:3 yeni:8	249,32	Avlulu iki katlı ve tek katlı iki katlı ev
41	Köyiçi	İ17D18D26	584	2	127,45	Av.2 kat.ve 3 kat.2 taş ev
42	Köyiçi	İ17D18D26	585	1	195,97	İki katlı ev ve bahçesi
43	Köyiçi	İ17D18D26	585	2	159,57	İki katlı ev ve bahçesi
44	Köyiçi	İ17D18D26	585	3	130,94	İki katlı ev ve bahçesi
45	Köyiçi	İ17D18D2B	585	5	355,35	Avlulu yıkık ev
46	Köyiçi	İ17D18D2B	585	6	113,18	Arsa
47	Köyiçi	İ17D18D2B	586	1	122,11	Avlulu iki katlı taş ev
48	Köyiçi	İ17D18D2B	587	2	247,68	Bahçeli yıkık ev
49	Köyiçi	İ17D18D2B	587	5	248,28	Avlulu iki katlı taş ev
50	Köyiçi	İ17D18D	591	2	226,33	Avlulu iki katlı taş ev
51	Köyiçi	İ17D18D2B	592	1	91,48	İki katlı bahçeli ev
52	Köyiçi	İ17D18D2B	593	1	243,37	Avlulu yıkık ev ve dam
53	Köyiçi	İ17D18D2B	594	eski:2 yeni:8	88,50	Kargir bina ve arsası
54	Köyiçi	İ17D18D2B	595	3	256,45	Bah.iki katlı ev ve yıkık dam

TESCİLLİ SMÖ YAPILAR						
	MEVKİİ	PAFTA	ADA	PARSEL	TAPU ALANI	NİTELİK
55	Köyiçi	İ17D18D2A	598	1	138,83	İki katlı yıkık ev ve arsası
56	Köyiçi	İ17D18D2A	599	1	123,10	Avlulu iki katlı ev ve dam
57	Köyiçi	İ17D18D2A	602	1	147,16	Bahçeli iki katlı ev
58	Köyiçi	İ17D18D2B	603	1	266,80	Bahçeli ev
59	Köyiçi	İ17D18D2A	603	2	608,79	İçerisinde üç ev olan bahçe
60	Köyiçi	İ17D18D2B	604	1	236,49	İki katlı bahçeli ev ve dam
61	Köyiçi	İ17D18D2B	604	3	383,26	2 tek katlı,1 iki katlı ev ve bahçe
62	Köyiçi	İ17D18D2B	604	4	271,10	İki katlı ev ve arsası
63	Köyiçi	İ17D18D2B	605	1	345,67	İki katlı ev ve arsası
64	Köyiçi	İ17D18D2B	605	2	314,18	İçerisinde biri 2 katlı biri tek katlı ev olan arsa
65	Köyiçi	İ17D18D2B	607	3	168,43	Arsa

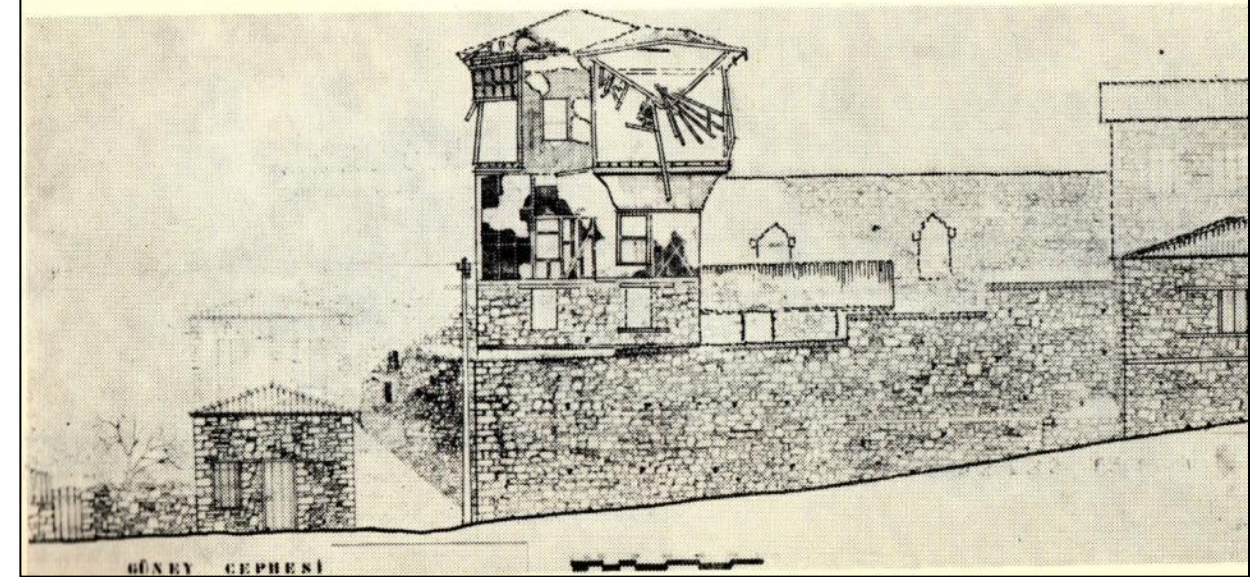
A.3 Hacı Mehmet Efendi Konağı 1977 tarihli rölöve çizimleri, (İDMMA Mimarlık Bölümü Mimarlık Tarihi ve Restorasyon Kürsüsü, İstanbul)

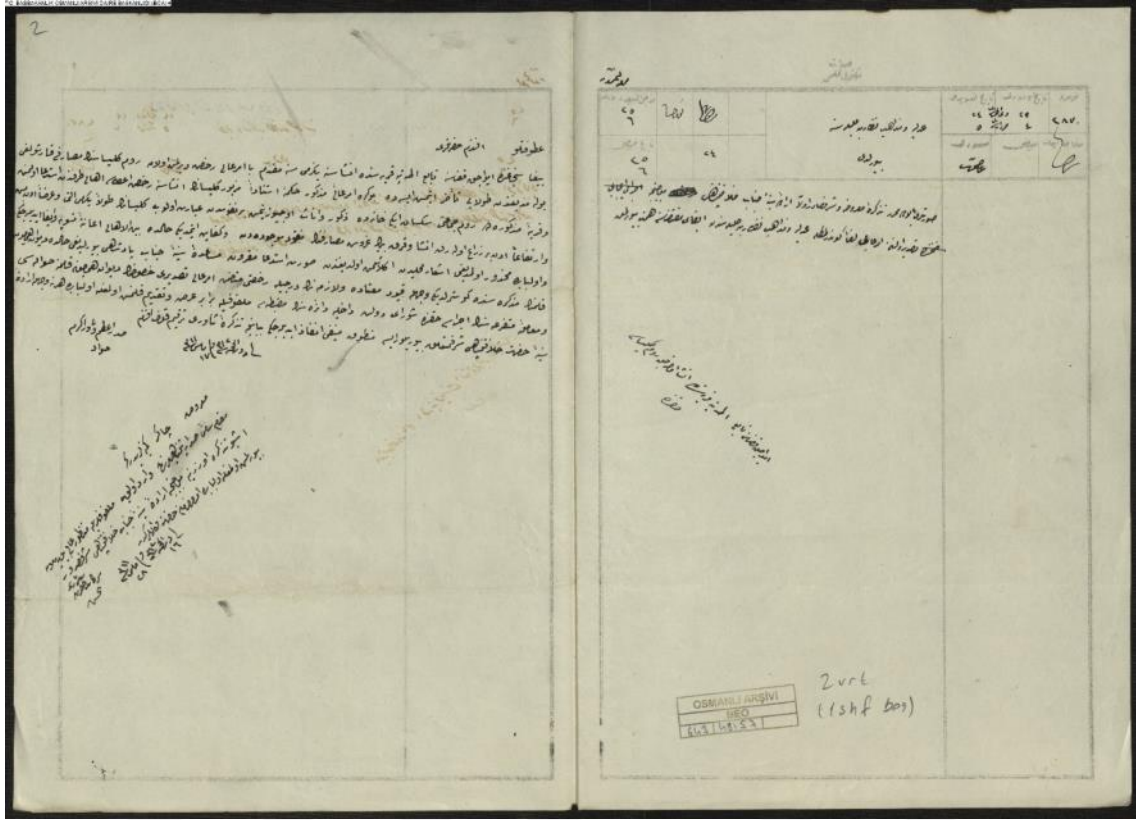
2 — Konağın rölöve plânı (Zemin Kat).

3 — Konağın rölöve plânı (Birinci kat).

A.4 Adatepe Karyesi'nde Rum kilisesi inşa olunması. (BOA, BEO/643-48157, H-25-12-1312, İstanbul)

BOA, BEO/643-48157 numaralı belgenin çevirisi:

Adliye ve Mezâhib Nezâret-i Celile buyuruldu. Kopyaları yukarıda yazılı tezkirede olduğu şekilde, Padişah tarafından verilen karar ve emir üzerine gereken yapılması konusunda yardımcı olunsun.

Konu: Ayvacık kazasına bağlı Adatepe köyünde inşa olunacak kilise hakkındadır.

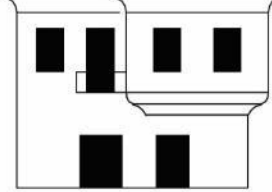
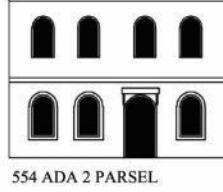
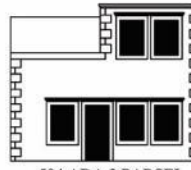
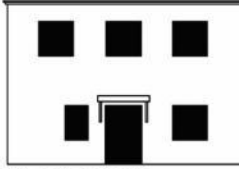
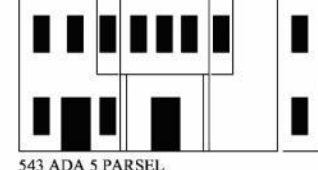
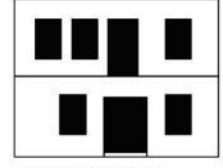
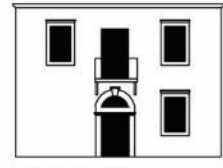
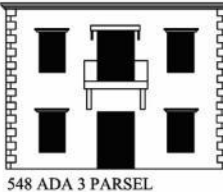
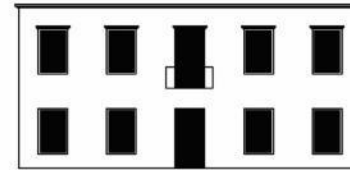
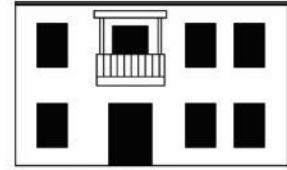
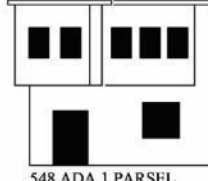
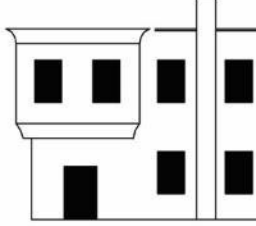
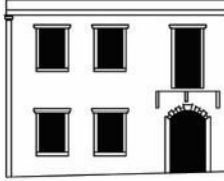
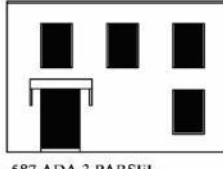
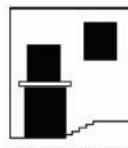
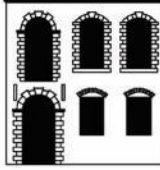
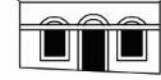
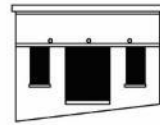
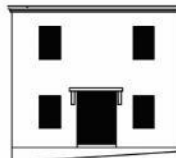
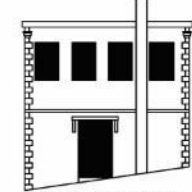
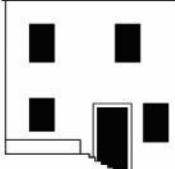
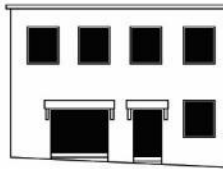
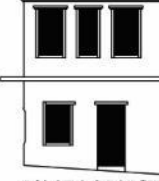
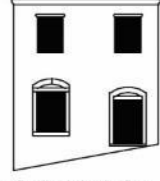
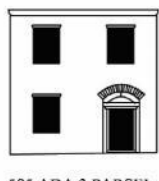
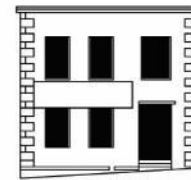
Biga Sancağı'nda Ayvacık kazasına bağlı Adatepe köyünde inşâsına yirmi sene önce ruhsat verilmiş olan Rum Kilisesi masraflarının karşılığı olan bedel bulunamamıştı. Bu sefer yüce emir üzerine halk tarafından da kilisenin tamir edilmesi için dilekçe verilmiştir. Köyde seksen iki adet ev bulunmaktadır. Erkek ve kadın toplam üç yüz altmış bir kişi yaşamaktadır. Kilisenin uzunluğu yirmi altı, genişliği on beş, yüksekliği on bir zira'dır.

Bu iş için kırk bin kuruş gerekmektedir. Fakat eldeki nakit para buna kâfi gelmeyebilir. Eldeki para yetmediği yerde burada yaşayan halkın maddi yardım yapmak istediği dilekçelerinden anlaşılmıştır. Durum padişaha aktarılmış ve Divan-ı Hümayun'da konu görüşülerek karara bağlanmıştır. Şurâ-yı Devlet-i Dahiliye mazbatasıyla beraber takdîm edilmiştir. Gönderilen belgeler uygun şekilde hareket edilsin.

ÇİZİMLER, ANALİZLER

- B.1 Konut Giriş Cepheleeri Tipolojisi**
- B.2 Konut Giriş Kapıları Tipolojisi**
- B.3 Konut Pencere Tipolojisi**
- B.4 Kentsel Rölöve Paftası**
- B.5 Açık Alan Analizi**
- B.6 Ulaşım Durumu Analizi**
- B.7 Ada-Parsel Analizi**
- B.8 Dolu-Boş Alan Analizi**
- B.9 Kat Adedi Analizi**
- B.10 İşlev Analizi**
- B.11 Yasal Statü Analizi**
- B.12 Mülkiyet Durumu Analizi**
- B.13 Yapı Kullanım Analizi**
- B.14 Yapım Tekniği ve Malzeme Analizi**
- B.15 Yapısal Durum Analizi**
- B.16 Kütle Özgünlük Durumu Analizi**
- B.17 Cephe Özgünlük Durumu Analizi**

- B.18** Anket Yapılan Haneler
- B.19** Öneri İşlev Vaziyet Planı
- B.20** Öneri Meydan Düzenlemesi
- B.21** Pilot Bölge Sınırları
- B.22** Pilot Bölge Fotoğrafları-1
- B.23** Pilot Bölge Fotoğrafları-2
- B.24** Silüet Çizimi-1
- B.25** Silüet Çizimi-2
- B.26** Silüet Çizimi-3
- B.27** Silüet Çizimi-4
- B.28** Mevcut Durum Vaziyet Planı-1
- B.29** Mevcut Durum Vaziyet Planı-2
- B.30** Öneri Vaziyet Planı-1
- B.31** Öneri Vaziyet Planı-2

KONUT GİRİŞ CEPHELERİ TİPOLOJİSİ					
AVLU VE BAHÇEDEN GİRİŞLİ	ORTADAN GİRİŞLİ			YANDAN GİRİŞLİ	
	ÇIKMALI	ÇIKMASIZ		ÇIKMALI	ÇIKMASIZ
	TEK KATLI	 			
	İKİ KATLI	 		 	
SOKAKTAN GİRİŞLİ	TEK KATLI	 			
	İKİ KATLI	 		 	

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RÖLÖVE-RESTORASYON
PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI:
DOÇ. DR. CEYLAN İREM GENÇER

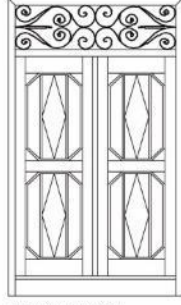
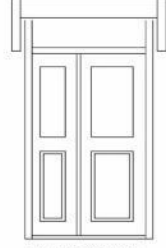
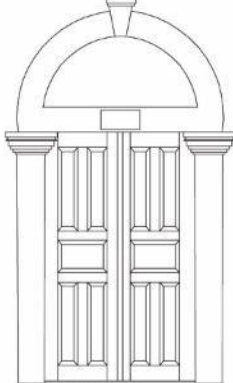
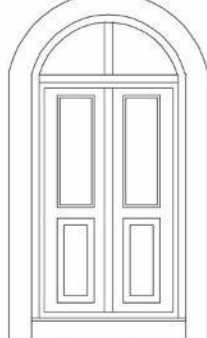
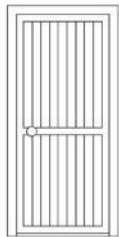
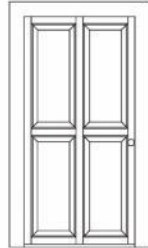
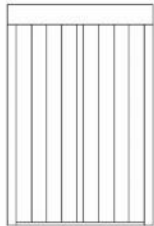
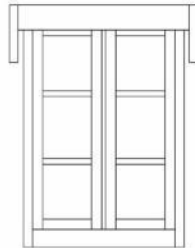
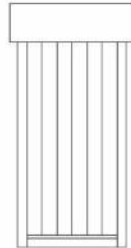
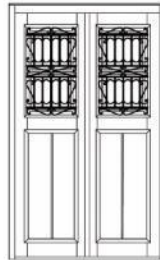
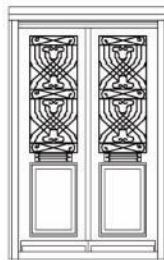
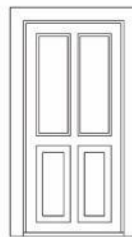
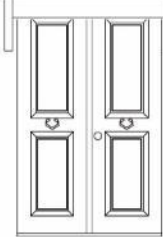
HAZIRLAYAN:
EZGİ ALYAKUT
2018

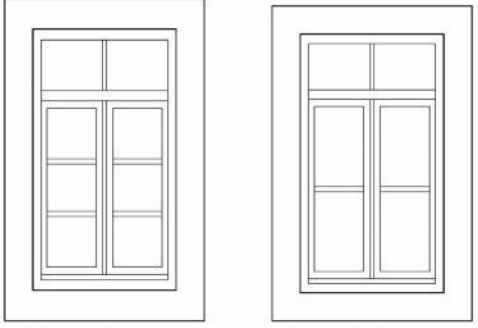
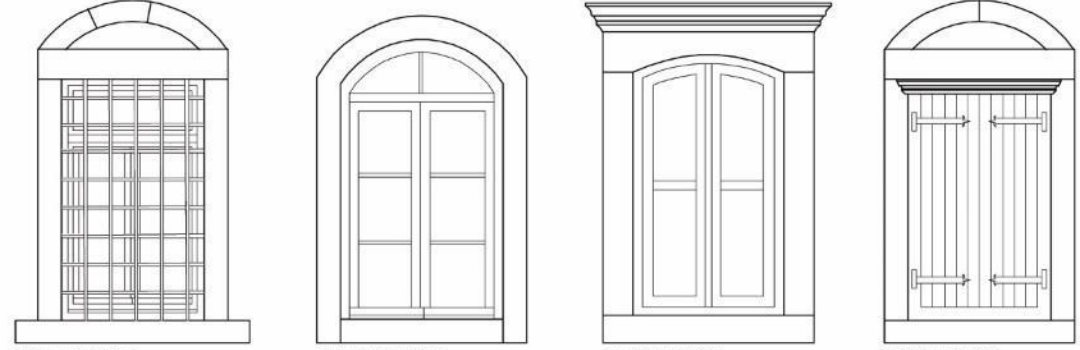
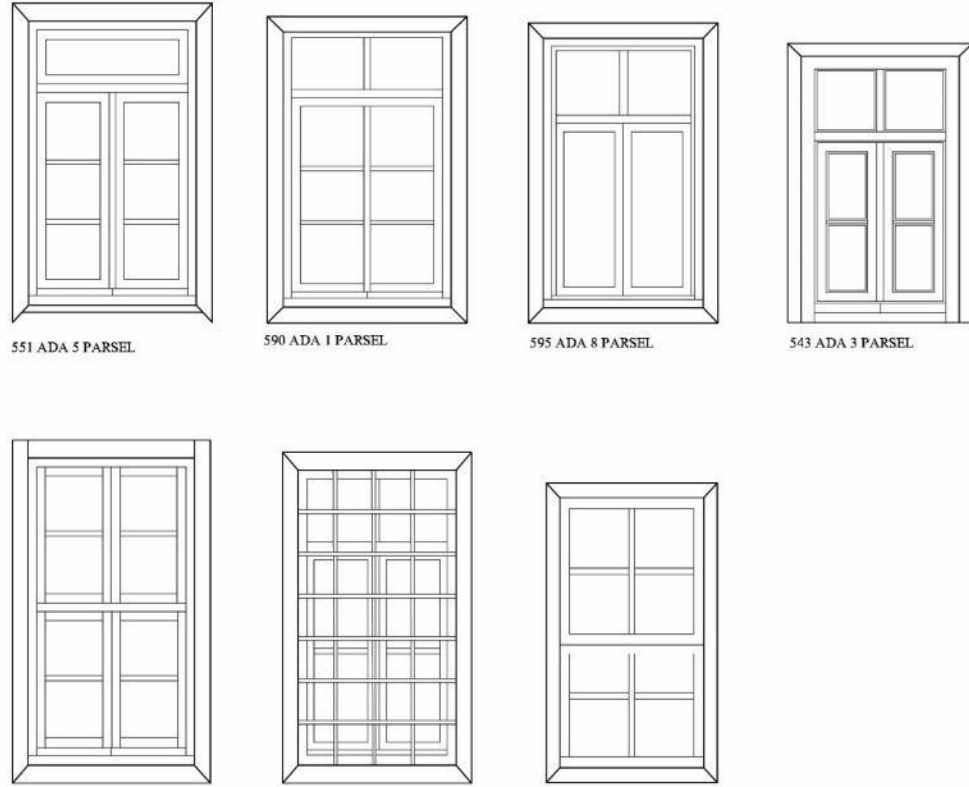
ÇANAKKALE İLİ AYVACIK İLÇESİ
ADATEPE KÖYÜNDE TARİHİ ÇEVRE
KORUMA ÇALIŞMASI

ŞEKİL: B.1

**KONUT GİRİŞ CEPHELERİ
TİPOLOJİSİ**

ÖLÇEK: 0 2 4 6 8 10m.

KONUT GİRİŞ KAPILARI TİPOLOJİSİ			YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RÖLÖVE-RESTORASYON PROGRAMI
TEPE PENCERELİ	DÜZ ATKILI	MASİF	YÜKSEK LİSANS TEZİ
		CAMLI	TEZ DANIŞMANI: DOÇ. DR. CEYLAN İREM GENÇER
	KEMERLİ		HAZIRLAYAN: EZGİ ALYAKUT 2018
			ÇANAKKALE İLİ AYVACIK İLÇESİ ADATEPE KÖYÜNDE TARİHİ ÇEVRE KORUMA ÇALIŞMASI
TEPE PENCERESİZ	DÜZ ATKILI	 551 ADA 5 PARSEL 605 ADA 2 PARSEL 557 ADA 3 PARSEL	
	KEMERLİ	 561 ADA 8 PARSEL 593 ADA 1 PARSEL 584 ADA 2 PARSEL 554 ADA 2 PARSEL	
TEPE PENCERESİZ	DÜZ ATKILI	 595 ADA 8 PARSEL 565 ADA 2 PARSEL 544 ADA 5 PARSEL 558 ADA 2 PARSEL 544 ADA 8 PARSEL 594 ADA 1 PARSEL 563 ADA 3 PARSEL 543 ADA 3 PARSEL 562 ADA 2 PARSEL 605 ADA 1 PARSEL	
	KEMERLİ	 585 ADA 2-3 PARSELLER 585 ADA 1 PARSEL	
			ŞEKİL: B.2
			KONUT GİRİŞ KAPILARI TİPOLOJİSİ
			ÖLÇEK: 0 50 100 150 200cm.

KONUT PENCERE TİPOLOJİSİ		YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RÖLÖVE-RESTORASYON PROGRAMI YÜKSEK LİSANS TEZİ TEZ DANIŞMANI: DOÇ. DR. CEYLAN İREM GENÇER HAZIRLAYAN: EZGİ ALYAKUT 2018 ÇANAKKALE İLİ AYVACIK İLÇESİ ADATEPE KÖYÜNDE TARİHİ ÇEVRE KORUMA ÇALIŞMASI
SÖVELİ	DÜZ ATKILI 546 ADA 1 PARSEL 550 ADA 1 PARSEL	
	KEMERLİ 605 ADA 1 PARSEL 554 ADA 2 PARSEL 583 ADA 1 PARSEL 585 ADA 1 PARSEL	
SÖVESİZ	 551 ADA 5 PARSEL 590 ADA 1 PARSEL 595 ADA 8 PARSEL 543 ADA 3 PARSEL 605 ADA 2 PARSEL 553 ADA 1 PARSEL 543 ADA 5 PARSEL	
		ŞEKİL: B.3 KONUT PENCERE TİPOLOJİSİ ÖLÇEK: 0 25 50 75 100cm.

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RÖLÖVE-RESTORASYON
PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI:
DOÇ. DR. CEYLAN İREM GENÇER

HAZIRLAYAN:
EZGİ ALYAKUT
2018

ÇANAKKALE İLİ AYVACIK İLÇESİ
ADATEPE KÖYÜNDE TARİHİ ÇEVRE
KORUMA ÇALIŞMASI

ADA NO	A606	GELENEKSEL TAŞ	
PARSEL NO	2	DOĞAL TAŞ	
MEYDAN		SIKİSTIRILMIŞ TOPRAK	
BOŞ PARSEL		ASFALT	
PARSEL İÇİ AÇIK ALAN		KAYA	
MEZARLIK / HAZİRE		TESCİLLİ YAPI	
KURUMUŞ DERE		TESCİLLİ OLMAYAN YAPI	
HAVUZ		YAPI KALINTISI	
KUYU		İNŞAAT	
TELEFON DİREĞİ		SUNDURMA	
ELEKTRİK DİREĞİ		HAMAM KALINTISI	
BAYRAK DİREĞİ		ÇEŞME	
ELEKTRİK KUTUSU/ TRAFİ		ÇATI BİÇİMLENİŞİ	
ANIT AĞAÇ		ALATURKA	
MAZGAL		MARSİLYA	
ÇÖP KUTUSU		OLUKLU LEVHA	
KENTSEL SİT ALAN SINIRI		BETON	
KORUMA ALAN SINIRI		VİSTA NOKTASI	
ÇALIŞMA ALAN SINIRI		REFERANS NOKTASI	

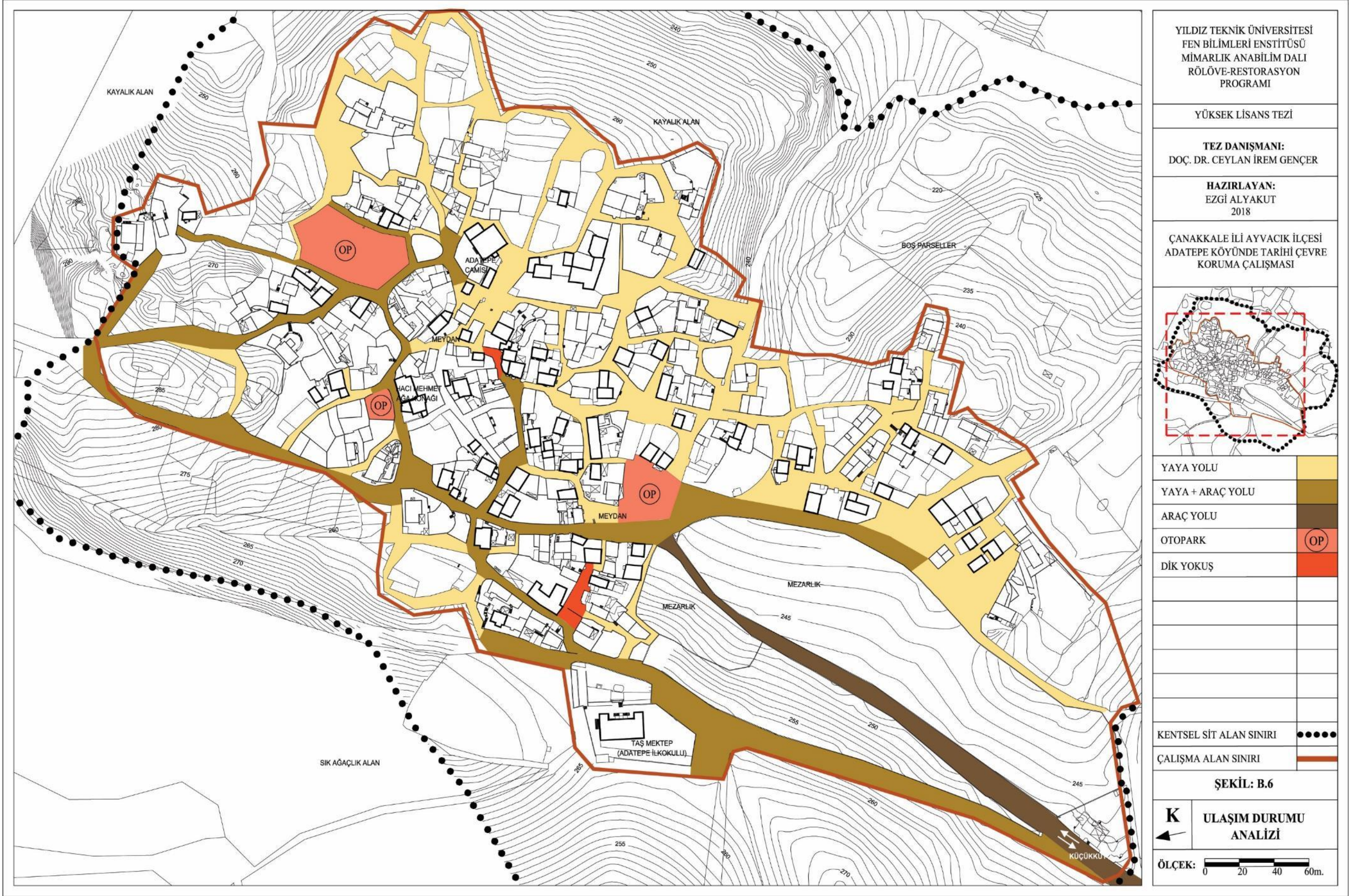
ŞEKİL: B.4

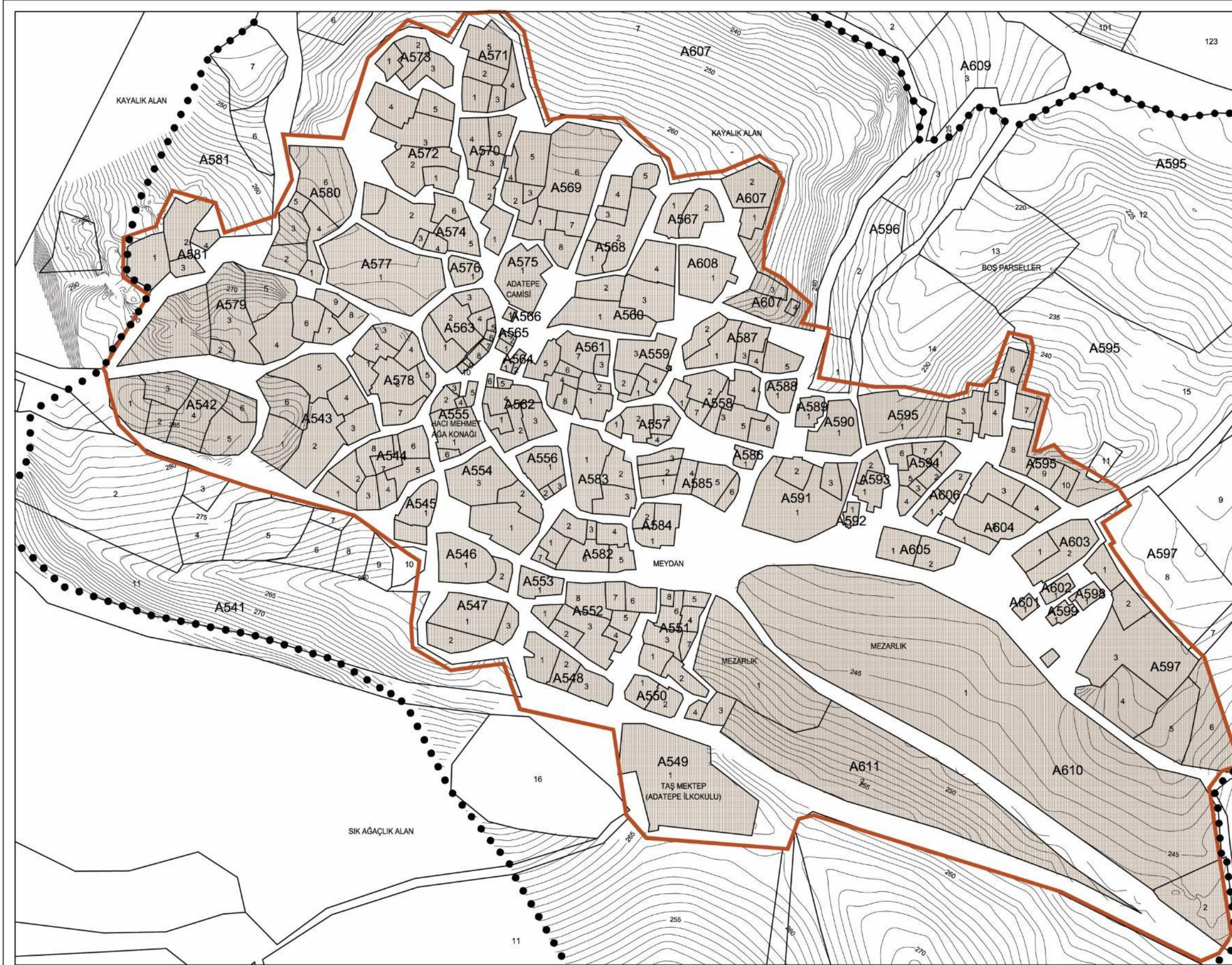

KENTSEL RÖLÖVE
PAFTASI

ÖLÇEK: 0 20 40 60 80 100m.

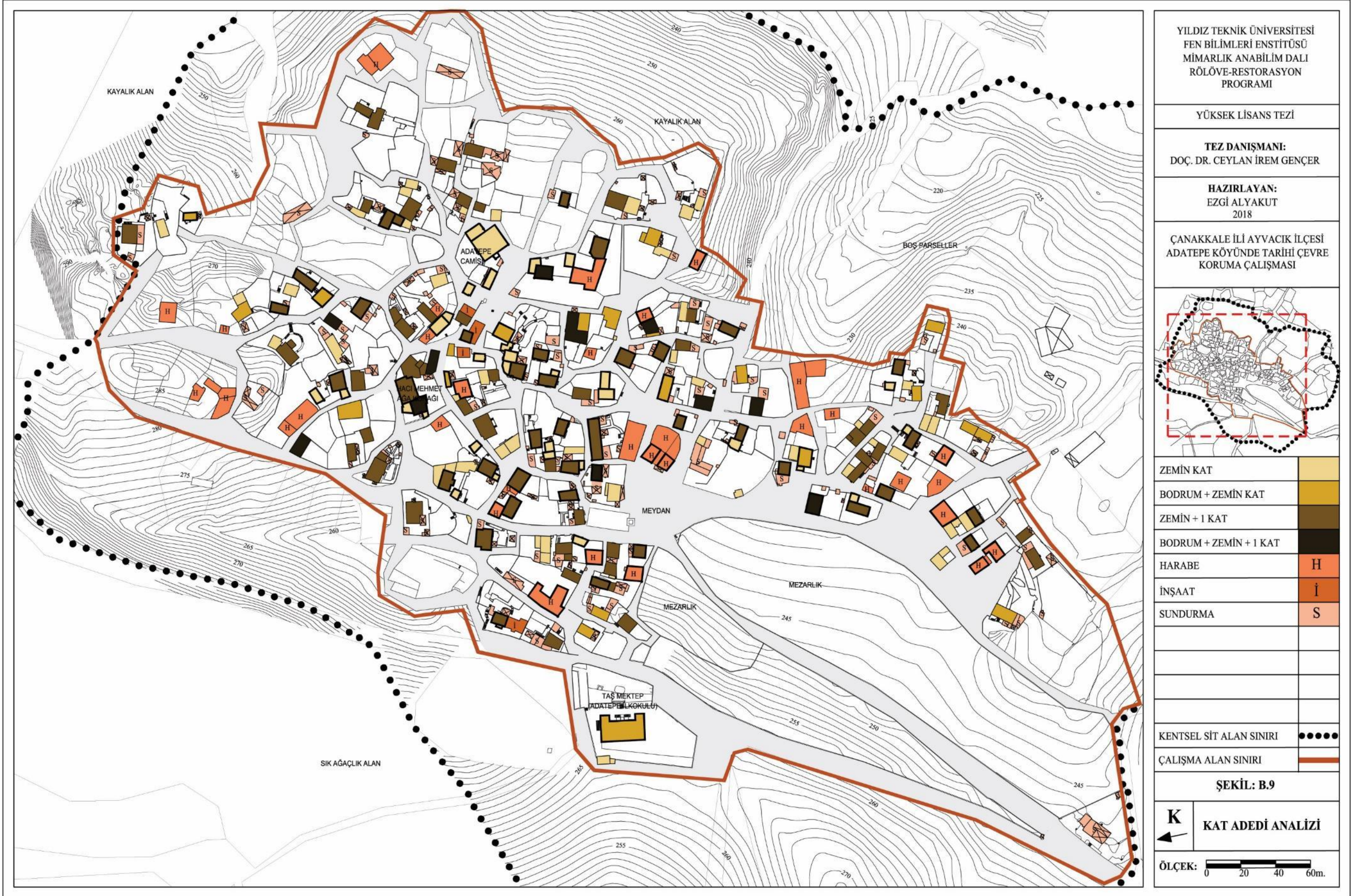

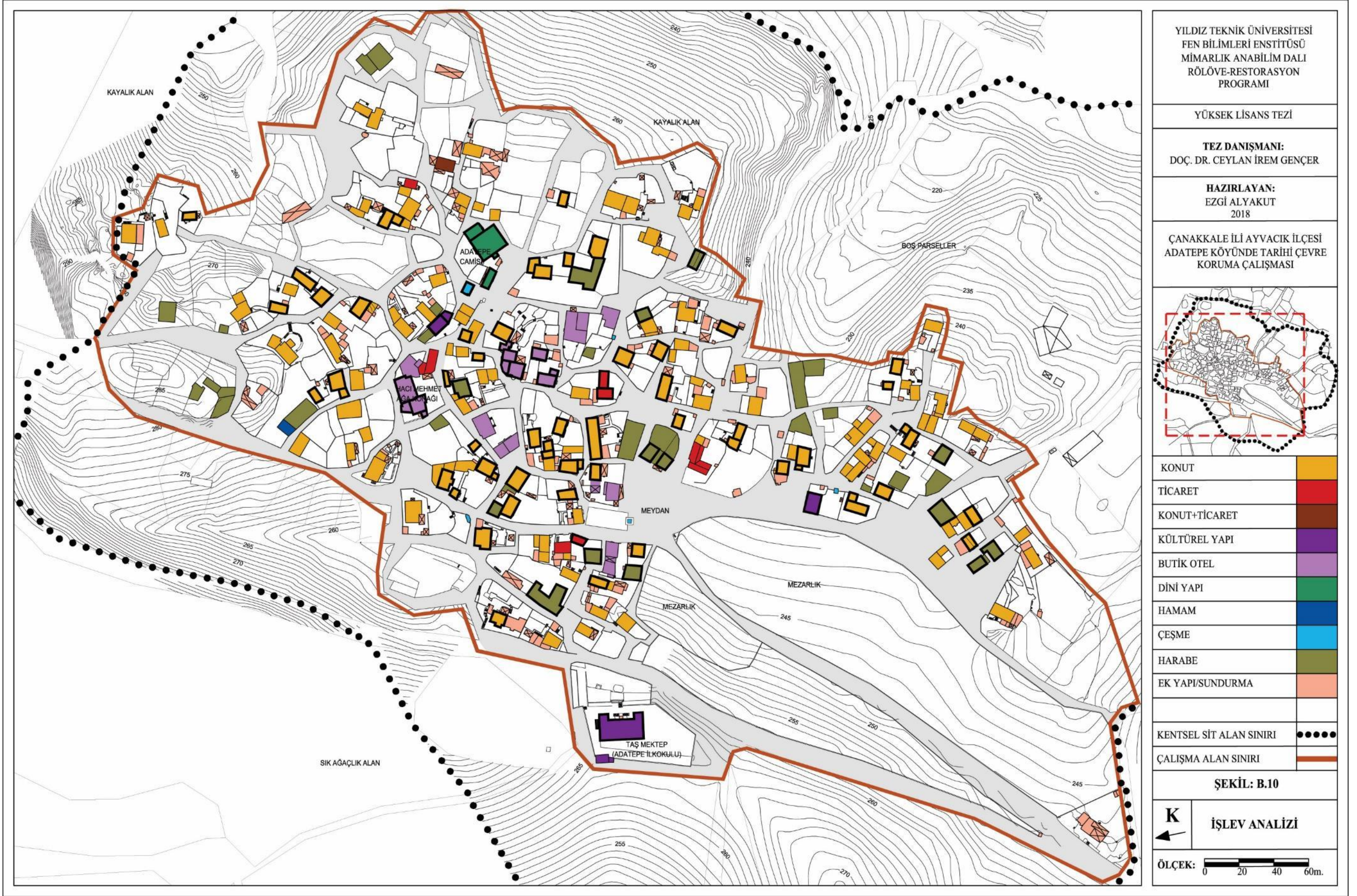

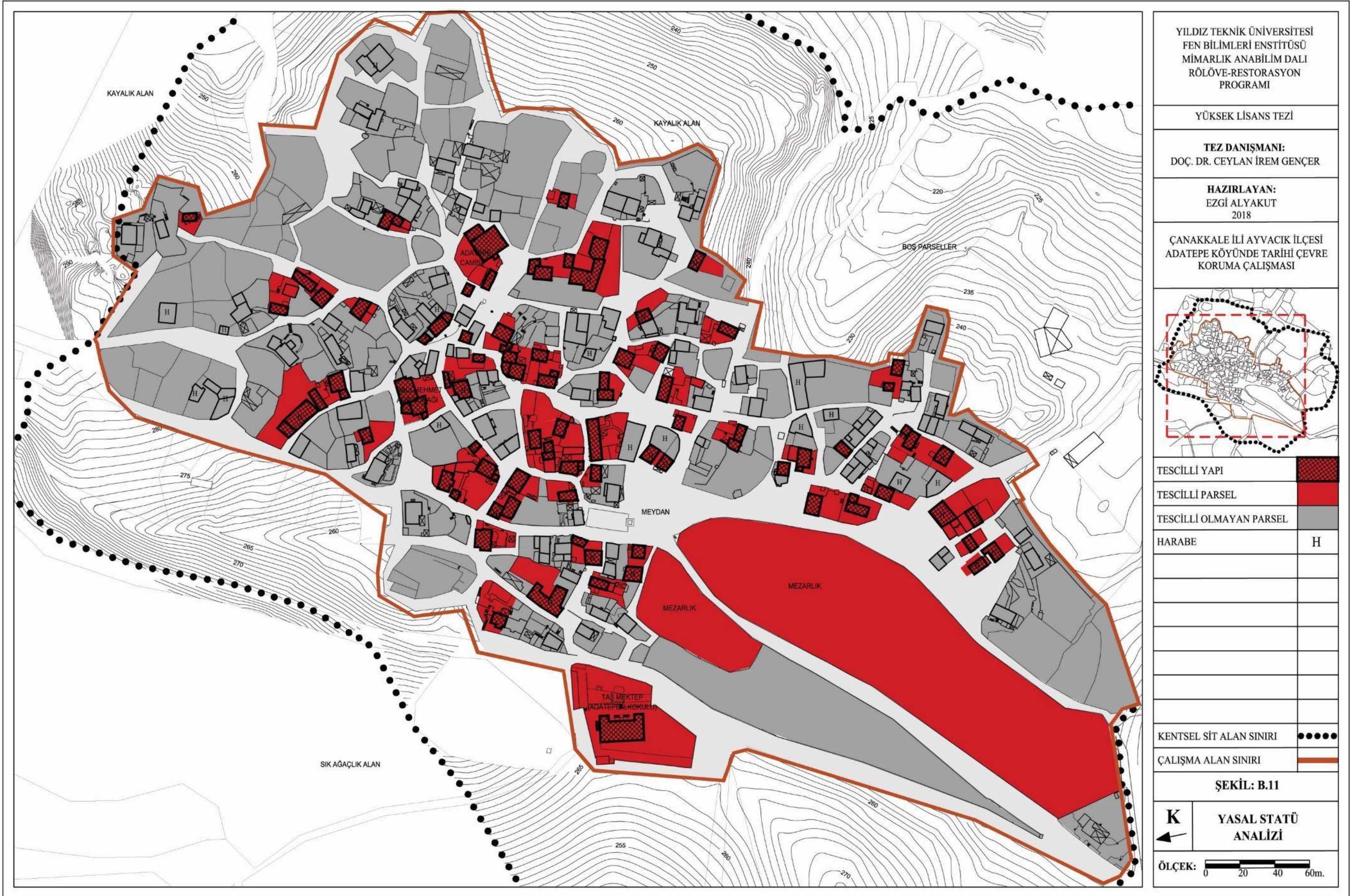

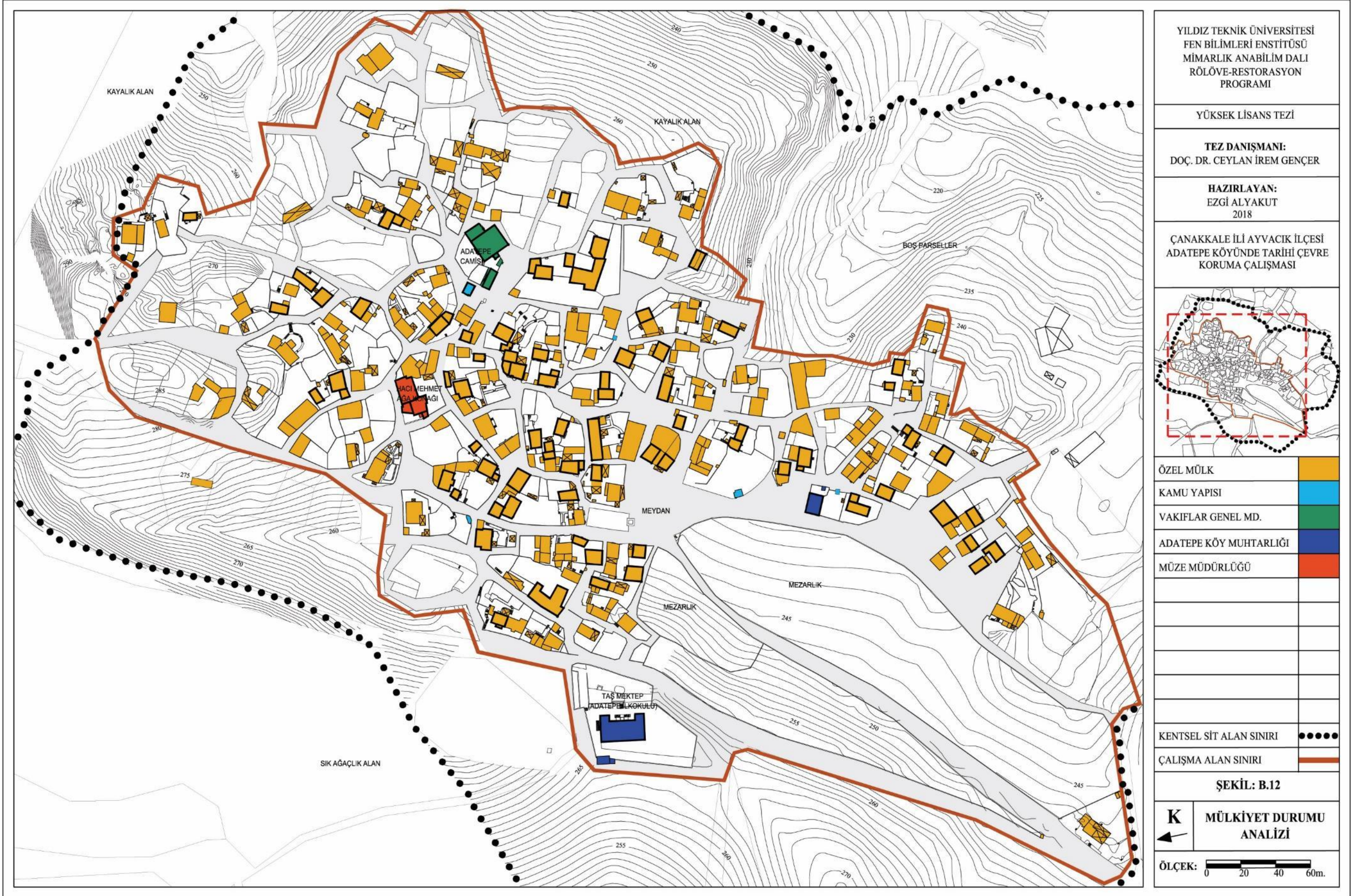
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RÖLÖVE-RESTORASYON PROGRAMI	
YÜKSEK LİSANS TEZİ	
TEZ DANIŞMANI: DOÇ. DR. CEYLAN İREM GENÇER	
HAZIRLAYAN: EZGİ ALYAKUT 2018	
ÇANAKKALE İLİ AYVACIK İLÇESİ ADATEPE KÖYÜNDE TARİHİ ÇEVRE KORUMA ÇALIŞMASI	
ADA NO	A597
PARSEL NO	1
PARSEL SINIRI	
KENTSEL SİT ALAN SINIRI	
ÇALIŞMA ALAN SINIRI	
ŞEKİL: B.7	
K ADA-PARSEL ANALİZİ	
ÖLÇEK: 0 20 40 60m.	

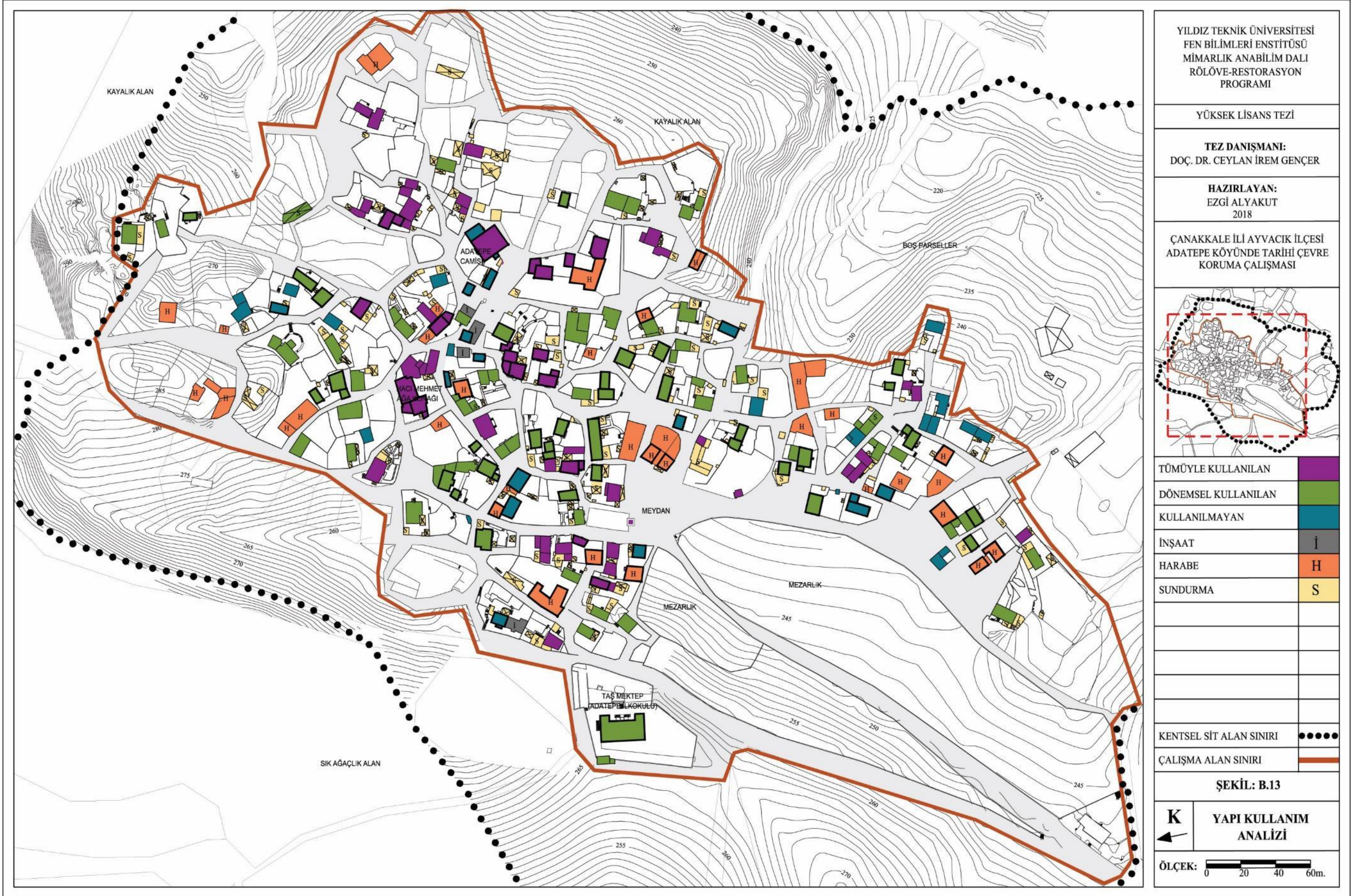

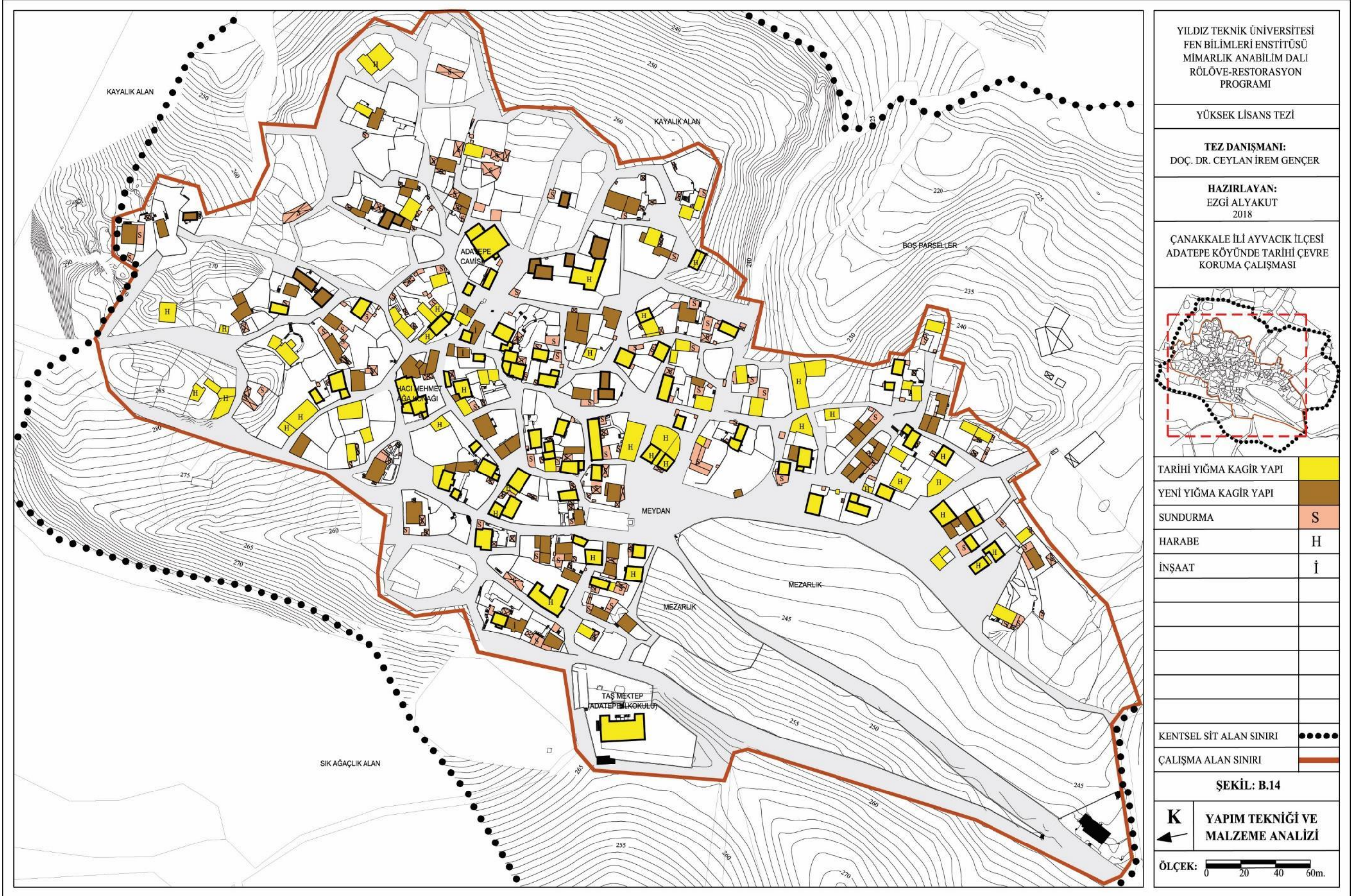

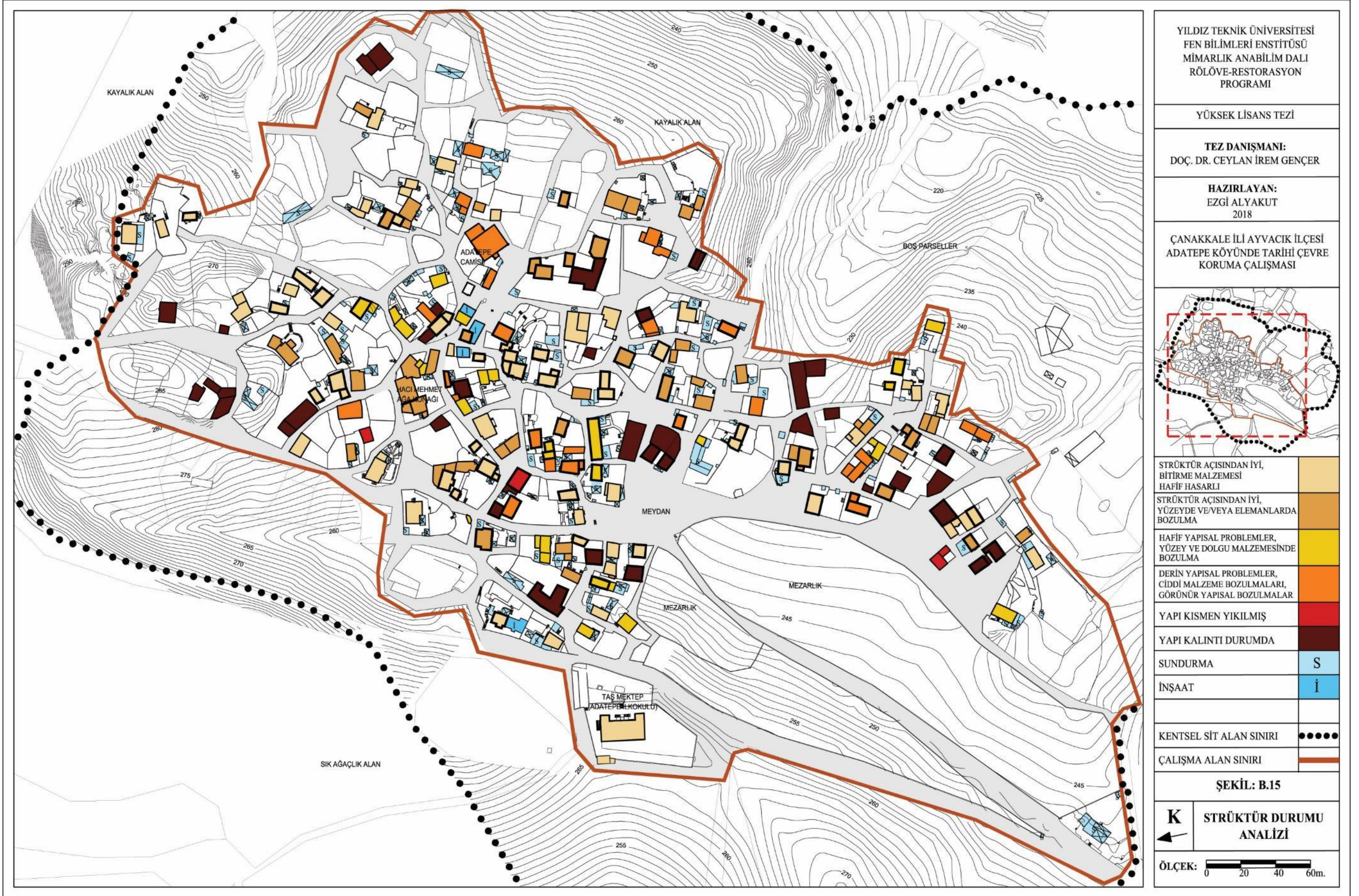

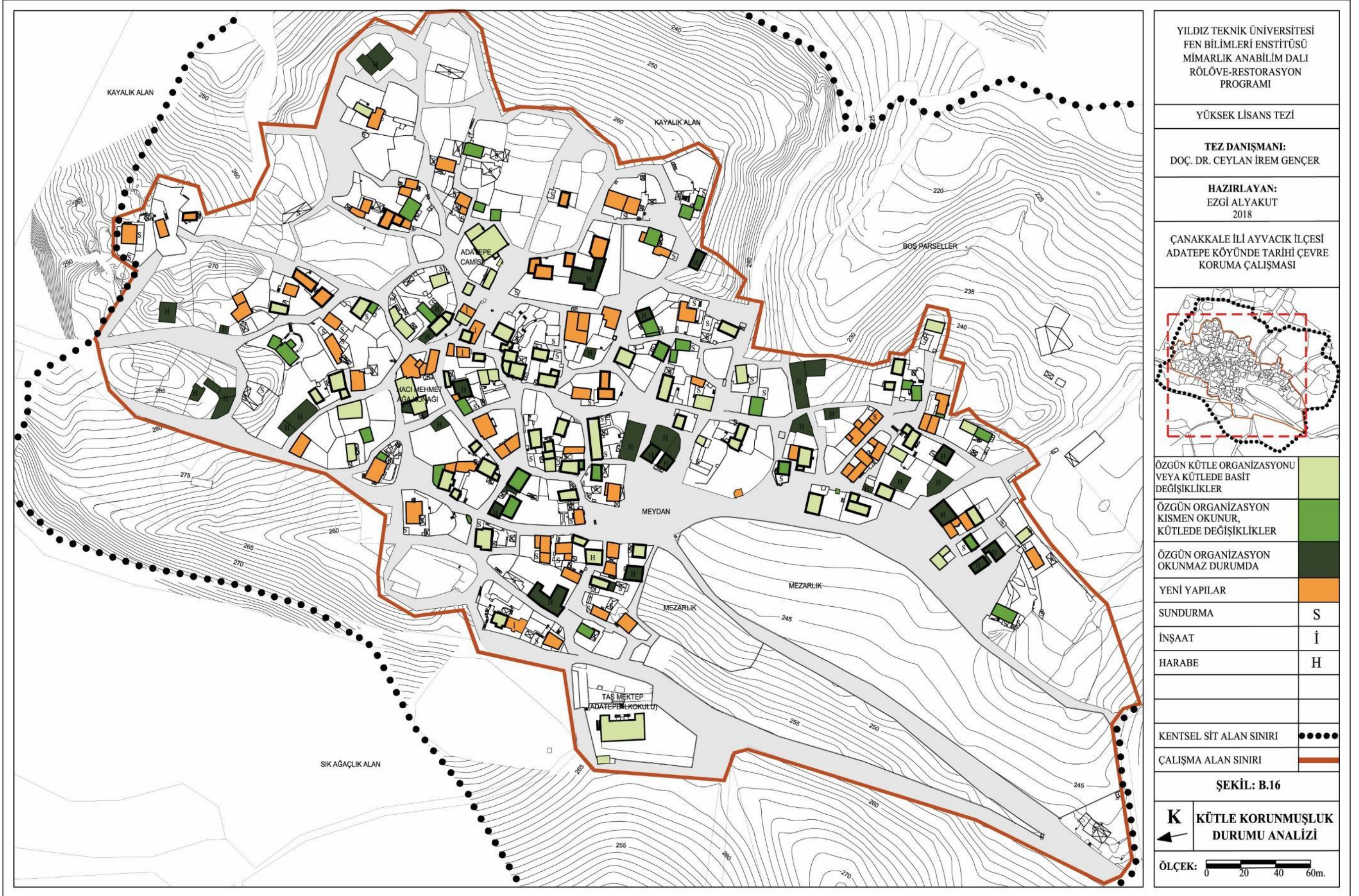

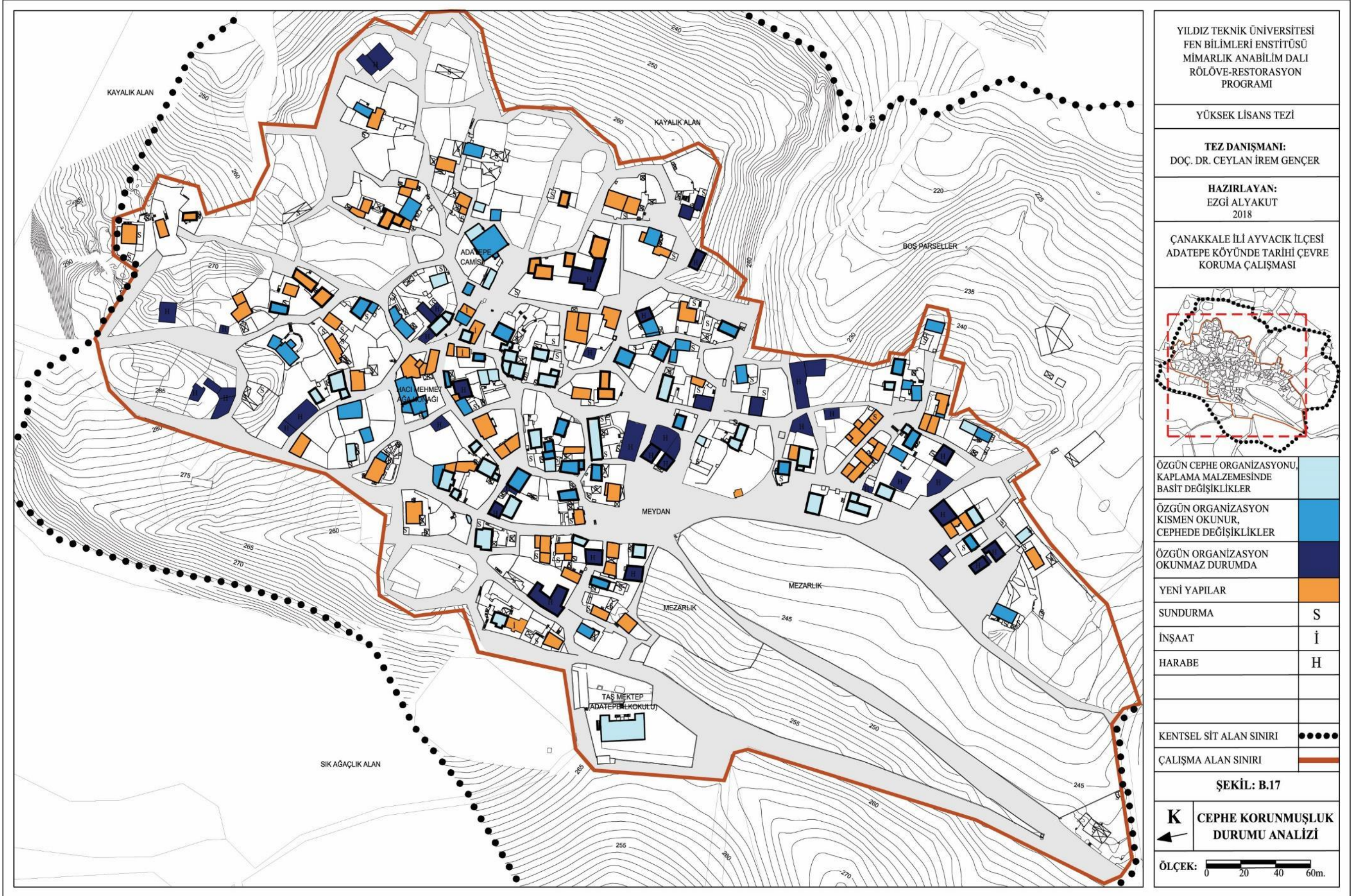

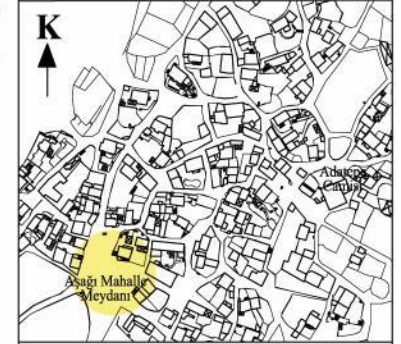
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RÖLÖVE-RESTORASYON
PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI:
DOÇ. DR. CEYLAN İREM GENÇER

HAZIRLAYAN:
EZGİ ALYAKUT
2018

ÇANAKKALE İLİ AYVACIK İLÇESİ
ADATEPE KÖYÜNDE TARİHİ ÇEVRE
KORUMA ÇALIŞMASI

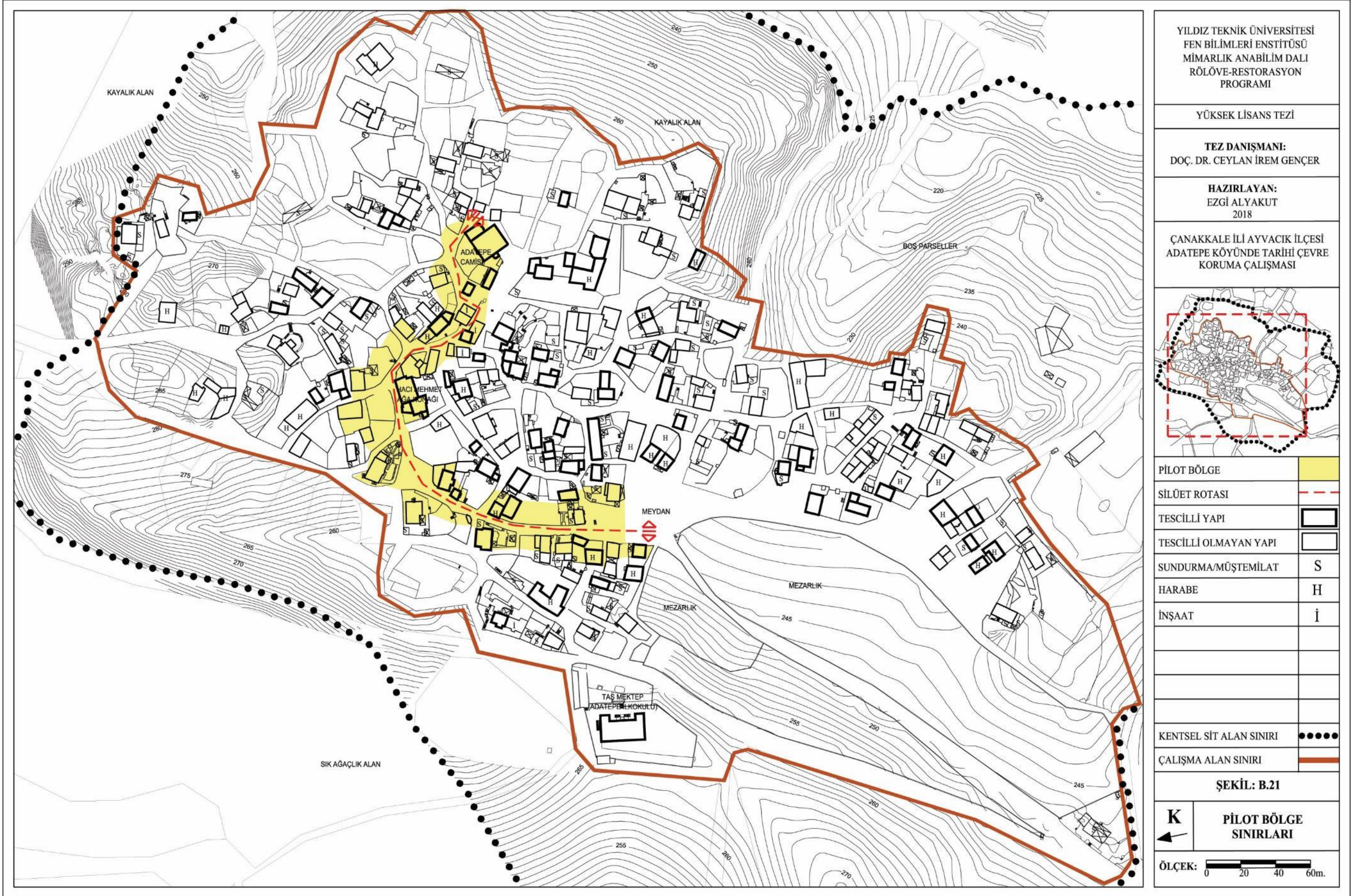
LEJANT: İŞLEV ÖNERİLERİ

Mevcut İşlev	MI
Mevcut Ek Yapı	ME
Öneri İşlev	Öİ
Öneri Yapı Kütle	
Özgün belgesine ulaşıldığında rekonstrüksiyonu yapılacak, ulaşılmadığında ise "infill" tekniğiyle yeni yapı yapılacak tescilli parsel	
Yeni yapılaşma önerilen tescilli olmayan parsel	
Kazı yapılması önerilen alan (Alanın sınırları Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nden ulaşılan BEO/643-48157 numaralı belgede geçen kilisenin boyutlarına göre, konumu ise yöre halkından edinilen bilgiye göre belirlenmiştir.)	

ŞEKİL: B.20

K
AŞAĞI MAHALLE MEYDANI DÜZENLEME ÖNERİSİ

ÖLÇEK: 1/500
0 2 4 6 8 10m.

F1: ENVANTER NO-1

F2: ENVANTER NO-2

F3: ENVANTER NO-3

F4: ENVANTER NO-4

F5: ENVANTER NO-5

F6: ENVANTER NO-6

F7: ENVANTER NO-7

F8: ENVANTER NO-8

F9: ENVANTER NO-9

F10: ENVANTER NO-10

F11: ENVANTER NO-11

F12: ENVANTER NO-12

F13: ENVANTER NO-13

F14: ENVANTER NO-14

F15: ENVANTER NO-15

F16: ENVANTER NO-16

F17: ENVANTER NO-17

F18: ENVANTER NO-18

F19: ENVANTER NO-19,20

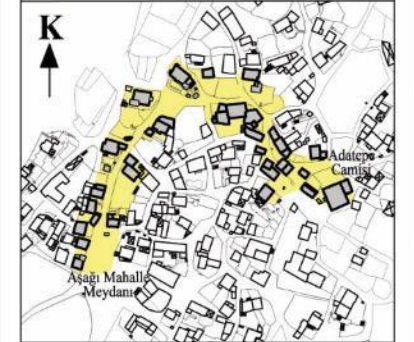
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RÖLÖVE-RESTORASYON
PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI:
DOÇ. DR. CEYLAN İREM GENÇER

HAZIRLAYAN:
EZGİ ALYAKUT
2018

ÇANAKKALE İLİ AYVACIK İLÇESİ
ADATEPE KÖYÜNDE TARİHİ ÇEVRE
KORUMA ÇALIŞMASI

LEJANT: YAPILAR

FOTO NO	ADA/PARSEL NO	TESCİL DURUMU
F1,F2	551 ADA 5 PARSEL	TESCİLLİ
F3	551 ADA 6-8 PARSEL	
F4,F5	552 ADA 6 PARSEL	TESCİLLİ
F6	552 ADA 7 PARSEL	
F7,F8	552 ADA 8 PARSEL	
F9	552 ADA 1 PARSEL	TESCİLLİ
F10	546 ADA 2 PARSEL	
F11	546 ADA 1 PARSEL	
F12,F13, F14	554 ADA 1 PARSEL	TESCİLLİ
F15	582 ADA 7 PARSEL	TESCİLLİ
F16	582 ADA 1 PARSEL	TESCİLLİ
F17	582 ADA 5 PARSEL	
F18	584 ADA 1 PARSEL	
F19	545 ADA 1 PARSEL	

ŞEKİL: B.22

PİLOT BÖLGE
FOTOĞRAFLARI-1

F20: ENVANTER NO-21

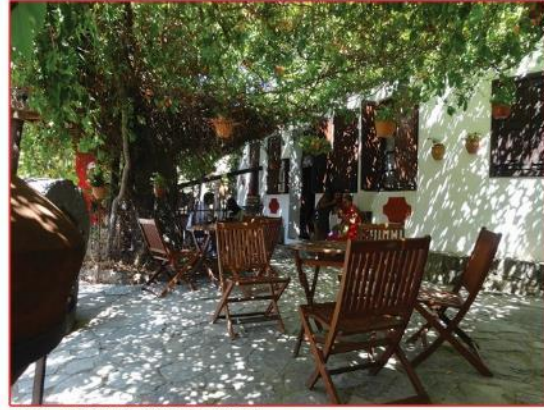
F21: ENVANTER NO-22

F22: ENVANTER NO-23

F23: ENVANTER NO-24

F24: ENVANTER NO-25,26

F25: ENVANTER NO-27

F26: ENVANTER NO-28

F27: ENVANTER NO-29

F28: ENVANTER NO-30

F29: ENVANTER NO-31

F30: ENVANTER NO-32

F31-32: ENVANTER NO-33,34

F33: ENVANTER NO-35

F34: ENVANTER NO-36

F35: ENVANTER NO-37

F36: ENVANTER NO-38

F37: ENVANTER NO-39,40

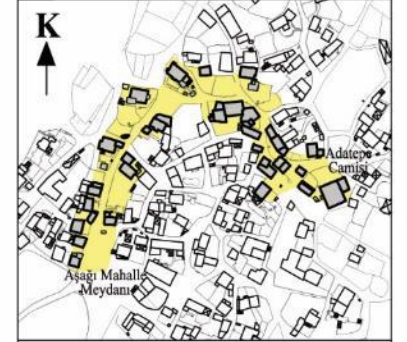
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RÖLÖVE-RESTORASYON
PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI:
DOÇ. DR. CEYLAN İREM GENÇER

HAZIRLAYAN:
EZGİ ALYAKUT
2018

ÇANAKKALE İLİ AYVACIK İLÇESİ
ADATEPE KÖYÜNDE TARİHİ ÇEVRE
KORUMA ÇALIŞMASI

LEJANT: YAPILAR

FOTO NO	ADA/PARSEL NO	TESCİL DURUMU
F20	544 ADA 5 PARSEL	
F21	544 ADA 6 PARSEL	
F22	563 ADA 1 PARSEL	
F23	563 ADA 9-10 PARSEL	TESCİLLİ
F24	563 ADA 7-8 PARSEL	TESCİLLİ
F25	565 ADA 1 PARSEL	
F26	565 ADA 2 PARSEL	
F27	566 ADA 1 PARSEL	TESCİLLİ
F28	563 ADA 3 PARSEL	
F29,F30	575 ADA 1 PARSEL	TESCİLLİ
F31	564 ADA 2 PARSEL	
F32	564 ADA 1 PARSEL	TESCİLLİ
F33	562 ADA 6 PARSEL	
F34	555 ADA 5 PARSEL	
F35	555 ADA 2 PARSEL	
F36	555 ADA 1 PARSEL	TESCİLLİ
F37	555 ADA 6 PARSEL	

ŞEKİL: B.23

PİLOT BÖLGE
FOTOĞRAFLARI-2

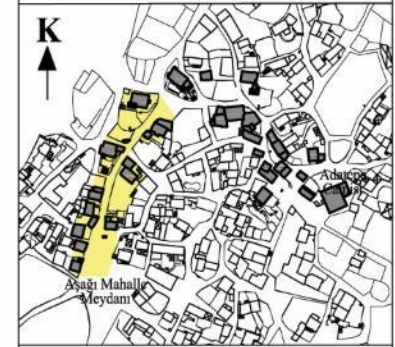
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RÖLÖVE-RESTORASYON
PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI:
DOÇ. DR. CEYLAN İREM GENÇER

HAZIRLAYAN:
EZGİ ALYAKUT
2018

ÇANAKKALE İLİ AYVACIK İLÇESİ
ADATEPE KÖYÜNDE TARİHİ ÇEVRE
KORUMA ÇALIŞMASI

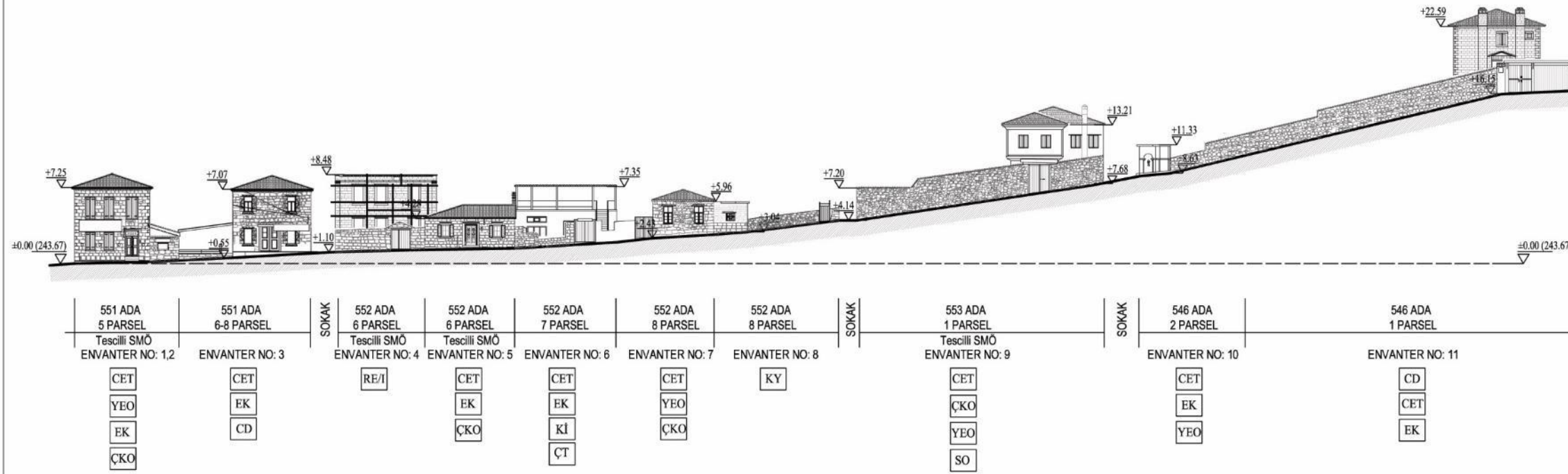
LEJANT: MÜDAHALE TÜRLERİ

OLDUĞU GİBİ KORUMA		OK
BASİT ONARIM	CEPHE TEMİZLİĞİ	CET
	SIVA ONARIMI	SO
	YAPI ELEMANLARININ ONARIMI	YEO
	ÇATI KAPL. MALZEMESİ ONARIMI	ÇKO
	NİTELİKSİZ EKLERİN KALDIRILMASI	EK
KAPSAMLI ONARIM	STRÜKTÜREL GÜÇLENDİRME	SG
	YAPI ELEMANLARININ BÜTÜNLENMESİ	YEB
	ÇATI TAMİRATI/ ÇATI EKLENMESİ	ÇT
	KAT İNDİRME	Kİ
	CEPHE DÜZENLEME	CD
(*)	REKONSTRÜKSİYON/ INFİLL	RE/I
KALDIRILACAK YAPI		KY
YENİ YAPI		Y

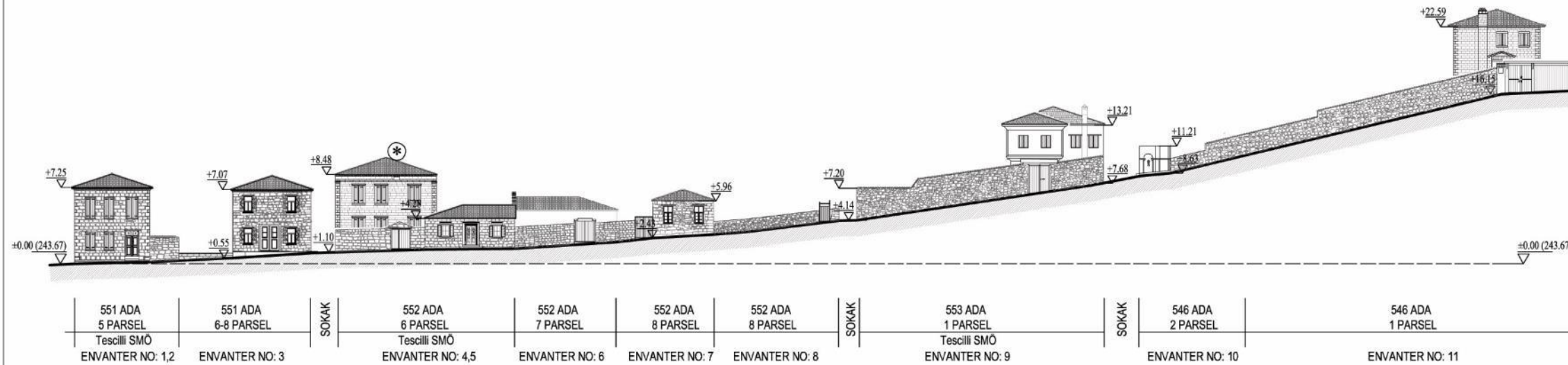
ŞEKİL: B.24

**MEVCUT DURUM VE
ÖNERİ SİLÜETİ**

0 2 4 6 8 10m.

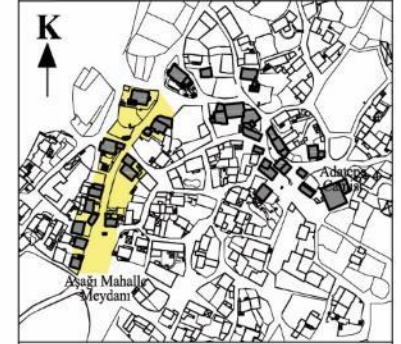

MEVCUT DURUM SİLÜETİ

ÖNERİ SİLÜETİ

(*) Yapının özgün durumu ile ilgili bilgi ve belgeye ulaşılması halinde rekonstrüksiyonu, ulaşamıyorsa "infill" tekniğiyle yeni yapı tasarımı yapılacaktır.

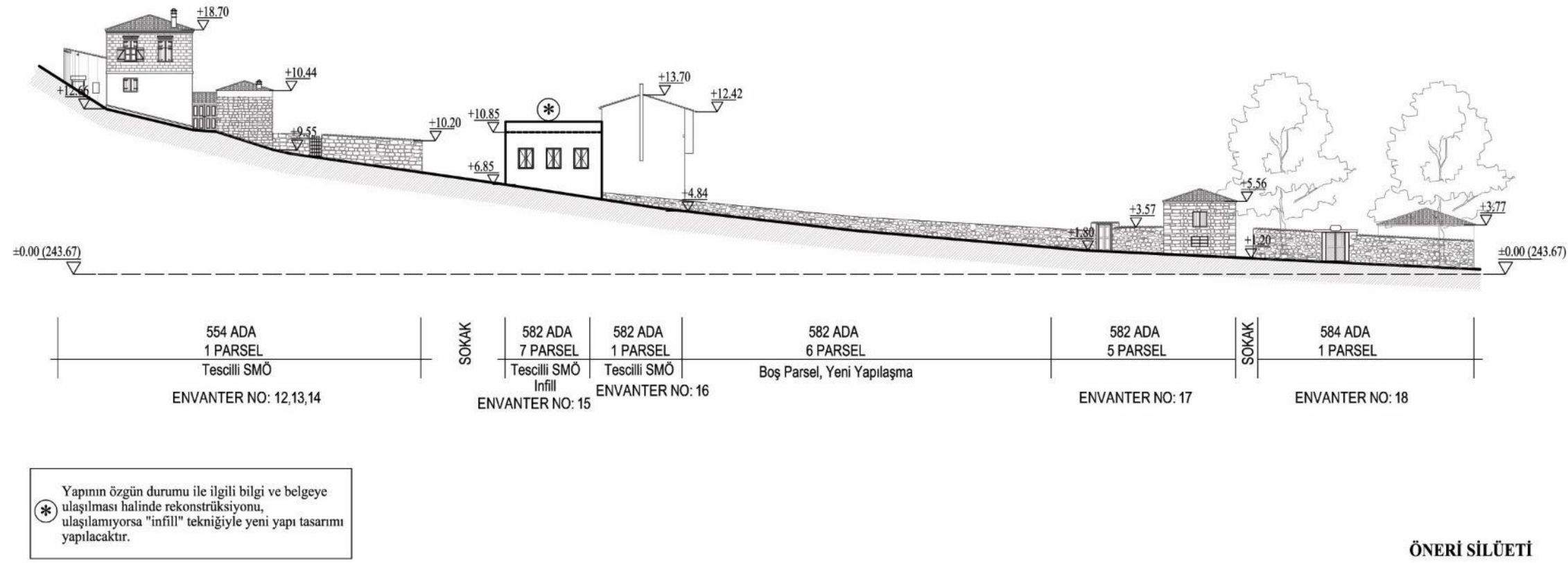
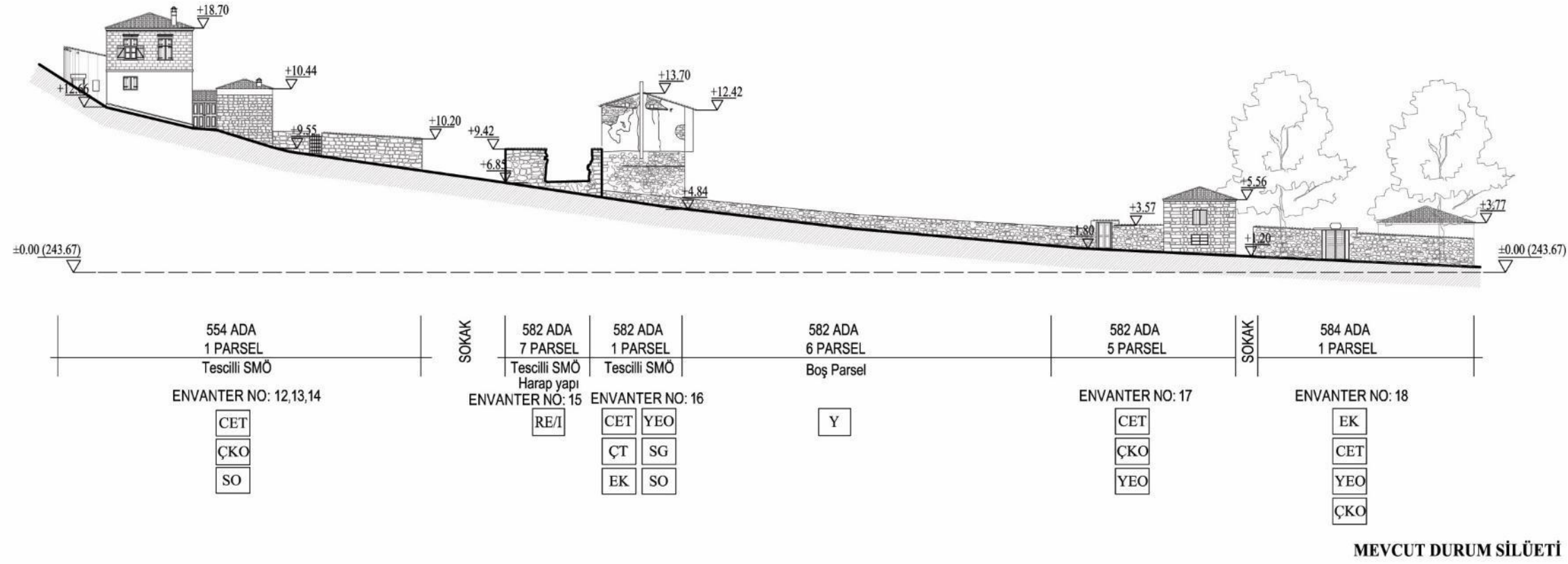
LEJANT: MÜDAHALE TÜRLERİ

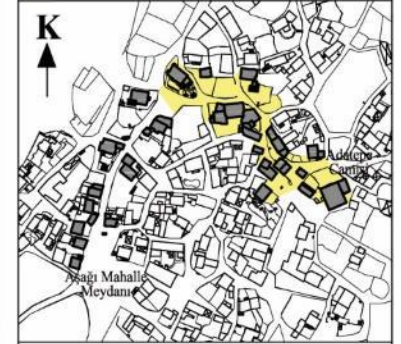
OLDUĞU GİBİ KORUMA	OK
CEPHE TEMİZLİĞİ	CET
SIVA ONARIMI	SO
YAPI ELEMANLARININ ONARIMI	YEO
ÇATI KAPL. MALZEMESİ ONARIMI	ÇKO
NİTELİKSİZ EKLERİN KALDIRILMASI	EK
STRÜKTÜREL GÜÇLENDİRME	SG
YAPI ELEMANLARININ BÜTÜNLENMESİ	YEB
ÇATI TAMİRATI/ ÇATI EKLENMESİ	ÇT
KAT İNDİRME	Kİ
CEPHE DÜZENLEME	CD
(*) REKONSTRÜKSİYON/ INFİLL	RE/I
KALDIRILACAK YAPI	KY
YENİ YAPI	Y

ŞEKİL: B.25

**MEVCUT DURUM VE
ÖNERİ SİLÜETİ**

0 2 4 6 8 10m.

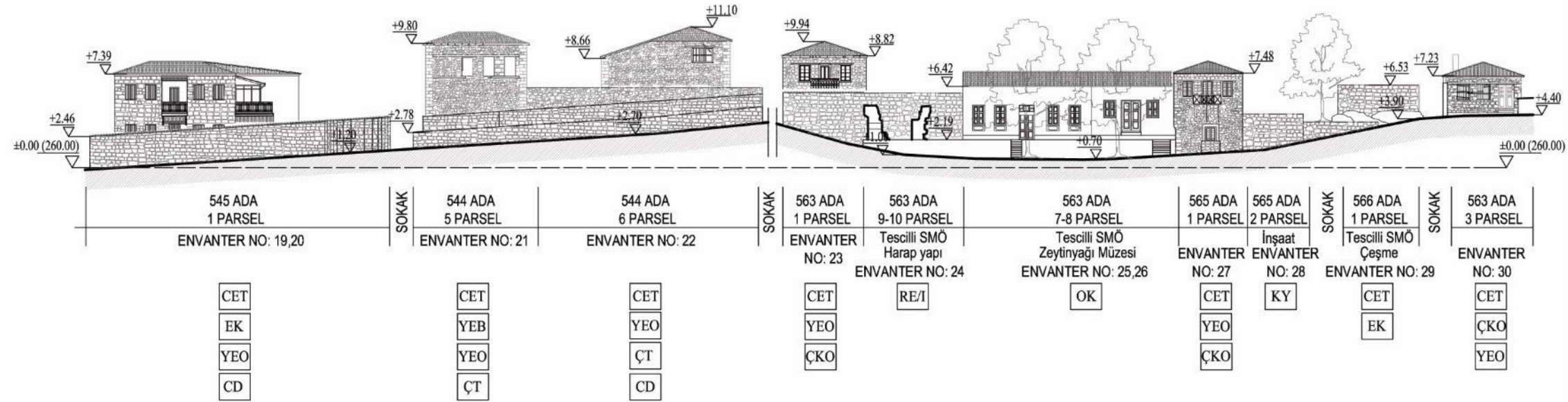
LEJANT: MÜDAHALE TÜRLERİ

OLDUĞU GİBİ KORUMA		OK
BASİT ONARIM	CEPHE TEMİZLİĞİ	CET
	SIVA ONARIMI	SO
	YAPI ELEMANLARININ ONARIMI	YEO
	ÇATI KAPL. MALZEMESİ ONARIMI	ÇKO
	NİTELİKSİZ EKLERİN KALDIRILMASI	EK
KAPSAMLI ONARIM	STRÜKTÜREL GÜÇLENDİRME	SG
	YAPI ELEMANLARININ BÜTÜNLENMESİ	YEB
	ÇATI TAMİRATI/ ÇATI EKLENMESİ	ÇT
	KAT İNDİRME	Kİ
	CEPHE DÜZENLEME	CD
(*)	REKONSTRÜKSİYON/ INFILL	RE/I
KALDIRILACAK YAPI		KY
YENİ YAPI		Y

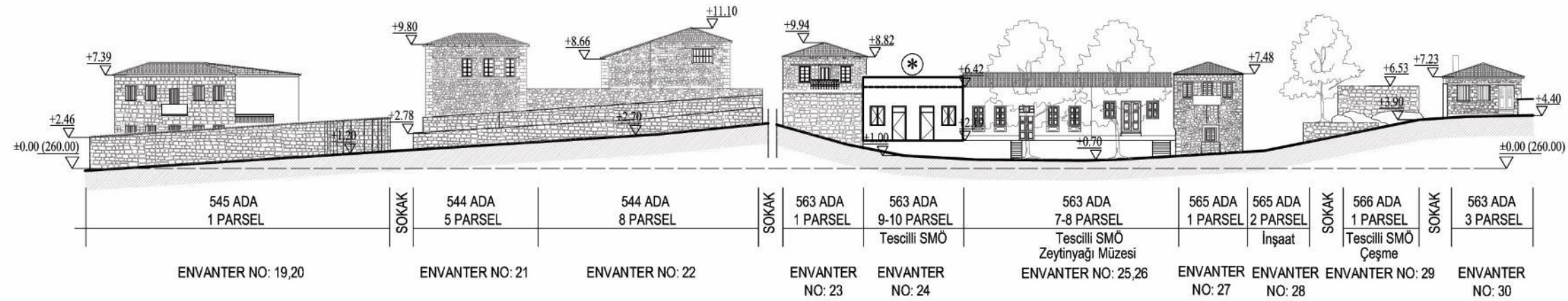
ŞEKİL: B.26

MEVCUT DURUM VE
ÖNERİ SİLÜETİ

0 2 4 6 8 10m.

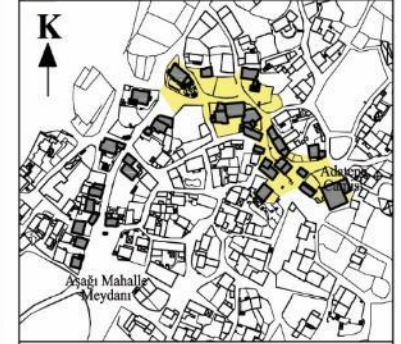

MEVCUT DURUM SİLÜETİ

(*) Yapının özgün durumu ile ilgili bilgi ve belgeye ulaşılması halinde rekonstrüksiyonu, ulaşılıyorsa "infill" tekniğiyle yeni yapı tasarımı yapılacaktır.

ÖNERİ SİLÜETİ

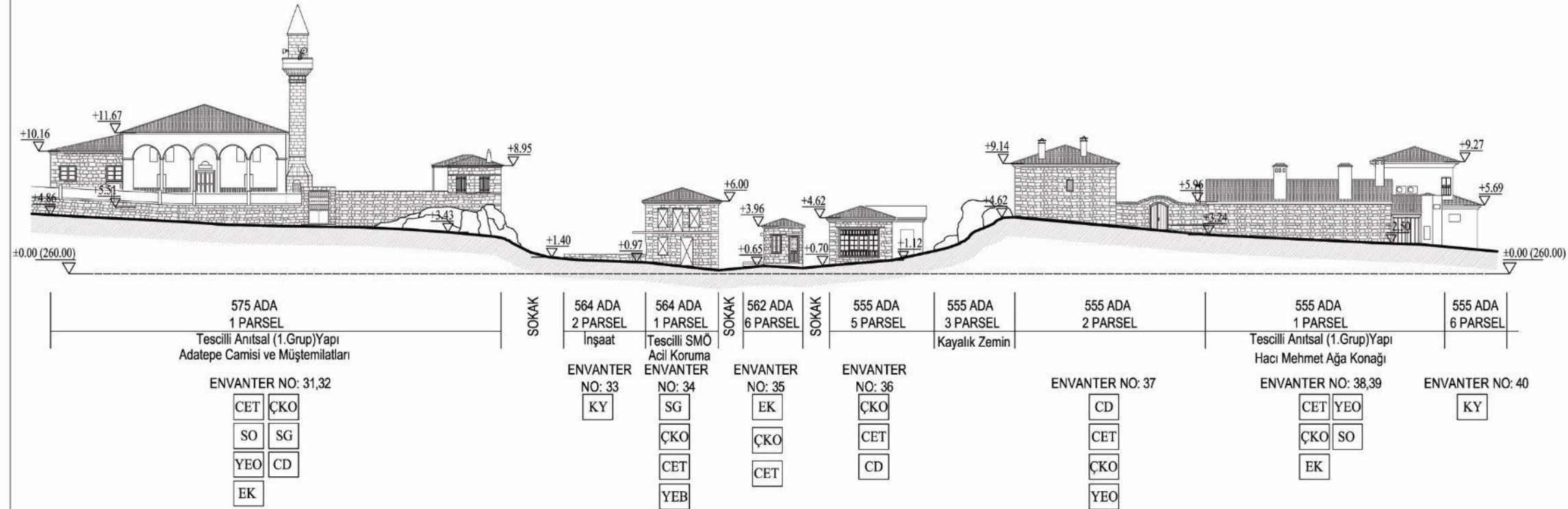

LEJANT: MÜDAHALE TÜRLERİ

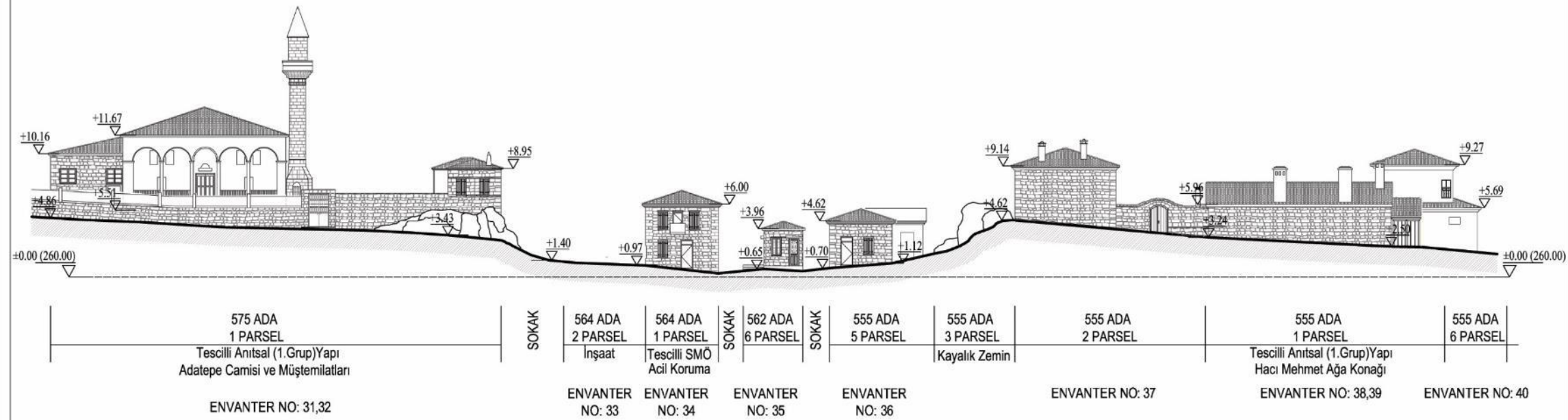
OLDUĞU GİBİ KORUMA		OK
BASİT ONARIM	CEPHE TEMİZLİĞİ	CET
	SIVA ONARIMI	SO
	YAPI ELEMANLARININ ONARIMI	YEO
	ÇATI KAPL. MALZEMESİ ONARIMI	ÇKO
	NİTELİKSİZ EKLERİN KALDIRILMASI	EK
KAPSAMLI ONARIM	STRÜKTÜREL GÜÇLENDİRME	SG
	YAPI ELEMANLARININ BÜTÜNLENMESİ	YEB
	ÇATI TAMİRATI/ ÇATI EKLENMESİ	ÇT
	KAT İNDİRME	Kİ
	CEPHE DÜZENLEME	CD
(*)	REKONSTRÜKSİYON/ INFİL	RE/I
KALDIRILACAK YAPI		KY
YENİ YAPI		Y

ŞEKİL: B.27

MEVCUT DURUM VE
ÖNERİ SİLÜETİ

MEVCUT DURUM SİLÜETİ

Yapının özgün durumu ile ilgili bilgi ve belgeye ulaşılması halinde rekonstrüksiyonu, ulaşamıyorsa "infili" tekniğiyle yeni yapı tasarımı yapılacaktır.

ÖNERİ SİLÜETİ

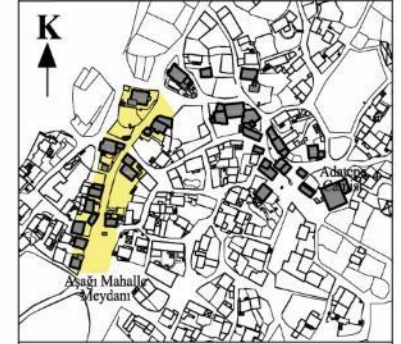
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RÖLÖVE-RESTORASYON
PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI:
DOÇ. DR. CEYLAN İREM GENÇER

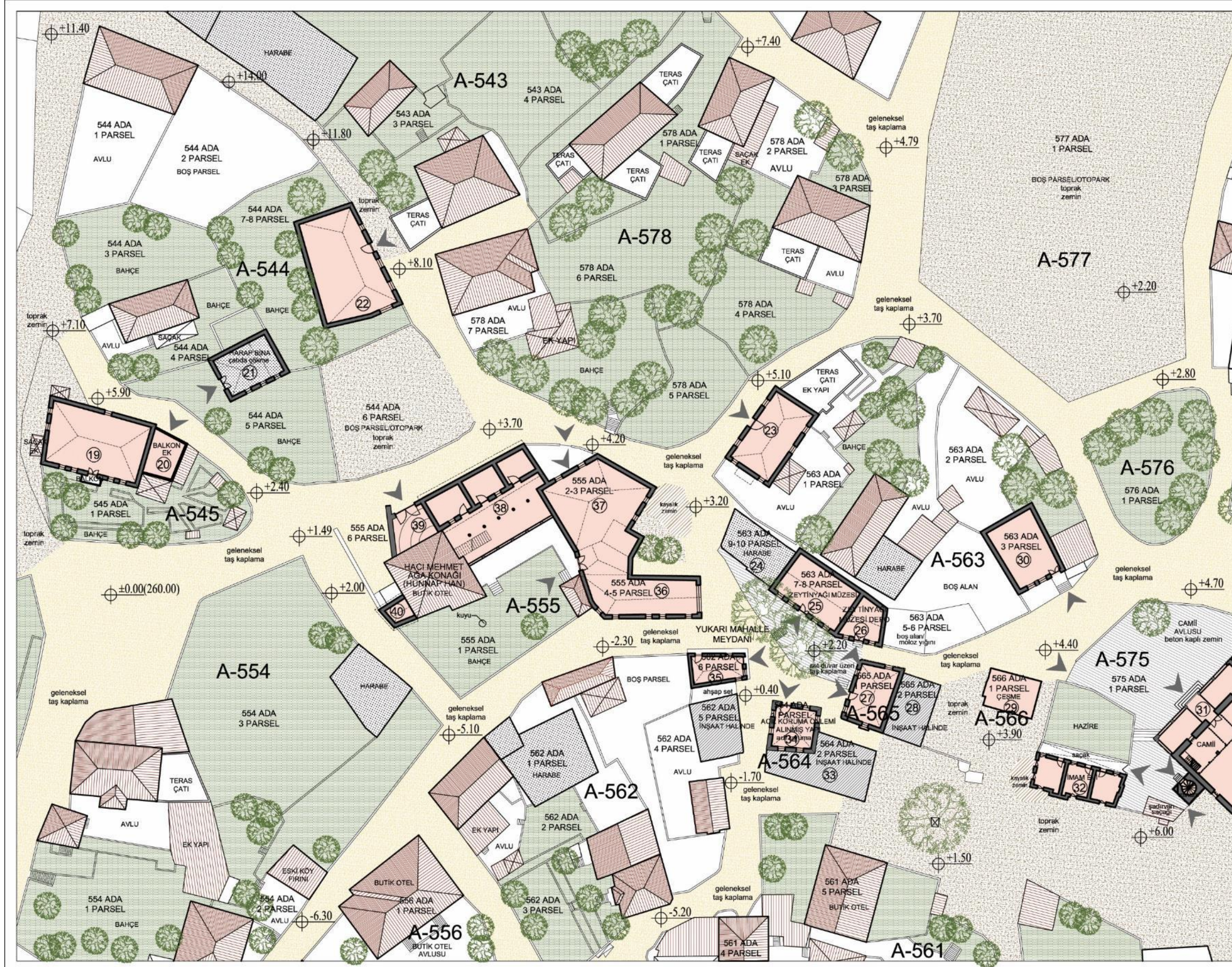
HAZIRLAYAN:
EZGİ ALYAKUT
2018

ÇANAKKALE İLİ AYVACIK İLÇESİ
ADATEPE KÖYÜNDE TARİHİ ÇEVRE
KORUMA ÇALIŞMASI

ŞEKİL: B.28

K RÖLÖVE RESTORASYON
VAZİYET PLANI
ÖLÇEK: 1/500

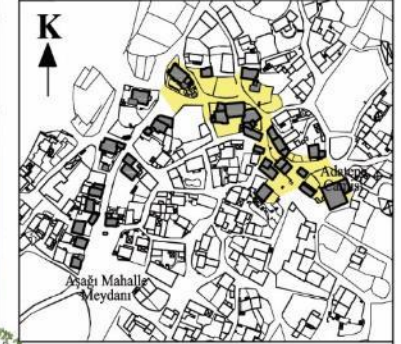
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RÖLÖVE-RESTORASYON
PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI:
DOÇ. DR. CEYLAN İREM GENÇER

HAZIRLAYAN:
EZGİ ALYAKUT
2018

ÇANAKKALE İLİ AYVACIK İLÇESİ
ADATEPE KÖYÜNDE TARİHİ ÇEVRE
KORUMA ÇALIŞMASI

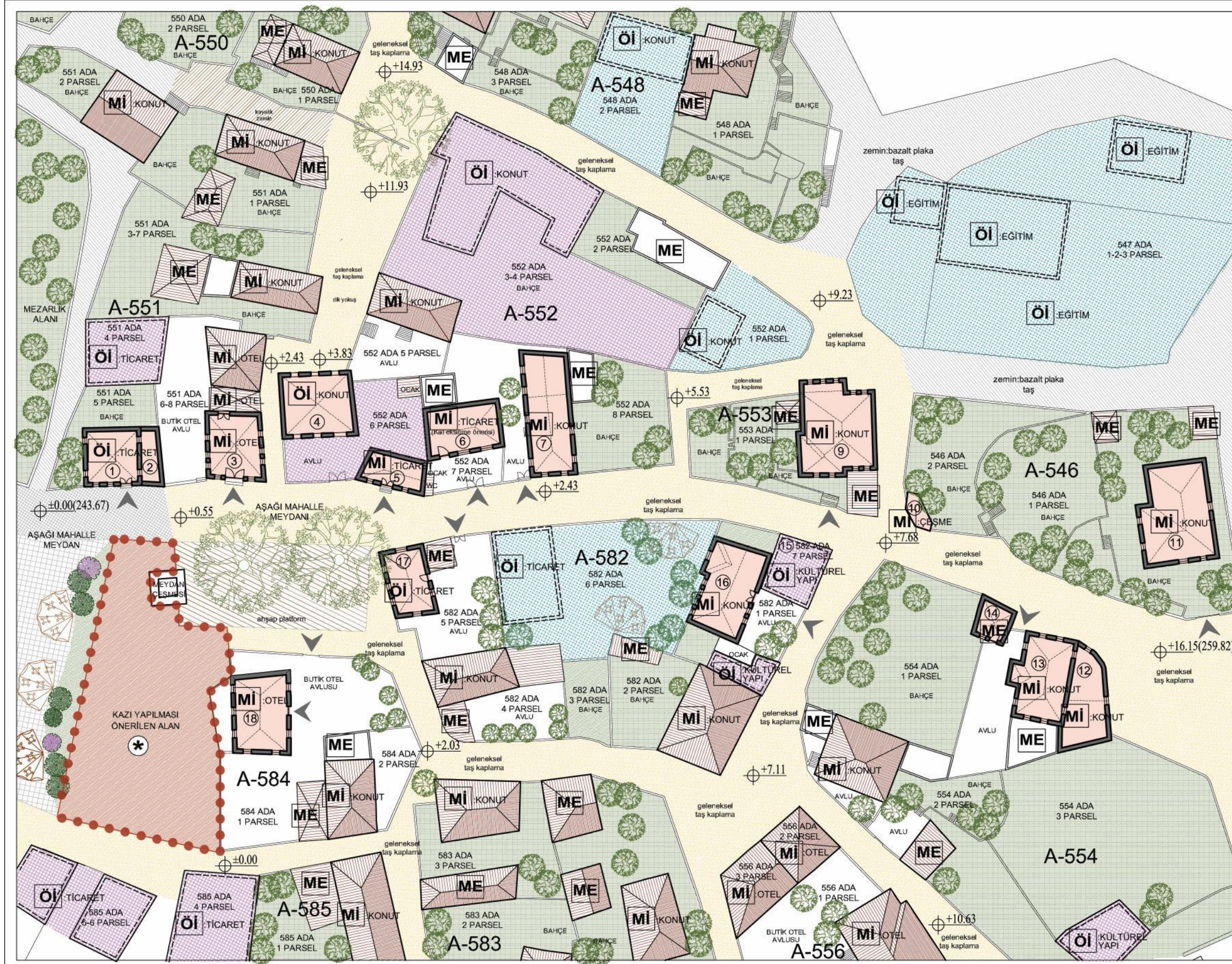

ŞEKİL: B.29

K RÖLÖVE RESTORASYON

VAZİYET PLANI

ÖLÇEK: 1/500
0 2 4 6 8 10m.

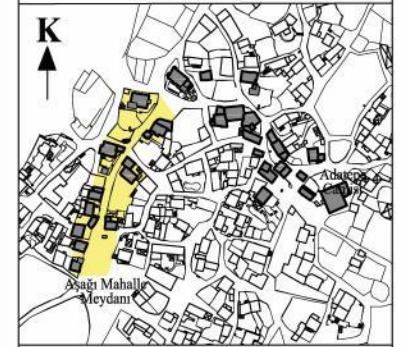
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RÖLÖVE-RESTORASYON
PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI:
DOÇ. DR. CEYLAN İREM GENÇER

HAZIRLAYAN:
EZGİ ALYAKUT
2018

ÇANAKKALE İLİ AYVACIK İLÇESİ
ADATEPE KÖYÜNDE TARİHİ ÇEVRE
KORUMA ÇALIŞMASI

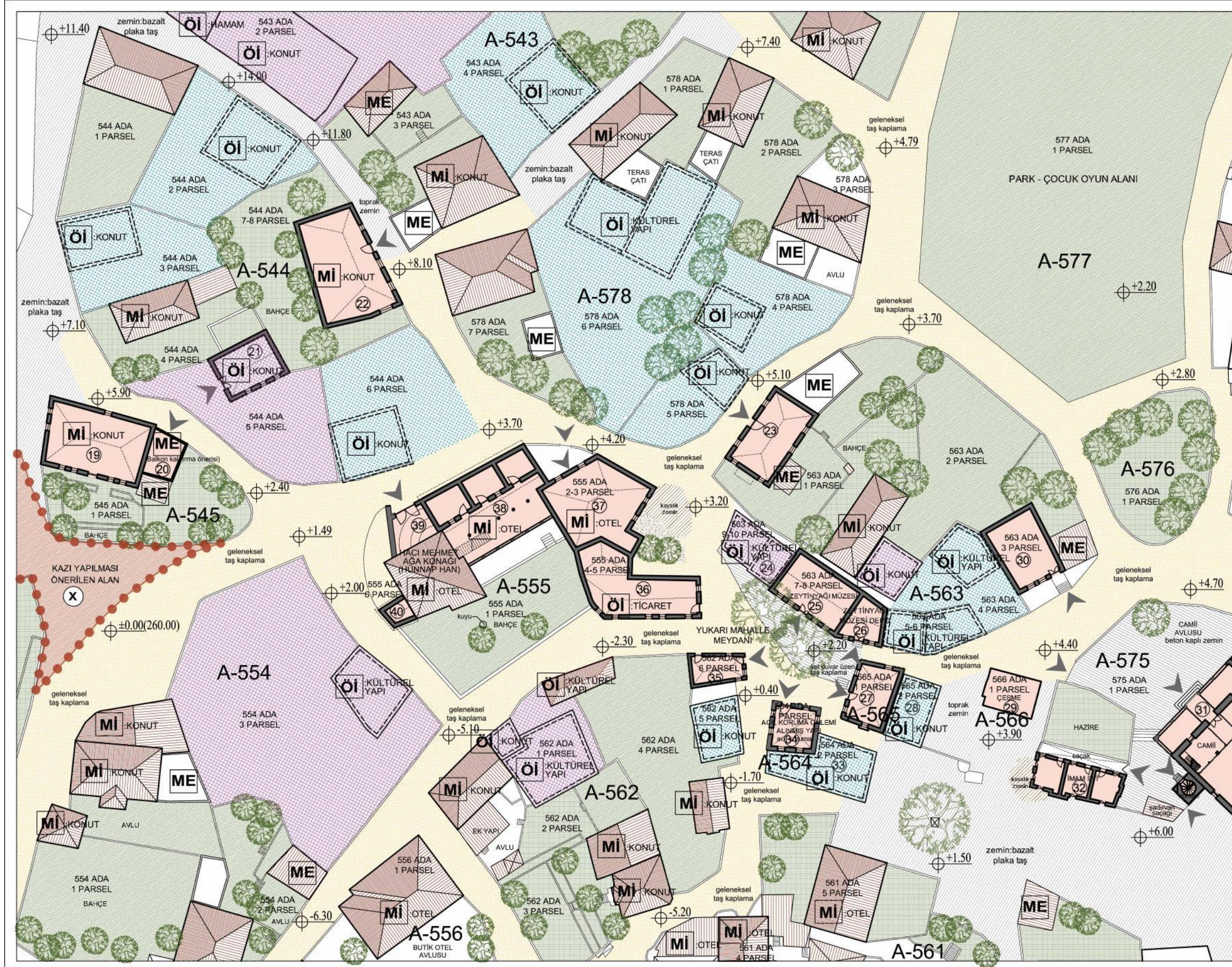

LEJANT: İŞLEV ÖNERİLERİ

Mevcut İşlev	Mi
Mevcut Ek Yapı	ME
Öneri İşlev	Öi
Öneri Yapı Kütleli	
Özgün belgesine ulaşıldığında rekonstrüksiyonu yapılacak, ulaşılmadığında ise "infill" tekniğiyle yeni yapı yapılacak tescilli parsel	
Yeni yapılaşma önerilen tescilli olmayan parsel	
Kazı yapılması önerilen alan (Alanın sınırları Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nden ulaşılan BEO/643-48157 numaralı belgede geçen kilisenin boyutlarına göre, konumu ise yöre halkından edinilen bilgiye göre belirlenmiştir.)	*

ŞEKİL: B.30

K 	RÖLÖVE	RESTORASYON	
	VAZİYET PLANI		
ÖLÇEK: 1/500 0 2 4 6 8 10m. 			

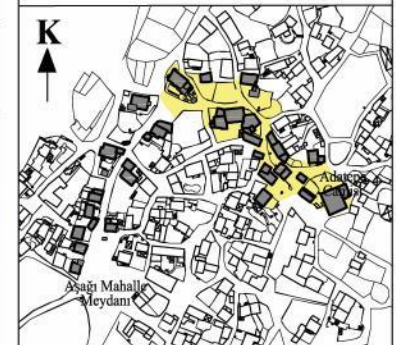
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RÖLÖVE-RESTORASYON
PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI:
DOÇ. DR. CEYLAN İREM GENÇER

HAZIRLAYAN:
EZGİ ALYAKUT
2018

ÇANAKKALE İLİ AYVACIK İLÇESİ
ADATEPE KÖYÜNDE TARİHİ ÇEVRE
KORUMA ÇALIŞMASI

LEJANT: İŞLEV ÖNERİLERİ

Mevcut İşlev	MI
Mevcut Ek Yapı	ME
Öneri İşlev	Öİ
Öneri Yapı Kütleleri	
Özgün belgesine ulaşıldığında rekonstrüksiyonu yapılacak, ulaşılmadığında ise "infill" tekniğiyle yeni yapı yapılacak tescilli parsel	
Yeni yapılaşma önerilen tescilli olmayan parsel	
Kazı yapılması önerilen alanın sınırları, Lemi Mercy'in 1977 yılında köydeki araştırmalarına göre belirlenmiştir.	*

ŞEKİL: B.31

K	RÖLÖVE	RESTORASYON
	VAZİYET PLANI	
	ÖLÇEK: 1/500 0 2 4 6 8 10m.	

SOSYAL YAPI ANKETİ

A) GENEL BİLGİLER
1.1 Doğum yeri ve tarihiniz?
1.2 Adatepe'ye nereden geldiniz?
2. Ne kadar zamandır Adatepe'de yaşıyorsunuz?
(...) 5 seneden az (...) 20 seneden fazla
(...) 5 – 10 sene arası (...) Adatepe'de doğdum.
(...) 10 – 20 sene arası
3. Kaç yaşındasınız?
4. Hanede kaç kişi ve kaç aile yaşıyor?
5. Eğitim seviyeniz?
6. Mesleki durumunuz?
B) GELİR VE MÜLKİYET
7. Hanenin aylık geliri ne kadar?
(...) 100ytl ve altı (...) 1000-1500 ytl arası
(...) 100-500 ytl arası (...) 1500 ytl ve üstü
(...) 500-1000 ytl arası
8. Ev sahibi misiniz?
(...) Evet (...) Hayır
9.1 Eğer kiracıysanız, ödediğiniz kira bedeli ne kadardır?
(...) 100 ytl ve altı (...) 500 – 1000 ytl arası
(...) 100 – 500 ytl arası (...) 1000 ytl üstü
9.2 Köydeki evlerin fiyatı ne kadar?
(...) 1 milyon ytl ve altı (...) 1 milyon ytl üstü

C) SOSYAL VE FİZİKSEL YAPI ETKİLEŞİMİ
10. Hane halkı oturduğu evden memnun mu? (...) Evet (...) Hayır
11. Yaşadığınız yerden ayrılıp başka bir yere taşınmak ister misiniz? (...) Evet (...) Hayır
12. Oturduğunuz evden çıkıp betonarme bir apartman dairesinde oturmayı tercih eder miydiniz? (...) Evet (...) Hayır
13. Eviniz ile ilgili sıkıntılarınız nelerdir? Yapınızı onarıma ihtiyaç duyduğunuz durumlar neler? (...) Ev çok küçük (...) Islak hacim yetersiz (...) Rutubet sorunu (...) Isınma sorunu (...) Çatının su alması
14. Yapınızın korunmasını istiyor musunuz? (...) Evet (...) Hayır
15. Sizce Adatepe Köyü'nün temel sorunları nelerdir? (...) Yeşil alan azlığı (...) Bölgede sağlık tesisinin olmayışı (...) Bölgede spor tesisinin olmayışı (...) Bölgenin göç alması (...) Diğer...

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Ezgi ALYAKUT
Doğum Tarihi ve Yeri : 25.10.1990 / Tarsus
Yabancı Dili : İngilizce
E-posta : ezgialyakut@gmail.com

ÖĞRENİM DURUMU

Derece	Alan	Okul/Üniversite	Mezuniyet Yılı
Y. Lisans	Rölöve-Restorasyon	Yıldız Teknik Üniversitesi	2018
Lisans	Mimarlık	Yıldız Teknik Üniversitesi	2013
Lise	Fen Lisesi	Özel Çukurova Bilfen Fen Lisesi	2007

İŞ TECRÜBESİ

Yıl	Firma/Kurum	Görevi
2013-Devam	Nokta Planlama Mimarlık Ltd.Şti.	Mimar

YAYINLARI

Bildiri

Alyakut, E. ve Gençer C. İ., (2018). “The Impact of Tourism For The Preservation of Rural Heritage: Adatepe Village (Çanakkale)”, Archdesign’18 5. Uluslararası Mimari Tasarım Konferansı, 13-14 Nisan 2018, Dubrovnik.

